ІЛЮСТРОВАНИЙ

НАРОДНИЙ

КАЛЕНДАР Українського Голосу

НА ПЕРЕСТУПНИЙ РІК

1920

РІЧНИК ПЯТИЙ

УКРАЇНСЬКА ВИДАВНИЧА СПІЛКА В КАНАДІ
ВІННІПЕҐ, МАНІТОБА.

ІЛЮСТРОВАНИЙ НАРОДНИЙ

КАЛЄНДАР

Українського Голосу

НА ПЕРЕСТУПНИЙ РІК

1920

РІЧНИК ПЯТИЙ

УКРАЇНСЬКА ВИДАВНИЧА СПІЛКА В КАНАДІ
210—214 ДУФЕРІН АВЕ., ВІННІПЕҐ, МАН.

O CANADA!

O Canada! Our home, our native land,
True patriot love thou dost in us command.
We see thee rising fair, dear land,
The true North strong and free;
And stand on guard, O Canada,
We stand on guard for thee.

Chorus:
O Canada! O Canada!
O Canada! We stand on guard for thee.

O Canada! Where pines and maples grow,
Great prairies spread and lordly rivers flow.
Thou art the land, O Canada;
From East and Western sea,
The land of hope for all who toil,
The land of liberty.

O Canada! Beneath thy shining skies
May stalwart sons and gentle maidens rise;
And so abide, O Canada,
From East to Western sea,
Where e'er thy pines and prairies are,
The True North strong and free.

ВІД ВИДАВНИЦТВА.

Отсе знов даємо до рук нашого загалу новий Календар на рік 1920, виданя української народної часописі Українського Голосу і віримо, що загал прийме його радо, як бажаного гостя до своєї хати.

Є се вже пятий з ряду календар того самого видавництва. Перший календар був на р. 1915 і повний його заголовок звучав: „Ілюстрований Календар Українського Голосу на Звичайний Рік 1915.”

Другий календар, на рік 1916 мав той сам заголовок, з виїмком тої ріжниці, що тут маємо: „на **переступний** рік 1916.” Третий календар мав заголовокъ „**Дніпро** — Календар Українського Голосу на Звичайний Рік 1917.” Заголовок четвертого з ряду календара того видавництва був: „**Київ** — Календар Українського Голосу на рік 1918.”

Лише не було Календара на рік 1919. Рік сей в літописі календарів Українського Голосу є роком „переступним”, а в історії канадійських Українців сї часи належать власне до часів дуже тяжких. Спричинені політичними подіями в Европі тутешні відносини довго не забудуть ся серед тих, яким довело ся їх переживати. Заборона чужомовної преси, опісляж друковане в двох мовах, строга цензура, се лише оден бік сих відносин. Їх вага тяжила не менше на цілім житю нашого загалу. Зрештою подрібно сього переповідати не будемо, бо воно ще нинї стоїть живими образами в памяти кождого.

І так довело ся видати пятий випуск Календара Українського Голосу не на 1919-ий, але аж на 1920 рік.

Однак і тут було не без пригоди. Коли Календар на 1920 рік був вже надрукований і лише мало ся його дати до переплетчика, в складі Укр. Голосу, 21 жовтня 1919 повстав огонь і цілий наклад календара знищив. Довело ся отже друкувати його другий раз.

Що до змісту сього календара, то ми віримо, що він вдоволить кождого Тямлячи, що Календар є книжкою, де

читач шукає за всім по троха, ми власне старали ся, щоби зміст його був якнайбільше ріжнородний. Попри зміст повістевий ми вкоротці порушили деякі житєві справи, які нині змаймають увагу загалу, та дали до них конечні історичні поясненя. Дальше порушено деякі теми зі звичайного, побутового житя, а вкінци подалисьмо чимало порад й інформацій всякого змісту. І тому ми певні, що властителї попередних календарів Українського Голосу знайдуть тут цінний податок до того змісту, який ми подали в календарах попередних. Зрештою — про се, як ми при добрій воли, та ограничених наших силах вивязали ся зі своєї задачі, нехай судить сам загал.

На кінци згадатиб ще коротко про Видавництво, якого заходом сей календар видано.

„Українську Видавничу Спілку”, яка видає Український Голос, засновано 1909 року, на 25 долярових удїлах. Удїловцями стали тодї передовійші учителї, фармері, робітники, та ще дехто з свідомійших і передовійших наших громадян. А Український Голос зачав видавати ся в марті 1910 року.

Так Українська Видавнича Спілка є дїлом свідомійших одиниць народу. Завдяки добрій воли і матеріяльній підмозї сих свідомійших одиниць, почав видавати ся Український Голос.

Отже Український Голос є часописию щиро народною. В Марті 1920 року кінчить ся 10 лїт істнованя Укр. Голосу і коли оглянути ся на сей протяг часу, то Укр. Голос зробив велику роботу. Та о много більша була би ся робота, колиб Укр. Голос знаходив ся в першім роцї видаваня в тілько хатах, як нинї, а нинї в кождій українській хатї. Тодї і сама часопись могла би і що до обєму і що до змісту вдоволити хочби найвибагливійшого, та і серед нашого загалу було би більше свідомости й однодушности.

І тому обовязком кождого свідомого Українця є — постарати ся, щоби в його околици не було хати, де не було би Укр. Голосу. Се обовязок народний — бо хто не читає народної часописї, той мусить стояти далеко поза рухом живого народного житя, а часто такий буває лише завадою на дорозї народнього поступу.

Видавництво.

РІК 1920

Рік 1920 є роком переступним і має 366 днів. Місяць лютий має в нім 29 днів, а не 28, як в році звичайнім.

В 1920 році буде:

Мясниць 5 тижднів і 5 днів (т. є. від Рожд. Хр. до неділї Мясопустної).

Неділя мясопустна 15 лютого.

Неділя сиропустна 22 лютого.

Великдень 11 цвітня.

Великдень латинський один тиждень перед нашим.

Вознесеніє 20 мая.

Ключ граничний **S**.

Вруції літо в церковнім календари від 14 марта є буква **Г**.

ПОСТИ.

Святий вечер перед Богоявленем, 18 січня.

Великий піст, від 23 лютого до 10 цвітня (включно).

Петрівка, від 7 червня, до 11 липня (включно).

Спасівка від 11 до 28 серпня.

В день Усікновенія глави Йоана Крестителя, 11 вересня.

В день Воздвиженя Чесного Креста, 27 вересня.

Пилипівка, від 28 падолиста до Різдва Христового.

Середи і пятниці кождого тижня (кромі загальниць).

ЗАГАЛЬНИЦЇ.

Середи і пятниці, коли вільно їсти мясо:

Від Різдва до Навечерія Богоявленія.

На Богоявленіє (19 січня).

Між неділею Митаревою і Блудного Сина.

Від Великодня до Томиної неділї.

Від неділї Зелених Свят до неділї Всіх Святих.

ЧАСИ ЗАКАЗАНІ.

Весіля і забави з музикою заказані:

1. У всї середи і пятниці.
2. Від Пилипівки до Богоявленія.
3. Від понеділка сиропустного до Неділї Томиної.
4. В Петрівку.
5. В Спасівку.
6. В день Усікновенія голови Івана Крестителя.
7. В день Воздвидженія Чесного Креста.

ПОДІЛ СВЯТ.

Всі Свята, або Празники ділять ся на **1. Господські; 2. Богородничі; 3. Святих, після того, чию память обходить ся.**

Празники ділять ся на 1. Великі, з Всеночним, які святкують ся тоді, коли припадають; 2. на такі, що мають Всеночне, однакож їх переносить ся на неділю; 3. менші, або т. зв. Церковні свята і 4. звичайні, малі, або буденні.

Дальше свята ділять ся на **Подвижні і Неподвижні.** Подвижні ті, що не кождого року бувають в однім часі. Вони пересувають ся разом з Великоднем. До подвижних належать: Великдень, Вознесенія, Зелені Свята (Сошествіє Св. Духа), Боже Тіло, Сострадане Пресвятої Богородиці. Инші свята мають незмінно означений час.

Від того, коли припадає Великдень, залежить також довжина „Зимних Мясниць” і Петрівки (посту).

ВЕЛИКДЕНЬ належить до Подвижних, але також найвеличавійших свят року. З початком християни не мали стало означеного часу на святковане памяти Христового Воскресенія, отже виходили спори. Тоді Нікейський Собор в 325 р. постановив, що Великдень має обходити ся в першу неділю після першої весняної повні місяця, а день 21 марта названо першим днем весни. Коли отже повня припаде на 21 марта, а слідуючого дня є неділя, отже в ту неділю (22 марта) буде Великдень. Колиж повня припаде пр. 20 марта, чи скорше, то треба ждати другої повні, що має наступити. В такім разі Великдень припаде в цвітню, найпізнійше 25 цвітня. Отже Великдень пересуває ся на протязі 35 днів між 21 мартом, а 25 цвітнем включно. За Великоднем посувають ся всі подвижні неділі і свята. На підставі сього правила обчислено на протяг 532 літ, коли припаде Великдень, а коли сї літа перейдуть, то круг сих літ знов з початку зачинає ся.

ЦЕРКОВНІ БОГОСЛУЖЕНЯ І ГОЛОСИ.

С л у ж б и для всіх днів в тижни цілого року знаходять ся в Октоїху, уложенім св. Іваном Дамаскином, що жив в 8-ім віці. Октоїх уложений на вісім голосів, кождий голос припадає на один тиждень. На другий тиждень припадає другий голос і т. д., а по осьмім знов бере ся перший. Так в році сї голоси кілька разів повторяють ся.

Ряд голосів (по церковному „гласів”) зачинає ся в другу неділю по Зелених Святах і продовжуєть ся до суботи Лазаревої (суботи шестого тижня Великого Посту). В другу неділю по Великодни знов зачинає ся від 2-го голосу і продовжає ся до неділї семої по Великодни включно. Так можна припадаючий голос скоро знайти.

Тріодне богослужене (для празників подвижних) зачинає ся: Тріод Постна в неділю о Митару і Фарисею і кінчить ся в пятницю перед Лазаревою суботою; Тріод Цвітна зачинає ся з Лазаревою Суботою і кінчить ся з неділею Всіх Святих.

СВЯТОЧНІ ОБРЯДИ І ЗВИЧАЇ.

З деякими важнійшими святами вяжуть ся святочні обряди і звичаї, що відбувають ся в церкві, коло церкви і в дома.

РІЗДВЯНІ СВЯТА. — На святий вечер варять такі страви: Кутю (кітю), рибу, пироги з сливок, капусти, бараболів, голубці, капусту, сушеню, губи, сливки, бураки з фасолею, печуть пироги, книші, пампухи і ще дещо. Варять 12 страв.

На землю в хаті стелять сіно, або солому і се звуть Дідух, в куті ставлять сніп пшениці, чи чого другого і звуть се Дід. На стіл і лавки також стелять сіно. Дідух палять раненько на дворі другого дня свят, а Діда сівачі молотять на Новий Рік і зерно беруть і ним по хатах сіють.

На святий вечер всі засідають до спільної вечері, найперше молять ся, а набравши в ложки куті, жичать собі взаїмно здоровля, щастя і ще богато разів так разом засідати. По вечері довго колядують. На столі при вечері горить свічка. Світла не гасять цілу ніч. Досвіта йдуть до церкви.

Нзвичайно гарними є українські коляди і тому в кождім домі дітий треба перед святами вчити колядувати, щоби на свята було з ким колядувати і щоби вони з ними зживали ся.

На Різдвяні Свята ходять також з шопкою, з козою.

ЙОРДАНСЬКІ СВЯТА. — Тоді в церкві чи на ріці святять воду. Для сього роблять з леду хрест. Водою кроплять хату і будинки. Вечеряють подібно, як на різдвяний святий вечер. В вікна ставлять хрестики з соломи. В кутю також ставляють з соломи (з стебел) хрест. Вечером ходять діти щедрувати.

НОВИЙ РІК. — На Новий Рік діти раненько ходять сіяти по хатах, при чім говорять: „Сій ся, роди ся, на щастє, на здоровлє, на новий рік, щоб ся ліпше родило, як вторік".

ВЕЛИКОДНІ СВЯТА. — Головне, що є на сі свята, то „паска". Дальше ковбаса, мясо, печінка, кишки, масло, сир, хрін, баби, перепічки. Все те святять. Дівчата співають гаївки (ягілки) і вся молодіж і старі святкують більше коло церкви.

ЗЕЛЕНІ СВЯТА. — В Зелені Свята замають хату — перед порогом і в середині зеленими галузками. Замають також церкву, читальню, Народний Дім, і др.

Крім того є ще деякі звичаї, як свячене зіля в церкві і ще дещо.

Свята без сих обрядів і звичаїв не мали би тої краси, тої вартости, яку мають і тому треба їх плекати, хоронити, дорожити ними і приучувати до них молоде поколінє. Без них свята станут буденними і не буде їх ніхто анї радо очікувати, анї радо споминати.

ЗАТЬМІНЯ В 1920 РОЦІ: — В 1920 р. буде дві затьміня сонця і дві місяця. 1) Повне затьмінє місяця 2 мая, зачинаєсь 8.30 вечером. 2) Частинне затьмінє сонця 7 мая, в Канаді невидне. 3) Повне затьмінє місяця 26—27 жовтня, в східній Канаді невидне. 4) Частинне затьмінє сонця 10 листопада. В Монтреал буде тревати від 8.56 до 11.27 рано. В Торонто від 8.54 до 11.10 рано.

ПОРИ РОКУ: — Весна зачинаєсь 20 марта. — Літо 21 червня. — Осінь 23 вересня. — Зима 21 грудня.

СІЧЕНЬ — JANUARY

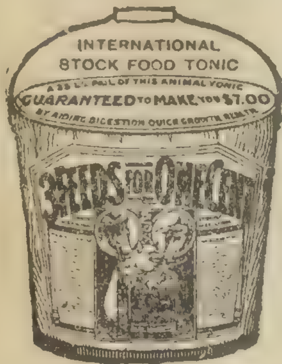
1-ий місяць **— 1920 —** **має 31 днів**

Дні	н.ст.	с.ст.	Українські Свята	Латинські Свята
Ч	1	19	**Грудень, 1919.** Боніф.	**Н. Рік.** Мечисл.
П	2	20	Ігнатія Богоносця	Аделяйди
С	3	21	Юліянії мучениці	Ґеновефи
Н	4	22	**Св. Отець.** Анастазії	Тита еписк.
П	5	23	10 муч. в Криті	Ермелії
В	6	24	Навеч. Рожд. Христ.	**Трох Королів**
С	7	25	**Рождество Христове**	Луки апост.
Ч	8	26	**Собор Богородиці**	Северина
П	9	27	**Стефана Первомуч .**	Марцелії
С	10	28	Пам. 20 тис. муч. спал.	Севастія
Н	11	29	**По Рож.** Діт. уб. в Виф.	**1. по 3 К.** Гал.
П	12	30	Анизії мучениці	Ераста
В	13	31	Меланії преп.	Вероніки
С	14	1	**Січ. Н.Р. 1920. Об. Г.,В.**	Фелікса
Ч	15	2	Сильвестрія папи	Павла
П	16	3	Малахії прор.	Юлії
С	17	4	Собор 70 апостолів	Антонія
Н	18	5	**Пер.Прщ.** Нав. Бог (П)	**2 по 3 К.** Приски
П	19	6	**Богоявлене Г. (Йор.)**	Генрика
В	20	7	Собор св. Івана Хр.	Фабіяна
С	21	8	Георґія	Аґнішки
Ч	22	9	Полієвкта	Вінкентія
П	23	10	Григорія	Раймунда
С	24	11	†Теодозія печ.	Тимотея
Н	25	12	**По просвіщ.** Татіяни	**3 по 3 К.** Павла
П	26	13	Ермила	Полікарпа
В	27	14	Отців в Синаї	Івана Золот.
С	28	15	Павла Тивейського	Кароля
Ч	29	16	†Покл. Ок. св. Петра	Франца
П	30	17	Антонія преп.	Мартина
С	31	18	Атаназія	Петра

ЗАПИСКИ

ЯК СТОЇТЬ СПРАВА З ВАШИМ ЖИВИМ ІНВЕНТАРЕМ?

Чи деякі з Ваших коний, худоби і безрог не мають ся зле, чи не худіють, чи скіра не пристає до костий і чи не ховають ся добре? Без сумніву. Ви нераз виділи живий інвентар, що є сухий, нужденний, підупавший, і який лишає ся у такім станї, без згляду на се, як би Ви його кормили і не показує нїяких вислїдів мимо стараня коло него. Що сему за причина? Він не тратить належито своєї поживи і велика частина її лиш переходить через орґанїзм нестравлена і є цїлковитою стратою.

ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНИЙ ТОНЇКОВИЙ КОРМ ДЛЯ ХУДОБИ помагає і скріпляє травленє. Його уживали і узнали за добрий фармері у всїх частях Канади в протягу послїдних 30 лїт. Се власне те чого Ваш товар потребує, як примішки до своєї поживи в скількости одної до двох столових ложок, у тій порі року. Він скріпляє і відбудовує цїлий орґанїзм і переміняє кождий кусок пожими в таку форму, з якої може користати цїле тїло.

У тій порі року, коли Ваш товар є замкнений у стайнї, і його кормить ся занадто доброю поживою, та коли він не має достаточного руху і т. д. він є тодї менше або більше в лихім настрою. — Кілька тижнїв ужитя ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНОГО ТОНЇКУ ДЛЯ ТОВАРУ, як примішки до його щоденних порцій, дасть як найбільше подиву гідні вислїди. Він додасть Вашому товарови нового житя, лїпший апетит до їди, реґулює їх орґанїзм, надає лискучу шерсть, яка є ознакою здоровля.

Для Ваших коний ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНИЙ ТОНЇК ПОЖИВИ ДЛЯ ТОВАРУ є ідеальним препаратом; він удержує їх в добрім станї і здоровими, з гарною, лискучою шерстю.

Для коров ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНИЙ ТОНЇК ПОЖИВИ ДЛЯ ТОВАРУ удержить в знаменитім станї їх травленє, заосмотрить апетит, усю поживу зробить більше смачною, скріпить розстроєні орґани травленя, помагаючі витягнути їм усі молоко-продукуючі субстанції з поживи.

ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНИЙ ТОНЇК ПОЖИВИ ДЛЯ ТОВАРУ для ваших безрог уможливись Вам зробити їх товстими і доставити на торговицю трийцять день скорше Через ужитє сего давно випробованого Тонїку для безрог, ваші безроги не лише стануть скорше готовими на продаж, але будуть здоровшими і тяжшими.

Для ОВЕЦЬ. Стриженє вовни і вартість овець зависить від загального стану їх здоровля. ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНИЙ ТОНЇК ПОЖИВИ ДЛЯ ТОВАРУ поможе удержати їх в добрім станї.

Продавцї продають усюди INTERNATIONAL STOCK FOOD TONIC в 30ц., 60ц., і $1.25 пакетах, $1.75 лїтоґрафованих бляшанках або в 25 фунтових ведерцях по $3.75 кожде. Кошт ужитку є дуже дешевий — ТРИ КОРМИ ЗА ЦЕНТА. Не робіть досьвідів з новими препаратами незвісної вартости. Трийцять лїт успішного поводженя має за собою INTERNATIONAL STOCK FOOD TONIC. Ваш інтерес є нашим інтересом. Для доброго успіху домагайте ся старого звісного средства.

INTERNATIONAL STOCK FOOD CO., Ltd.,—TORONTO, Can.

Або в: — **Ruska Knyharnia, — 850 Main St., — Winnipeg, Man.**

ЛЮТИЙ — FEBRUARY

2-ий місяць — 1920 — має 29 днів

Дні	н.ст.	с.ст.	Українські Свята	Латинські Свята
Н	1	19	**Січень. Митара і Фар.**	**Старозап. Ігн.**
П	2	20	†Евтимія вел.	Марії Ґромн.
В	3	21	Максима і Неофита	Власія
С	4	22	Тимотея апост.	Блажея
Ч	5	23	Климента священмуч.	Агафії
П	6	24	Ксені	Дороти
С	7	25	†Григорія Богосл.	Ромуальда
Н	8	26	**О Блуднім Сині**	**Передзап. Івана**
П	9	27	Возвращ. Мощ. св. Ів. Зл.	Кирила
В	10	28	Преп. Евфрема	Схолястики
С	11	29	Пер. мощ. св. Іг. Бог.	Евфрозини
Ч	12	30	**Трох Святителів**	Ґавденція
П	13	31	Кира і Івана	Юліяна
С	14	1	**Лютий.** Трифона	Валентого
Н	15	2	**Мясопустна. Стр. Госп.**	**Запустна.** Фавст.
П	16	3	Симеона Богопр.	Юлії
В	17	4	Ізидора преп.	Сабина
С	18	5	Агафії муч.	†Попелець
Ч	19	6	Вукола еп.	Конрада
П	20	7	Партенія еписк.	Дамяна
С	21	8	Теодора	Касіяна
Н	22	9	**Сиропустна.** Никиф.	**1. Вступна.** Еле.
П	23	10	Харлампія м. (п.пос.)	Кат. св. Петра
В	24	11	Мелетія	Матея
С	25	12	Власія	Зиґфрида
Ч	26	13	Мартіяна	Віктора
П	27	14	Авксентія	Романа
С	28	15	Онисима	Теофіля
Н	29	16	**1. Посту.** Памфила	**2. Суха**

ЗАПИСКИ

МАРТ — MARCH

3-ий місяць — 1920 — має 31 днів

Дні	н.ст.	с.ст.	Українські Свята	Латинські Свята
П	1	17	**Лютий.** Теодора	Альбіна
В	2	18	Льва папи	Симпліція
С	3	19	Ап. Архіпа	Куниґунди
Ч	4	20	Евстахія, Тимотея	Казиміра
П	5	21	Петра і Атаназія	Евсевія
С	6	22	Поликарпа священмуч.	Віктора
Н	7	23	**2. Посту** †Обр. Г. Ів. Хр.	**3. Глуха.** Томи
П	8	24	Тарасія	Івана
В	9	25	Порфирія	Францішки
С	10	26	Прокопія	40 мучеників
Ч	11	27	Теофана	Катерини
П	12	28	Власія	Григорія
С	13	29	Касіяна іспов.	Крестини
Н	14	1	**Март. 3. Крестпокл.**	**4. Середпост.** З.
П	15	2	Теодота	Льонґіна
В	16	3	Евтропія	Любіна
С	17	4	Герасима	Ґертруди
Ч	18	5	Конона	Едварда
П	19	6	42 муч. в Арморії	Йосифа обруч.
С	20	7	Василія, Ефрема	Йоахима
Н	21	8	**4. Посту.** Теофилакта	**5. Чорна.** Венед.
П	22	9	40 мучеників	Октавіяна
В	23	10	Кондрата муч.	Віктора
С	24	11	Софрона	Софронія
Ч	25	12	Теофана	**Благов. Пр.Д.М.**
П	26	13	Пер. мощ. Никифора	Касіяна
С	27	14	Венедикта	Руперта
Н	28	15	5. **Посту.** Атапія	**Цвітна.** Сикстуса
П	29	16	Савина	Квірина
В	30	17	Алексія	Бальбіни
С	31	18	Кирила Єрусал.	Кирила

ЗАПИСКИ

ЦВІТЕНЬ — APRIL

4-ий місяць — 1920 — має 30 днів

Дні	н.ст.	с.ст.	Українські Свята	Латинські Свята
Ч	1	19	**Март.** Хризанта	Теодори
П	2	20	Преп. От. зам. в Саві	**Вел. Пятниця**
С	3	21	Якова еп.	Ришарда
Н	4	22	**Цвітна.** Василія	**Воск. Христове**
П	5	23	Никона	**Світ. Понед.**
В	6	24	Захарії	Германа
С	7	25	**Благовіщ. пр. Богор.**	Доната
Ч	8	26	Собор Арх. Гавриїла	Діонизія
П	9	27	**Велика Пятниця**	Марії Егип.
С	10	28	Іляріона Нового	Езекіїла
Н	11	29	**Воскресеніє Христове**	**1. Біла.** Леона
П	12	30	**Світлий Понеділок**	Ґеорґія
В	13	31	**Світлий Вівторок**	Тибурція
С	14	1	**Цвітень.** Марії егип.	Юстини
Ч	15	2	Тита преп.	Анастазії
П	16	3	Никита іспов.	Лямберта
С	17	4	Йосифа преп.	Рудольфа
Н	18	5	**2. Томина.** Теодула	**2.** Апосонія
П	19	6	Евтихія	Емми
В	20	7	Георґія еписк.	Леона
С	21	8	Ірідіона апост.	Віктора
Ч	22	9	Евпсихія	Сотера
П	23	10	Терентія Африкана	Войтїха
С	24	11	Антипи еписк.	Павла
Н	25	12	**3. Мироносиць.** Василія	**3.** Марка
П	26	13	Артемона священомуч.	Клета
В	27	14	Мартина папи	Анастазія
С	28	15	Аристарха еписк.	Віталія
Ч	29	16	Агафії	Петра муч.
П	30	17	Симеона	Катерини

ЗАПИСКИ

ЯК ПЛЕКАТИ І ГОДУВАТИ ТЕЛЯТА БЕЗ МОЛОКА.

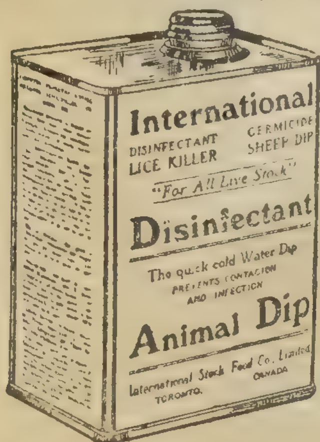
INTERNATIONAL GROFAST CALF MEAL

споряджує ся із спеціяльною цілию доставленя телятам потрібних поживних первнів у відповідній пропорції для скорого росту телят. Вона заступає свіже молоко при годованю телят а її ужите уможливить вам продаване всеї вашої сметани або масла. Коли її уживає ся змішаної до кормленя, вона творить дуже поживний клеїк, який радо їдять телята. При її ужитю ви можете плекати гарні телята так як при цілім запасі молока по дуже зниженів кошті.

Сеї ославленої ЇДИ ДЛЯ ТЕЛЯТ уживає тисячі фармерів. Кождий уживаючий стає сталим костумером. Спробуйте лиш одну торбину, а будете більше як задоволені. На кождім мішку подані всї приписи. Продає ся всюди у 25, 50 і 100 фунтових торбинах.

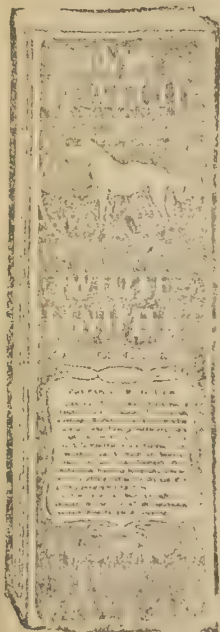
INTERNATIONAL ANIMAL DIP AND DISINFECTANT.

ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНИЙ ЗВІРЯЧИЙ ПОКРОПУВАЧ І ДЕСИНФЕКТОР

для десинфекції стаєнь і курників і для инших цілий. Він знищить зародки недуг і запобіжить смородови і удержить вашу стайню у здоровім станї. В случаю якогобудь рода недуги, коли його уживає ся після приписів, він покаже ся чудовим запобігаючим средством і скріпляючим здоровлє. Кождий вигідно може його ужити; лиш змішати з холодною водою, і можна зараз уживати. Звичайно розпускають його в 50 до 75 частях води, а кошт ужитя виносить 3ц. за ґал.

Лічить пархи, коросту, нищить воші і кліщі на звірятах. Жаден чоловік, годуючий худобу не може без него обійти ся. Коштує дуже мало. Містить ся в квартах, ґальонах і в більшої величини начинях.

DAN PATCH WHITE LINIMENT.

Так біле як молоко. — Для ужитку людий і звірят. Ден Печ. білий Лінімент є найбільше успішним, найпевнїйшим і проникаючим ліні́ментом, який коли винайдено. Названо. його після найбільшого на світї запрягового коня. Ден Петч скоро здобув собі славу Найбільшого Світового Лікарства. Воно є молочно біле, абсолютно певне, дуже приємне в ужитю і спричиняє чудові вилїчення без небезпеки попареня.

ДЛЯ ЛЮДСЬКОГО УЖИТКУ.

Ден Петч Білий Лінімент є також скуточний при ужитю у людий. Його дуже поручають при вивихненях, мускулярнім ревматизмі, хоробі горла, невральґії, хоробі грудий, болях мускулів, болях в хребтї і пожаленях.

Цїна за фляшку .... 60ц.

Нема нїчого, що не належалоби мати під рукою, коли ваша звірина стане ся кулявою, дістане кольок, перестудить ся або заслабне на недугу, яка вимагає безпроволочного лїченя. — При закупнї уважайте, щоби вам не підпихали ріжних перерібок, а домагайте завше з написом „ІНТЕРНЕЙШОНАЛ", який має за собою ґварантію.

Наші продукти можна набути у всїх доставців, або в Віннїпеґу в

RUSKA KNYHARNIA, — 850 Main St. — WINNIPEG, MAN.

МАЙ — MAY

5-ий місяць — 1920 — має 31 днів

Дні	н.ст.	с.ст.	Українські Свята	Латинські Свята
С	1	18	**Цвітень.** Івана преп.	Филипа
Н	2	19	**4. О Розслабл.** Пафнут.	**4.** Анастазія
П	3	20	Теодора	Найдене св. Хр.
В	4	21	Януарія	Фльоріяна
С	5	22	Теодора Сикеота	Пія папи рим.
Ч	6	23	†Георгія велмуч.	Івана в Олію
П	7	24	Сави страт.	Доміцелї
С	8	25	†Марка еванг.	Станїслава
Н	9	26	**5. О Самарянинї.** Вас.	**5.** Григорія
П	10	27	Симеона священмуч.	Антонія
В	11	28	Максима	Беатрикси
С	12	29	Мучеників кизин.	Панкратія
Ч	13	30	†Якова апост.	**Вознес. Христ.**
П	14	1	**Май.** Єремії прор.	Боніфатія
С	15	2	Бориса і Глїба	Зофії і 3 доч.
Н	16	3	**6. О Слїпородж.** Теод.	**6.** Івана
П	17	4	Пелагії	Пасхалиса
В	18	5	Ірини мучениці	Фелїкса
С	19	6	Йова многостр.	Петра
Ч	20	7	**Вознесенє Христове**	Бернардина
П	21	8	†Івана Богослова	Елеонори
С	22	9	Ісаї пророка	Юлії
Н	23	10	**7. Св. От.** 1. Соб. Ник.	**7. Сош. Св. Д.**
П	24	11	Мокія, Методія	**Зел. Понедїлок**
В	25	12	Епіфанія	Урбана
С	26	13	Гликерії	Филипа
Ч	27	14	Ізидора муч.	Григорія
П	28	15	Пахомія	Вільгельма
С	29	16	Теодора	Максимілїяна
Н	30	17	**Зел. Свята (С.С.Д.)**	**1. Св. Тройці**
П	31	18	**Пресвятої Тройці**	Петронелї

ЗАПИСКИ

Новий Винахід Проти Глухоти і Катару.

ЯК ВИНАЙДЕНО СЕ СРЕДСТВО.

Е. М. ҐУД, з Віннїпеґу терпів на цілковиту глухоту о однім усі через більше як 12 літ і частинну глухоту через подібний протяг часу у другім усі. Випробувавши майже кожде звісне медицинї средство і будучи на лїченю у деяких найзнаменитших ушних спеціялїстів та не найшовши нїякої помочи, одного дня, мин. мая (1919) він припадково змішав препарат іпостановив його спробувати; по кількадневім лїченю, переконав ся, що його слух вертає і тепер є в станї чути майже так добре, як чув будучи хлопцем. Перед кількома місяцями назад він не міг чути найголоснїйшого і найчистїйшого голосу, нинї може чути майже найнїжнїйший шепіт. Люди, що знали його підчас його терпіня, бачучи чудову зміну, наступившу у його случаю, поручають се средство своїм приятелям і з бідою найде ся случай де би средство уживано і не осягнено добрих наслїдків і вилїченя. Многі, котрі пробували сего средства, можуть посвідчити про його лїчничі прикмети і старають ся поширити радісну новину по чужих краях, щоби принести людськости полекшу у тій страшній недузї, що звісною є як глухота.

КІЛЬКА СВІДОЦТВ.

Е. М. ҐУД Ко., Савт Ривер, Онт., Серп. 28, 1919

Дорогий Пане: — Пишу з наміром, щоби повідомити Вас, як вдячний я Вам за полекшу, яку спричинило Ваше средство у моїм слусї.

Я був глухий в протягу 35 літ і по ужитю малої фляшочки сего средства, переконав ся про чудову полекшу. Коли Ви пішлете другу фляшочку, то думаю, що се буде вистарчаючим. В залученю посилаю гроші на неї і пишу ся — З глубоким поважанєм — Джеймс Брінен.

Е. М. ҐУД, Ко., МкТавіш, Ман., 27 серп., 1919

Дорогі Панове· — Я обовязаний оправдати ся перед Вами за се, що не написав до Вас, щоби Вас повідомити про полекшу, яку Ваше средство проти глухоти принесло мому слухови. Я був цілком глухий в протягу 28 літ, і по ужитю Вашого средства на глухоту, можу чути майже так добре, як колись передтим. Можу з щирого серця поручити се средство тим, котрі подібно терплять, позаяк я певний, що воно принесе добрі вислїди. Дякуючи ще раз і бажаючи всякого успіху, пишу ся — З належним поважанєм **Томас Елїйот.**

12 Брандон Корт

Е. М. ҐУД, Ко., Віннїпеґ, Ман., 30 верес., 1919

З найбільшою приятностию пишу для Вас сю посвідку що свідчить про незвичайну полекшу, яку я осягнув, уживаючи Вашого Средства проти Глухоти. Я був глухий на лїве ухо через много лїт і по ужитю одної фляшки Вашого лїку, можу чути так добре лївим як і правим ухом і могу безпечно сказати, що кождий уживаючий Вашого средства нїколи не буде жалувати, що його купив. **Стюарт Робертсон.**

ВАЖНЕ ДЛЯ ТИХ, ЩО УЖИВАЮТЬ СЕГО ЛЇКУ. — Придержуйте ся слїдуючих приписів: Запустїть дві каплї до уха вечером і ранком в протягу 2 або 3 днів, опісля перестаньте через через 2 днї і продовжайте в той спосіб поступати, аж до цїлковитого вилїченя.

НА КАТАР: — звогчіть середину нїздрів і втягайте до носа, чотири рази денно.

Сей препарат не містить нїяких троячих лїкарств і продає ся у двох величинах, а іменно: за $2.50 і $5.00 та висилає ся по цїлій Канадї і Злучених Державах. За пересилку не платить ся.—Замовляйте у:

RUTHENIAN BOOKSTORE, 850 Main St., WINNIPEG, MAN.

ЧЕРВЕНЬ — JUNE

6-ий місяць **— 1920 —** **має 30 днів**

Дні	н.ст.	с.ст.	Українські Свята	Латинські Свята
В	1	19	**Май.** Патрикія	Никодима
С	2	20	Талалея	Еразма
Ч	3	21	†Константина і Єлени	**Пр. Евхаристії**
П	4	22	Василиска муч.	Кльотильди
С	5	23	Михаїла еписк.	Квірина
Н	6	24	**1. Всїх Святих.** Симеона	**2.** Боніфатія
П	7	25	3. Об. Гол. Пр. (П. П.)	Норберта
В	8	26	Карпа апост.	Роберта
С	9	27	Терапонта	Пріма
Ч	10	28	Никити	Марґарети
П	11	29	Теодосії	Варнави
С	12	30	Ісакія далмат.	Івана
Н	13	31	**2. Празник Евхаристії**	**3.** Антонія
П	14	1	**Червень.** Юстина	Серце Ісуса Хр.
В	15	2	Никифора	Антонія
С	16	3	Лукиліяна	Франца
Ч	17	4	Митрофана	Адольфа
П	18	5	Доротея еписк.	Марка
С	19	6	Висаріона чуд.	Гервасія
Н	20	7	3. Теодота еписк.	4. Сильверія
П	21	8	Теодора Стратилата	Алойзія
В	22	9	Кирила архиеписк.	Павлина
С	23	10	Тимотея священмуч.	Зенона
Ч	24	11	†Вартоломея	Рожд. Ів. Хр.
П	25	12	Онуфрія пуст.	Проспера
С	26	13	Акилини	Івана і Павла
Н	27	14	4. Єлисея прор.	5. Владислава
П	28	15	Амоса прор.	Леона
В	29	16	Тихона еписк.	**Петра і Павла**
С	30	17	Мануїла	Восп. св. Павла

ЗАПИСКИ

НАТУРАЛЬНІ ЛЇКИ

ЗРОБЛЕНІ З

Води Малого Озера Маніту

Озера в Саскачевані, виповненого по береги жерельною соляною водою подібною але сильнійшою як карльсбадська або яношська в Північній Австрії.

SAL MANITOU складає ся з двох форм, **чистої і Effervescent**, так, що маєте до вибору. Вона перечищує кров і орґанїзм зі всїх занечищень, лїчить **ревматизм, подагру,** жовтачку, запір і нестравність. Чиста вага виносить 70 унцій. — Цїна .... **75ц.**
З почтовою пересилкою .... **90ц.**

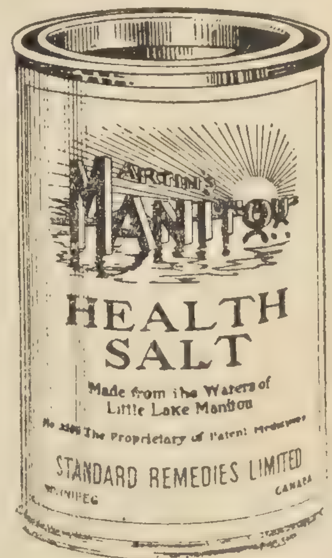
Martins Manitou — Лїчнича купіль.

Тверді мінерали в зернистій або кристалевій формі, розпущені у горячій воді, дають ті самі вислїди, як бранє горячої купелї у воді з Озера Манїту, у лїченю подагри, ревматизму і скіряних недуг. Продає ся у двоякої величини картонах, малім трифунтовім за $1.50, — через почту $2.00, і великім 7 фунтовім за $3.00, на замовленє через почту **$4.00**

Манїту Еґзіма Масть убиває паразитів, що спричиняють скірні недуги, а опісля гоїть. Вилїчить гемороїди або болячки всякого рода, на кождій части тїла. Чиста вага 1¼ унції.— **Цїна 50ц.** Через почту **60ц.** Уживайте Манїту Медичної Купелї для купаня діткнених частий тїла.

Манїту Сіль Здоровля є подібною до Sal Manitou Effervescent, однак не є так сильним лїком. Вона буде удержувати вашу кров холодною а ваш жолудок, кишки, печінку і нирки у здоровім станї. Зробить, що будете чути ся здоровими. Чиста вага 4¼ унції. — Цїна **25ц.** — Через почту.. **35ц.**

Виробляє ся через

STANDARD REMEDIES CO. LTD --- Winnipeg, Man.

Посилайте ваші замовленя до:

RUSKA KNYHARNIA

850 Main Street, — — — — — Winnipeg, Man.

ЛИПЕНЬ — JULY

7-ий місяць — 1920 — має 31 днів

Дні	н.ст.	с.ст.	Українські Свята	Латинські Свята
Ч	1	18	**Червень.** Леонтія	Теобальда
П	2	19	†Юди апост.	Пос. Пр. Д. М.
С	3	20	Юліяна тарс.	Геліодора
Н	4	21	**5.** Евсевія еписк.	**6.** Флавіяна
П	5	22	Методія еписк.	Кирила і Мет.
В	6	23	Агрипіни	Ісаї прор.
С	7	24	**Рожд. св. Івана Хр.**	Івана і Пульх.
Ч	8	25	Февронії препмуч.	Єлисавети
П	9	26	Давида Солутинського	Кирила еп.
С	10	27	Самсона станнепріємця	Амалії і 7 бр.
Н	11	28	**6.** Кира і Йона	**7.** Пія і Пеляґії
П	12	29	**Петра і Павла**	Івана
В	13	30	Собор 12 апостолів	Марґарети
С	14	1	**Липень.** Косми і Дам.	Бонавентури
Ч	15	2	Полож. ризи Пр.Д.М.	Розісл. Апост.
П	16	3	Якинта і Анатолія	Мати Божа Ск.
С	17	4	Андрея і Марти	Алексія
Н	18	5	**7.** †Кирила і Методія	**8.** Симеона
П	19	6	†Атаназія Атонского	Вінкентія
В	20	7	Томи і Акакія	Ілії прор.
С	21	8	Прокопія велмуч.	Пракседи
Ч	22	9	Панкратія священмуч.	Марії Магд.
П	23	10	†Антона печ.	Аполінарія
С	24	11	Евфимії і Ольги	Христини
Н	25	12	**8.** Прокла і Ілярія	**9.** Якова апост.
П	26	13	Гавриїла арх.	Анни
В	27	14	Акили	Наталії
С	28	15	†Володимира Кн. Руси	Іннокентія
Ч	29	16	Атиногена	Марти
П	30	17	Марини велмуч.	Альдони
С	31	18	Акинта і Емиліяна	Ігнатія

ЗАПИСКИ

1912

1920

Осьма Річниця Найзнаменитшої Санїтарії в Канадї.

ЛИПЕНЬ, 1920, КІНЧИТЬ ОСЬМИЙ РІК РОЗВИТКУ ВІННІПЕҐСЬКОЇ САНЇТАРІЇ МІНЕРАЛЬНИХ ЖЕРЕЛ.

Відколи згадана інституція отворила ся у 1912 році, ми успішно лїчили ревматизм, недуги нервові, жолудкові і недомаганя печінки і цукрову срабість можемо похвалити ся нашим успіхом, позаяк многі зі згаданих случаїв уважають ся як безвихідні, а ми потрафили відіслати їх домів цїлковито здоровими.

Недавно ще тому дуже богато людий уважало Санїтарію як рівнозначну з інституціями, що стараютъ ся привести до здоровля людий хорих на сухоти. Тепер однак уважає ся сю гадку як не відповідаючу дїйсности, і люди усюди починають приходити до переконаня, що Санїтарія, се є відповідно уряджене заведенє, де хорого не лише доглядає ся, доки не поздоровіє, але і учить ся, як здоровлє плекати.

Мінеральна Жерельна Санїтарія се в дїйсности чудово положене заведенє над берегом ріки Ред, а окружене дуже гарною околицею.

Заведенє збудоване після найдосконалїйших плянів і заосмотрене у всї можливі уряджeня відповідно до спеціяльних задач. Та у внутрі як і зверх воно цїлком не має вигляду такого заведеня, але викликує вражіня, що входимо до властивої родинної резиденції, заосмотреної у всяку вигоду і розкіш, яку можна найти у такім домі.

Огороди довкола Санїтарії є так положені, що позволяють хорим на як найдовше перебуванє на свіжім воздусї, як довго у тім заведеню находять ся. Також і у внутрі заведеня находять ся обширні салї для розривки і салї для читаня з многими часописями.

Мінерально-Жерельна Санїтарія є одинокою інституцією в Канадї, що має натуральну Мінеральну воду для ужитку в купальнях і її признано як одну з найлїпших мінеральних вод проти многих недуг.

Се, в полученю з многими иншими научними способами лїченя, уможливило нам скуточно вилїчити много недуг, які з початку проголошено за невилїчимі.

Коли ви терпите на котру з тих недуг, напишіть до нас або зголосіть ся а ми радо удїлимо вам дальших інформацій.

Жадайте нашого описового з подяками циркуляра.

The Winnipeg Mineral Springs Sanitarium

DR. CARSCALLEN, Медичний Директор.

WINNIPEG, MAN.

„МИ ВИЛЇЧИЛИ ДРУГИХ — ТОМУ МОЖЕМО ВИЛЇЧИТИ І ВАС."

СЕРПЕНЬ — AUGUST

8-ий місяць **— 1920 —** **має 31 днів**

Дні	н.ст.	с.ст.	Українські Свята	Латинські Свята
Н	1	19	**Лип. 9. С. О. пер.6 соб.**	**10.** Петра
П	2	20	†Ілії прор.	Альфонза
В	3	21	Симеона і Івана	Зн. св. Стеф.
С	4	22	Марії Магдалини	Домініка
Ч	5	23	Трифона	П.Д.М. Сніж.
П	6	24	Христини	Преоб. Господ.
С	7	25	Успеніє св. Анни.	Каєтана
Н	8	26	**10.** Ермолая священмуч.	**11.** Киріяка
П	9	27	Пантелеймона	Романа
В	10	28	Прохора	Лаврентія
С	11	29	Калиніка	Сузани
Ч	12	30	Сили і Силуана	Кляри
П	13	31	Евдокима	Іполіта
С	14	1	**Серп.** †Пр. Ч.Х. (П.П.)	Евзевія
Н	15	2	**11.** Пер. мощ. св. Стеф.	**12. Усп. П. Д.М.**
П	16	3	Іссакія, Далмата	Роха
В	17	4	Сімох молодців	Мирона
С	18	5	Евсиґнія	Броніслава
Ч	19	6	**Преображенє Господне**	Беніґни
П	20	7	Дометія	Бернарда
С	21	8	Емиліяна еписк.	Киріяка
Н	22	9	**12.** Матія апост.	**13.** Тимотея
П	23	10	Лаврентія	Филипа
В	24	11	Евпла муч.	Бартоломея
С	25	12	Фотія і Аникити	Людвика
Ч	26	13	Максима ісповідника	Зефірина
П	27	14	Михея прор.	Йосифа
С	28	15	**Успеніє пр. Богородиці**	Авґустина
Н	29	16	**13.** Пер. нерук. обр. Г.	**14.** Ус. Г. Ів. Х.
П	30	17	Мирона муч.	Рози
В	31	18	Флора і Лавра	Раймунда

ЗАПИСКИ

ВЕРЕСЕНЬ — SEPTEMBER

9-ий місяць — 1920 — має 30 днів

Дні	н.ст.	с.ст.	Українські Свята	Латинські Свята
С	1	19	**Серпень.** Андрея	Іди, Еґідія
Ч	2	20	Самуїла прор.	Стефана
П	3	21	Тадея апост.	Броніслава
С	4	22	Аґатоніка муч.	Розалії
Н	5	23	**14.** Лупа муч.	**15.** Вікторіна
П	6	24	Евтиха муч.	Захарії
В	7	25	Вартоломея і Тита	Реґіни
С	8	26	Андріяна і Наталії	**Рожд. П. Д. М.**
Ч	9	27	Пімена преп.	Северина
П	10	28	Августина і Мойсея	Николая
С	11	29	†Усікл. гл. Ів. Хр. (Піст)	Прота і Якова
Н	12	30	**15.** Александра, Павла	**16.** Ґвідона
П	13	31	Положенє пояса П.Д.М.	Аврелія
В	14	1	**Вересень.** Симеона	Воздв. Ч. Хр.
С	15	2	Маманта і Івана	Нікодима
Ч	16	3	Антима і Теоктита	Корнилія
П	17	4	Вавили і Мойсея	Знак. Франц.
С	18	5	Захарії і Елисавети	Томи і Йосифа
Н	19	6	**16.** Чудо арх. Михаїла	**17.** Януарія
П	20	7	Созонта	Евстахія
В	21	8	**Рожд. Пр. Богородиці**	Матея
С	22	9	Йоакима і Анни.	Томи
Ч	23	10	Минодори	Теклї
П	24	11	Теодори	Руперта
С	25	12	Автонома	Клефана
Н	26	13	**17. Пер. Возд.** Корнилія	**18.** Кипріяна
П	27	14	**Воздв. Ч. Хр.** (Піст)	Косми і Дамяна
В	28	15	Никити	Вячеслава
С	29	16	Евфимії	**Михаїла Арх.**
Ч	30	17	Софії	Єроніма

ЗАПИСКИ

ЖОВТЕНЬ — OCTOBER

10-ий місяць — 1920 — має 31 днів

Дні	н.ст.	с.ст.	Українські Свята	Латинські Свята
П	1	18	**Вересень.** Евменія еп.	Реміґія
С	2	19	Трофима і Саватія	Ангели
Н	3	20	**18. По Сош. С.Д.** Евст.	**19.** Кандида
П	4	21	Кондрата	Франца
В	5	22	Фоки священмуч.	Флявії
С	6	23	Зач. св. Ів. Хрест.	Мат. Б. Рожд.
Ч	7	24	Теклї первомуч.	Юстини
П	8	25	Евфрозини преп.	Бриґіди
С	9	26	†Івана Богослова	Діонизія
Н	10	27	**19.** Калїстрата	**20.** Франца
П	11	28	Харитона	Рустики
В	12	29	Киріяка преп.	Каксимілїяна
С	13	30	Григорія свящ.	Едварда
Ч	14	1	**Жовтень.** †Покров Бог.	Калїкста
П	15	2	Кипріяна і Андрея	Ядвіґи
С	16	3	Діонизія священмуч.	Ґаля і Флора
Н	17	4	**20.** Єротея священмуч.	**21.** Тереси
П	18	5	Харитини	Луки
В	19	6	†Томи апост.	Петра
С	20	7	Сергія і Вакха	Карпа
Ч	21	8	Палагі преп.	Уршулї
П	22	9	†Якова Алфея апост.	Кордулї
С	23	10	Евлампія	Івана Капістр.
Н	24	11	**21. Св.О. 2.соб.Н.Ф.ап.**	**22.** Рафаїла
П	25	12	Прова муч.	Хризанта
В	26	13	Корнилія сотн.	Евариста
С	27	14	†Параскевії преп.	Сабіни
Ч	28	15	Лукіяна	Симеона
П	29	16	Лонгина	Евзевія
С	30	17	Озія і Андрея	Альфонза
Н	31	18	**22.** Луки апост.	**23.** Маркелїя

ЗАПИСКИ

ЛИСТОПАД — NOVEMBER

11-ий місяць — 1920 — має 30 днів

Дні	н.ст.	с.ст.	Українські Свята	Латинські Свята
П	1	19	**Жовтень.** Йоіла прор.	**Всіх Святих**
В	2	20	Артемія велмуч.	День Задуш.
С	3	21	Іларіона Великого	Губерта
Ч	4	22	Аверкія	Кароля
П	5	23	†Якова апост.	Захарія
С	6	24	Арети, Атаназія	Леонарда
Н	7	25	**23.** Маркіяна	**24.** Геркуляна
П	8	26	**Димитрія великомуч.**	Здіслава
В	9	27	Нестора муч.	Теодора
С	10	28	†Параскевеї	Андрея
Ч	11	29	Анастазії Римлянки	Мартина еп.
П	12	30	Зинозія і Зиновії	Мартина папи
С	13	31	Стахія і Емілія	Станїслава
Н	14	1	**Падол. 24.** Кос. і Дам.	**25.** Йосафата
П	15	2	Акиндина муч.	Леопольда
В	16	3	Акипсими і Айтала	Едмунда
С	17	4	Йоаникія Великого	Григорія
Ч	18	5	Галактіона	Романа
П	19	6	Павла еп.	Елисавети
С	20	7	33 муч. в Мел.	Фелїкса
Н	21	8	**25. Собор св. Арх. Мих.**	**26.** Вов. П.Д.М.
П	22	9	Онисифора муч.	Цецилії
В	23	10	Ераста і Олимпа	Климента
С	24	11	Міни і Віктора	Івана
Ч	25	12	†Йосафата свящмуч.	Каритини
П	26	13	†Івана Златоустого	Петра
С	27	14	†Филипа апостола	Валеріяна
Н	28	15	**26.** Гурія і Сам. (П.П.)	**1. Н. Ад.** Руф.
П	29	16	†Матея апост.	Сатурна
В	30	17	Григорія еписк.	Андрея

ЗАПИСКИ

ГРУДЕНЬ — DECEMBER

12-ий місяць — 1920 — має 31 днів

Дні	н.ст.	с.ст.	Українські Свята	Латинські Свята
С	1	18	**Листопад.** Плятона	Елисія
Ч	2	19	Авдія і Авраама	Бабіяни
П	3	20	Прокла і Григорія	Франца
С	4	21	**Вовед. в храм Пр. Бог.**	Варвари
Н	5	22	**27.** Филимона і Кекилії	**2. Н. Адв.** Сави
П	6	23	Амфілохія і Григорія	Николая
В	7	24	Катерини велмуч.	Амброзія
С	8	25	Климента папи	**Неп. Зач. Д.М.**
Ч	9	26	Акипія стовпника	Леокадії
П	10	27	Якова перського	Мельхіседерія
С	11	28	Стефана муч.	Дамазія
Н	12	29	**28.** Парамона	**3. Н. Ад.** Алек.
П	13	30	†Андрея первозв.	Лукії
В	14	1	**Грудень.** Наума прор.	Спиридіона
С	15	2	Акавума прор.	Валеріяна
Ч	16	3	Софонія прор.	Евгенія
П	17	4	†Варвари велмуч.	Лазаря
С	18	5	Сави Богоносного	Ґраціяна
Н	19	6	**29. Николая Чудотвор.**	**4. Н. Ад.** Фавста
П	20	7	Амброзія еписк.	Теофіля
В	21	8	Потапія	Томи
С	22	9	**Неп. Зач. Пр. Бог.**	Зенона
Ч	23	10	Міни і Ермоґена	Вікторії
П	24	11	Даниїла стовпника	Нав. Рожд. Хр.
С	25	12	Спиридіона еписк.	**Рожд Христ.**
Н	26	13	**Св. Праотець.** Евстрат.	**Стефана**
П	27	14	Левкія, Филимона	Івана
В	28	15	Елевтерія	Дітий уб. в В.
С	29	16	Аґґея прор.	Томи
Ч	30	17	Даниїла прор.	Давида
П	31	18	Севастія муч.	Сильвестра

ЗАПИСКИ

1920 НОВИЙ РІК В КАНАДІ.

Погостив Старий Рік
І ось вже на відході:
„Прощайте діти! Довше в вас
Мені вже жити годі."
Ось за дверми. Наслідник мій...

Часу гаїти трудно,
І вам зо мною може й так
Занадто стало нудно.

Не час тепер на сповідь нам:
Зробив, що міг зробити;
Та чейже годі так нараз
Добра всім наробити.

Моє житє коротке страх,
Зробив сот кілька кроків,
А в вас робіт!... Їм треба рук
Хоч кільканайцять Років.

Тож на відході я хиба
Скажу ще дві три слові:
Хто вперто йде, той і зайде!...
Бувайте з тим здорові!

І ледво, ледво Старий Рік
За дверми опинив ся,
Як на порозі Новий Рік,
Молоденький з'явив ся.

Здорові були! — А, здоров!
Загости в нашій хаті,
Ми добрим гостям раді все,
Хоч самі небогаті...

І розбалакавсь Новий Рік,
Питав про всякі речі...
Пізнати рад який тягар
Бере собі на плечі.

Які потреби були в нас,
Які ми кривди потерпіли;
Які в нас пляни і кличі,
Які ми маєм цілн.

І все записував собі
У Книгу Віковую,
А записавши все, сказав
Промову він такую:

„Надії ваші, бачу я,
Були дещо завчасні
Хоч ваші бажаня були
І слушні і прекрасні..

Замало сили було в вас
Проти филь моря стати,
Та вам не вільно й на часок
Борби з ним перестати.

Старі понурії Літа
(Хоч їх хвалити годі)
Лишили досвід вам і він
Най стане вам в пригоді.

Се капітал для вас і ви
Уявіть собі гарно,
Що вам робити, щоби знов
Ваш труд не йшов на марно.

Зневіру викиньте зовсім,
Се убійчая сила,
Она й могучих вже нераз
До землї повалила.

А Віру в серця запаліть...
Коли в вас Діло чесне,
Віра безсмерте дасть йому:
Убють — воно воскресне.

Віра безсмертна... Ворог ваш
Все давби на офіру,
Щоби на місци Віри в вас
Покласти в грудь Зневіру.

Здоровий Розсудок зробіть
Порадником у всьому
І Щирість чисту, мов кришталь
Прийміть до свого дому.

І Вирозумілість най в вас
Запанує загальна,
Тоді з'єднаєсь сила в вас
Фізична і моральна.

Та ще Науки треба вам,
Она ж Зоря Поранна,
Що поведе на встрічу Дня,
Она Вода і Манна.

А Праця ціль досягне вам,
Посвята дасть вам зброю
І заплатить вам страти всї
Подвійною ціною.

Та стережіть ся ще Рабства...
Ви доти вільні люди,
Як довго свободи огонь
Палає в вашій груди.

Всю силу ви разом зберіть,
Зберіть в одно всю зброю
Якою лиш колинебудь
Світ воював із Тьмою.

Отсе на вступі вам привіт —
Скажіть Усьому люду:
Нехай так робить — тоді й я
Помогти не забуду.

СТАРИЙ ГАТВІНЬ.

(Оповіданє лотишського письменника Унїта Бірзіска).

Старий Гатвінь вже не ступає за плугом, як раньше, веселою, бадьорою ходою. Нема в нього вже нї колишньої сили, нї охоти; молодим хазяїном він робив сам для себе, по своїй уподобі і робота йому здавалась легкою, а тепер ним орудує син; та й сила підупала і робота не ладить ся, де перше робив крок, тепер треба два й три, перше він носив плуг, як іграшку всю весну, а тепер тремтять руки, не вдержать плуга і до кінця борозди. На кождім кроці він почуває свою неміч старечу.

Але через що Гатвіню ще й на старости доводить ся так богато робити і працювати? Невже за все своє довге житє в праці не заробив він собі шматка хлїба на старі лї-та?

Колиж хто-небудь з його давних знайомих питав, як він проживає, то він тільки хитав головою і відказував: „що ж голубе, адже ж в дїтий не батьківське серце! Кого ти любиш більше за самого себе, той дивить ся тепер на тебе, як на тяготу"... „Та що й казати! В дїтий хлїб лежить на високій полицї"... „Я тобі кажу: доки ще не лягаєш — не роздягай ся"... і нічого не пояснивши, робив далї.

Давнїйше Гатвінь був заможною людиною, жив в добрі, а до того в злагодї з людьми, жінкою і єдиним сином Іваном. За те й син в него був такий, що кращого й не треба: роботящий, слухняний, йому вже літ трийцять було, а він і досї ніколи не впоминаєть ся за батьківщиною.

Вмерла господиня. Плакав Гатвінь, поплакав і Іван і знову стали жити вони, як і до того; обидва робили, безупинно від ранку до пізнього вечера. Все йшло як і передтим; хазяйство вело ся гаразд, тільки від часу піджаки продїравили ся, штани вимагали латок, рукавицї зношували-ись... І се ще не біда, полатати можуть і наймички, але що робити з шерстю, якої богато набрало ся? Чи можна се все довірити на чужі руки? Нї в якім разї! Нїколи вона не довіряла мити вовни робітницям Старий Гатвінь цїлком з сим згоджував ся. І навіть тепер він придумав певний вихід.

— Іване, ти мусиш одружитись! — сказав він синови.

Син глянувши на батька, зрозумів, що той не жартує.

— Але ж я нікого не кохаю.

— То що з того, що не кохаєш?

— Як же одружитись?

— І чого там відмолятись! Де вже робочій людині про кохане думати. Довідайсь тільки, де чесна та роботяща дівчина і, коли вона хоч трошечки тобі подобаєть ся, — одружись...

— І одружитись на чужій людині? — Іван дивував ся.

— Почнеш сватати ся, знайдуть ся хулителї й ганьбителї з усїх боків.

Іван думав, думав, передумав все до дрібниць, прийдеть ся-ж коли небудь одружитись, вмре й батько і я зостанусь один як палець. Він набрав ся смілости, посватав ся та й одружив ся.

Старий Гатвінь віддав синови все хазяйство, зіставив собі тільки дві люльки, кремінь та кресило і криву ковіньку.

Спочатку всї жили дуже дружно. Молодий хазяїн кожного вечера радив ся з батьком про завтрішні роботи та й невістка нічого не починала без його поради, а старий щасливий Гатвінь допомагав у всьому дїтям, ні хвилинки не остаючись без роботи.

Через рік з'явив ся на світ третий Гатвінь. Невістка повісила колиску коло ліжка старого Гатвіня.

— Так і батько в часи безсоня зможе коли небудь поколисати.

Спершу так і було: дїдусь гойдав свого внука тільки поки мати спала, але потім довелось старому Гатвіню одному дивитись за маленьким Івасем, мати наче навмисне спала міцним сном. Та дїдусь не ображав ся, адже-ж відомо, що в молодих міцний сон, нехай посплять. Він запалював свою люльку і гойдав.

Але одного разу невістка в розмові почала натякати на те, що малесенький Івасик не може переносити такого смороду. Старий Гатвінь нічого не зрозумів, та як йому знати, що то таке за сморід.

В ночи маленький Івасик знову заплакав, дїдусь запалив люльку й гойдає колиску. Невістка висунула голову через заслону.

— Так! знову димить!

Але старий Гатвінь вдруге нічого не зрозумів, він курить та гойдає.

А через якийсь час невістка почала голосити.

— Тут і дорослому тяжко, не то що малому; задихнеть ся немовлятко завчасу. Як жити в такому чаду. І ти також, Іване, й слова не промовиш. Коли тобі не жаль тютюну, що тут переводить ся кождої ночі, то хоч би дитинки пожалів!

Але Іван спить, не ворушить ся, ледве дише.

— Тепер я бачу, яке тут моє житє, завтра-ж віднесу Івася до своєї матери, нехай його доглядає... і невістка почала плакати й голосити.

А сам хазяїн ні пари з уст, спить, нібито не чує.

Дідусь аж тепер зрозумів причину всього лементу і з страху сховав люльку за ліжко. Тої ночи він більше її не запалював. Але й спати старий не міг всю ніч, бо не було люльочки, що його присипляла.

Думав він бідний всю нічку: так он яка в мене невістка! Чи не могла-би вона сказати по доброму: послухайте, тату, дитині шкодить отсе, що ви тут курите! Я й перестав би курити, хоч і як тяжко булоб се мені, здержав би ся, або в сіни вийшов би курити. Ні, вона спершу натяками, піби з жебраком, якого не хоче звати на імя, а потім кричить як на старого собаку! А Іван? І слова не промовив, нехай, мовляв, лають старого, щоб не димів, та даремно тютюну не переводив.

І тут він перший раз пошкодував, що так нерозумно розпорядив ся, віддавши синови все, і не зіставивши собі навіть на тютюн. — Та може вони за ніч передумають і завтра ж перепросять, — потішав себе дідусь. — Коли не сама невістка, то напевне Іван попросить за неї о вибаченє і все забудеть ся. Але я скажу синови, щоб він давав мені що року пять карбованців на тютюн та инші дрібниці, щоб ніхто не міг мені дорікати, що я збавляю тютюн. Колишнє я все забуду, але про тютюн скажу, невідмінно скажу...

Прийшов ранок. Хазяїн встав до схід сонця і пішов, не промовивши й слова. І невістка була цілий ранок занята роботою, навіть на сніданє не прийшла. Старий Гатвінь поснідавши один, пішов до роботи. При роботі він знову пригадав собі вчорашнє. Передумавши ще раз все, він обвиновував як невістку, так і сина. І коли-б вони хоч слово

промовили, що винні. Але навіщо-ж? Що я для них? І вперше в нього зявила ся думка: Навіщо я там роблю і працюю, для чого? Навіть тютюну їм шкода для мене...

Він думав, думав, і що більше міркував, то більше йому здавалось, що його образили. Він постановив, що його повинні довго благати і потім тільки він простить їх.

А коли вони будуть мовчати, як сьогодня, тоді що? промайнула думка. Не забалакаю з ними, доки не перепросять, — постановив він.

Наймичка покликала обідати. Старий Гатвінь обійшов плугом ще кілька разів і потім вернув ся до дому тихою ходою ведучи коня за повід.

Крізь вікно він побачив, що син з невісткою вже сидять за столом. Невістка помітивши його, щось сказала синови, останнїй подивив ся на него в вікно. Иншим разом дїдусь не завважив би сього, але тепер він розгнївав ся.

— От, вже плещуть своїми язиками про мене, — сердив ся він.

Завівши коня, він увійшов, сїв мовчки за стіл і почав їсти. І молоді мовчали, розмавляючи тільки з Івасем. В старого все кипіло в середині.

Я їм такий нікчемний, що й слова до мене промовити не варто! подумав він. І знову пригадав вчорашний випадок і він, певне, розгнївав ся-б, коли-б хто почав розмову про що небудь инше, а не про те, що вчора скоїлось. Він глянув на молодих; вони були спокійні, наче-б то нїчого не трафилось, нїби то забули про вчорашнє. І се ще гірше розгнївало дїдуся і розлютувало його.

Та через хвилину він вже радий був обнимати сина й невістку, перепросити їх, аби вони забули вчорашнє і щоб знову все було по давньому.

— Але що-ж я зробив? Вони повинні мене просити!

І знову він постановив не балакати, доки вони не перепросять його. Він вже майже кінчив їсти, коли невістка спитала:

— Хочете ще каші, тату? — і, вставши, дала йому ще. Дїдусь мовчки встав із-за стола і сїв на своє ліжко.

Син і невістка глянули на него. Він завше, вставши з-за стола, складав руки і казав: „Дякую тобі, Господи, і тому, хто дав!" Така звичка була в нього ще за покійниції дружини і кождого разу, промовляючи так, він усміхав ся

до хазяйки. Але сьогодня він тільки склав руки.

По обіді він мав звичку покурити. Мимоволі він почав шукати своєї люльки, котру вчора вечером закинув, але, пригадавши, що в него нема тютюну, залишив шукати. А взяти з полиці, де ховали тютюн, він ні за що не хотів.

— Чи можна ще орати? Чи не сухо? — спитав син.

Старий Гатвінь нічого не відповів, взяв шапку і пішов. Поки коняка їла, він сидів тут же в стайні. У вікні він знову побачив, що син і невістка розмоляють і все поглядають в бік стайні.

— Вони мене живого поховають, — подумав старий Гатвінь, взяв другого коня і пішов на поле. При роботі він знову подумав про сина, невістку і про вчорашнє.

Коли коні відпочивали, він сягнув до кишені за люлькою. Її там не було. Знову його охопила злість.

— Тютюну для мене шкодують, а я для них нічого не шкодував, все добро своє віддав, всю працю свого житя. Гаразд, більше не буду курити, хоч проси, не буду курити.

І дідусь додержав свого слова. Як не тяжко йому було залишити на старости довголітню звичку, він все ж таки перестав курити. Промпнуло з чотири дні від часу, як він перестав розмовляти і курити.

Син і невістка кілька разів починали з ним розмовляти, але він мовчав, і вони не питали його, чого він мовчить. Раз якось син, — приблизно через тиждень після того, як старий Гатвінь перестав курити, — нарізавши тютюну, спитав:

— Чи не треба вам, тату, тютюну? Я нарізав свіжого.

Старий мовчки взяв свою люльку і кинув в куток, так що вона розлетілась на шматки. Син пильно подивив ся на батька і на розбиту люльку, але мовчав. Сього вже не міг витримати старий Гатвінь. Коли б син став сваритись, то він міг би поговорити з ним і зробити полекшу своєму серцю. Але син подивив ся на нього з таким докором, ніби то в него не було ніякої причини розбити свою люльку. Він взяв шапку і вийшов.

Як і завше дідусь колисав в ночи маленького Івасика. Раз в него промайнула думка, чи не думає невістка, що він через те не курить, що боїть ся її — сього він не хотів. Якось вечером він взяв свою довгу празникову люльку і, набивши її тютюном, сів на своє ліжко коло колиски і ви-

курив її всю. Невістка сиділа тут же, але вдавала, що нічого не бачить. Покуривши, він взяв головку люльки, висипав попіл і кинув її до печі на цегляну долівку, так, що вона розлетілась. Потім зломив до коліна довгий цибух, кинув його в куток, а сам ляг на ліжко, відвернувшись лицем до стіни.

Проминуло чимало часу від дня першої сварки. Всі дрібниці вже були забуті, але дідусь все ще не балакав. Коли його питали, відповідав „так” і „ні”. Коли не коли добавляв „може бути” або „не знаю”. Про колишню дружню розмову між батьком і дітьми тепер не було й гадки. Иноді син і невістка питала через що він так змінив ся? Та він не відповідав на таке питанє і тільки думав про себе: самі винні, а мене питають.

Одного разу син почав йому поясняти, що хазяйка, коли казала про люльку, то не думала його сим образити. Адже ж кожда мати не ворог своїм дітям, і, коли вона, турбуючись за дитину, скаже часом прикре слово, то не треба його приймати близько до серця. Дідусь слухав, але думав своє: Еге ж, се ще й нічого, треба було старого палицею побити, отсе так!! Але чого ж він так пізно схаменув ся побалакати про се! — і не відповів синови ні слова.

До роботи дідусь ходив разом з робітниками. При роботі він часто гнївав ся на себе, чому не зістав ся дома і не відпочиває, або починав шкодувати, що все віддав синови, не зіставивши собі ні клаптика землї, де він міг би працювати по своїй вподобі.

Кожде докірливе слово сина або невістки він брав тепер на увагу. Коли зняли Івасеву колиску, хазяйка, оглядаючи світлицю, побачила, що нема де поставити ліжка для дитини. Дідусь зрозумів се, як натяк, що йому пора вибиратись з сеї хати. Він зараз же прибрав в другій світлиці куток, проти стола і, покликавши робітника, виніс своє ліжко. Хазяїн тільки похитав головою, він знав, що тепер вже не вмовить батька вернутись на старе місце.

Поставили вечерю, як завше: для дідуся, хазяїна і хазяйки в світлиці, на маленькому столику, а для робітників в другій кімнатї. Дідусь хотів йти в світлицю вечеряти, коли хазяйка несподівано спитала:

— Адже ж ви дідусю, з нами будете їсти?

Старий ні слова, сїв за стіл з робітниками і з того часу в світлицю більше не входив.

Таким чином колишньому заможному хазяїнови лишилось тілько ліжко в кутку.

Одного разу старий Гатвінь не встав разом з усїма і не пішов на роботу. Невістка принесла йому снїданок, але він сказав, що не хоче їсти. Коли син спитав, що з ним, він відповів, що вже підтоптав ся. Так він не вставав і в суботу.

Старий Гатвінь не памятає, щоб він коли нездужав, опріч хиба одного разу, коли його потовкли конї і він два днї пролежав. Але й тодї він не був недужий, а тілько побитий. Йому здавалось, що він більше не встане; він пригадав і те, що останнїми часами йому снилась покійна дружина. Вона подала йому кашу, як завше, коли ще хазяйнувала, і, покоштувавши, промовила: — старий, подай соли, не хватає... і він подав.

— Прийдеть ся вмирати! подумав він.

В ночи під недїлю, в него промайнула думка, — а як труна? чи все гаразд? Труна стояла на горищі і була зроблена разом з труною покійниці-хазяйки, але в ній не було стружок.

В недїлю він встав дуже рано, одяг свій білий кожух, набрав в повітцї чималий оберемок стружок, (гиблївок), відніс їх на горище і почав собі лагодити місце відпочинку...

Зазяїн, котрий спав в світлицї, почув, що на подї щось ходить. Він почав дослухуватись. І справдї хтось ходить і спиняєть ся в тім кутї, де стоїть труна. Він чує, як знимаєть ся віко.

Хто там ходить? Дїдусь лежить недужий, а решта спить. І хазяїн прислухуєть ся.

Хазяїн схоплюєть ся і бачить, що дїдуся ліжко порожне. Одягнувшись скоро, він біжить на під. На драбинї він побачив кілька стружок і зрозумів намір батька.

Він тихенько виліз на під і побачив, як дїдусь, зігнувшись на колїна, клав стружки в труну. Він підійшов до старого і легенько взяв його за руку.

— Що ви, тату, робите? — і побачивши скручені стружки, він відчув, як в нього течуть з очий сльози.

Дїдусь на хвилину спинив ся, але потім знову почав

вміщувати стружки. Син не витримав: — навіть сеї останньої роботи ви не хочете зоставити нам?... і сльози течуть в нього і падають на білі круглі стружки.

Від сих сліз ростопив ся лід на серці старого Гатвіня. Він обнимає сина і плаче.

Тим часом надійшла й невістка і, втираючи сльози, мовчки дивить ся на сю німу сцену — прощеня.

Переклав З. Шевченко.

ДИВНІ СВІТОВІ ЗВИЧАЇ.

В Ляпляндії найострійше карають за вбийство, а сейчас потім йде кара на таких котрі женять ся з дівчатами проти волї їх родичів.

В Вірменії не вільно дітям бавити ся ляльками. Власти боять ся, щоби через те діти не привикли почитати ляльки як божків.

Богато старих домів в Голяндії мають двері, котрі ніколи не отвирають ся; хиба в двох случаях: коли є в родині весілє, або смерть.

На острові Куба хрестять дитину, коли вона має точно 15 днів. До церкви не несуть дитини ніколи, хочби церква була в найблизшім сусїдстві.

Один із законів в Перу забороняє женщинам брати участь в похоронах; вони також не бувають на весілях; хиба що є дуже близькими приятельками молодят.

В Японії є 200,000 урядово записаних прокажених. Ніхто їх не жалує, анї з ними не співчуває. Мущини, чи женщини молоді і старі — всіх їх виганяють поза людські оселї, де вони жиють як скитальцї і живлять ся лише тим, що їм хтось з далека кине.

Роблене чобіт для псів розвинуло ся в важний промисл на Лябрадорі. Пси привязані до санок перебігають дуже скоро по ледї і тому треба їм якоїсь захорони. Чоботи роблять зі шкіри тюленя.

Палестина —се край цвітів. Ботаніки кажуть, що там є 2.500 ріжних родів цвітів. Східний клїмат дає їм такий веселий вигляд, якого не можна надибати в нашім клїматї. Дикії цвіти ростуть якось громадами так що цїлі милї землї дістають краску від одного рода цвітів.

М. ЛЕВИЦЬКИЙ.

ПРО ДУРИСВІТІВ.

На Спаса селяни Трохим Рудь з жінкою та з дочкою зібрали ся в Київ на прощу, Богу помолитись. Вже кілька літ збирали ся, та все якісь перешкоди були: то з роботою не впорались, то знов клуня згоріла, а на третий рік сам Трохим був занедужав як-раз на Маковея — і ніяк не могли вибрати ся.

Отже, кажу, нарешті виїхали і ніяких їм перешкод не було.

Далеченька дорога була їм в той Київ: з полудня як виїхали зелізницею, то аж другого дня рано вранці приїхали. Дорогою в ваґоні їхали ще люди з инших місць, такі-ж саме прочане, на богоміле, як і вони.

Рудь і його жінка перший раз їхали до Київа; а з попутчиків богато було таких, що вже по два або й по три рази бували там, то-ж розказували вони вже про ту Лавру, про печери, про того Марка-гробокопа, що по пояс в землї закопаний, про глави мироточиві, — такого дива богато, що й не запамятаєш всього.

Приїхали в Київ, повиходили з ваґонів на тоту стацію, оглядають ся. Народу — як комашні тої: сюди — туди бігають, штовхають ся, а там дзвонять, а там свистить та машина, — аж голова ходором ходить, хто не звик до того.

Коли се підходить до Рудів жінка, одна, підстаркувата вже, по простому, з міщанська, вбрана.

— Здраствуйте, люди добрі! — каже. — Здоровенькі були! А ви-ж як тут опинили ся? От не сподівала ся!

Тай обіймає Рудиху, та цілує.

Дивуєть ся Трохим, на жінку поглядає, а та й сама дивуєть ся.

— Чи не пізнали? — питає тамта жінка. — А я вас відразу пізнала. Правда, давненько воно, вже хто його знає, скільки літ...

— Та хто-ж ви будете, вибачайте? — питає Рудиха.

— А пізнавайте. Я-ж вас пізнала?

— Ніяк не згадаю! — каже Трохим.

— Ви-ж звідкіль? — питає тота жінка.

— Таж з Вербівки.

— Ну от, з Вербівки! То і я-ж звідтіля. А пригадайте чи не виїхала у вас з Вербівки дівчина, літ вже може з двайцять тому буде... Га?

Вхід до монастира „Печерської Лаври" в Києві.

— От тобі маєш! — каже Трохим. Хиба так його відразу й згадаєш? То-ж шматок часу не аби-який, гей! Двайцять літ!..

— Чи не Скибиної вдови дочка? — згадала Рудиха.

— О!

— Мотря?

— Мотря!

Та знов давай цілувати Рудиху та обіймати. Рада-радісенька така.

— Ото-ж мені радість сьогодня! — каже. Наче день яснійший став, що земляків побачила.

— А отсе ваша дочка? — питає.

— Еге.

— Ну, її то ще й на світі не було тоді, як я з Вербівки виїхала. А отсе моя дочка, Ганя, — показує.

Стоїть коло неї дівча, підліток.

— Ну, — каже та Мотря, — чого нам тут стояти? Ходім до нас ,ми тут близенько сидимо. Чоловік мій, знаєте, за звощика тут. Заробляє добре, живемо якось... Хатина своя.

— Та спасибі... — каже Трохим.

— Чого там: спасибі? Ходім тай годі. Я вас геть по всіх церквах поведу, у Лавру, до лева, все покажу, розкажу. Знаєте що? У нас й перебудете. Яка-ж я рада!

— Добре, — пристав Трохим. — Ми-ж тут пораз перший, не знаємо де та що...

— А вже-ж. Ось ви тут свої клунки покиньте, моя Ганя постереже їх, а мій чоловік потім підїде та привезе все. І вас в Лавру повезе. То-ж не близько.

— То як-же? Підемо? — питає Трохим жінку.

— Ходім, — каже Рудиха.

— І дочка ваша нехай з нами йде. А ти, Ганю, тут постережи клунки, щоб кого буває, не скортіло... Знаєте: тут народ непевний, не те що в Вербівці! Тут в руках тримаєш, та й то оглядай ся.

— А може-б ми їх взяли з собою?

— Та нащо вам тягати? Чоловік привезе в мить. Що там у вас є?

— Та одежина де-яка, харчів трохи, — каже Трохим.

— Там і гроші, ті що на образи куми дали, — каже Рудиха.

— Ганя постереже, будьте певні. Вона у мене дівка моторна, городянка. Ходім.

Пішли. Веде їх та Мотря, а сама дорогою розказує, як вона тут спочатку бідувала, як по наймах тиняла ся, аж трохи не вмерла була з горячки; як потім віддала ся заміж...

— Тепер мені добре, — каже. — Діти хвалити Бога, нічого собі, троє їх в мене. Старша геть все по хазяйству справляє, а отся Ганя, що ви бачили, то середуща, а ще хлопець є, і той вже батькови помагає. Ось сюди ходім, — каже, — в отсю вуличку. Ось тут недалечко й наша хата.

Підійшли вони до гарненької хати; чисто так, гарненько навколо.

— Постійте, голубчики мої, отут трошки, я піду через кухню та відчиню вам двері.

Побігла вона по-за хату.

Стоять наші прочани, чекають. Не відчиняють дверий, не чути нікого.

— Що се вона так забарилась? — каже Трохим.

Постояли ще.

Коли се відчиняють ся двері і виходить панок якийсь.

— А чого вам треба, люди добрі? — питає він їх.

— Та землячка тут наша, Мотря, — каже Трохим.

— Мотря? А хто-ж вона?

— За звощиком вона; привела нас до себе.

— Нема тут ніякої Мотрі, — каже той панок.

— Та се-ж її хата...

Панок здвигнув плечима, дивуючись.

— Се моя хата, — каже він. — І ніякої тут Мотрі, кажу вам, нема, і звощика ніякого.

Трохим і жінка аж очи вилупили з дива.

— Як-же се так? Вона-ж пішла через кухню, щоб двері нам відчинити, ось туди пішла, по-заду хати.

— Нема там другого ходу, — каже панок. Хиба що через сусідний двір на другу вулицю вийшла ваша Мотря.

Пішли всі по-за хату, а там і справді ніякого ходу нема, тільки в сусідний двір через невисокий пліт перелїзти можна.

— То ваша знакома, чи родачка? — питає панок.

— Та ні, землячка, ніби-то. На стації признала ся до нас. З нашого села, каже.

Та розказали панкови все, як було.

— Якась тут непевна штука, — каже панок. — Біжіть лишень на стацію та подивіть ся, чи не пропали ваші клунки. Бо щось воно, здаєть ся мені не теє... Земляки та знайомі так не роблять.

Побігли наші прочани на стацію, а там ні річий їх нема, ні тої Гані, що їх стерегла... Все счезло.

Добре, що мав Трохим в шапці зашитих карбованців трийцять; було хоч за що до дому венутись; а як-би не те, то довелось би пішки та жебраним хлібом пятьсот верстов мандрувати...

ЛЕГКІ І ТЯЖКІ РІЧИ.

Богато лекше сто долярів видати, як один заробити.

Лекше виказувати похибки, котрих хтось допустив ся, як свої власні направити.

Лекше положити колоду поперек дороги другому, як її усунути.

Лекше відобрати честь свому ближньому, як її йому віддати.

Лекше руйнувати, як будувати.

Лекше приказувати, як слухати.

Лекше яке небудь товариство розбити, як оснувати і провадити.

Лекше порозуміти ся із стома розумними, як з одним упертим дураком.

Одним словом лекше: бути нелюдяним, немилосерним, несовісним, як чесним і благородним. Тому більшість людий на світі тримаєть ся того, що...лекше!

———0———

Кожда людина уважає свого ворога за злого чоловіка.

Щасливий чоловік повинен сидіти дома.

Коли хочеш жити з чоловіком, — думай про се, що тебе лучить з ним, а не про се, що тебе ріжнить від нього.

У людий є доста сили, але за мало волі і розсудку.

Одні набувають знаня, щоби про других знали, а инші на се, щоби про них знали.

Женщини дають більше чим обіцяють, а чоловіки обіцяють більше, чим дають.

Словами потребуючому не поможеш—поможеш ділом.

ЧИМ МОЖЕ БУТИ АВТОМОБІЛЬ?

Автомобіль може бути доказом великої працьовитости. Працював чоловік завзято і купив автомобіль, бо се інтересна річ.

Може бути доказом нерозуму. Не думав чоловік, чи треба йому автомобіля, чи ні, але купив, бо от другі купують — річ інтерсна.

Може бути доказом сліпої зарозумілости і темноти. Хоче чоловік показати, що він „щось, не щобудь" і купив автомобіль.

Може бути доказом дитиньства. Сподобало ся чоловікови, що автомобіль чокає, сам їде, та ще і так скоро, сам такий лискучий, отже купив автомобіль. В деяких недумаючих людий шоферство, се ідеал — найкраще ремесло і становище.

Може бути доказом марнотравства. Забагло ся, як дитині образа і чоловік купує. щоби вволити тій забаганці.

Може бути доказом безідейности. Нема в чоловіка кращої думки, кращого пляну для роботи в житю, ліпшого способу ужитя гроший і часу, отже купує автомобіль і вганяє куда очи видять.

Може бути доказом підприємчивости. Чоловік, що провадить якийсь інтерес, купує автомобіль, щоби заощадити часу і кошту на їзду иншими способами.

Може бути доказом богацтва. Має чоловік маєток, отже автомобіль в него є те, що в бідного добрі черевики, або і то ні.

Автомобіль може бути інструментом для розпусти. Збирає ся гурт парубків і дівчат та їдуть на танці, де танцюють до білого ранку. А пішки не йшли би.

Автомобіль може бути ознакою морального занепаду. Вільний час, що люди посвячують на фізичний відпочинок і на звернене всеї уваги на моральні цїли і потреби житя, властитель автомобіля і його рідня може посвячувати на безцїнну і безглузду їзду по всїх дорогах, на збиване порохів і марноване часу на пустім гоненю за витріщками.

Однакож автомобіль не може бути доказом розуму, характерности, свідомости і взагалї тих прикмет і чеснот, які доперва підносять чоловіка на висший степень вартости.

Ш.

САМОЖЕРТВА.

(Написав — Борис Ефреміїв.).

Діяло ся те перед 273 роками. В нашім краю — на Україні вела ся тоді тяжка боротьба. А вели сю боротьбу козаки, котрих оскорбило польське правительство — і селяни, котрих польські вельможі угнїтали безпосередно. Одначе таке гноблене не тілько не доводило до покірности, а навпаки розятрувало широкі верстви народні.

Нарід счинив повстанє. Польський уряд намагав ся згнобити сї повстаня оружною силою, а хоч повстанцям іноді повело ся осягнути побіду над польським військом, здавлювано відтак знова кожде повстанє, спіймано козацьку старшину, і всїх проводирів карано лютою смертю, а народні маси важким гнобленем і — кріпацтвом.

Головним огнищем, з якого виходила наука до таких повстань і підмога, уважав польський уряд Запорожську Січ. Тим-то польський коронний гетьман придумав новий спосіб зломаня козаків. Він велїв на південних межах України збудувати твердиню (названу Кодак), осадив там сильну польську залогу, котра мала доглядати Запорожа, перехоплювати всїх, що з України втїкали на Січ і тим способом втихомирити всяку ворохобню.

А втїкало на Січ богато селян. Селяни, котрих нехтували польські пани, бачили одинокий ратунок, одиноке спасенє — в Запорожу, між козаками. Але через ті утечі селян польські панове не могли удержати ся на українській землї. Задля того велїв польський коронний гетьман переловлювати утїкачів, — селян, що хотїли увільнити ся від кріпацтва і строго покараних відставлювати назад дідичам. А тим, що відважились-би передержати, або переховати такого втїкача, грозила кара грізної пімсти.

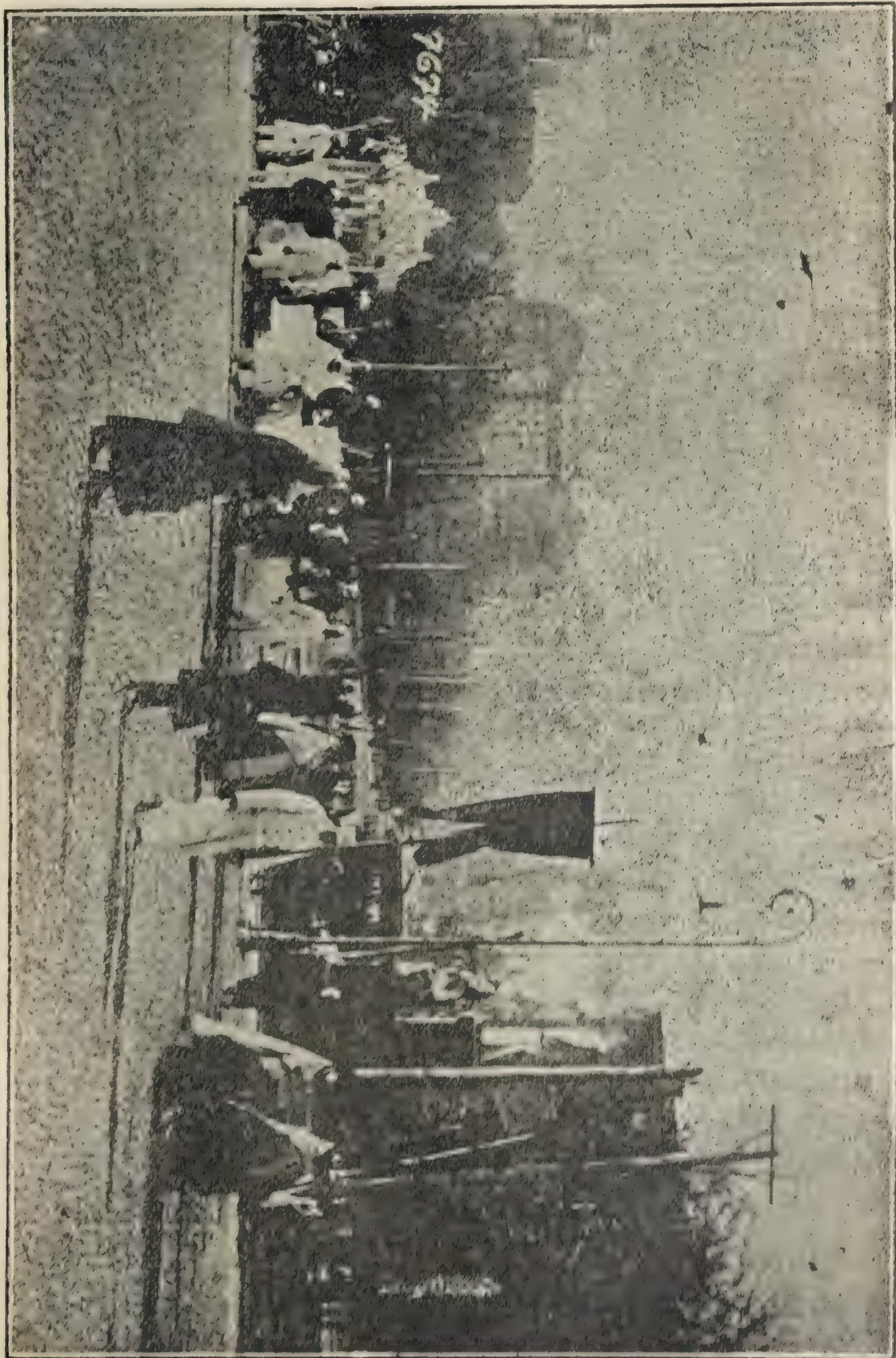
— — — — — — — — — — — — — — — — —

...Степ широкий

Край веселий... співає один наш поет про Україну. І дійсно то край прегарний і веселий; але в нїм і степи, степи широкі і тихі.

В степу, каже один англійський учений, мимохіть наступає думка про свободу. — І не диво-ж, що нарід, такий

богатий на широкі і пишні степи, — не звик до неволі, до пехтовань, до кріпацтва! І хто передумає лише всї ті борби

Похорон українського священника в Київі.

і бої, котрі своєю кровю вписали наші предки в історию нашого рідного краю, той пізнасть, що потяг до свободи був більший в Українцїв, ніж страх перед карою і смертю.

Такої думки був і старий дідусь Тиміш, що жив в степу, близь-порогів Дніпра. Від коли він тут в сїм тихім куточку пробував, скільки літ було в тій самітній стрісї, що виділялась гень-гень розлогим степом — не знали прохожі. Бож і прохожих було тут так мало, що крім Запорожців, що їздили в Київ і над Жовті Води*) і втїкачів, що сюда минали, не було більше піяких. Хиба що часами польська погоня загнала ся за бігцем-селянином.

Коло його хатинки був огородець, а в нїм стояло чимало улиїв. Пчіл було досить. Звідкиж старий дідусь одержував харч, хто про него старав ся, не було відоме нікому. — Довідатись о його побутї можна було на стільки, що Тиміш був колись реєстровим козаком, але по бою під Хотином над Днїстром (в 1620 р.) одержав тяжку рану і поселив ся на степу. Чим же живить ся — не знали, але казали, що пчоли напевно не всилї його кормити.

Що ранку виходив дідусь до своїх пчіл, відмикав улиї і зі старечим усміхом витав рої вилїтаючих пчіл, що закутувались часто в його довгім білявім волосю і довгій сивій бороді. — Довго глядів він за ними в степ і коли всї позникали, вертав знова до своєї стріхи. Не один раз доводило ся старому не бачити — крім своїх пчіл — нікого й нічого цїлими днями і тижнями.

А тимчасом з України селяни втїкали юрбами до Запорожа. А польський уряд наложив тяжкі кари на тих, що втїкали і тих що їх спомагали в утечі...

— — — — — — — — — — — — — —

... Був гарний і погідний ранок. В степу нї вітрець не дув, нї не колисалась висока гарна трава. Леда счервонїлось на сходї небо, як вже відчинились дверцята степової хатини і стареча постать козака Тиміша вказалась в одвірках. Старий позїхнув, перехрестив ся, споглянув в степ і на небо та попрямував повільним і безсильним кроком до улиїв.

Пчоли вилїтали, знова запльонтувались в білявім чупрі старика і — знов вільні — злїтали в степ, в сиваву просторонь.

Старик споглянув за ними, довго, як звикле, а потім звернув ся до хати. Але, хоч старече око — кажуть — без-

*) Жовті Води — ріка, що вливаєсь в Днїпро.

сильне, всеж око Тиміша спостерегло, що в траві в степу щось шелестіло.

— Чи се був вітер? — думав він, йдучи до хати: —

Ворожка.

чи може яка звірина? — А може чоловік? — пройшло йому крізь думку — що потребує помочи? — і він відвернув ся та споглянув ще раз в той бік.

На степу стояв високий блідий чоловік.

— Ти звідки? — спитав, трохи здивовано, старий Тиміш.

— Я — з України! — відповів задиханий чоловік і приступив близше — Значить ся з київського повіту, бо-ж Україна і се — ні? — додав він по хвилї.

— А вжеж що не Туреччина! — відповів Тиміш і оглянув добре чужинця. — А тобі що за орудка в степу? — запитав по часї.

— Мене — відповів він — жене сюди нужда і кріпацтво. Я в Січ іду. Перед тижнем посїпаки дїдича вбили менї одинокого сина...

— А не бачили тебе вартові Кодака в утечі? — спитав Тиміш і насупив брови, почувши лихо чужинця.

— Бачили — говорив дальше втікач-селянин: — але не дігнали. Я аби до Січи, а опісля... і він махнув рукою.

Тиміш знав польську погоню і споглядав трівожно по степу.

— А ще далеко до Запорожа? — питав селянин Тиміша.

— Далеко! — відрізав коротко Тиміш і вказав селянинови чорне пасмо довкола небосклону.

— То що чорнїєсь? — поспитав селянин, дивлячись за вказаним пальцем старого козака.

Тиміш не відповів скоро, лише пристав наче в задумі.

— Отто — сказав по хвилї — братїку твоя погоня. Ще нїм сонце вирине зовсїм зза гір, буде вона вже тут!

— Алеж дїдусю! — вимовив застрашеним голосом селянин-збіглець — що менї дїяти? Будь милостив заховай де будь! Ох, щоб лише не знайшли! — почав падькати.

Старий Тиміш подумав хвилину і взяв потім чужинця за руку.

— Ходи! — сказав він рішучо — в огородї є тут два великі порожні улиї. Вони підкопані. Там буде найлучше! Я вкину жменю пчіл в оба. Ти затягни сорочку на голову, щоб не покусали, бо улиї я замкну, щоб пчоли не втїкали! І Тиміш повів втїкача-селянина в свій огородець.

Потім вернув до своєї хатинки, присів на порозі і ждав.

Не довго довелось чекати. Почув тропіт коний, людські голоси і — погоня стояла перед хатиною.

— Старий! — крикнув перший з погоні в польській мові — чи не бачив тут де втікача, що?

Тиміш встав, здивував ся і відказав ся від запиту.

— То не можливо! Ти його мусів бачити, а може й переховав! Знаємо вас, розбишаки! — кричав розлючений проводир погоні і зіскочив з коня.

— Ні! не бачив сьогодня нікого — твердив дідусь.

— Побачимо! — крикнув польський посіпака, і приказав погоні перешукати все в хаті і довкола в степу.

Погоня шукала.

Підійшла до хати— не було нікого. Погоня гляділа поміж улиями — нема!

Почали відмикати улиї, але з них вилітали тільки рої пчіл.

Втікача не було!

Але найшли потоптану траву, сліди, що провадили до хати лише, а далї нї — і наставали на своїм, що старий мусить знати, де крепак скрив ся. Тиміш на їх лайки і бійки покивував лише білою головою, що ні.

Віднайшли кати ґузик кріпацької одежі, що селянин-утїкач загубив в огороді. Сього було погоні досить.

— На паль зі старою гадюкою! — кричав їх проводир — коли не скаже, де його сховав — і два погоничі присїли до старого. Але дідусь відмовляв ся і мовчав.

Се розказило проводира. — На паль! — крикнув він і всїв на коня...

— — — — — — — — — — — — — —

В степу було чутно, як в далї десь тропали конї... Польська погоня вертала з нічим назад... Втікача не спіймала!

Коло степової хатинки було тихо — свято. Пчоли прилїтали з далека і знова зникали.

Тиша розложилась на степу. — З одного улия щось піднималось. Високий, блїдий селянин-втікач вилазив відти.

Він був на волї! — Ще кілька верств і він вже над Дніпром, а там по тім боцї Запороже!

Він перехрестив ся. — Дякую Тобі, Господи, і вам дідусю!

Але дідуся десь не було. Він оглянув ся і скрикнувши,

Українське весіле на Поділю

закрив лице руками. Опісля очунявсь та побіг степом до Дніпра — до Запорожа...

. . . .Над дверми хатини висів — дідусь!...

І. ТУРҐЕНЄВ.

ХРИСТОС.

Я видів себе молодцем, майже дитиною в низькій селянській церкві. Червоними плямками світили ся перед старинними образами високі, тонкі свічки.

Райдужний вінок окружав кожду маленьку поломінь. Темно і понуро було в церкві... Однак народу стояло передмною богато.

Самі русяві мужицькі голови. Від часу до часу вони почипали колихати ся, падати, знова підіймати ся, ніби доспіле колосє, коли на нім повільною филею пробіжить літний вітер. Нараз якийсь чоловік підійшов із заду і станув побіч мене.

Я не обернув ся ще до него, але як стій почув я, що чоловік сей — Христос.

Жаль, цікавість, страх разом заволоділи мною. Я переміг себе і поглянув на мого дивного сусіда.

І щож я побачив? Лице як у всїх — лице подібне до всїх людських лиць. Очи глядять трохи вгору, спокійно і тихо. Губи примкнені та не стиснені: верхня губа ніби спочиває на долїшній. Руки зложені і не рухають ся. І одежа на нїм, як на всїх.

— Який же се Христос? — погадав ся. — Такий, простий, простий чоловік? Бути не може!

Я відвернув ся. Та не вспів я відвести погляду від сього простого чоловіка, як знов менї видало ся, що се якраз Христос стояв коло мене.

Я знов переміг себе... І знов побачив те саме лице, подібне до всїх людських лиць, ті самі звичайні, хоч і незнакомі риси.

І нечайно менї стало важко і я задумав ся. Тодї доперва зрозумів ся, що якраз таке тілько лице — схоже на всї людські — є лицем Христа.

———0———

Сильна постанова і ціль оборонять чоловіка перед упадком.

Чим висше становище чоловіка, тим він повинен бути скромнїйший.

ПЕРЕД НЕБЕСНИМИ ВОРОТАМИ.

(БУВАЛЬЩИНА).

До воріт, де урядує апостол Петро, приходять тільки самі християни; для инших вір є зовсім инші ворота і инші урядники. Можливо, що се зроблено тому, що один чоловік не дав би ради цілому населеню землї, а може були тут і другі причини. Зрештою та справа нас не так то дуже обходить, тимбільше, що ми не маємо сили звести всїх до одних воріт, або поставити там свого урядника.

— — — — — — — — — — — — — —

Доходила осьма година рано, як на площі перед брамою небесною стояла ціла товпа людий, що через ніч тут призбирали ся. Ледво годинник ударив осьму, як брама створила ся і в нїй показав ся з ключами святий Петро, а крім него ще цїлий ґурток всяких писарів, та инших небесних урядників. Всї вони скоренько засїдали за великі столи, щоби зачинати свою денну працю.

Поки пійдемо дальше, треба ще сказати, що брама небесна не стоїть вона так собі, але прикрашена на ріжні лади, а поміж тим виднїють огневі написи — вчасти для прикраси, а вчасти для інформації письменним прихожанам. Над самою брамою на серединї блищить напись — виїмок з поеми Івана Франка — такого змісту:

В моїм небі місця досить,
Всяких треба тут професій,
І богато пасажирів
Їде в моєму експресї.
Для овечок препокірних
Для коров молокодайних,
Для птичок усїх співучих,
І для всїх заслуг звичайних.
Для волів, що весь вік пріли,
Скиби краючи й загони,
І для всякої худоби,
Є окремі тут ваґони.
Всїм їм плата по заслузї,
Море радощий готових.

Були там ще инші уривки і з Франка, і з Шевченка і

ще з инших письменників пристосовані до ріжних кляс, занять і т. д. Були тут і розумні вискази народної творчости, як пр. на правій стороні воріт понад одним столом було написано:

— Швець, знай своє шевство, а до кравецтва не мішай ся. — Се для кравців.

На иншім місци написано:

— Куй зелїзо поки горяче — се для ковалїв.

Деинде:

— Брешн, та не перебріхуй — се для редакторів, попів і взагалї тих, що то повинні людям правду голосити.

І ще богато тут всякої всячини.

— — — — — — — — — — — — — —

Петро дав знак, що вже можна підходити до столів, за якими сидять небесні урядники і цїла громада посунула наперед.

Ось став якийсь згорблений старий чоловік і на запит — хто він? — відповідає:

— Прошу божої ласки тай вашої, я називаю ся Стефан Загуменний, з села Пшоняної, повіт...

— А занятє?

— Швець.

Урядник (там ангели урядниками) отворив велику книгу і пошукав.

— Гуменний... Ти мав бути там визначним письменником.

— Що? — допитує ся Гуменний.

— Ти мав бути там письменником. А ти чим був?

— Таже шевцем, кажу — відповідає Гуменний — і нові чоботи робив і старі латав.

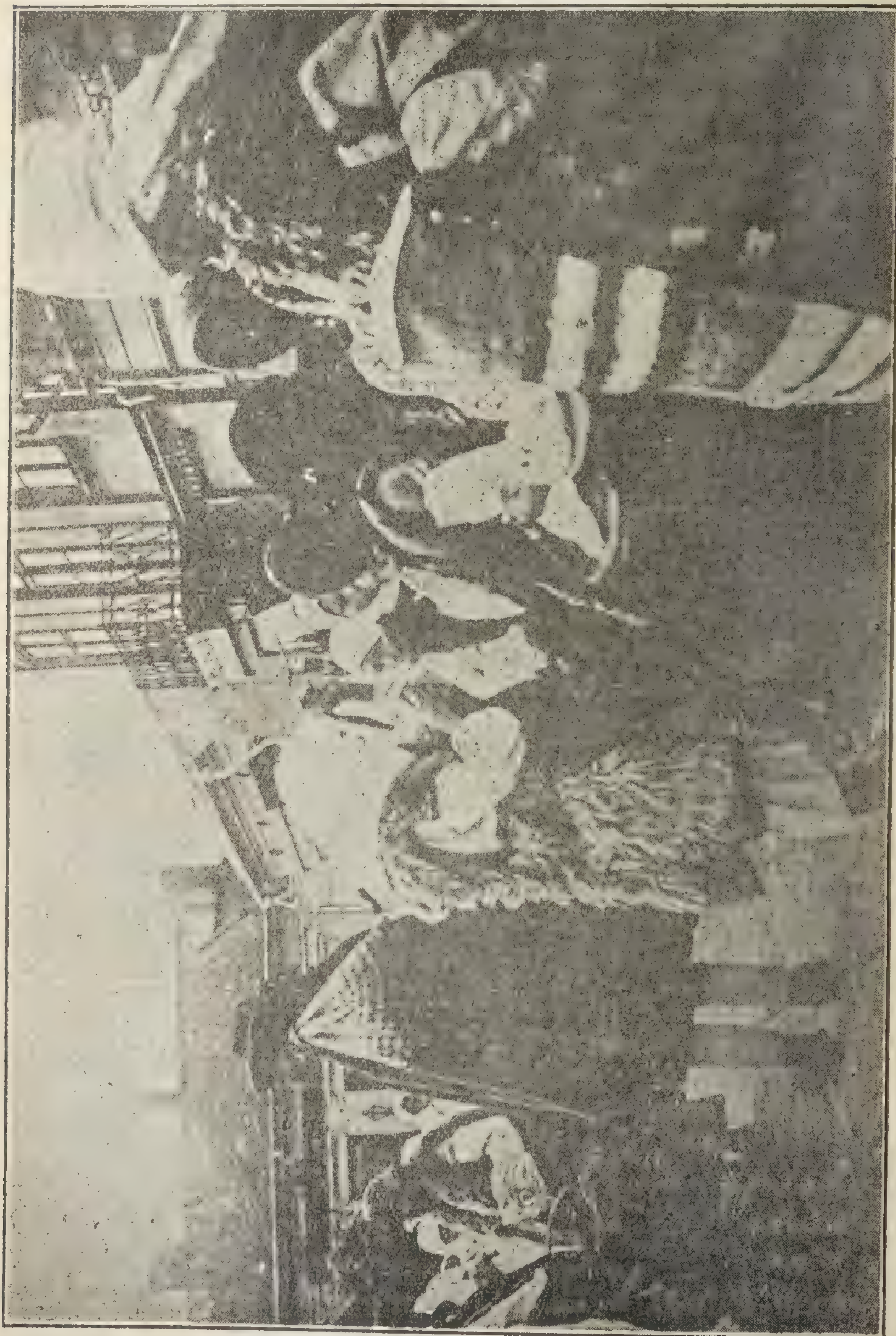
— Ну, в несвоє попав. Се нїчого.

— А тож як? — прошу...

— А так, що кождому чоловікови призначено. чим він має бути і для того дістав він при народженю потрібні спосібности. Тількож лиха доля стає часом на перешкодї і пхає чоловіка зовсїм не до того, що йому належить ся .Звичайно такий чоловік в несвоїм фаху не може нїколи бути щасливим, бо він для чого иншого сотворений. Та се нїщо. Тут все вирівнює ся і хто там потерпів кривду, той тут буде винагороджений в двоє. Ти тут підеш до віддїлу письменників.

В той сам час перед сусідним столом стояв якийсь панок.

— Імя?

Ярмарок в галицькім місточку по війні.

— Гелярій Ковтун.

— Занятє?

— Письменник. Се я був автором повісти „Пропавший Швець”, а Семко Гуляка, се мій псевдонім.

Ангел глянув до книги.

— А ти мав бути там шевцем.

— Як се так?

— Шевцем. Чоловікови призначений фах, та він часом не попадає на те, що йому призначено.

— Се не може бути.

— Так воно є! І тому твої повісти дишуть шевським духом і з них кождий мусів бачити в тобі не письменника, але шевця. Не на своє ремесло попав.

— Алеж я ціле своє житє віддав...

— Так, так, ми се розуміємо. Кінці з кінцями не сходили ся, а швець з тебе був би на цілий повіт, жив би в достатках. Тому, щоби направити зло, ти мусиш тут між шевції пійти. Лише між ними ти будеш щасливий...

Перед третим столом став чоловік міщанського вигляду, в окулярах, з великою поважною бородою.

— Ти хто?

— Никола Кореняк, редактор „Містка через річку”. Був редактором 21 рік від самого заснованя.

Ангел глянув в книгу.

— Ковальство твій природний фах, ти редактором став через помилку.

— Як се так? Я ковальства справді хотів колись вчити ся, але ніколи не вчив ся, бо щось на те не склало ся. Се у вас, вибачайте, чи не зайшла помилка... може ви замість...

— Ні, ні, в нас помилки не бувають! Тобі Провидінє призначило ковальське ремесло, а лиха доля пхнула тебе в редактори. Тому твій „Місток через річку” був такий злиденний, тай сам ти не жив, а капарав, а коваль був би з тебе чудовий...

— Даруйте, але будь ласка пояснити мені, звідки ви знаєте щобудь про мою часопись — я-ж прецінь до вас, оскілько пригадую, не висилав...

— Довідаєш ся пізнійше, а тепер знай, що ти йдеш тут між ковалів, бо тут будеш найщасливійший...

Перед четвертим столом став, як видно було, священик:

— Імя?

— Прохорий Степанович Монастирський.

— Занятє?

— Що?!

— Занятє, питаю.

— А хибаж ви не бачите?

— Та звідкиж мені бачити.

— Ну, дивно! Та коли тут така формальність конечна, то скажу, я родив ся на Прикарпатськой Руси і по національности „русской” через два „с”. По фаху єрей...

Ангел глянув до книги.

— Монастирський... Твій фах мав бути ткацтво. Стан духовний се не твій стан. Помилка, бач, зайшла з тобою.

—Помилка? Ні, даруйте за відвагу, чесний херувиме, то у вас зайшла помилка. Всякомуж на перший погляд видно хто я і що я. Ряса, чи по вашому реверенда, хрест, епитрахиль — сього хиба ви не бачите?

— Бачу, я все добре, тількиж те все для мене не значить нічого.

— Нічого? А се як! Ну, я думаю, чи мазепинці на мене чого не набрехали, але я готов виказати ся свідоцтвами.. Ось маєте — се шкільне, се епископська грамота з печаткою, се...

— Для нас всї шкільні свідоцтва не варт нічого, бо ми не шкільні інспектори. Ми маємо до діла з житєм, а не зі школою і свідоцтвами.

— Алеж мене назначив священиком висший уряд церковний, що мав від Бога власть се робити.

— А який епископ тебе висвячував?

— Епіфаній, вже небіщик.

— Еге, знаю. Він через помилку був став епископом, а його природним фахом було гончарство. Він тут між гончарами.

— Мій епископ?

— Еге!

— А себ то як? Я щось нічого не розумію. Чи тут не заводять також демократичного мазепинського ладу?

— Зовсім ні, тут лад для всїх оден. Але бач на вашій земли ладу нема і люди нераз пруть ся до того, до чого не повинні. Швець, або горшкодрай натягає на себе священичі ризи; знов той, кому бути епископом, лїпить горшки; коваль бере ся малювати образи, а маляр служить форна-

лем у дворі; поет робить колеса, а швець пише вірші. Тому то у вас між всіми ремісниками і фаховцями тілько драптя, бо чоловік часто не має талану до того, що робить. Через те буває тілько злочинів і надужить усюди. Але нехай би той сам злочинець попав на своє місце, там він був би найкрасшим чоловіком.

— Так хиба мій духовний стан не був важний?

— Не був! Сеж не твій стан, що доказує твоє власне житє. Бо і як ти жив? Кривив душею, лицемірив, людий дурив, зарозумілим був на своє становище, не обминав брехнї, ненависти, а приміром користного не робив нїчого. Другий на твоїм місци зробив би людям богато добре, а ти і сам не робив і другому не давав.

— Гм. Чи се менї не снить ся. Аджеж я в школах тілько вчив ся, свідоцва усї маю, рукополаганий як слїд, всї мене священиком уважали... Се не може бути! Значить — мій уряд не був важний?

— Розуміє сь! В нас такий лад, що лише чесний, працьовитий, щирий фаховець є правдивим і важним в своїм фаху, а ти таким не був.

— А свідоцтва, а школи?...

— А кому з твоїх шкіл і з твоїх свідоцтв була користь, коли ти сам жив не як треба — кривив душею...

— А менїж дали власть...

— Власть — до чого? Кривити житєм, говорити неправду, лицемірити, дивити ся на всїх з гори і при тім усім не робити нїчого користного, дармувати — чи на се треба аж власти? І хто тобі давав на се власть? Хто може на те все власть дати? А поза тим ти не робив користного нїчого. Ось книга, де кождий твій подих записаний, отже глянь і покажи!

— Виходить отже, що я від тепер перестаю бути священиком.

— Зовсїм нї, бо ти священиком нїколи не був. Ти був завсїгди швевцем, ткачем, штельмахом, бо в тебе до того був талан. І тому ти не вмів відповісти священичому званю — а хто священичому званю не відповідає, той не є священиком.

— Дивно!...

— Чому дивно? Аджеж коли учитель не відповідає учительському званю, то хиба є він учителем?... Отже не

забирай дармо часу, але вибирай одно з трьох — з шевства, ткацтва і штельмаства, а в гурті котрогобудь з сих ремесел ти будеш щасливий.

— Даруйте, що ще запитаю одно — чи не можна тут вносити якого такого протесту, апелювати до висшої інстанції, або що. Се для мене кривда, страшна кривда! В школах вчив ся, свідоцтва маю...

Але ангел замість відповіди вказав йому на напись — рівнож з поеми Франка, пристосовану до сварливих священиків, що звучала:

Цитьте діти, тут не сеймик,
Щоб ревли ви і кричали,
Ви ж у небі, де не має
Анї болю, нї печали.
Опозицій та обструкцій
Тут робить вам непрактично
В своїм небі я ряджу ся,
Вибачайте — деспочитно!

— — — — — — — — — — — — — —

За висше згаданими приходили инші — і простий народ і не прості люди. Були такі, що були на світї тим, чим ім призначено бути і ті були звичайно чесні і добрі, але було богато і таких, що попали були в несвоє і ті не мали з житя чим похвалити ся. **Гай-Гай.**

Ситий Чуєш...

Ситий, чуєш: хтось ридає...
То брати твої голодні
І обідрані й холодні...
То калїка-дїд конає...

То покритка попід тином
Плаче гірко з бідним сином:
Батька ситого шукає...
То невольники закуті
Вами, гадами, й забуті...

Ситий ,чуєш: грім гуркоче!
То гремить небесна кара...
То покривджених отара...
То їх скарга так регоче!...

П. Гай.

Не Зітхай.

Не зітхай, а працюй
Поки сили ще є —
Тільки праця одна
Гарні жнива дає.

Не зітхай, а працюй
Марно часу не гай —
Праці широкої жде
Вже давно рідний край.

Не зітхай, а працюй
І одно памятай:
Тільки праця одна
Захистить рідний край.

Т. Романченко.

ЧИ ДАВНО ЛЮДИ СПРАВДІ ЖИЛИ ДОВШЕ?

Коли читаємо про людий, які жили тисячі літ тому назад, а головно, коли читаємо як довго вони жили, нам говорять, що в старих часах люди жили довше чим тепер. Декотрі старинні історичні записки говорять про одиниці, які жили сотки літ. Треба одначе сумніватись, чи се дійсно правда, бо не треба нам забувати, що в часах, коли сї записки про довге житє були записані, чоловік не мав точного понятя про перехід часу, як пр. ми про рік. Тодї люди не знали календара, який ми маємо, щоби могли точно обчисляти час, так як ми се можемо робити.

Вчені люди говорять, що дійсний вік людий, який переживали в часах сих записів був можливо коротший від того, який ми пересічно переживаємо. Можливе і правдоподібне є також се, що рік у сих людий був богато коротший протяг часу, як ми числимо.

Безсумнівно правдивим є факт, що люди в нинішних часах жиють пересічно довше, чим жили десять, двайцять або більше літ, тому говорячи иншими словами, пересічний період житя збільшав ся і збільшає ся стало. Причиною того є се, що ми більше і старанній ше стараємось і піклуємось нашим тілом; обставини в яких живемо є улекшені і даючі спромогу жити більше санїтарно чим колись; люди навчились як стеречись перед всякими хоробами, як їх поборювати, а головно в случаях пошести — зарази.

Ще недавно люди гинули від пошестних недуг, як мухи, підчас коли нинї подібне буває рідкостию. В давних часах, люди працювали богато тяжше, і довше, зносили всякі невигоди, і небезпеки; нинї се все урегульовуєть ся. Все те разом взявши можна сказати, що люди тепер не коротше жиють як перше, але навпаки їх вік стало стає довшим.

НЕГРАМОТНІСТЬ В ЕВРОПЕЙСЬКИХ КРАЯХ.

Шведський учений Зунберґ подає дати, що відносять ся до стану народного шкільництва в европейських краях. Найменше неграмотних має Німеччина, найбільше Румунїя. Статистична табеля представляє ся ось так:

В Німеччинї є один неписьменний на 2000 письмен-

них; в Швеції і Швайцарії 1 неписьменний на 1000 письменних; в Данії один неписьменний на 500 письменних; в Анґлії 1 неписьменний на 100 письменних; Франції 1 неписьменний на 50 письменних; в Голяндії 1 на 48; в Фінляндії 1 на 22; в Бельґії 1 на 10; в Австро-Угорщині 1 на 4-ох; в Греції і в Італії 1 на двох; в Болгарії є половина неписьменних; в Росії і Сербії дві третини населеня не письменних; в Портуґалії більше ніж дві третини, а в Румунії три четвертини неграмотних. Загальна сума видатків на народне шкільництво виносила в цілій Европі до двіста мілїонів долярів. З того припадало на Німечину 1 четвертина, а на Францію 1 осьма.

Довгий Зуб.

Сидить шевчик на стільці,
На кумові постільці
Пришиває лату.
Аж у сінях двері скрип,
Далї в хату двері рип!
Шелеп кум у хату.

— Здоровенькі ви були!
А щож мої постоли...
Вже мабуть готові?
Зараз будуть, погодіть!
Щож ви стогнете, як дід?
Чи вжеж нездорові?

Та не то, щоб Боже крий,
Був я дуже так слабий,
А так тільки нудно.
Розболїв ся вражий зуб,
Та заріс тобі як дуб,
Що й вирвати трудно.

— Не журіть ся, каже швець,
Ось сядьте но на столець!
На столець заджає,
В дратву зуба замотав,
Кінцї разом посплїтав,
До ноги чіпляє.

Але звісно — у шевцїв
Все діраві стільцї,
Щоб то не душило..:
І от шевчик і зайшов,
Нишком дїрку ту знайшов,
Та хвать кума шилом.

Кум підскочив, як той цап,
Та рукою з заду лап
За грішнеє тіло...
— Не даремне ж я стогнав...
Аж коріня попускав!
Аж там заболїло!..

Ст. Руданський.

———0———

Божий Приклад.

„Працюй, Іване, — пан казав,—
І не вважай на втому,
Од Бога нам такий закон,
В його письмі святому.

Аджеж сам Бог шість днів робив,
Поки скінчив роботу,
Спочив же тільки в семий день
Від праці та клопоту".

Іван спинивсь на борознї:
„То річ, моспане, друга!
Одно творити язиком,
А друге — перти плуга.

Але за прикладом святим,
Я радий поступати,
Скажіть же, що робив Господь
В день осьмий і десятий?

В. І. Самійленко.

З НАУКИ БУДДИ.

ГОРІЮЧА ХАТА.

Був собі богатий чоловік, що мав невеличку стару хату: її підвалини погнили, її стовпи зїли черваки, а її стріха була висхла і легко могла згоріти. І стало ся одного дня, що чоловік сей занюхав запах диму. Він вибіг сейчас на двір і побачив, що ціла стріха в полуміни. Тепер страшно налякав ся, бо дуже любив свої діти, котрі не знаючи о грозячій небезпеці, бавились безжурно в горіючій хаті.

Засумований отець роздумував собі так: „Що маю робити? Діти є дурні, тому ніщо не поможе остерігати їх перед грозячим їм небезпеченством. Колиб я побіг до хати, половив їх і виніс їх на двір, на своїх руках, то і так всіх не виратую, бо декотрі з них вирвуть ся мені з рук, утечуть назад до хати і згинуть в полуміни.” Але несподівано прийшла йому до голови инша гадка: „Мої діти люблять забавки”, подумав він: „коли приобіцяю їм прекрасні забавки, то певно послухають мене”.

Опісля закликав голосно: „Діти! Ходіть сюда і подивіть ся, що ваш батько приготовив для вас. Тут є для вас забавки гарнійші як ви колинебудь бачили. Ходіть скоро, доки ще не пізно!”

І справді з горіючої хати вибігали діти в найбільшім поспіху. Слово „забавки” зробило на них свій вплив. Опісля урадований отець покупив їм як найгарнійші забавки, а діти, коли побачили зруйновану хату, зрозуміли добрий намір батька і хвалили його розум, котрим вратував їм житє.

Совершенний знає, що дітям сего світа подобаєть ся блеск світових роскоший; він представляє їм блаженство праведности, стараючись в сей спосіб спасти від згуби їх души і він дасть їм духовні скарби істини.

ЗБЛУКАВШИЙ СИН.

Оден чоловік мав сина і сей пішов від него в далекий край. Але коли отець чим раз ставав богатший, то син його попадав в що раз більшу нужду. І стало ся, що шукаючи їди і одежі, син заблукав назад до краю де жив його батько.

І батько побачив його в нужді, обдертого і нужденного і приказав слугам покликати його до себе.

Коли син побачив палату, до котрої слуги його вели, подумав: „Я певно стягнув на себе підозрінє якогось богатира і той кине мене мабуть до темниці". Перестрашений, він впрвав ся з рук слуг ще заки побачив батька і утік.

Тоді батько післав вдруге післанців за сином, котрі його спіймали і привели назад, помимо його плачу і нарікань. І приказав батько слугам, щоби добре обходились з його сином та назначив одного з робітників наставником над своїм сином, котрого мав тойже слухати, в него учити ся і йому в роботі помагати. І синови подобалось його теперішне положенє.

З вікна своєї палати глядів отець на те, що робить його син, а коли побачив, що він є чесний і трудящий, то надгороджував його все більше і більше.

По кількох літах покликав перед себе свого сина і всіх слуг і виявив їм всю тайну. Бідний син вельми врадував ся пізнавши в добрім і богатім чоловіці свого батька.

Поволи умп людські мусять бути підготовлювані до принятя висших правд.

НЕСЛУХНЯНИЙ ДУРАК.

Був собі богатий Браман, вже добре підстаркуватий, однак він не зважав на несталість туземних річий і надіючись довго жити, побудував собі великий дім.

Тоді Будда післав до богатого Брамана свого ученика Ананду, щоби сей поспитав його на що він побудував так много кімнат в своїм домі і, щоби проповідував йому чотири благородні правди і осмераку дорогу до спасеня.

Браман показав Ананді свій дім і толкував йому до якої цїли має кожда з численних кімнат служити, але науки його не слухав.

Ананда сказав: „Є се звичай дураків говорити: я маю дїти і маєток. Хто так говорить, сей не є паном навіть себе самого, як отже може думати, що посідає дїти, богацтва, слуги? Люди віддані світови клопочуть ся многими річами, але не знають нїчого про зміни, які ждуть їх в будучности."

Заледви Ананда віддалив ся, старий Браман дістав серцевий удар і упав мертвий. А Будда сказав, для науки

тих, котрі хотіли учитись: „Дурак хоч буде жити в товаристві мудрих, не зрозуміє правдивої науки, подібно як ложка не набере смаку від росолу. Дурак думає лиш о собі, він не зважає на ради добрих товаришів і через се не годен спасти себе самого."

БУВШИЙ РОСІЙСЬКИЙ ЦАР НИКОЛА БУВ НАЙБОГАТШИМ ЧОЛОВІКОМ НА СВІТІ.

Розстріляний бувший російський цар був властителем найбільших посілостий і льокацій в цілім світі. До нього належало 92 великих замків, 120 великих посілостий, церков, монастирів, камениць і величезних просторів землї.

Число зарядчиків, функціонерів і доглядачів, не вчисляючи до сього ні робітників, анї підданих функціонерів, виносило около 50 тисяч осіб.

На царських посілостях знаходилось около 100,000 штук рогатої худоби, 30,000 коний, і кілька мілїонів овець та безрог. До нього належали не менше великі копальнї в Уралю (на Сибірі) і значна скількість промислових заведень.

До того всего весь його маєток не підлягав оподаткованю, наслїдком чого бувша російська імперія тратила щорічно найменше 25 мілїонів самого податку, а колиб сї маєтки знаходились в руках богатьох людий, то з самих податків держава була би стягала річно чи не два рази тільки.

Але всяке лихо має свій кінець. Прийшла несподівано російська революція, яка не то що позбавила царя трону та абсолютної власти житя і смерти гнетених людий, але його самого усунула з поміж членів суспільности.

———o———

Всї знають, що ти є Українець, але не знають, чи ти зробив коли що доброго для твого народа. Не забувай же про те.

Відважний ворог лїпший нїж трусливий приятель.

Двері для злоби все отворені.

Не все, що говорить ся в кімнатї, можна говорити в публичній салї.

Порожна мошонка вістрашує фальшивих приятелів.

ВАСИЛЬ СТЕФАНИК.

ПІДПИС.

(ФОТОҐРАФІЯ З ЖИТЯ).

То було так, що Яковови Яримієви не стало хліба. Одного дня увійшла жінка з комірки тай сказала, що лиш на дні міха зо дві мисчині є тай решта. Яків думав та розгадував тай пійшов писати си на сотку до заволічкового банку.

Ходив він кілько та виходив гроші.

Раз у Матія Щерби сиділо вечером богато ґаздів, а Яків розповідав їм свою біду.

„Прийшов я, знаєте до того заволічкового банку і кажу, що так і так: не стало хліба межи діти тай прошу, пане, вашої ласки тай божої позичити сотку.

— Ґрунт маєш? — питає ся банкир.

— Є, пане.

— А стоїть на тобі?

— На мині.

— А табуля чиста?

— Геть все чисто стоїть на мині. .

— Але довгів не маєш?

— Та дес у жидів є, та вже за цу сотку і хліба купю межи діти і струп скину.

— Ну, то принеси аркушик і аністрат тай піде на посідзене.

Виштав ся мене банькір гет за все чисто тай я приніс єму книжку платнічу і аркушик. За тиждень, каже, прийде!

Ходив я зо три рази, аж каже нарешті, що є гроші хвалені.

— А вмієш писати?

— Ні, прошу пана, кажу, я не ходив до школи тай у воську не був-сми тай-сми цалком сліпий.

— То, каже, мусиш підписувати ся у нотаря.

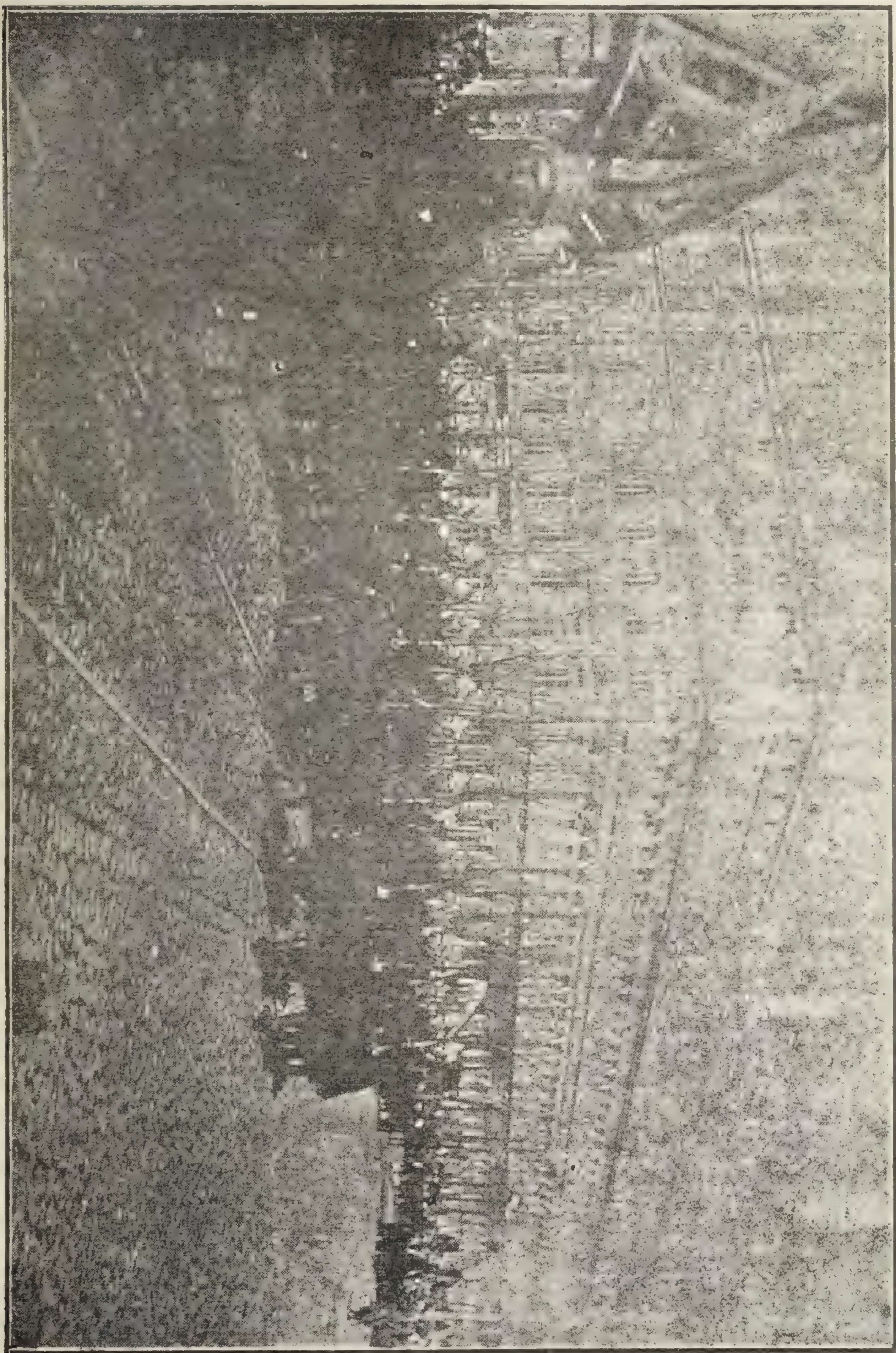
— Я, прошу, покладу хрестик, а ви підпишіть...

— Не можна, каже, на векслю робити хрестиків.

Став я в гадках. Це як озмут упіс, як процент наперед відберуть, як нотареви за підпис заплатю тай деситки не видко.”.

— А з когож озме як не з дурного мужика? — обізвав ся Матій.

— „А чекайте-ж, на я доповім. Звертів я си по місті за ручителями тай надибаю на місті шевця Ляпчінського. Ка-

Перше українське військо, уформоване 1917 р. Одяг його такий, як мали колись запорожці.

жу єму, шо так і так, шо беру гроші в банку тай мусю йти до натаря підписувати си.

— Хлоп вс едурний, каже мині Ляпчінцкий — гнпє цілу зиму тай би не навчив ся навіть мньи своє підписати. Вислухав я це тай побіг за ручителями за Иваном Калинов тай за Романюком. Привів тай підписали си у натаря, тай гадайте: з сотки тринацїть левів обірвали."

— А з когож урве, з пана ци з Жида? Таже як з мужика не урве, тай не урве з нікого! Жид ци пан знає, куда дорога, не бій си... — знов обізвав ся Матїй.

— „Не забудьте собі, Матїю, бесїди! Тай несу я ті гроші до дому тай все гадаю за Ляпчінцкого. Таже, Боже милий, абим мав урвати си, та своє порекло навчу си написати. Пртулїть пюро до паперу, шос поможе тай три леви заплаць, мужику!"

— Та воно якурат правда, шо не варт сипати гроші натареви. Він має тай має тай ще має, а ти єму рви з бідної сотки, аби не пішов з торбами. То ще, хто був у воську, хто віломив си, видите, хоть на лумеро, то тому лехко, але як би я си взьив писати тай бих стів пробив пюром... — казав Петро Цїкало.

Яка зима довга тай би і ви наломили си. Я вже питав си професаря, якби то могло бути. То, каже, за два дни готово, лиш дивити си на узір тай віломите си тай решта!

По сїм Яків виймив карточку з мошонки і показував взір. Витягнув олївце і шматок паперу і почав писати з узору.

Всї дивили ся на него зачудовані. Збили ся над ним гурмою і уважали на кождїське посунснє запацьканого олївця.

— Мой, таже рука млїє!

— Адї, яку кривульку віписав!

— Ну, ну, тай Яків на старість письменний...

— Якове, таже ти далї таких векслїв віпишеш, шо і хата піде на бубен!

Яків не уважав на нїщо, лиш писав а слинив, писав а слинив. Довгенько він мучив ся, врештї змайстрував підпис.

Всї оглядали Яковову карточку і тїшили ся як хлопцї.

— Та ніби ви гадаєте, що я розумію, що там стоїть? Написати — написав-сми, але хоч очи ми вібийте, ци бим прочитав — говорив Яків.

Довго, довго оглядали ґазди Яковове порекло.

Може в тиждень пізнїйше сиділо у Матїя з десять го-

споларів. Самі молоді, самі дужі. Посхиляли ся над довгим столом і писали з узорів, кождий зі свого. Стіл аж угинав ся під широкими грудьми. Поміж них ходила Матієва Доцька. По лаві ходила поза плечі і всюди заглядала, чи добре пишуть.

— До, ану-ко зачитай, шо я написав?

— Доцю, ня, а подиви-ко си, ци оца кривулька добра?

— Павло Лазаренко.

— Якурат я! Добре си вівчила!

Доцька ходила, поправляла і тішила ся, що всї пишуть з її узорів, що всї її питають ся. А дужі хлопи дуже єї вельбили і брали ся письма один борше, другий тупійше.

ОРАЧ.

Ходить повагом за плугом,
Мов житя в нього не має,
Сумна пісня ллєть ся лугом.
А веселої й не знає:

„Ой розсїяв я пшеничку
Та на поли,
Тучка впала та прибила,
Моя доле!

„Ой розсїяв я сльозоньки
Та по поли,
Лихо виросло, щей буйне,
Моя доле"...

Ходить повагом за плугом,
Мов житя в нього не має,
Сумно пісня ллєть ся лугом,
А веселої й не знає.

С. Молот.

Сонце.

Зійшло сонце, зійшло в рожах,
Усе заквітчене,
А я його питаю ся,
Чого засмучене.

Воно менї відповіло,
Що місяця ждало,
А той місяць із зіроньков
У гаю пропали.

Оттак і та удівонька
Пишная, думна,
Вквітчала ся, сподївалась,
В неділю до дня;

А він собі із другою
До шлюбу пійшов...
В'на вмила ся слїзоньками,
А сонце росов.

Ю. Федькович.

Злий чоловік є найгіршим тодї, коли вдає доброго.

В розумі чоловік має кігтї і зуби проти звірюк і бестій.

Дїти некультурних людий бавлять ся деревляними забавками, а дїти цивілїзованих револьверами.

Не жадай правди від других, коли сам не по правдї живеш.

СОН ЗРАДНИКОМ.

Щоби зберегти свої тайни, чоловік повинен володіти так розумом як і волею. Але горе! — в житю кождого чоловіка істнує вповні нормальний і необхідний стан, в котрім він ні волею ні розумом володіти не може. Станом тим є — сон. В часі сну чоловік може „випапляти" много таких тайн, що в иншім часі він радше давби собі відрізати язик, як зрадити тайни своєї душі.

Подібний стан находить на чоловіка в часі анестезії (приспаня) приміром від хльороформу. Лікарі, їх асистенти і послугачі при операційнім столі можуть наслухатись до волі всяких задушевних тайн оперованих людий. Інквізиція, свойого часу широко покористовувалсь тим легким способом видобуваня зізнань від обвинувачених, — підслухуючи пильно, що вони в часі свойого сну „плели" — говорили.

Але і в пізнійших віках, навіть за наших часів, бували случаї відкритя страшних злочинів сею-ж таки дорогою, — і то навіть серед таких обставин, коли, як то кажуть по майстерськи „були заховані кінці у воду". Яко примір — ми тут розкажемо кілька подібних случаїв.

Найзамітнійшим із всіх можна назвати романтичну подію одної молодої дами в Німеччині. Була се хороша, образована дама. Вона вийшла замуж за чоловіка, котрого дуже любила. Подруже було дуже щасливе, але не довгий час. Одного красного дня муж її пропав, буквально зник із поверхні землї. Як за ним не глядїли — по ньому пропали всякі слїди, — здавалось, що він крізь землю провалив ся. Тимчасом до молодої вдовиці що раз то частійше почав заходити один з її давних обожателїв. Молода вдова дуже тужила за своїм пропавшим мужем; остаточно переконавшись, що він вже на все безслїдно пропав, а давнїйший її обожатель надто крав ся в її довірє і обіцяв її житє осолодити, вийшла вона за нього заміж

Не довше як в два чи три днї по вінчаню — одної ночи муж твердо заснув, коли противно жінка його ніяк не могла заснути. Нараз вона почула, що муж її грімко і з страхом закричав. Думаючи, що йому що сталось, поспішила вона йому на поміч і ратунок. Вже приблизилась до його ліжка і хотїла його розбудити, — коли він знов про-

кричав кілька слів через сон. Сї слова сейчас навели її на страшне підозрінє, що судьба вчинила її жінкою убійника свойого першого мужа! І вона пильно стала заслухувати ся в слова мужа, виходячі з його уст без звязи — і остаточно довідалась страшної правди: її уявилась в цілій наготї і огидї вся картина убійства. Вона від самого убійника довідалась, як і куди заволік він свою жертву, в який спосіб замордував і де закопав трупа.

Раненько вона сейчас про все дала знати судовим властям. Убійника арештували, а на вказанім місци справдї найшли зігнилого трупа її першого мужа.

Другий подібний случай самопризнаня убійника крізь сонний висказ — лучив ся в Анґлії. І так, одного разу двох моряків ночувало разом в одній кімнатї. Один з них, старший „морський вовк,” скоренько захропів на всю хату, як лиш перевалив ся в ліжко; другому-ж, молоденькому морякови, якось не збиралось на сон. Перевертаючись з боку на бік він пильненько вслухував ся в слова, котрі сплячий його товариш крізь сон вимовляв. Але після якогось часу в тих словах видавалось йому дещо підозрілим і то тим більше, що старий моряк часто кричав і стогнав, — по чім можна було вносити, що його томить і мучить якийсь страшний сон.

І так в тім случаю, — як і в попередно розказанім, — припадковому свідкови прийшлось вислухати в дориворчних словах цїлу історію страшного і жорстокого убійства. Він дізнав ся хто зістав убитий, коли, де, як і задля якої причини.

Другого дня повідомив він о всїм власти. Убійника арештовано і переведено розправу, в часї котрої всї дані його вини так вірно були йому предложені, що він остаточно до вини признав ся вповнї, за що його й покарано.

Третий случай став ся на зелїзници, в спальнім возї, в котрім лежанки були устроєні одна понад другою. Лучилось, що на горішнїй лежанцї розложив ся якийсь дуже приличний на вид паниско, — на долїшнїй під ним, зовсїм случайно попавший до поїзду аґент слїдчої полїції.

Аґент не спав, коли противно його товариш подорожі „з першого поверха” дуже скоро захропів і почав крізь сон говорити. Ся балачка крізь сон дуже розцїкавила слїдчого аґента. Судячи після деяких слів сонної балачки, аґент на-

брав переконаня, що його сусід мусить мати якусь звязь і зносини з великими крадіжами в ріжних банках, котрих недавно тому доконано.

Правда, балаканє крізь сон було доривочне і запутане так, що з нього не можна було вивести ніякого точного і певного твердженя. Але досвідному аґентови і того, що він почув, було досить, щоби можна було підозрівати сусіда-сновиду і почав за ним слідити.

Він так і зробив і вскорі щедро зістав нагороджений за свою проворність. Вислїджений ним паниско оказав ся головним учасником дуже хитро обдуманих і спритно доконаних крадіжий.

Через нього — добрали ся і до інших, менших злодіїв.

Бувало, а Нині.

Малим бувало я сїдаю
Під липою та досягаю
Руками буцїм ясних гір —
А зірки моргають на мене
Скрізь липи листечко зелене,
Тай кинуть нишком в темний бір..

А нинї сяду під тополю,
І лаю світ і лаю долю,
Що ясної забаг зорі —
Забаг та годї ї дістати,
А на землю то й гріх прохати
З чудної неба висоти.

О, зіронько ти ясноока!
Моргни на мене із висока,
Як сестри моргали твої —
Най хоть часочок погадаю,
Що я малим та досягаю,
Тебе, сердешна — хоч у снї!...

Волод. Шашкевич.

На Розлуку.

Коли вертати-меш з чужини
Назад у рідний руський край,
Згадай про тих, що тут лишились:
Про наші бесїди згадай.

А як прийдеть-ся затужити
Нераз і там, — то над Дунай
Пусти соколом сумну згадку
І красші хвилї спогадай.

Коли недруги лютї станують
Тобі троїти жизни май —
Тогдї про тих, що в далечинї
Тобі прихильними, згадай.

І коли найдеш другів вірних,
Любови найдеш чистий рай —
Тогдї часом в розмовах щирих
Про давних другів споминай.

Волод. Шашкевич.

—o—

Богато журимось такими річами, які повинні нам бути байдужі.

Будь вдоволеним а, будеш щасливим; будь відважним, а будеш сильним.

Ніякі гроші не дадуть такого великого проценту, як гроші видані на просвіту.

НЕЩАСНИЙ КОВНЇР.

В 1906 роцї петроградський бізнесмен купив на ліцитації ковнїр, виложений клейнодами, за котрий він заплатив 10 тисяч долярів. Сей ковнїр був зроблений 120 лїт тому назад париським ювілєром на замовленє нещасливого Людвика XVI, французького короля, якому стяли голову підчас революцїйних заворушень.

Кождий член королївської родини, який уживав сього ковнїра, згинув в французькій революцїї, а знова джентельмен, який купив той ковнїр в Парижі, через дивні обставини мусїв втїкати з Франції і опинив ся в Брукселї, в Бельґії, де велось йому так нещасливо, що мусїв продати сей ковнїр за безцїнь, аби не згинути з голоду на вигнаню.

Від тоді до недавних часів ковнїр переходив з рук до рук, і завсїгди приносив нещастє його хотяйби хвилевим властителям — і то кождому, без винятку.

Остаточно сей ковнїр купив російський князь за суму 20 тисяч долярів і подарував його визначній театральній танцюристцї Цукі. Дивним дивом танцюристка стратила здоровлє і опинилась в таких обставинах, що мусїла попрощатись з ковнїром, котрий так попав в збірку старинних річий російського шляхтича. Сей шляхтич умер нагло в Монте Карльо. Його спадкоємець взяв ся до поладнаня спадкових справ і майже покінчивши все, поїхав до Монте Карльо та в першій і одинокій грі стратив весь маєток, а також і ковнїр так, що лишив ся голий як турецький святий. (Монте Карльо є містом в князївстві Монако. В тім містї відбувають ся постійно гри в великі суми гроша). Чоловік, який купив в 1906 роцї сей ковнїр, до того часу жив в найбільшій згодї з жінкою і з цїлою родиною, та вкоротцї по купнї захорував на грізну манїю, і убив жінку, а сам опинив ся в домі божевільних.

Вісти з Льондону в 1919 р. доносили, що добре звісний ювілєр, якому попав ся сей ковнїр, знаходить ся чомусь в труднім положеню і тяжко йому знайти купця на сей нещасний ковнїр.

Хто буде слїдуючим властителем сього ковнїра — покаже будучність. Психольоґи, які радять бути незабобонним, не вміють дати жадного поясненя в сїм случаю.

КАЗКА ПРО ЖЕБРАКА.

(Написав ґраф Лев Толстой).

Вмирав богач. Ціле своє житє був скупий, твердий і зібрав великий маєток.

Неможна инакше — говорив, коли йому закидали скупість — в житю гріш є всім.

І тепер, коли зближала ся година смерти думав скупар:

— Певно і на другім світї гріш є всім. Треба заосмотрити ся, щоби біди не зазнати.

Візвав до себе дїтий і прощаючи їх, казав собі вложити до домовини мішок з грішми.

— Не жалуйте — додав. — Вложіть золота як найбільше.

В ночи скупар помер.

Дїти сповнили його волю, вложили до трумни кілька тисяч карбованців в золотї.

Коли вложили тіло до гробу, та богач дістав ся, на тамтой світ, розпочали ся звичайні в таких случах формальности, випитуваня, записуваня до ріжних книг. Справджувано, мучено його через цїлий день. Бо і на другім світї є ріжні канцелярії, департаменти, бюра і уряди.

З трудом богач діждав ся вечера. Був голодний як вовк а спрага палила його вогнем. Горло засохло, язик прилип до піднебіня.

— Згину — подумав богач.

Нараз побачив буфет, заставлений всякого рода їдою і напитками, зовсім такий, як на двірцях зелїзничої стації.

Було все — і закуски і трунок. Навіть щось приємне шепотить, смажить ся на машинї, на пательнї до смаженя.

Зрадїв богатий скупар, що він не помилив ся та відгадав, що на другім світї так само водить ся, як на землї.

З великою втїхою помацав за мішок з золотом і підійшов до буфету.

— По чому? — запитує богач не сміло, показуючи на сардинки.

— По шагу, — відповідає буфетовий.

— Дешево — думає богач.

— А се кільки коштує? — питає знова скупар, показуючи пальцем на смачні, горячі паштети.

— Також по шагу — відповів буфетовий усміхаючись.

— Коли так, то прошу менї дати тарелець сардинок і пять паштетиків... та може ще дещо — каже примилюючись богач.

Він лапчивим зором глядів на смачні перекуски, стараючись вибрати, що найлїпші. Буфетовий, слухав, однак не спішив ся подати замовлені присмаки.

— Тут треба платити з гори — сказав тихо.

— Платити? — з приємністю!

З тими словами богач сягнув до кишенї і виняв мішок червінців.

— Ось тут гроші — прошу!

Буфетовий оглянув гроші зі всїх сторін.

— Нї — додає, — то не такі гроші!

Віддав богачеви гроші та кивнув пальцем на прислужників. Сейчас приступили два великани і відвели на бік скупара.

Скупар з початку обурив ся а відтак зажурив ся тяжко.

— То раз клопіт — думає собі — то вони тільки шаги беруть? Дивні річи! треба буде сейчас змінити золото.

Думає про своїх синів і в снї наказує їм так:

— Заберіть собі золото. На другім світї золото менї не потрібне. Замість золотих карбованців, дайте менї до гробу мішок шагів.

Сини сповнили його волю. Богач з тріюмфом прибіг до буфету.

— Їсти дайте, добродїю; страшно голоден — каже до буфетового. Виняв мішок з грішми і подає буфетовому жменю шагів. Буфетовий глянув на нові гроші усміхнув ся і сказав:

— Бачу, що не богато ти навчив ся на земли. Ми беремо не ті гроші, котрі є в вашій кишенї, але такі, що ви їх видали вже, щоб обтерти сльози нужди у бідаків. Пригадай собі богачу може коли ти дав милостиню бідакови або поміг убогому?

Богач спустив очи в діл і важко задумав ся. Він нїколи в житю не дав нїкому милостинї, не оказав помочі потребуючим, не споміг убогого нуждаря!

Приступили до богатого скупаря два велитнї і враз з його грішми вкинули його в пекольну яму гризоти і розпуки.

ДОЛЯ НАРОДІВ.

(Болгарська леґенда).

Коли Господь роздавав долю кождому народови, то перш усїх прийшли Турки і попросили його дати їм гарний подарунок. Він дав їм господарство.

Болгари почули, що Господь щось роздає. Прибігли і вони, як би то вхопити що-небудь.

— А чого вам хочеть ся? — питає їх Бог.

— Та пішла, Господи, по межи людьми чутка, що Ти даруєш долю всїм народам; ото-ж ми й просимо і нам що-небудь дати.

— А чого вам саме хотїло ся б?

— Та ми б бажали господарства!

— Його я вже подарував Туркам. Просїть чого иншого!

— Отсеж ти і дїла наробив, Господи! Нащо Ти їм віддав господарство! Нам як-раз його і треба було, як би то можливо?

— Се вже скінчена річ! Благословенні будьте. Болгари, а слова свого я назад не беру! Даю вам инший подарунок: дїло-роботу. Ідїть собі з миром.

Жиди також щось почули, прибігли до Бога. Господь і їх питає:

— Чого ви прийшли?

— Ми прийшли, бо бажаємо подаруночка.

— А якого?

— Та що довго говорити, ми хочемо господарства.

— Инші вже його забрали!

— Ех, який же Ти негарний ґешефт зробив, Господи! Нащо Ти його віддав не нам? Ми як-раз сього господарства і хотїли!

— Та нехай же ґешефти і будуть вашою долею! — відповів їм Господь.

Отож прийшли і Французи просити долї. Господь і їх спитав:

— Чого се ви прийшли до мене?

— Та за подарунком.

— А за яким?

— Та ми б хотїли господарства.

— Дуже, дуже шкода. Але инші вже забрали його.

— Отто яка пакосна видумка! Нащо Ти його віддав иншим?

— Ну то нехай же **видумки** і будуть вашою долею.

Далї прибігли ще і цигани.

— За чим? — питає Господь.

— Ми прийшли за подарунком.

— Чого ж ви бажаєте?

— Який подарунок? — Та ми хочемо господарства.

— Дарма! Инші вже давно його забрали.

— Ох, ми **бідненькі**! А ми ж так сподївались його то і вхопити, — сказали цигани.

— Ну, та що, — відповів Господь, — беріть собі **бідноту**. Живіть подаянням, нехай ся ваша біднота вас і годує.

Зовсїм послїдними примандрували Греки.

— За чим отсе ви прийшли? — питає їх Господь.

— Щоб Ти нам зробив подарунок, та ще і найбільший за всї инші!

— А який?

— Ми хочемо господарства.

— Що робити, Греки? Дуже пізно ви прийшли. Я вже роздав всї подарунки. Майже нїчого менї вам дати. Господарство забрали Турки, роботу — Болгари, Жиди — ґешефти, Французи — видумки, Цигани — бідноту.

— А хто отсе підвів таку інтриґу? А ми і не знали, що треба було поспішатись, щоб вхопити що-небудь?!! — загомонїли люто Греки.

— Та не сердьтесь, — сказав їм Господь, — ви матимете подарунок! Не відпущу вже вас з порожними руками. Беріть собі **інтриґу!**

Переповіла **Шишманова-Драгоманова.**

———o———

Не відкладай до завтра, що можеш зробити сьогодня.

Не трать часу на пусту балаканину, але говори в чім дїло, або мовчи.

Поборюй гнів радістю, зло добром, скупарство щедротою, брехню правдою.

Не та віра лїпша, що вірити каже, але та, котра людий робить лїпшими.

Стережись людий, які других критикують і ганьблять, бо вони тобі нїчого не дають.

АРКАДИЙ ҐРУСТІЛОВ.

ОСВОБОДЖЕНЄ СЕРБІЇ.

Наші кацапи ще й досі не перестали повторяти, що Матушка Рассєя, коли жила, то тільки й дбала, щоби освободжати всіх Славян, „Прикарпатоpосів”, Сербів, Болгар. І тому, мовляв, треба її нині наново воскресити, бо пропаде в неволи славянський рід. А про те, що гіршої неволї, як була в Росії, на всім світі не було, не згадують. Москалї були витворили навіть широку програму такої славянської злуки і її проповідували російські полїтики й ученї; нею захоплювали ся деколи й одиниції других Славян. Бо на словах все гарно виходило — тимчасом на дїлї Росія була одною великою тюрмою народів — славянських і неславянських. Як же вона могла освободжати чужих?

В понизшім оповіданю висміває автор тих славянофілів — славянолюбців, що раді були освободжати чужих і прилучати їх до Росії, а не хотїли бачити, або удавали, що не бачать тої неволї, яка царює в Росії.

Російський горожанин Іван Братушкін зайшов раз до свого приятеля Петра Наздарова і блїдий, рішучим, піднесеним голосом сказав до него:

— Приятелю! Чиж можемо бути обоятними, ми, російські горожани, тодї, коли нашим славянським братям Сербам грозить нехибна смерть в нерівній борбі? Нашим обовязком є їх спасти! — Бо инакше, то булаби погань.!!

В тій самій хвилї вискочив з під крісла російський шпіон, вхопив Братушкіна за руку і крикнув:

— А! — отже то так, маєш відвагу критикувати нашу державну силу? Погань? Прошу за мною. Покажуть тобі там погань!...

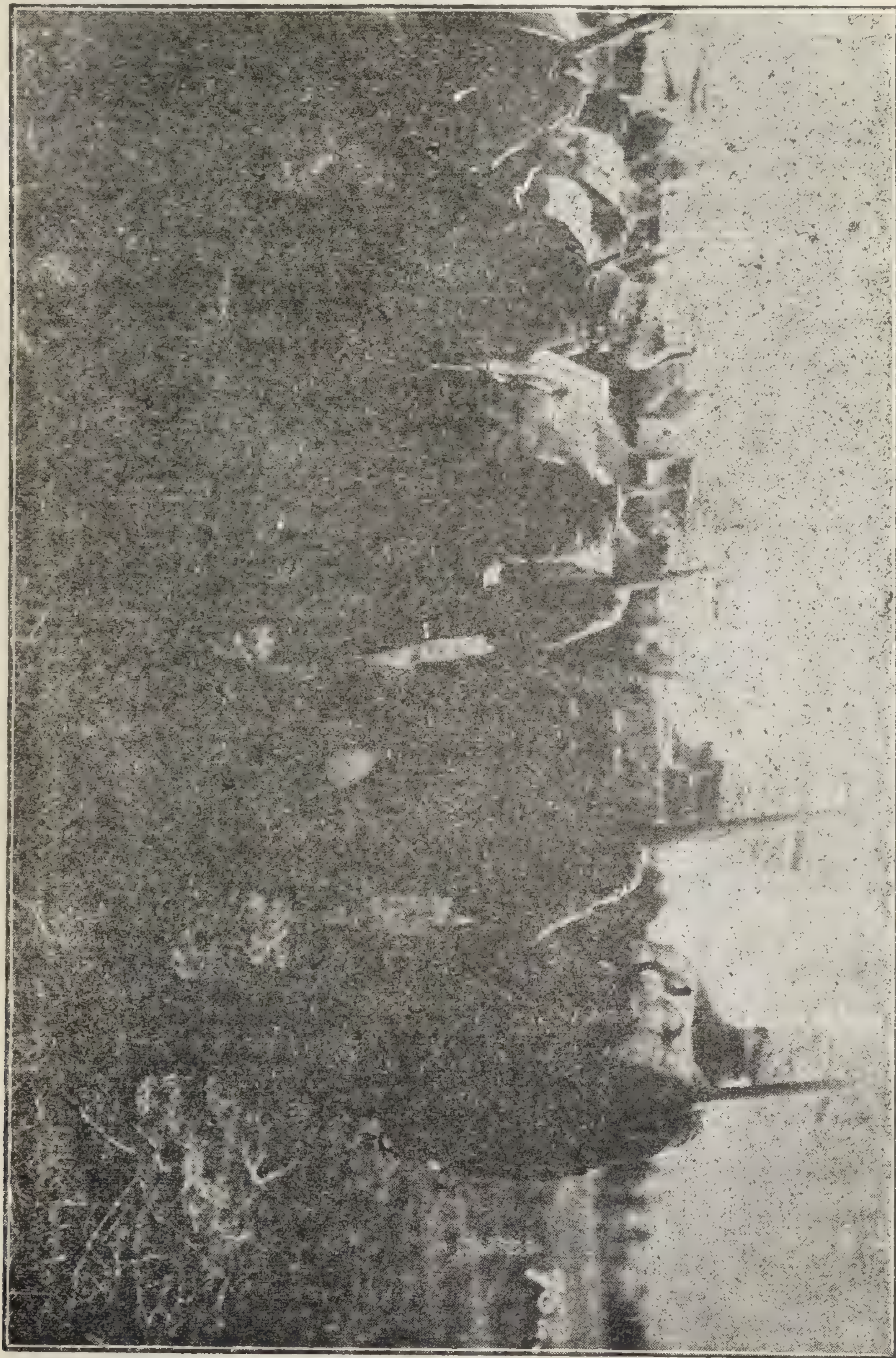
— Алеж я не говорив о способі нашого правлїня — простогнав заикуючись Братушкін — я мав на думцї Австріяків...

— Ага, знаємось на тім. Коли ти сказав „погань” — то відносило ся се безусловно до Росії, до нас. Ми вже се добре знаємо.

Братушкіна оковали гарненько в кайдани і попровадили під цїлком певним конвоєм до вязниці.

* * * *

Викупившись щасливо грішми за критику російської правительственної системи, Братушкін відзискав опять свій давний, добрий гумор і знов відвідав Наздарова:

Умундуроване першого українського війська.

— Приятелю — каже — на нас, російських горожанах, тяжить однаковож обовязок голосно запротестувати проти австрійських насильств. Ми мусимо привернути

нашим братам Сербам їхнї подоптані права. Напишім відозву, а наш могучий голос затрясе кождим, до кого лиш дійде.

— Знаменито — згодив ся Наздаров, осяяний рішучою постановою. — Напишемо! Затрясемо! Привернемо!

Сїв і на аркуши паперу зачав писати:

„Відозва. Всї, в котрих ще не замовк голос совісти і котрі мають себе за приятелїв справедливости, повинні голосно запротестувати"...

З під шафи вилїз запорошений, мало що не задушений шпіон і триюмфуючим голосом крикнув:

— Ге — ге — ге... Протест? У кого не замовк голос совісти?! Тут щось пахне кадетами-максималїстами (такі партії у Росії). Прошу-у-у!

— Завинив... Але прецінь то теє-то ізза австрійських насильств...

Шпіон вхопив ся обіруч за черево тай зареготав ся.

— Га — га — га, чудово! Австрійські насильства! Га — га — га! Ковальчук! а бери-но сего рижого з правої сторони, а я з Топорчуком уговкаю сего другого. Вяжи їх, сяких — таких — синів!

* * *

По випущеню з вязниці Наздаров і Братушкін задержались разом на розї двох вулиць і не говорячи нї слова, переступали лиш з ноги на ногу.

— Наздаров, — заговорив вкінци Братушкін.

— Слухаю — відповів Наздаров.

— Яко горожани великої російської землї повинні ми і можемо спасти Сербію! Тож то вона стогне під насильствами Австрії... Злучім ся! Скличмо віче, на котрім уложимо плян нашого дальшого поступованя.

— Живійо! — крикнув радісно пірваний тою промовою Наздаров.

Полїцай, що стояв недалеко почастував обох приятелїв кількома здоровими кулаками і розігнав їх на чотири вітри.

* * *

Позаяк, на нещастє, власти на віче не позволили, особи, що сердечно собі бажали осолодити долю полудневих Славян, а передовсім Сербів, мусїли зібратись тайно в ро-

бітні одної модної кравчині, котрій справа Сербії також горячо лежала на серци.

Поучені власним досьвідом, наші два приятелі зревідували наперед всі кути, крісла, навіть машини до шитя і аж так успокоєні отворили збори, посьвячені великій справі освободженя — людий малого краю через людий великого краю.

— Горожани! — зачав викрикувати Наздаров — доки ж будемо терпіти насильства безличної і зарозумілої швабської товпи?! Ми-ж преціль Славяни і нашим стремлінєм повинен бути оклик: оборона всіх Славян з під ярма неволі, могучий голос обуреня проти гнобителів і чинна поміч для гноблених.

Велика лялька, убрана в дорогу дамську сукню, порушила ся, скинула з себе коронки і инші придибашки і закричала чистою російською мовою:

— Незаконні збори? Ага — поблїдли ви пташки? Гей, Дорофєєв, Сіволдайченко, Просандєін, беріть но їх, вяжіть!

Сим разом головним виновникам, Братушкіну і Наздарову удалось від біди утечи з окруженої зі всіх сторін робітні...

Піймали їх однак на границі в тій хвили, коли старались перекрастись до нещасної, гнобленої Сербії з оружем і амуніцією.

В дорозі, коли їх ведено до тюрми — оба плакали і молились:

— Згинула нещасна Сербія! Боже, Ти відиш, що ми на то нічого не порадимо, Господи, спаси Сербію!

* * *

Коли я недавно тому переходив коло вязниці, упала на моїх очах з вікна на землю картка, зліплена чорним вязничним хлїбом.

На картці було написано:

— „Братя Росіяни! В характері російських горожан протестуємо горячо против насильствам і лайдацтвам, під котрими упадає нещасна Сербія... Братя Росіяни! Піднесім свій могучий і грізний голос проти Австрії і візьмім під свій покров поневолених Славян!!!"

Зміст картки був для мене не зовсім зрозумілий, проте звернув ся я сейчас до ґр. В. Бобрінського з просьбою о поясненє...

З російського перевів **Ів. Зеликський.**

Як Король Олаф Пробував Своїх Пасинків.

Оповідають, що король Олаф — той сам, що потім був прозваний святим — був раз у гостині у своєї матери Асти. Вона вивела йому своїх братів, його пасинків.

Король посадив собі двох старшеньких на коліна, Ґутгорма на одно, а Гальфдана на друге. Він глядів на обох завертаючи очи і вдавав сердитого; оба хлопці збояли ся.

Тут Аста привела до нього найменшого сина, що звав ся Гаральд і мав ще лише три зимки.

Король завернув і на нього свої очи, але він сміло дивив ся на нього. Тоді король узяв його за волосє і поторгав; хлопець ухопив короля за борду і почав рвати її. Тоді сказав король: „Бити б тебе дуже, братїку!”

Другого дня ходив король на дворі довкола Астиного обійстя, і мати з ним. Надійшли до ставу; тут були Астині сини, Ґутгорм і Гальфдан і грали ся; там стояли великі стодоли і здоровенні шопи і пасло ся богато худоби грубої й дрібної. Там вони забавляли ся. Поблизу них над глинистою затокою ставу був Гаральд. Він кидав тріски в воду, і вони великими купами плили до берега.

Король запитав його, що се значить?

Він відповів, що се кораблї з військом.

Король засміяв ся і мовив: „Може й так, дійде до того що пануватимеш над кораблями”.

Тодї покликав Гальфана і Гутгорна і запитав Ґутгорна: „Що би ти найлїпше волїв мати, братїку?”

— Поля, — відповів той.

— А скілько тих полїв? — запитав король.

— Так богато, — відповів хлопець, — щоб отсей півостров що лїта був засїяний. А на півострові стояло десять фільварків.

— Тут моглоб стояти богато збіжа — відповів король.

Потім запитав Гальфдана, що би він рад найлїпше мати.

— Коров, — відповів сей.

— А як богато? — запитав далї король.

— Так богато, щоб ідучи ось тут до води тисли ся пільно одна до другої, — відповів Гальфдан.

— Хочеш мати великі добра, — відповів король, — і

в тім ти вдав ся в свойого батька.

А потім запитав Гаральда:

— Чого би хотїв ти мати найбільше і найраднїйше?

— Людий — відповів той.

— А скількож так? — спитав король.

— Стільки хтїв би мати, аби вони коров мойого брата Гальфдана поїли на один обід.

Король засміяв ся і промовив до Асти:

— Годуй його, мамо, з нього король буде.

Будинок Музею, потім Української Центральної Ради в Київі.

НАУКА.

Ворог батько, ворог мати,
Що не вчили сина!
І піде він в світ блукати
Як та сиротина.

Як між павами ворона
Поваги не має
Так невчений в товаристві
Голову схиляє.

Іван Франко.

Не в тім діло, щоби довго прожити, а в тім, щоби житє марно не пройшло.

Скоро не встидаєш ся запитати про те чого не знаєш, ти вже розумний чоловік.

КАРТА З ЧАСІВ РОСІЙСЬКОЇ ЦАРИЦІ.

Сер Джеймс Герріс, котрий був висланий анґлійським правительством на амбасадора при російськім дворі за панованя цариці Катерина II, загально звісної розпустниці, складав часті справозданя свому правительству о відносинах в Росії. Справозданя сього анґлійського дипльомата, видані книжкою, є незвичайно влучні і дуже інтересні, для того подаємо читачам деякі уривки.

В справозданю з 1-го липня 1778 року, Сер Джеймс Герріс пише о Росії і її володітелях таке:

„Незмірима просторонь російського царства і безпека його границь, ділають з нього неоспоримо пожаданого союзника, а майже недоступного ворога... Наслідком сього Росія має важне місце між могучими державами Европи; булоби одначе спірним, чи здібна вона є взнести ся до сьої високої опінії, якою тішить ся, і до тої переваги, до якої має претенсії. Згадані повисше услівя є лише наслідком її положеня; істнували вони вже нім сей нарід уцивілізував ся, і позістануть, коли би вернув колись до стану варварства, з котрого вийшов так недавно. Щоби держава мала першенство на зовні треба щоби його система була однакова, мудра і витревала, аби була шанована в своїх границях — в дома.

„В абсолютній монархії все залежить від талану і характеру пануючого. Я старав ся передовсім пізнати безсторонно прикмети імператорки (цариці Катерини II). Як можу судити з власної обсервації і безсторонної опінії осіб добре поінформованих, імператорка має мужеську силу ума, уперте в перепроваджуваню пляну, рішучість виконаня. Але брак їй чеснот більш мужеських, як розваги, умірковання в управлюваню і справедливости суду. За се посідає в найвисшім степени слабости, приписувані їй polови: уподобанє в підхлібстві, нерозлучну від неї порожність, нехіть слуханя добрих, хотяй і приємних порад; наклін до розкоший, котрий втягає її в ексцеси, здібні зганьбити кожду женщину, якої будь кляси.

„Зробивши з мотивів зовсім не похвальних Понятовського королем Польщі, вона підтримувала його ґвалтом, то знова позіставляла його власним силам, женучи через се

републику в розпуку і анархію. Те саме в політиці турецькій. Катерина скріпила одиноко дві державі, се Пруси і Австрію, котрих Росія може обавляти ся."

В справозданях з року 1779 Сер Джеймс Герріс доказує, що супроти недокладности політичних плянів і браку людий до їх виконаня, всяке поводженє Росії є радше ділом случаю, а заразом анархії инших держав Европи. Лише сліпе щастє, яке товаришило фатально всяким зусилям сего двора, взнесло Росію до величини і могучости, котрої ніколи не могла надіяти ся амбітність імператорки. Отсе є опінія о політиці імператорки.

Сер Джеймс глядів на ню з холодом і вирахованєм знаменитого купця, числив докладно кошта її царської розпусти.

В нотатці, знайденій в його паперах є довга лїста видатків, котра разом з неповною зрештою лїстою незчислимих любимців цариці. Отсе її докладний зміст:

„Родина князя Орлова одержала від 1762 до 1783 р. 45 тисяч „душ" (селян в панщинї) і 17 міліонів рублів в клейнодах, сервисах, палатах і грошах.

„Васілчиков, простий ляйтнант ґвардії, одержав в 22 місяцях дарунку 100 тисяч рублів, 50 тисяч в клейнодах, умебльовану палату, сервіс за 50 тисяч рублів, 6000 „душ" в Росії, річну пенсію 20 тисяч рублів, стяжку св. Александра і шамбелянський ключ.

„Потемкін в протягу двох років ласки одержав 37,000 „душ" в Росії і около 9 міліонів в клейнодах, палатах, пенсії, сервісах і всякі можливі ордери. Крім сього папа римський іменував його князем св. Римської Держави від трьох поколінь взад.

„Завадовський одержав в 18 місяцях дорогою спеціяльної ласки 6 тисяч „душ" на Україні, 2 тисячі „душ" в Польщі, 80 тисяч рублів в клейнодах, 150 тисяч рублів в грошах, сервіс за 30 тисяч рублів, тайну пенсію 10,000 рублів, синю польську стяжку і шамбелянський ключ.

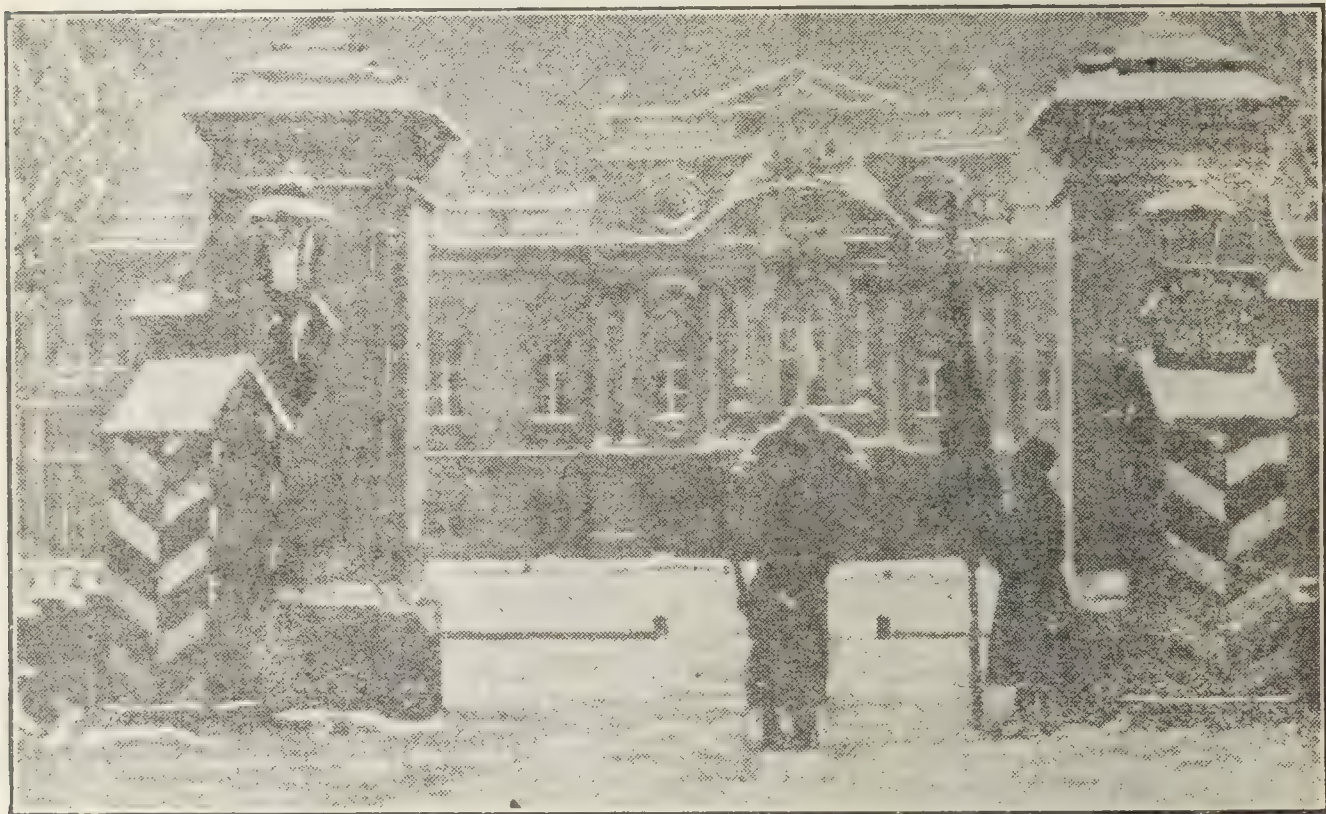
„Соріч, Сербин, за один рік ласки одержав землї в Польщі за 150 тисяч рублів, і Інфлянтах за 100 тисяч руб., в грошах 100 тисяч рублів, в клейнодах 200 тисяч рублів, добра приносячі 12 тисяч доходу; з майора зістав ґенерал-майором. Від шведського короля одержав ордер Шпади, в Польщі ордер Білого Орла.

„Корсаков, низький офіцир, за 16 місяців ласки одержав презентів за 150,000 рублів, а при димісії 500 „душ", 150,000 тисяч руб. на заплату довгів, 100,000 руб. на засемотренє ся, 2000 рублів місячно на подорожі, дім Васільчакова, ранчу ґенерал-майора, шамбеляна, адютанта і т. д.

„Ланской, кавалєр-ґвардієць; шпінки дямантові, 30 тисяч на заплату довгів. Його сестра і кузинка зістали іменовані „гоноровими дочками" імператорки.

„Позістає доти ще дальше в ласці..."

Така є ліста Сер Джеймса Герріса. Кількож рублів, шпінок, палат, сервісів, кількож дворів, „душ", старосте і ордерів! Здавало би ся, що рабовано загарбані краї і весь нарід на се, щоби винагороджувати любимців Катерини!...

Будинок українського правительстга в Києві.

ПРИСЯГАВ СЯ.

Присягав ся на матіньку
  Хороший леґінь,
Що як мила 'го покине,
  То пійде за Дін.
Що там з другов покохаєсь,
  Що там буде жить,
Що там будуть у золоті
  Обоє ходить.

Та не пійшов він сердечний
  Другої шукати,
Найшла його умерлого
  Мати на кроваті.
Нарядила тай сусіди
  За милов післала,
А дівчина, як учула,
  Вона — засміялась.

Юрій Федькович.

ВИСКАЗИ ПРО ПРИЯТЕЛЇВ І ВОРОГІВ.

Чоловік, що має приятелїв, мусить бути сам приязним, бо він є таким приятелем, що стоїть близько рідного брата.
—Причта Соломона.

Приятельство повинно ся заключати тільки з рівними.
—Честертон.

Тільки мудрий чоловік знає як любити; тільки мудрий чоловік є приятелем.
—Сенека.

Вибирай приятеля так як вибираєш жінку, доки смерть не розлучить тебе.
—Мунґер.

Є люди, які родять ся на приятелїв, люди для яких приязнь є конечністю.
—Лендор.

Ти повинен знати звичаї приятеля, але не ставитись до них з відразою.
—Приповідка.

Тримай добре язик за зубами і тримай своїх приятелїв.
—Шосей.

Ті, котрі шукають за приятелями без блудів, остають без приятелїв.
—Турецька пословиця.

Ліпше мати розсудного приятеля, чим ревного [illegible]ирша.
—[illegible]

Гірш поганим є недовіряти своїм приятелям, н[illegible] ними ошуканим.
—[illegible]

Дійсні приятелї навідують ся до нас коли з н[illegible] бре тільки тодї, коли запрошені; одначе в тяжких дл[illegible] хвилях вони приходять без запрошеня.
—Теофратус.

Той чоловік робить добро для себе, котрий робить добро свому приятелеви.
—Еразмус.

Ніколи не роби злої річи ради здобутя приятеля, як також не поступай зле, аби його вдержати.
—[illegible]ті.

Можемо мати богато знакомих, але за мало приятелїв.
—Джансон.

Нема нічого приємнійшого для чоловіка як мати приятеля в потребі.
—Плявтус.

Правда, що гідні приятелї додають щастє житю чоловіка, одначе мусимо головно полягати на нас самих, бо кождий чоловік є собі найліпшим приятелем, або найгіршим ворогом.
—Ейвбури.

Не говори зле про ворогів, бо вони ніколи не ошукують нас.
—Гусай.

Лїпше мати завзятих ворогів, як солодких приятелів.
—Като.

Той нїколи не буде мати вірних приятелів, хто боїть ся зробити собі ворогів.

Підлизники є такими приятелями, як вовки є псами.
—Чепман.

Приятельство мущини є часто підпомогою; приятельство женщини є завсїгди потїхою. —Рапшедр.

Женщини часами зраджують своїх любовників, одначе нїколи приятеля. —Мерсієр.

Приятельство, яке зачинаєть ся між мущиною а женщиною вкоротцї змінює свою назву. —Незнаний.

Женщини не мають гірших ворогів від женщин.
—Дукльос.

Декотрі люди не оцїнюють вартости своїх приятелів доти, доки не стратять їх. Еувбури.

Я не знаю, чи наші імена будуть безсмертні; одначе певний, що наша приязнь буде. —Лендор.

Проф. Мих. Грушевський (з сивою бородою) президент Української Центральної Ради в товаристві міністрів.

РОЗВИТОК АНҐЛІЙСЬКОЇ МОВИ.

Анґлійська мова має около 600,000 слів, але майже половина з тих слів — се штучно утворені наукові слова, які рідко можна почути в живій мові, а тільки можна їх найти в наукових книжках або в словарах („дікшіонерах).

При розгляненю і провіреню 100,000 слів показало ся, що 60 тисяч було німецького (анґльо-саксонського) походженя; 30.000 слів було латинського і грецького походженя, а 10,000 походило з инших чужих жерел.

Нове виданє одного з найбільших анґлійських словарів „Стандард Дікшіонері" обіймає менше-більше 425,000 слів.

Анґлійський письменник Мілтон уживав в творі „Страчений рай" 8,000 слів, а найславнійший анґлійський письменник Шекспір уживав у своїх творах 16,000 слів

Анґлійська мова у своїм розвитку має три доби·

1. Анґльо-саксонська (менше-більше від 500-ного до 1100 віку по Христі);

2. Норманська (менше-більше від 1100-ного до 1400-го) і

3. Нова доба (менше-більше від 1400-го до сего часу).

Перші поселенці Анґлії — се були Анґльо-Сакси (німецького походженя) і тому спершу в Анґлії була анґльо-саксонська мова зближена до німецької.

Але коли в 1066-ім році по Христі завоював Анґлію Вільгельм Заборець і поселив ся в полудневій Анґлії разом зі своїми 60.000 Норманів, зачав ся знова вплив норманської мови (зближеної до мови французької) на мову анґльо-саксонську, якою говорило тодішне населенє Анґлії.

Нормани мали сильний вплив на розвиток мови населеня в Анґлії, але основна будова мови таки лишила ся давна " анґльо-саксонська (німецька).

Відтак з тої німецько-французької мішанини повстала мова нова, яку названо анґлійською.

Вона розвивала ся опісля вже на тій основі щораз дальше, аж дійшла до нинішного розвитку, де зазичила ся ще більше в мовах чужих народів і присвоіла собі богато нових, особливо наукових слів.

Анґлійська мова розвиваєть ся і росте щораз дальше,

в міру того, як зростають у світі здобутки культури і цивілізації. Що року прибуває англійській мові кілька тисяч штучно утворених слів, переважно на основі слів старогрецьких.

Розвиток мови іде з розвитком народу, котрий сею мовою говорить.

Англійською мовою говорило перед 120 літами (в 1800-ім році всего 20 мілїонів людий, а нинї говорить нею 8 разів більше людий, то значить 160 мілїонів. Нема сумніву, що тих 160 мілїнів душ без порівнаня більше уживає слів і далеко більше удосконалених ніж їх 20 мілїонів дідів і прадідів з перед 119 літ.

Проф. Мих. Грушевський промовляє до війська в Київі, що виїзджає проти большевиків.

РОЗВИТОК ИНШИХ МОВ.

Українська мова є також дуже богата. Тепер обчисляють, що 40 мілїонів Українців уживає менше-більше 100 тисяч своїх народних слів в слові і письмі. До того не числить ся штучно утворених слів в науцї, торговлї і промислї, яких число росте рівно з розвитком народа. Більше слів чисто народних не має жадна инша мова і тому мова українська може стати сміло побіч мов найкультурнїйших народів. Число слів штучно утворених, потрібних в науці,

промислї і торговлї зростає скоро і буде дальше зростати разом з розвитком нашого народа.

Наші сусїди Поляки і Москалї при розвитку своєї мови запозичили ся слїпо без розбору в чужих собі Нїмцїв і через те попсували вони свої мови, викривили і відчужили їх від народа.

Натомість вже Українцї і Чехи мали перед очима живий відстрашаючий примір на Москалях і Поляках і не пішли на слїпо до чужих, але до свого жерела — до простого народу і дали лїтературній мові чисто народну основу, а оминали ті похибки, які зробили Москалї і Поляки. Через те українська лїтературна мова українському народови або чеська чеському — близша ніж московська лїтаратурна мова московському народови або польська — польському. Москаль видить в московській лїтературній мові, що то нїмецький дім з московського матеріялу, а Українець бачить у своїй лїтературній мові, що то український дім з українського матеріялу.

ПРИЧИНИ БОГАТЬОХ МОВ НА СВІТЇ.

Повстанє богатьох мов в ріжних частях світа приписує ся бракови взаїмної комунїкації між народами. Наслїдком сего народи, відокремлені від других через всякі причини, витворювали свою власну мову, не будучи свідомими сього, що творячи мову, таке саме роблять инші.

„Будуючи" мову певна частина людий витворила наперед знаки, жести і звуки, маючі певне значінє, зрозуміле всїм людям, які належали до даної громади. Пізнїйше з сих знаків і жестів повстало слово по слові і в сей спосіб по довгих роках така громада витворила собі мову.

Друга громада людий, відділена природними або иншими границями, в витворюваню мови поступала подібно як і перша. Одначе її знаки, жести і звуки мали в сеї громади инше значінє від попередної. Розуміє ся, що наслїдком сього слова мусїли бути відмінні та означаючі що иншого.

Не всї одначе мови витворились в сей спосіб. Як знаємо, на світї є богато мов. Декотрі з них є відростки других, на що склались такі причини, що одна частина людий

певного народу вемиґрувала до иншої части світа і там постепенно мову дальше розвивала, збогачувала новими словами, які тільки її були зрозумілі.

Є також богато таких слів, які означають те саме у всяких мовах. Причиною того є знова переношенє ся людий з одного краю до другого, між чужих людий. Прийшовши там, не стратили вони між новими людьми всїх своїх т. зв. „старокраєвих" слів, але навпаки, частину з них дали своїм новим сусїдам. В богатьох случаях чужий чоловік прибув між инший нарід і уживав свого слова до висказаня певної річи. Се слово подобало ся другим, які його підхопили і уважаючи його за лучше, залишили своє старе, а приняли нове чужинецьке. Воно виглядає дивним, що так дїє ся, одначе всеж таки правдиве. І се як раз вказує нам, чому так богато слів є подібних собі у всяких мовах.

Українські війська в Київі, вибирають ся проти большевиків.

До висміваня чого небудь не треба анї розуму, анї талану. Се всякий потрафить. А також нема на світї річи, якої не можна висміваги, коли хто захоче.

СЛАВЯНИ.

Славяни зовсім не становлять якоїсь національної цілости. Подібно як Ґермани або Романи, розпадаєть ся Славянщина на поодинокі народи, котрі себе люблять або ненавидять, відповідно до своїх політичних та економічних інтересів.

Кождий з тих славянських народів має свою самостійну історію, розвиває свою культуру і має свої окремі національні ідеали.

Мимо ріжниць політичних лучить Славян подібність мови та спільне походженє, бо предки теперішних славянських народів мешкали на однім просторі в передісторичних часах.

Історики твердять, що вітчиною Славян є край положений між Дніпром, Карпатами, Німаном і Вислою, отже менше-більше нинішна Україна і часть Польщі. Відси пішла кольонізація славянська на всі сторони світа.

Вчені ділять Савян на три великі громади, а кожда громада розпадаєть ся на кілька народів.

Західну громаду Славян становлять: Поляки, Кашуби, Лужичани (лужицькі Серби), Чехи і Словаки.

До **східної громади** належать: Москалї, Українці і Білоруси.

В склад **полуднево-славянської громади** входять: Словінці, Серби, Хорвати і Болгари.

Часть славянських народів ще не має своєї окремої держави. Поділені на менші або більші части входять вони в склад инших держав, з котрих деякі стараають ся винародовлювати недержавні славянські народи, а притім фальшують також статистику в некористь підданих націй. Поділ на національні держави тепер доперва робить ся.

Так приміром статистика російська зовсім не хотіла навіть зачислити Українців до нації; статистика галицько-польська зменшувала все галицьких Українців о кілька сот тисяч: тесаме діяло ся з Українцями на Угорщині, а навіть і на Буковині.

Також приватні статистики не можуть бути точні, бо мимо найліпшої волї учених і їх безсторонности, вони сього не можуть докладно перевести. Се залежить в великій мірі також від самого народу, зглядно від його свідомости.

Гілько разів наприклад лучаєть ся, що самий чоловік не знає, як себе назвати та означити свою народність. Тому й урядові акти таких держав, як Канада й Америка, не можуть бути певні, бо такі назви як: Австрійці, Галичани, Угорщани і т. д. не вказують ще, до якої народности вони гідносять ся. Особливо наші люди тим грішать. І тому, передвосім на чужині, не можливо хоч би в приближеню вірно подати числа народів.

Мимо того статистики старають ся всякими способами дійти до правдивого числа. При помочи всяких заходів вдало ся дійти до отсього зіставленя числа населеня поодиноких славянських народів:

Москалїв є	65.000,000
Українців	**40.000,000**
Поляків	20.000,000
Сербів і Хорватів	9.000,000
Білорусів	8,000,000
Чехів	7,500.000
Болгарів	5.300.000
Словаків	2.400.000
Словінців	1.500.000
Лужицьких Сербів	120.000
Разом	158,820,000

або кругло: всїх Славян около 160 міліонів. **Українці** становлять якраз четверту часть цілої Славянщини.

ЯК ВИНАЙДЕНО БІБУЛУ.

Перші аркуші бібули, котрі в короткім часї виперли цілком пісок до засипуваня, котрим людство послугувало ся від віків, зроблено в анґлійській фабрицї паперу. Винахід сей завдячує людсьтво лїнивству робітника: Один робітник не додав случайно через забутє до сирої паперової маси необходимо потрібного клею. Властитель фабрики казив ся зі злости, а розуміє ся винахідника бібули відправлено за кару з фабрики. Доперва пізнїйше завважив фабрикант, що невдалий папір посідає властивість втягати в себе чорнило, не розмазуючи письма. Мудрий промисловець зачав сильно розголошувати свій особливий папір — бо від того часу зачав виробляти тільки бібулу — і доробив ся величезного маєтку. Чи фабрикант винагородив в який спосіб недобровільного винахідника, не відомо.

ОСТАП ГРИЦАЙ.

ЛЯХО-ТАТАРИ.

УКРАЇНСЬКИЙ МОЛОДЧЕ!

Розкрий найглибші глибини душі твоєї і серцем усім і думою твоєю до слів вісти моєї припади, — але як-же тобі її, як її вістити?

Яким голосом, якими словами казати тобі про те, що нині вороги творять на матірній землі батьків твоїх!

Оце бо вороги, страшні ненаситностю і жадливостю своєю вороги, впали на землю твою, український молодче, напали на престольний Галич твойого короля Данила і нищуть огнем

Табор полонених в Щипіорно (коло Калиша). — 1. К. Езерскій-Озеріянець (урядовець з Берестя); 2. А. Скорпис-Іолтуховський; 3. 4. Селяни з Галичини з Пятилича, коло Рави-Руської: Сичак — Овроків і його товариш — Лень; 5. П. Базілевич, (голова кооперативної крамниці в Берестю і редактор „Ґуберніяльного Вістника" Холму і Підляша).

і пожежами її простори і лютою смертю убивають братів і сестер твоїх.

Про Східну Галичину говорю отсе до тебе, молодий сину України, щоб сказати тобі про те, що на її просторах нині чинять. Вони, — сі твої століттями запеклі вороги, сі вороги твойого життя, твоєї долі, твойого щастя, сі найбільш непримм-

рені, найбільш люті вороги твоєї свободи, твоєї народної волї, яким на страшне імя — Ляхи.

Світ їх зове Поляками, — але ти, український молодче, ти отсього імени їм не давай. Анї Ляхами не зови їх, — а називай їх тепер і на будуче, проти рідних твоїх і проти чужих, протягом житя твойого і при смерти твоїй, — одним тільки іменем називай їх, — іменно:

Ляхо-Татари.

І як що чужинцї стануть до тебе говорити про польський народ і про Поляків про те, що вони сусїди тобі і жили з тобою, то ти скажи, що не знаєш Поляків, а знаєш тільки тих, що їм на імя: —

Ляхо-Татари.

А як що ті чужинцї стануть дивувати ся тобі і казатимуть, що темною стала душа твоя, та що зір її потопає у померках давнїх-давнїх столітий і не в силї відріжнити лютих варварів з перед тисячі літ від сих, що нинї тобі сусїдами, то ти, український молодче, скажи тим чужинцям, що ясний є зір душі твоєї, як нїколи, і що бачить він сьогоднї точно сих Татар, що тому тисяча літ різали жінок і дітий в Десятинній церкві, — але саме тому, нинї, точно як ще нїколи, — бачить сих, що їх зове іменем:

Ляхо-Татари.

Те відкажи і обяви чужинцям, український молодче і скажи і звісти, голоси і розповідай їм про люті жорстокости і трівоги, вбивства і грабежі, про Смерть і Руїну, що їх на землі батьків твоїх сї Ляхо-Татари творять.

Отсе бо вони — скажу тобі перш за все — як і ті погани, ті азійські варвари з перед тисячі літ не жахають ся підносити рук на посвячені голови священиків твоїх — і вони, сї польські Ляхо-Татари, убивають їх з лютого гніву зза того, що священики твої, українськиї молодче, зовуть себе Українцями і є провідниками народу свойого

Убивають їх.

Україньких священиків убивають нинї в Галичинї Ляхо-Татари. Убивають їх люто оружем, мордуючи як онтих двох в лїсї біля села Комарівцї, та сього священика в Стрию, та онтого в Лапшинї, або убивають їх довгою мукою, замикаючи їх сотками по душливих казармах та тюрмах, як у Львові або в Раві, Домбю або Берестю, — або проганяючи їх сотками в чужії їм далечі на заслане, як монахів з Жовкви та Крехова та других 800 твоїх священиків. А в престольному українському Переми-

шли поставили одного перед свій суд, а коли він став говорити до них бесідою народу свойого, вони, сї Ляхо-Татари, били його за се в лице і били його так, що сього українського священика цїлого скровавили

Слухай і знай і не забудь того нїколи, український молодче. Убивали і мучили священиків твоїх ненаситні українською кровією Ляхо-Татари, грабили чесні церкви твої і святотацтво чинили в них, конї свої тутки вводячи як в Пукаловичах та Домажирі, та висмівали прадїднї святі молитви народу твойого, знущаючись при тім над священиком, як ось над тим сімдесять-лїтним стариком з Потилича, та над онтим молодцем з Угнова.

Бо немає для сих Поляків, для сих кровожадних Ляхо-Татарів нїщо божого, нїщо святого, нїщо людським обожанням освяченого.

Заправду — люта непримирена є ненависть Ляхо-Татарів до твойого священства, український молодче, і вони проливають нинї його кров і жаждуть його загину, бо від віків се твоє українське духовенство жило своїм житєм, иншим від того, що його вели і ведуть жреці Ляхо-Татарів. Дружиною для дружини жиє від віків твій священик, батьком для дїтий, люблячого і любленого головою для своєї родини, для своєї сїмиї. Не аскет він тому, тайн і величі живого житя невідаючий, не відчужений від народу і братів своїх самотних, мертві книги тільки та мрії душі своєї поглибляючий, не бездушний невольник присяги своєї, невблаганому Панові на небесах зложеної, а невблаганим заступником того Пана в Римі стереженої, — ні, се не твій священик, український молодче. Не сліпий се, не зрабщений слуга Риму, сього царсько-папського Риму, що во імя Господа нашого Христа після Неронів та Діоклетіянів друге гонення християн творив, для святих ісповідників вольного людського Духа костирі по цїлій Европі розпалювати велїв, нелюдськими судами своєї Інквізиції божу Достойність Церкви на землї на віки вічні осоромив. Ні — його — слуга український священик, хоч тому кілька столїть її велїло йому ляцько-татарське коварство з Папою союзу шукати. Дружиною він остав ся дружинї своїй, і батько дїтям і братом братам своїм, — яко живого, плодючого житя Господнїй апостол.

Ти чуєш, ти розумієш мене, український молодче?

Священиків твоїх убивають тобі сї польські Ляхо-Татари, бо вони з глибин того духа, що ним їх надихує і годує від соток лїт римський аскет та Інквізитор, в якого Ляхо-Татари звикли виховувати ся, — ненавидять в твойому священстві на-

родолюбство його і зі священством твоїм і нарід твій знищити бажали-б, щоб опустіла земля українська і отворила свої притвори для римських аскетів та інквізиторів, для ляхо-татарсьських ханів та їх катів.

О — їх кати йдуть з ними й за ними всіми їх шляхами, всіми шляхами — всіми дорогами нещасної галицької землї, а що они там вчинять та чого допустять ся, — те все тільки одним іменем велить їх на тепер а на віки ознаменувати — тим страшним іменем:

Ляхо-Татари.

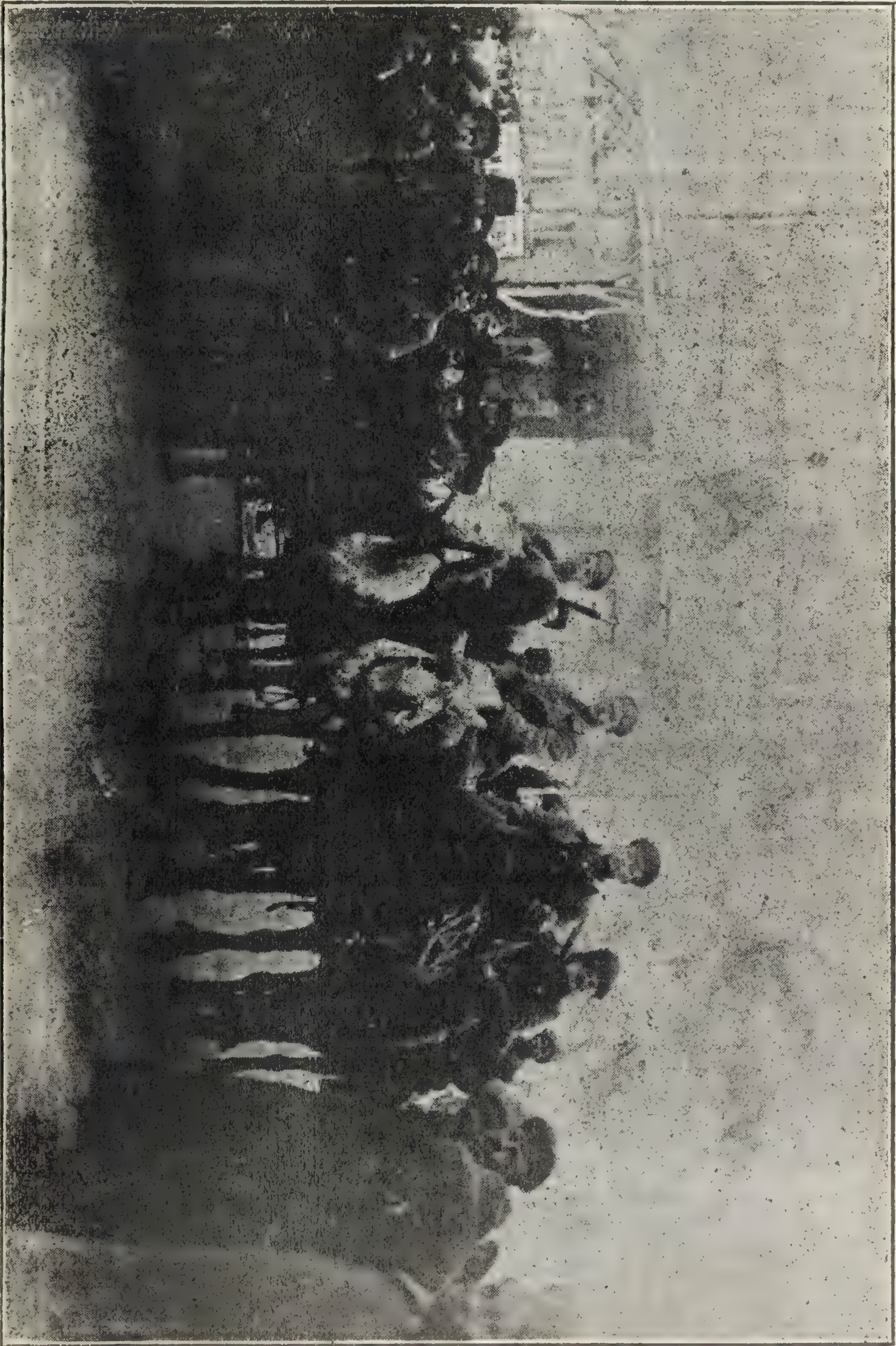
Слухай і знай і не забудь того ніколи, молодий сину важко страждущої України.

Отсе вони в Черчу сего довкруги оружно обступили, товпами своїми замкнули та з усіх сторін підпаливши, на нарід, що втікав, стріляли, а втікаючі діти, невинні діти — в огонь кидали. Діти українські тут Ляхо-Татари в огонь кидали, а в Нагуєвичах їх в одну громаду зігнали, в дзвіницю замкнули, тай під їх ніжками солому запалили — допитом питаючи, де зброя? Ах — ти лицарю Гайдамаччини, Ґонто сердешний! Яким же великодушним батьком ти був в тій хвили, коли ти власною рукою убив католицьких дітий своїх, — який староримський героїзм був тодї у вчинку твойому! Вважало ся тоді, батьку сизий, що ти заздалегіць губиш двох смертельних ворогів свойого народу, таких двох вихованків римо-католицьких Інокентіїв та Торквемад, констанцьких пурпур та преподобних Домініканів, — сих лютих собак римського Пана, — почував ти, лицарю Богом незабутий, що нащадки сих ляцьких синів моглиб колись знайти ся в Черчу і моглиб й собі кидати невинних дітий в огонь, — або запалювати під діточими ногами солому — осьтак, як в Нагуєвичах. Страшно тобі було, замучений, подумати, що з дітий твоїх моглиб стати колись два Ляхо-Татари, яким не страх буде убивати священиків та палити — живцем людські діти — і ти поубивав їх.

Але хто вигубить тих нинїшних, тих Ляхо-Татарів? Хто спинить їх грабежі і їх вбивства, — їх злочини та їх нечувані жорстокости там на просторах нашої Матері, землї Галицької.

У Волї Кобилянської на подобу злочину в Черчу село підпалили та тринайцять чоловіка на смерть вбили. В Єзуполї близько Галича шіснайцять українських хліборобів застрілили, у Водниках близько Бібрки штиками Яськові Боднарові обоє очий вибрали, тай ще його до нага ограбили. А де далї — то що крок то убійство, або громадне убиванє, або мученича

страшна смерть, як ось мука Андрія Біласа в Трускавці, коло Дрогобича, якому розрізали пяти, опісля катуючи били в живі рани, а на конець вбили туди гострі цвяхи.... Гострі цвяхи

Вїзд військ С. Петлюри до Київа в грудни 1918 р. по розгромлено військ „гетьмана" Скоропадського.

вбили йому в окровавлені пяти —- щож ви на те, ви азійські Татари з 11. віку? Невжеж не сором вам зза того, що ваші

ляцькі правнуки з XX. віку так чудово перевисшили вас у вашій жорстокости проти безпомічних жертв, знаючи завдати їм мук, про які і вам не снило ся? Але се бачте вищість їх новітної культури, вищість їх Богом избраного римо-католицького духа, справленого заздалегідь на праву путь житя Іннокентіями та Торквемадами, константцькими пурпурами та преподобними Домініками, — і тому вони се нарід про себе, варвари, яких не рівняти з ніким, погани, яким подібних не знає мабуть найтемнійший закуток Орієнту, тому же то вони сї страшні отсї:

Ляхо-Татари.

А в Берестю Литовськім полонені ними українські жовнїри та громадяне, замкнені як звіри в клітках-казармах, яким двісті кроків вздовш, а стопятьдесять вширш, — тай тримають їх тут вкупі здорових і недужих і смертельних хорих і божевільних і конаючих трупів. І все те містить ся в сій клїтцї у сій казармі, з-за чого здоровий лежить тут на трупі, а конаючий на здоровім, а божевільний шаліє близько усіх. А в тому Берестю голод між полоненими такий, що держані тут Ляхотатарами Українцї обіли все листє, всю траву близь своєї казарми, — а такий голод, і таке божевілє зза муки і така суміж здорових із недужими і конаючими є скрізь по казармах та тюрмах, де Ляхо-Татари держать полонених Українців, що проти них боронять святого стягу Вольної України.

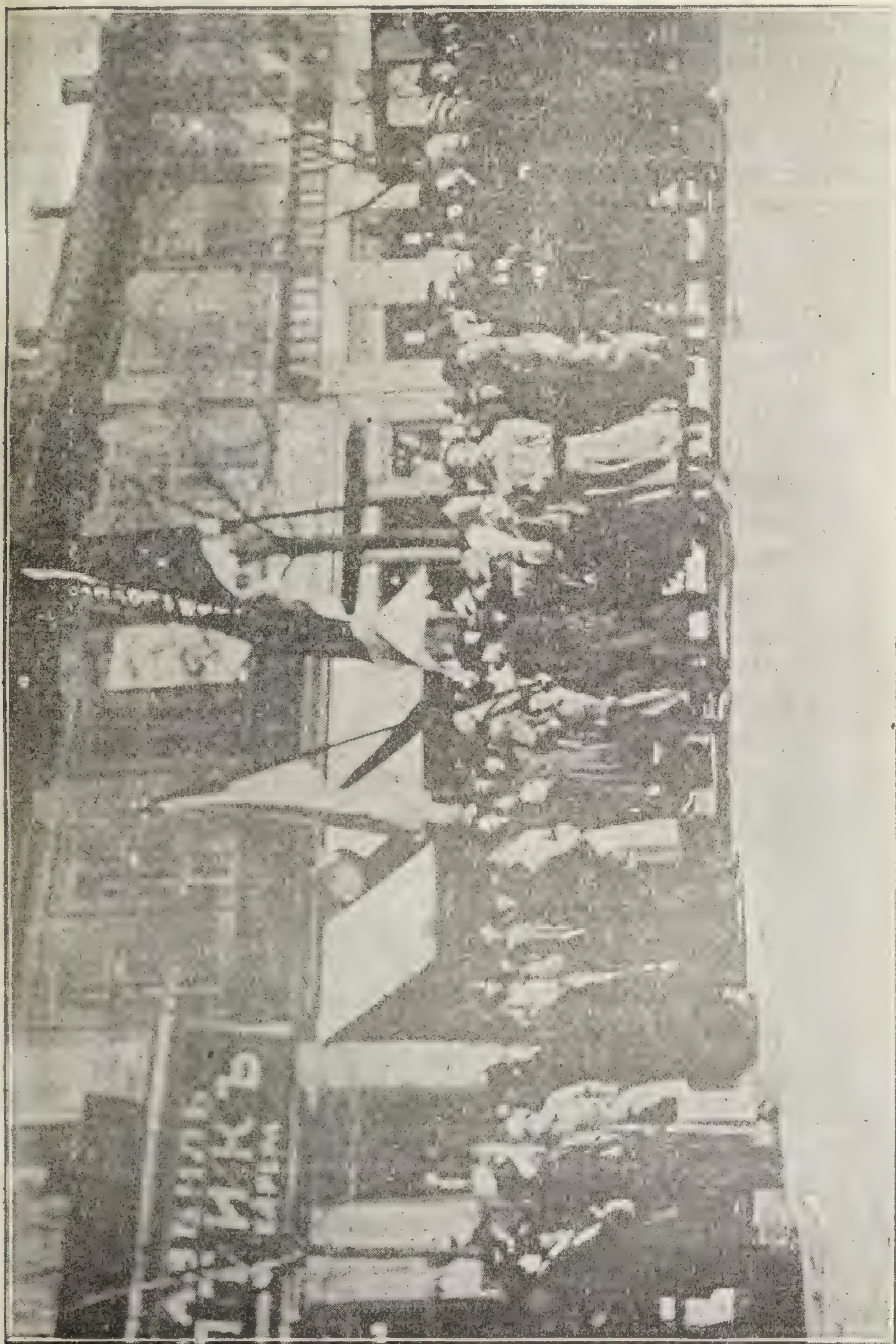
А насильства над сими сотками та тисячами самотних, про яких тільки згадує вість?

Ось сї дівчата Анна Макун та Анна Цирів, що їх Ляхо-Татари в Раві Руській знасилували? Ся українська дідичка Криськова, що її проваджено обнажену між ляхо-татарських жовнїрів, а яка з трівоги перед насильством кинула ся з першого поверха вниз та скалїчила себе важко? Сих вісім хліборобів, що їх в Поручинї на панщинї ясновельможної Ванди Білїнської, на глум та на кровавий сміх примушено стати за худобу та тягнути плуги, та сих чотири жінок, що їх тут запряжено до борони та ними як скотиною обертано? А хто їх счислить сих всїх українських жовнїрів та офіцирів, що їх сотками так скрито вбивчо Ляхо-Татари поубивали як полковника Ляєрта, або четара Чушака або Кремешка, і ті, що одною дорогою лишили з ними сей світ? А хто в силї розказати про всї грози у сих казармах, де вагітні жінки суміж з дітьми та зі смертельно недужими на тиф та дезінтерію ожидають злогів, а у які ніяка людська поміч не прийде, бо висланцям чужонародних місій кажуть Ляхо-Татари, що у сих казармах — самі большевики? Трохи не 130,000 українського населеня караєть ся у тому

східно-галицькому аді, сотвореному йому Ляхо-Татарами!

Слухай і знай, і не забудь того ніколи, український молодче!

Не забудь, не знай опрощеня так як сї, що за часів габс-

Триумфальний похід побідоносних українських військ Семена Петлюри по вулицях Київа, дня 14 грудня, 1918 р.

бурських царів забули про ляхо-татарські товпи Єреміїв Вишневецьких та Потоцьких, та Калїновських і забули про Жовті

Води і Межигорського Спаса, і забули, що вони кість з крови козацького лицарства і та, хоч Українці глядiли ласкавого усміху в польських панів, які кервавицею українського хлібороба годували свої химерні діти. Ні, український молодче, ти не знай того позолоченого панським усміхом рабства, яке гне спину і кланяєть ся і продаєть ся скрізь во імя брехливої згоди і брехливого гнилого опрощеня, — ти не забудь ніколи сяєва тих білих стін панських палаців в Галичині, які так яснiли кривавим потом чорних українських чол і рук, — не забудь сих пишних панів-вельможів, які по сим білим палацам кували страшні кайдани твоєї вічної неволі, — і не забудь того змієвого усміху, яким ляцький ясновельможний так довго обдурював твоїх забудькуватих представників, — щасливий їх згiддливостию.

Ляхо-Татарами нехай тобі буде сей народ в віки.

Ні друга, ні дружини нехай тобі між ними на будуче не буде, — ні спільного шляху, ні спільної радости, ні спільної мови. Про священиків памятай, що вони їх тоді убивали, про діти, жінки і дівчата, що вони їх палили, насилували і убивали — про ті тисячі там, що товпили ся божеволіючими з голоду, недуги і розпуки рядами у ляцьких казармах і тюрмах, — очи твої на небеса піднеси і Судьбу на свідка призови і скажи за себе і за своїх дітий:

—Прокляті будьте народом моїм у віки. (Воля).

Передача румунським правительством українського куріня з зорганізованих й інтернованих Українців. — 1. Отаман Дельвич, ґенерал й голова військової укр. місії в Букарешті; 2. Мик. Саєвич, командант куріня; 3. Степан Глушко, адютант; 4. Румунський майор, заступник румунського уряду; 5. Ол. Долинюк, аташе укр. військ. місії в Букарешті; 6. Др. Денис Маєр-Михальський, сотник при укр. військ. місії; 7. Др. Кравчук, адвокат з Черновець; 8. Я. Лапчинський, провіянтовий куріня; 9. О. Антончук, полковник і член укр. військ. місії; 10 О. Глібовицький; 11. Старшина Посацький.

ЯК ПОЛЯКИ ЦИВІЛЇЗУВАЛИ УКРАЇНЦІВ.

Поляки звичайно всюда пишуть і говорять, що співжите Українців з Поляками було як найкраще, що Поляки робили Українцям богато добра, просвічували їх, цивілїзували, боронили перед Татарами, Турками і ще хто знає чим, — і тому невдячні Українці дармо нарікають на видумані польські кривди.

Та коли глянемо до історії, то побачимо, що найбільшими ворогами Українців були Поляки. Вони кривдили тяжко Українців сотки літ, кривдять доси і хотять ще дальше кривдити. Ми покажемо ось тут бодай коротенько ту польську доброту, якої зазнавали Українці, зазначуючи при тім жерела та документи чи письменника, який се записав. А про польські кривди, яких зазнавали від Поляків Українці, записували і деякі польські письменники й історики. І так:

З Кракова прийшов Казимир Великий і забрав українські землї (в Галичинї), а хоч заручив нетиканість віри, однакож нищив українські церкви. — (Лєлєвель).

Ягайло (Яґелло) лише тих Українців рівняв з Поляками, що приняли латинство.

В Перемишли казав Ягайло вигнати українське духовенство з катедри, трупи і останки там похоронених, повикидати, катедру наново посвятити і серед плачу, крику і проклонів місцевого населеня (себто українського) запровадив там духовенство латинське. — (Морачевський).

Ляхи латинники шарпали від давна українські церкви, владиків виганяли, край бурили, князїв, боярів і нарід переслїдували. — (Морачевський).

В Галичинї на вивінуванє латинського архиепископства взяли Поляки добра українського митрополита. — (Длуґош).

Постановлена 1381 і 1436 р. в Польщі інквізиция заборонила будувати і поправляти церкви, щоби ті, розуміється, поупадали.

Король Іван Альбрехт приказав 1497 р. щоби Українці польські свята заховували.

Синодальні декрети в Петрикові 1542 р. під предсїдательством архиепископа Ґнезненського і еп. Краківського забороняли Українцям публичне богослуженє, дзвоненє і будову церков.

Стефан Баторий дав Єзуїтам в Полоцьку 14 сіл, належачих до українських монастирів. — (Літ. Гар.)

На Святий Вечер 1583 р. казав польський архіеп. Суликовський повиганяти українських священиків з церков, побити їх, щоби в українські свята не правили богослуженя, нехай люди на латинство переходять.

За Зиґмунта І. не вільно було Українцям ані умерших публично ховати, ані хорих з св. Тайнами відвідувати, а все те мусїли вони робити тайно.

Польський еп. в Перемишли, Пясецький, в обороні Єзуїтів говорить, що польське правительство, шляхта і міські власти старали ся українську народність, мову і обряд знищити. — (Лїт. Гар.)

Латинське духовенство брало десятину і від Українців, хоч ті мали і своїх священиків, а навіть і від українських священиків. — (Лїт. Гар.)

Нераз скаржили ся Українцї то до Риму, то до польських королів, та мало було з того потїхи. І коли пр. Галичина перейшла з під Польщі під Австрію, то український епископ Лев Шептицький вніс 1774 р. 17 липня до Марії Тереси скаргу, в якій говорить, що латинське духовенство, а навіть монахи, допускають ся таких кривд супроти Українців:

1. Перетягають гр. католиків на обряд латинський. Від 1758 до 1765 р. перетягнули самих визначнійших осіб 1,200.

2. Латинське духовенство обходить ся з українським в негідний спосіб, переслїдує.

3. Українців собаками, а їх віру собачою називають.

4. Українських священиків до гробівців між трупів замикають.

5. Забороняють похорон навіть латинникови, коли той в українського священика сповідав ся.

6. Не дають укр. священикам відправляти богослужень.

7. Не позволяють дзвонити хоч би і на Великдень, коли український Великдень не є разом з латинським.

8. Свята укр. зневажають. — (Лїт. Гар. ст. 559—560).

Коли під Австрією було трохи обкроєно права польських панів, то в 1790 р. вони жалували ся перед правительством і доказували, що людям дуже добре, бо ось кілько доходів дають вони аренді (коршмам). А того не згадували, що дідичі людям горівку накидали і приказували, кілько коновок мусить взяти на хрестини, на весїлє. Колиж люди не могли заплатити, то жадали від епископів, щоби ті в посланіях наказували такі довги сплачувати.

Польська ґазета „Пшияцєль Люду" з року 1837, ч. 36 писала:

„Хлоп позбавлений власности сидів в панській хаті, на панській ріли, мав панського коня, вола, корову, столець, миску. Все те було не його. На переднівку панував голод, хлоп їв лободу, молоду кропиву, пух, умирав. А де вже ґаздували арендар і посесори, там люди гинули, худоба падала під киями хлопа, над яким стояв староста з гарапом".

Самуіл Ґрондський в „Історії козацько-польської війни" — (Пешт 1789) говорить:

„Українське селянство було обтяжене. Дідичі забирали силоміць синів до всякої услуги. А приняв дідич обряд латинський, то змушував до того і підданих і не було що казати, бо церков силою на латинський костел переміняли".

Українська Старшина і Козаки перед відїздом на Україну (в жовт. 1919) з Букарешту. Силою договору між Румунією а Україною Румуни зобовязались випустити з полону всї українські війська на Україну. Більша часть повисшої ґрупи се галицькі укр. війська, які за часів австрійської революції в 1918 р. пустились були на Угорську Україну, щоби її заняти.

Йоахим Лєлєвель (польський історик) говорить, що як пани взяли силу, то жадали і по шість днів панщини, а платою за те була порція горівки. Крім того пани спроваджали непотрібні річи і примушували їх купувати.

Гляньмо пр. які то були податки і другі обовязки панщизняні:

1. ДАРЕМЩИНА — робота на полю: обсів, обкіс, роботи при коноплях, звожене дерева і др.

2. НАЄМ ПРИМУСОВИЙ — то були роботи, за які чоловік діставав дуже малу плату. Приміром везти збіже, поташ і др. за таляра хоч би і кількадесять миль.

3. ШАРВАРКИ — поправа доріг і т. п.

4 ПРИМУСОВЕ — двір присилав за кожде свято 10 чи більше кварт горівки, за яку хлоп мусів заплатити.

5. ДЕСЯТИНА — десята часть всего для пана — пчіл, піря, овочів, а що не доходило до десять, то платили очкове. Давали 12-ту вівцю з ягнятем, 20-го вепра (з громадського гурта).

6. ПОДАТКИ І ОПЛАТИ: — поголовщина, рогівщина, гайдукове, гибернове, куниця, елекційне, грошове, мірове, торгове, чинш від дробу, святочне, бліхове (за білене полотна), варстатове (платили ткачі) і ще дещо. (Подрібно все те описувати треба богато місця). — (Домбчиньскі).

В Теребовли в 1796 р карали Поляки греко-католика коваля, що в латинське свято робив в кузни. — (Л. Гар.)

В році 1788 польський дідич змусив громаду Вурів перейти на обряд латинський. — (Літ. Гар. с. 735).

Василіянський чин буз винятий з під власти укр. епископів гр. католицьких, отже до Василіян вступали переважно Поляки що заводили опісля польщину і в звичаях і в обряді і в одежі і все робили в користь латинства і Поляків. І такими Поляками Василіянами важнійші церковні місця обсаджували.

Зморовіч в „Історії міста Львова" каже: „Я думаю, що Українців (Русинів) винищити належить, а як Рим вславив ся знищинем Картаґіни, так Поляки прийдуть до слави знищенем Українців".

Яких насильств Поляки допускали ся зглядом Українців, най послужить факт, що на Підлїсю в Гуслю польський ксьондз Кретович з орґаністом в різдвяний піст ходив по українських хатах і кидав по куснику солонини до страви в горшки, щоби Українців до зломаня посту примусити. А в Мушині і Тиличи Поляки ще з 1682 р. українські деревляні церкви попалили, коли люди не хотіли переходити до латинського обряду. — (Установи, ст. 178).

В 1717 видали Поляки т. з. „Проєкт на знїщенє Русї", себто плян, як знищити Українців. В 13-ти параґрафах сього проєкту перечесляє ся всї способи для знищеня: тримати Українців в біді і темноті, висмівати на кождім кроці їх обряд, насилати Жидів, щоби Українців обдирали, не приймати Українців до послуг, доки не златинщать ся і не спольщать ся, видумувати на них брехнї, а колиб вони за те все бунтували ся, то їх вибити, та до помочи закликати Татарів, а ті їх (Українців) вилапають, — а ми, Поляки, спасенні будемо." — (Відок пшемоци....)

На закінчене інтересним буде дізнати ся, які то важнійші українські родини спольщились.

З українських князів (себто великих панів): Острожський, Корибут, Вишневецький, Друцький, Гірський, Заславський, Збаравський, Лукомський, Слуцький, Голшанський, Пронський, Ружинський, Кониський, Калинський, Козловський, Добровицький, Крушинський, Санґушко, Глинський, Ростовський, Корецький і др.

З значної шляхти: Тишкевич, Хоткевич, Хрептович, Сосновський, Пац, Сапіга, Кміт, Волозич, Война, Стеткевич, Кисіль, Красносільський, Шумлянський, Шептицький, Балабан, Жовківський, Туркул, Яловицький, Виговський, Полянський, Терлецький, Баворовський, Винницький, Комарницький, Желиборський, Борецький, Копистянський, Дідушицький, Дверницький, Костюшко і др.

Розуміє ся, що сі богаті люди ставши Поляками зачали своїх великих маєтків уживати на користь Полякам, а на шкоду українського народу.

Не зашкодить звернути уваги, що майже всі імена давних українських великих панів і бояр кінчили ся на „ський" і „цький", — ще перед тим, нім вони спольщили ся. Такі імена походили від назви маєтку, де такий пан мешкав (пр. Острожський від Острога; Збаражський від Збаража).

Хто уважно перечитає отсю китичку цвітів польської культури, той вже зрозуміє, яка була та польська культура чи цивілізація, який був польський католицизм і яке було польське пановане на Україні загалом. Той розуміє дальше де набрало ся тільки римо-католиків, які затуманені Поляками звуть себе і доси Поляками і мріють про відбудову Польщі на українській земли.

Та тут зачеплена лише зкраю історія польських насильств, що тривали сотки літ і тривають доси. Всіх їх зібрати, то вийшла би велика книжка, однакож по перечитаню отсих фактів, всякому стане ясно, як решта польського пановання виглядала і як би виглядала на будуче, колиб Поляки дістали назад в руки свою давну силу.

В. Ц-Т.

Не вір богато тому, що не знаючи тебе, звіряєть ся тобі зі всім; але не вір й тому, що випробувавши тебе, не звірить ся перед тобою з нічим.

КОРОТКА ІСТОРІЯ ГАЛИЧИНИ.

Східна Галичина, се споконвіку українська земля. Жили там Українці від найдавнійших часів, а Поляки, Жиди і др. поналізали там пізнійше.

Та не тілько східна, але майже ціла Галичина була колись українська, однакож опісля Поляки спольщили Українців почавши від Кракова аж до Перемишля.

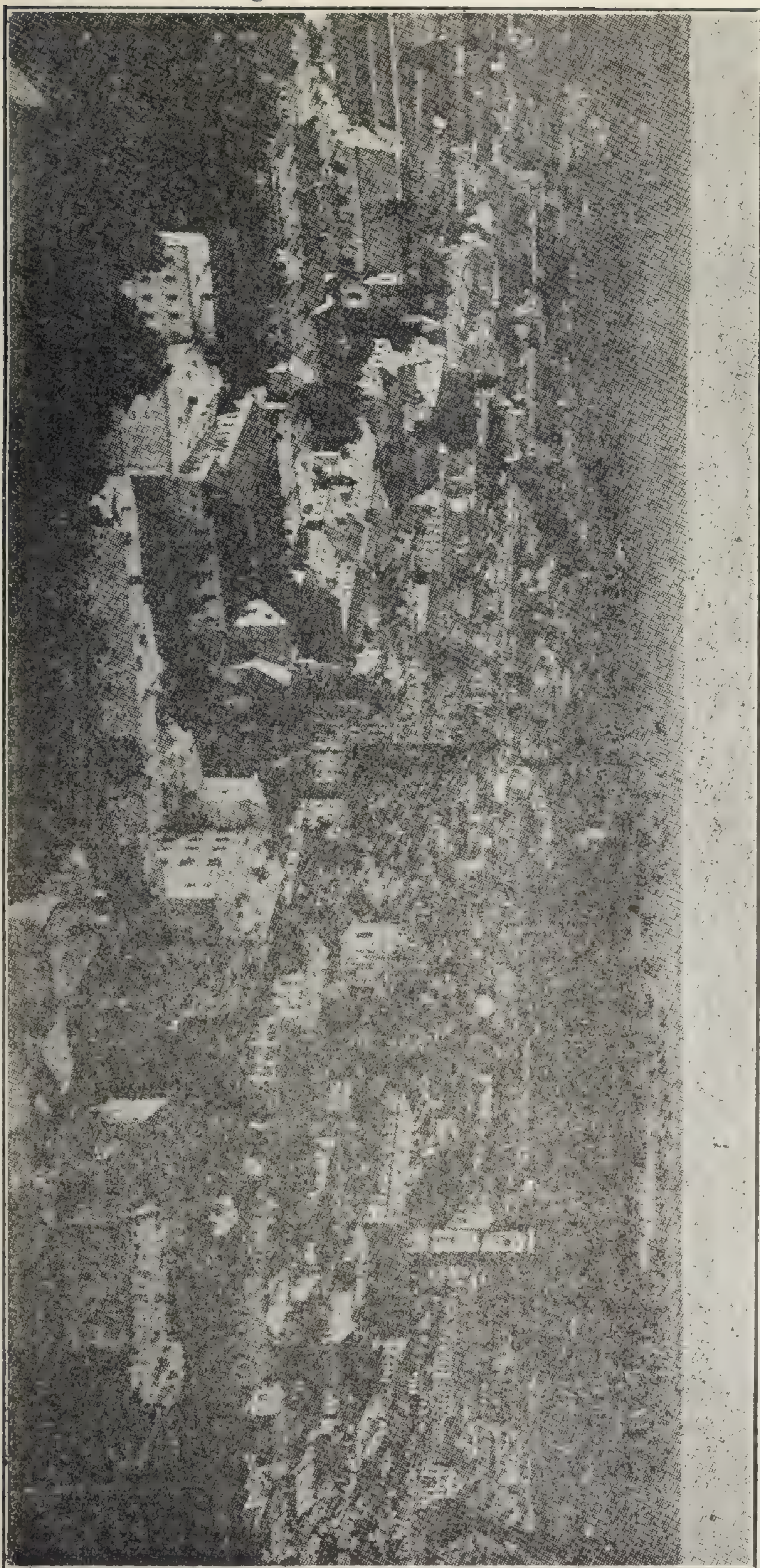
В східній же Галичині також богато Українців спольщилось під польським гнетом, головно по містах, а по селах златинщило ся. І сї латинники хоч не стали Поляками (бо обряд не зміняє народности), то о стілько затуманили їх Поляки, що ті уважають себе Поляками і підпомагають або раді підпомагати своїх найбільших ворогів.

Ось погляньмо як виглядає історія Галичини від найдавнійших часів.

Історія говорить, на своїх сторінках з 11—12 віків, про київське князївство, до котрого належала також Галичина. Над всїми руськими землями панував спершу князь, а з часом київська держава розпала ся на удільні князївства, котрі не раз себе взаїмно поборювали.

Першою відділила ся Галичина. 1085 року князї з родини Ростиславичів ділять Галичину між себе і так: східну частину з Перемишлем взяв Рурик, середну з Звенигородом — Володар, а полудневу з Теребовлею — Василько. Але вже син Володаря, Володимирко, злучив Галичину знова в одну цілість і зробив її найсильнійшим князївством зі всїх українських земель.

При кінци 12-го віку володимирський князь Роман злучив Волинську землю тїсно з Галичиною. Князь Роман був чоловік чесний, розумний і справедливий. Побачивши, що галицькі бояри (тодішна шляхта) знущають ся над селянством, заприсяг винищити до коріня боярський рід. А що бояри мали велику силу і в державі і поза державою, то бороти ся з ними було тяжко. Бояри побачивши, що Роман відносить ся з до них ворожо, закликали угорського короля на поміч, щоби лекше можна прогнати Романа. І їх мрії сповнили ся. Угорський король давно чигав на Галичину, а коли тепер лучила ся така нагода, то чомуж би її не можна використати?

Вид міста Львова, столиці української Галичини.

Прогнавши Романа, Угорщина забирає Галичину під свою власть. Опісля Роман проганяє Угрів і засідає знова на галицькім престолі. Селянство цілим серцем пристало було до Романа, бо пановане Угрів було йому осоружне і воно бачило в Романі оборонця своїх прав.

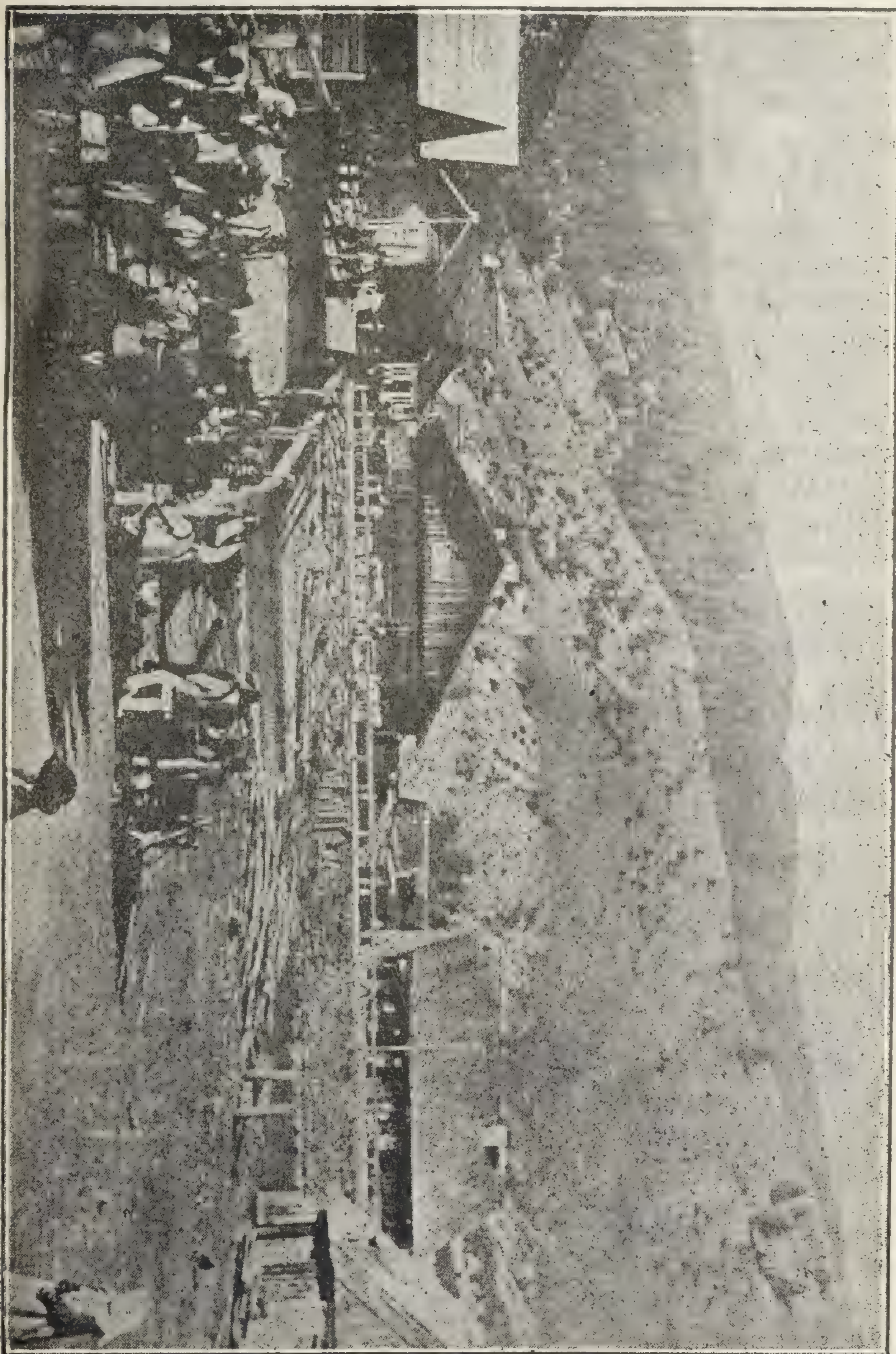
Помер Роман і оставив двох синів: Данилови було три роки, Васильковы — один. Державною кермою заняла ся їх мати, жінка Романа. Вона поробила всякі заходи, щоб державу обезпечити. Муж її Роман, мав доброго приятеля, угорського короля Андрія. Вона віднесла ся до нього з просьбою, щоб він взяв на себе ролю зверхника над галицько-володимирською державою. Він лиш ждав на се. Зараз укоронував ся королем „Галичини й Володимирії", а до Галича спровадив військову залогу. З часом (1214) зробив він з польським князем Лешком угоду на підставі якої Галичина мала належати раз на все до Угорщини. Свого сина Кольомана оженив Андрій з Лешковою дочкою і посадив його на престол в Галичині. Лешко взяв собі Перемиську і Берестейську землю, а Романових синів прогнано

Коли Данило підріс, ладив ся відібрати від Кольомана престол. До сього трафила ся добра нагода. В Володимирі (тепер волинськім) панував рід його батька — Романовичів. Данило при помочи Волиня забирається ся провадити війну з угорським королем. Конець кінців побіда перехилилась на сторону Данила і він 1230 р. засів на галицькім престолі.

Саме тоді на Україну сунула ся велика сила диких монгольських орд під проводом Батія. Сі орди рушили аж з глубокої Азії і сунули ся дальше на захід, підбиваючи всі племена. Прийшла сумна доля і для України. Батій підступив під Київ. Києвляни бороли ся дуже хоробро, але вкінци мусіли піддати ся. Було се 6 грудня 1240 р. Батій запечатав на довгі часи долю Київа. Знищивши Київ, він рушив дальше на Волинь, Галичину і Угорщину. Був би знищив цілу Европу, колиб був не помер головний хан. Батій хотів бути ханом і тому чим скорше вернув ся у свої азійські степи.

Данило знав, як привернути давнє житє галицько-володимирської держави. Галичину взяв під свою власть, а Волинь віддав молодшому братови Василькови.. В дійсности не був се сталий поділ земель, а лише тимчасовий. аби

можна скорше піднести ся з упадку. В 1245 р. хан присилає до Данила післанця, щоби він віддав Галич иншому князеви, котрого назначить хан. А Данило, щоб не утрати-

По війні. Українське гуцульське село в Карпатах, відбудоване по війні. Сцена представляє святкуючих Гуцулів в неділю.

ти престола, поїхав до хана, задобрив його і хан узнав Данила правним володарем, але під своєю зверхностию.

В 1253 р. відбуло ся в Дрогочині короноване Данила

на галицького короля.

Данило помер 1264 р., а по нім панували його сини і кревні. Довго держить ся галицько-володимирська держава, аж 1340 р. польський король Казимир почав воювати з галицьким князем Любартом і та війна знищила галицько-володимирську державу так, що Галичину прилучено до Польщі, а Волинь взяв Любарт під своє пановане. По смерти Казимира (1370 р.) королем Польщі став угорський король Людвик і прилучив Галичину до Угорщини. Але 1387 р. прилучила її назад до Польщі польська королева Ядвіґа, з угорського роду.

Галицькі бояри, міщанство і взагалі ціле населенє було дуже невдоволенє з пахованя Польщі. Під боком мають Галичани могуче князівство Молдаву і при її помочи стараю́ть ся висвободитись від Польщі. Про таку спробу маємо згадку з 1490 року. Якийсь чоловік на імя Муха підняв в Галичині повстанє, зібрав около десять тисяч збройного війська і з ними громив польську шляхту. Підбив він собі всї землї від Молдави аж по Галич, а дальше переправив ся через Днїстер і вдарив на Рогатин, але се повстанє не удержалось довго, бо в його війську настав переполох з незнаних причин.

Конець кінців Галичина таки остала ся при Польщі. На Галичину насилали королї польських панів і давали їм землї даром. Поляки загортали всю торговлю в свої руки. Українського мужика уважано щось гірше від скотини. Ті „сірі мужики" українські мусїли працювати даром на польських маґнатів.

При розборі польської держави Галичина припала Австрії. Се стало ся 17 серпня, 1772 року. Які були гаразди галицьких Українців під пованем Габсбурґів за час 144 років, се кождому з нас відоме...

СОН.

Тихий сон по горах ходить,
за рученьку щастє водить.
І шумлять лїси вже тихше,
сон малі квітки колише.
Спіть, мої дзвіночки синї,
дикі рожі в половинї!
Не шуміть, лїси зелені,
спати йдіть, вітри студені!

Най квіточки сплять здорові,
най ся снять їм сни чудові!
Аж на небі зазоріє,
сонце їх малих зогріє.
І зогріє, поцїлує,
і світами помандрує.
Тихий сон по горах ходить,
за рученьку щастє водить.

Осип Маковей.

ВОСКРЕСЕНІЄ.

Україно мила! Ти землице рідна,
В ярмі у кайданах віками
Ти стогнала гірко і не знала бідна,
Що дієсь з твоїми синами.

Не знала. Бо якже було тобі знати?
Ти сита була, — не голодна.
Тобі однаково в неволі стогнати,
Як волї дождатись не годна!

Кровю і кістками тебе наситили
Сини твої в боях за волю.
Нарешті охляли, руки опустили,
І пішли у найми з тобою.

Тобі однаково, хто грудь твою оре,
Чи Німці, Ляхи, чи Татари!
Тобі все байдуже, чи радість, чи горе,
Чи ясно, чи зимно, чи хмари.

Сонце закривають, громи торохкочуть,
Чи в тебе неділя, чи свято,
Свої чи ворожі копита толочуть,
Ти все те терпіла завзято!

Ти хотяй в неволи, та не сумувала,
Мов та молодиця вродлива,
Подоптані груди весною вкітчала
Й наїздникам була жичлива.

Як по розродожах шибениці всюди,
Немов би на пострах стояли,
Як на них за правду, без іскри облуди
Діти твої на муках конали.

Ти того не знала, що ми, твої рідні,
Із голоду пухли — вмирали,
Коли твої поля, хотяй не свобідні,
Під вагою хліба стогнали.

Коли ми борючись за твою свободу,
Сибірські степи наповняли,
Коли ми із нужди їхали за воду,
По пущах заморських блукали.

Ти собі пишалась, калиною цвила,
Вкривалась зїлем пахучим,
Веселії хвилї до моря котила
Дніпром старим батьком гримучим!

Лиш одно нещастє тебе пригнітало,
Не вже Ти Вкраїно забула?
Що віки цілії ти від дітий рідних
Свобідної пісні не чула.

А ти так привикла до пісень козачих,
Веселих, буйних та розкішних,
Привикла до думок безжурних чумачих
Дівочих веснянок успішних.

Як жали дівчата золоту пшеницю,
Дзвонячи серпами, співали,
Парубки по лугах шовкову травицю
З піснею на устах стинали.

А в вечер, як сонце за землю сховаєсь,
І місяць на небі заблисне,
То пісня свобідна чаром заливаєсь
І радість у грудях аж тисне.

І ти Україно тішилась, раділа,
Як діти любовю палали,
В радости уснула, і не оглядїлась
Як нас у кайдани скували.

Як нам і звязали могучії руки.
Уста на колодку замкнули,
Скованих пігнали на тяженькі муки,
Щоб ми про свободу забули.

Замовкли від горя бурливії груди,
Чарівна вже пісня не леть ся,
Свободу в кайдани закували люди.
Вже й серце свобідно не беть ся.

А ти пробудилась не знаючи того,
Що діти в неволю попали,
Не вчула вже того житя молодого
І в смутку столїтя минали.

А як хто з смілїйших, з горя і досади
Про волю поваживсь співати,
Шукаючи в пісні для себе розради
Той мусїв тебе попрощати.

Вандрувать в сибірські степи і пустині,
З кайданами на руках і серци,
Мов той розбишака, караєсь до нині
Просячи у Господа смерти.

Рука ненаситна могутніх тиранів
Тяженько на тобі повисла,
Пісня не звільнила на руках кайданів,
А думе — тійснійше затисла.

Лиш чорні ворони по степах горбами,
Крячучи звіщали недолю,
Дітий твоїх бідних, мучених катами,
Кости розтягали по полю.

Аж ось міра горя через верх поплила,
Порвались сталевії пута,
І у морю крови катів потопила!
І озвалась пісня забута!

Та пісня могуча! Про свободу, волю,
Якої ти давно не чула,
Пісня з грудей повних розпуки і болю
І ти ся Вкраїно проснула.

Трон твого тирана в порох розлетів ся
Вічнії тюрми повторались,
Народ твій нужденний на ноги підвів ся
З Сибіру сини повертались...

І загула пісня — свобідна! могуча,
Аж світ весь прокинувсь з тривоги,
Мов хвиля Дніпрова понеслась ревуча
А ворог звалив ся під ноги!

Твої вірні діти кровію своєю
Купили для тебе свободу,
Вставай же Вкраїно, і потіш ся нею,
Будь Ненькою Вільному Народу!

С. Ковбель.

Українське портове місто Одеса в огни.

ЧИ ГОРІВКА ШКОДИТЬ

Звичайно всі пияки дуже хвалять горівку. Вона і здоровлє дає і рани гоїть і на слабости помагає і апетит дає і гріє і веселить і дає відвагу та силу... Ну, дає добро тай годі.

Тесаме скаже вам і той хто уживає опіюму, або морфіни. Він ще більше може сказати, бо опіюм і морфіна дають богато більше вдоволеня, ніж горівка.

Однакож розсудний, здоровомислячий чоловік знає, що опіюм і морфіна страшно нищать здоровлє, а знає також, що нищить його й горівка.

Чи треба богато доказів? Гляньте на пияка, а побачите по твари, як він „набреск", ніби вимок в воді, поблід, пожовк, опух, тілько ніс зачервонів ся. Колиж горівка такий лік, то чомуж пияк виглядає надутий як опудало.

Дальше горівка ослаблює розум і волю. Пияк не може здорово думати. Чи видів хто пияка ощадного, примірного? Але видів, як пияк заводив в хаті нелад, сварку, бійку, пропивав маєток, а сам потім йшов в жебри. Деж був його розум, його воля? І де тут те добро, що горівка дає?

Чи видів дальше, хто, щоби пияк брав діяльну участь в громадськім житю, мав поважне становище і повагу в людий? Чи видів хто, щоби пияк був добрим і взірцевим підприємцем? Ні! Бо хоч буде з одного боку здобувати маєток, то з другого тратить. А кілько то всяких пригод мають пияки — там загубить щось, там його обкрадуть, там заїде в рів, там замерзне, там впаде в воду, там в болоті замучить коний. Деж тут те велике добро, яке пияки видять в горівці?

Та тут не все лихо. Страшне лихо в тім, що старші приучують до горівки молодіж, навіть дітий. Коли горівка таке добро, що за ню дає ся здоровлє, честь, маєток, то чому не дати його і дитині! Сеж просто. І так вже мала дитина зачинає розпиячувати ся. Її молодий мозок вже затроює ся, її розум змалку вже ослаблює ся, її жолудок, кишки, нирки і печінка вже змалку пічнявіє, запалюєсь, грубіє і стає неспосібною до виконуваня належної роботи. Загалом — дитина вже змалку своє тіло і своє здоровлє нищить.

Річ доказана, що діти пияків бувають слабші тілом, недомагають розумом, або бувають зовсім придуркуваті, виглядають звичайно на бовдурів, поважно думати не можуть і не вміють і в житю бувають завсїгди поштурковиском других. Чи ти читачу хочеш, щоби твої діти були такими?

Пияк дурить себе і других, що він пє по трошка, має міру і буде тої міри все тримати ся. Так кажуть всї пияки. Біда лише в тім, що чоловік не їсть і не пє до „міри", але до смаку. Нинї він не хоче більше, як два келїшки, але як завтра захоче чотири, то пє чотири. Всї пияки зачинали з малого, а кінчали поза мірою. Лихо в тім, що горівка належить до таких річий, до яких чоловік привикає, а як привикне, то вже ніякої міри не може бути; друге те, що всї наркотики (опіюм, морфі-

на, кокаїна), до яких належить і горівка, мають ту власність, що їх чоловік щораз більше потребує. Вони на жадну „міру” не вважають, бо вони самі собі є мірою, а чоловік є їх сліпим і дурним наймитом.

Подумати, що горло, жолудок, кишки вистелені незвичайно делїкатною плївою, а горівка ті плївки спалює. Чи се йде на здоровлє? Вони там потрібні, вони виділюють потрібні до травленя соки, або висисають ту часть поживи, яка потім переходить до крови і стає кровою. Вони мають важну роботу, а їх нищить ся, спалює ся. Щож їх потім заступить?

Дальше горівка розходить ся по тїлї і від неї розширюють ся жили, грубіють і вапніють. Горівка ослаблює серцеві кляпи, а серце хоробливо затовщує. Пияки часто гинуть на розрив серця. Горівка затроює і нищить печінку, яка є на те, щоби чистила кров. Пияки слабують найбільше на нирки, бо і їх горівка нищить. А дуже нищить алькоголь мозок, бо мозок найделїкатнїйша річ. А де слабий мозок, там все слабе.

Коли лїкарі по смерти розрізують пияка, то завсїгди бачать що:

1. Жилки, що йдуть до мозку, дуже розширені, зате тонкі, що можуть скоро розірвати ся.

2. Серце є велике, обросле надміру товщем, крихке.

3. Печінка велика, як бохонець хлїба, чорна, обросла салом.

4. Нирки стиснені, мізерні, малі, нїби засушені.

Деж тут ті лїчничі прикмети алькоголю, які так хвалять пияки?

Кажуть лїкарі, що дїточому мозкови горівка шкодить пять разів більше, як мозкови дорослого чоловіка.

Ще кажуть, що алькоголь, то пожива, бо от хто пє богато пива, який він грубий. Та се неправда. В алькоголю нема нї дрібки поживи, а є лише трутина, що шкодить. А що від пива чоловік стає грубий, то сьому не треба завидувати, бо се слабість викликана алькоголем. Такий чоловік не є здоровим.

Поклонник алькоголю говорить, ще що — чому би йому не пити, коли пани пють, попи пють, лїкарі пють.... Він хоче тим себе виправдати, що нїби коли цїлий світ, та ще більші від него пють, то чому він має позаду лишати ся. Але такою бесїдою хоче він себе і других одурити. Не без того, що пани пють, попи пють і лїкарі пють, однакож не так, як пияк думає. Пияк лїкар не є добрим лїкарем, нї пияк піп добрим попом. Тай

промисловці і бізнесмени не мають часу на гулятику, бо вони мусять пильнувати інтересу, виробляти нові пляни і використовувати ту темну клясу, для якої алькоголь є раєм.

Найбільше пють не ті, що більше просвічені, але ті, що найтемнійші. Люди свідомі знають, що алькоголь, се отруя, тому між ними є і такі, що ніколи алькоголю і не кушають, а не то, щоби дуже пили. А пияки між ними се виїмки. То лише пиякови так дуже здає ся, що вони пють. Він числить по собі і думає: „колиб я був богач-пан, так ставлю куфу горівки в хаті (та і не тої простої!) і пю, та пю, та пю!...” Отже він думає, що й ті богаті всї так роблять. Він не знає, що в них є не тільки апетит в роті, але і розум в голові, тимчасом як в него апетит великий, а розуму небогато. Йому здає ся, що у всїх такий апетит і розум як в него.

Згадати ще одно. Колись в старім краю ціле село пило в коршмі — старі, молоді, жінки, діти, всї тупали, гуляли, кричали, били ся, ревіли по худобячи, волосє літало як солома, кров текла.... Та з цілої громади не пив і не танцював лише Жид-арендар, його жінка і його діти. А він же власне мірав горівку і пиво, розпускав, доносив і всіх напував. Чомуж він не пив? Бо він мав здоровий розум і той розум казав йому, щоби він не пив, бо се отруя і він від неї перестане бути чоловіком. Чомуж він мав добрий розум? А тому, що його батько змалку вчив його думати, застановляти ся і висше ставити розум, ніж апетит. Не диво, що ціла пяна громада не мала тілько розуму, що один Жид і сиділа по вуха в його кишени.

Та пияк звичайно каже: „Е, Жид пє. Він бодай на сабаш мусить мати трошки покушати”. Ну, пияк мусить на своє крутити на кождім кроці. Та коли і скажемо, що Жид в сабаш горівку кушає, то що се має до річи з нашим пияком, який хоче що дня і то не покушати, але таки добре напоїти ся. Не велике ще лихо було би колиб він лише кушав так, як Жид кушає. Тогди на світі горівки зовсїм не робили би.

На закінченє ще одно важне. Коли нарід розпиячує ся, то він занепадає, йде в долину. Нехай він числить міліони, однакож коли в нім широко закорінило ся пиянство, то він мусить бути темний, дурний, неспосібний до чогось кращого і завсїгди буде погноєм для других народів. Аджеж розпиячена громада, се боввани, дурні, що надають ся на наймитів, на поштурковиско, на визиск з усіх боків. Розпиячити нарід є те саме, що — знищити нарід. Японції винищують Хінціїв достар-

чаючи їм морфіни. Хінці купують, уживають, бо се приємнійше ніж горівка, занепадають умово і фізично, а Японці, які морфіною торгують, але її не уживають, випирають Хінців з їх землї, загортають їх маєтки, здобувають і політичну власть в свої руки і обертають Хінців в своїх рабів і наймитів. До того самого веде нарід також горівка, чи взагалї алькоголь. Чоловік пропиває здоровлє, пропиває розум, пропиває маєток, час, пропиває совість, пропиває повагу в людий, пропиває свою честь і народу.

І тому зовсім справедливо було би, колиб всїх тих, що пють горівку, що роблять її, що продають, що дають дїтям і молодїжи і взагалї другим, що хвалять її, як якесь лїкарство і добро — щоби всїх тих карати як найтяжшими карами. Не арештом, не грішми, але буками, бійкою. Таким способом нагнав би скоро пиякам розуму до голови, за що вони пізнїйше подякували би.

А віднайти хто горівку пє, дуже легко. Досить стати коло чоловіка, щоби знати, що він пив горівку. Та може воно колись до того прийде

К. Степовий.

Українська Капеля, що виступає по містах західної Европи.

В КОТРІМ МІСЯЦИ ВИ ВРОДИЛИ СЯ?

МІСЯЦЬ УРОДЖЕНЯ ТА ХАРАКТЕР ЧОЛОВІКА.

Чи се дійсно правда, що місяць уродженя людини має такий вплив на долю чоловіка? Є отже люди, що сміють ся у відповідь на се питанє, одначе є і такі, які свято вірять, що місяць уродженя має вплив на долю людини.

Дуже цікаві річи з тої области подає один з найславнійших анґлійських „пророків", Кісро, у своїй книжці п. з.: „Коли ти вродив ся". Між иншим пише він там таке:

Особи, що вродили ся **в січни**, є по більшій части люди високо обдаровані та дуже спосібні, які одначе мають те нещастє, що окруженє їх не розуміє. Вони є мислителями, займають ся загально важними людськими питанями, і добре роблять, коли посвячують себе політиці, або взагалї публичному житю.

Вони ставлять зовсїм точно означені домаганя в таких справах, як: любов, обовязок, соціяльне становище і тому попадають дуже часто в спір з иншими людьми. Загалом є се милосерні та справедливі люди, приятелї убогих та гнетених та все стають в оборонї покривджених.

Подібними прикметами відзначають ся люди, уроджені **в лютім.** Вони є визначні в фінансовій области взагалї, одначе є вони лїпші для других чим для себе самих, дуже ніжні та любі.

Инакше виглядають ті, що родили ся **в марті.** Є се сухорі, мелянхолїйні люди, які житє розуміють дуже тяжко, дуже часто ненавидять те, що могло би їм принести гарну будучність. Дуже богато артистів, музиків, лїтератів та акторів, які доперва в пізнїйшім віцї осягнули вершок артизму, вродило ся в марті.

Характеристичними прикметами тих, що вродили ся в **цвітни,** є сильно розвинена воля та велике завзятє при осягненю визначеної мети. Ті люди є вродженими борцями, які до своїх цїлий доходять навіть по трупах. Між „цвітневими" дїтьми находимо дуже часто великих орґанізаторів, керманичів, та вождів. Деколи переслїдує їх нещастє, головно в подружу. Жіночу любов находять вони рідко. Натомість між мущинами находять вони часто дуже щирих приятелїв.

Мягкосердність та брак енерґії є типічною признакою для уроджених в **маю.** В любови є вони дуже жертволюбиві та чутливі і є в силї за улюблену особу піти навіть на смерть. Супроти ворогів є вони безоглядні, не послугують ся одначе нїколи недозволеними середниками. Підступ, хитрість та брутальність є для них чужа. Вони повинні стеречи ся перед вчасним подружем, бо инакше стане подруже великою ошибкою.

Дуже скомплїковані є прикмети людий, уроджених в **червни.** Дуже часто є вони напрасно люті до крайности, але в найблизший хвилї вони зовсїм лагідніють. Вони є в силї кождого смертельно скалїчити, а безпосередно по тім на колїнах просити о прощенє та жалувати свого блуду. Коли тих людий вчасно не виховлєть ся як слїд, попадають легко на бездорожа, — де зустрічають страшну судьбу.

Дїти уроджені в **липни,** є дуже хитрі у своїх постановах, легкодушні та завсїгди неспокійні. Довго не можуть видержати на однім місци, та є щасливі, коли можуть змінити місце свого побуту. Надто застановляють ся над тим, щоби в який небудь спосіб придбати гроший. Дуже богато грачів в карти вродило ся в липни. В торговельних справах дуже на них числити не можна, та нїколи не додержують того, що обіцяли.

Головною характеристикою людий, які **в серпни** прийшли на світ, є ввічливість та жертволюбивість, а часто також дар скорої орієнтації та імпульсивности. Дуже часто роблять собі приятелїв через свою отвертість та щирість. На старість є огірчені, сувορі в поглядах та великі пудярі, яких нїхто не в силї вдоволити.

Знамените є те, що пише Кієро про „**вересневі**" дїти. Перед усїм є вони в богатьох случаях добрі театральні критики та загалом люди, які мають велике зрозумінє для лїтератури та штуки Читають богато, і то дуже скоро, мають знамениту память так, що зміст книжки памятають нераз до кілька лїт. Часто доходять в житю до великих успіхів.

Ті, що в **жовтни** уродили ся, мають мало змислу для гроша і його вартости та є по найбільший части знамениті юристи. Многі визначні адвокати, судії та професори уродили ся в тім місяци. Також і вони є в супрожестві рідко щасливі, а головно з своєї причини, що вони вже задля

дрібничок стають люті і вміють се дати відчути жінкам.

Люди, що уродили ся **в листопаді**, є перед покінченєм 20-го року звичайно зовсім инші, чим опісля. Поки вони як молоді люди є ввічливі, приязні та загально подобають ся, стають з часом в противенстві до сього. Мають велику маґнетичну силу та є дуже люблені противним собі полом. В небезпеці та всяких инших ударах судьби задержують подиву-гідну холоднокровність та спокій та взагалї легко чим небудь не переймають ся. Богато славних лїкарів уродило ся в падолистї.

Грудень є місяцем уродин великих робітників, тих людий, які нїколи не томлять ся та посїдають нерви наче з криці. Відзначають ся вони великим підприємчивим духом, дуже часто є одначе в своїм званю нещасливі і зміняють його дуже радо. Приятелїв находять вони дуже рідко.

ПІСЛЯ ВОЛОСЯ МОЖНА ВАС ОСУДИТИ.

Після найновійших наукових дослїдів і відкрить що до людського характеру, краска волося може мати всякого рода значінє.

Коли, приміром маєте чорний волос, ви є при кождій спосібности заздрісним, а ваше успособленє є склонне до зради. Натомість ясний волос означає чутє і готовість до відповідного направленя зробленої або уроєної кривди, а також і образливість в случаях навіть дуже дрібненьких.

Хто має брунатне і взагалї темне але густе волосє, тому можна поґратулювати, що має талан належитого оцїнюваню і здібність гладкого розумованя та що має здоровий розсудок. Колиж знова брунатний кольор прямує до червоного кольору, тодї таку особу можна підозрівати, що її успособленє є злісне, та що часто нападає її журливість, або мелянхолія.

Каштановатий (рудий) волос, або як говорять червоний, не є зовсїм злою ознакою. Женщини з рудим волосєм, хотяй є т. зв. раптуси, одначе звичайно вірні і чесні та мають здоровий розсудок. Є вони переважно найбільше світлими, лагідними, приємними смертельниками.

Женщина з розтріпаним волосєм, а ще до того темної краски, має звичайно сталий і шляхотний характер. Вона є відважною, може навіть бути трохи впертою, але остаточно є уляглою Досвідчені люди твердять, що такі

женщини є найліпшими і найбільш гідними довіря жінками.

КІЛЬКО ВОЛОСЯ МАЄ ЧОЛОВІК НА ГОЛОВІ.

Один французький учений, котрий очевидно мав і богато часу і терпеливости в своїм житю, більшу часть його посвятив на досліди, кілько волося мають його ближні на голові. По довгих обчисленях і дослїдах заявив, що здоровий чоловік мусить мати 30,000 волосків.

Не всї люди знають, яку вартість представляє їх волосє, не свідомі того, що кождий чоловік зі своїми 30,000 волосками є величезним силачем, тому, що волос довжини 10 центиметрів, може двигнути 180 ґрамів. Все те разом числити 30,000 волосків, може двигнути понад 10,000 фунтів.

ЩО РОБИТИ АБИ НЕ БУТИ ЛИСИМ.

(Порадник одного славного лїкара).

Лисїнє голови не спричиняє та луска, яку виділює шкіра.

Лисинє не є також причиною бакцилїв.

Лисїнє не є також причиною бакцилїв.

Найбільшою причиною лисїня є в більшости добре пристаючий капелюх, який декому часто не злазить з голови навіть в хатї.

Чим гарнїйше і тонше волосє, тим повинно ся про него більше дбати.

Не страхайте ся того, коли випадає волосє. Порушуванє шкіри на чашці там і назад і натиранє спинить випаданє волося.

Голову треба часто мити і вичісувати острою щіткою — чим острійша тим лїпше.

Не позволяйте голяреви засмалювати кінців свого волося.

Навіть в лїтї не обстригайте волося коротко.

Всї ослаблені волоски витягайте що дня, а рівночасно натягайте шкіру на чашці до чола і потилиції. Також вимикуванє волосків зміцняє цибульки волося.

Відкиньте шкідливі мила і спеціяльні препарації для митя волося. Найлїпшим і найпевнїйшим є чисте мило т. зв. кестл сопп.

Відкиньте також всї „помагаючі” лїкарства проти випадання волося і те все, що захвалюють ся чудотворним і помагаючим проти випадання волося.

Вмісто трачення гроший на лїчене виділяючої ся луски і на „зміцняючі” лїки, видайте їх на масажоване своєї голови.

Перше всього підкладайте свій капелюх з середини так, аби там де він пристає до голови особливо по боках і на чолї, було мягко і завсїгди памятайте, щоби нїколи капелюха не пасувати на голову тїсно.

ЛИСИНА І СУХОТИ.

Майже в кождій справі можна доглянути щось доброго. І лисий чоловік має дещо до завдячуваня своїй лисинї. Богато людий вірить в те, що лисий чоловік не вмре на сухоти. Сам нахил до лисїня є певного рода забезпекою перед сею страшною недугою.

На перший погляд виглядає смішно, коли хто вірить в таке тверджене, а прецїнь деякі славні лїкарі дійсно переконали ся, що є якась звязь між випаданем волося і туберкульозою. Один з тих лїкарів обсервував се явище протягом пятьох лїт. Він мав під своїм доглядом около 700 недужих, а за цїлий той час, анї один з них не був лисий. Що більше, він твердить, що на 5,000 пацієнтів, хорих на сухоти, він не завважив нї одного лисого.

Сей лїкар зовсім не стараєсь пояснити сего факту; він лише подає до загальної відомости свої помічення.

ХТО ЇСТЬ НАЙБІЛЬШЕ ХЛЇБА.

Як виказує статистика найбільше на цїлім світї їдять Данцї. В них річно зїдає один чоловік 574 фунти хлїба. Друге місце займають Бельґійцї з 548 ф. на голову, а по них ідуть Французи з 468 ф. Швайцарцї вдоволяють ся 424 ф., а Нїмцї 418 р. Іспанцї і Австрійцї їдять також досить, іменно 390 ф. хлїба на рік для одного жолудка. Москаль, який уходить за нечного марнотравника, зїдає лише 346 фунтів, а Італїєць знаний зі своєї ощадности, бо вдоволяєть ся 250 ф. Найменше зїдає Портуґалець, який річно зїдає всего 204 фунти хлїба.

ЗЛОДІЙ І ВУЖ.

Анґлійський урядник Кембел, який через довгі роки перебував в Індіях, в Азії, оповідав одного разу таку історію:

Відбувши довгу подорож трясучим візком, я вернув ся до дому так змучений, що по малій перекусці кинув ся на ліжко і сейчас твердо заснув. Снились мені дуже неприємні річи. Здавалось мені, що якась тяжка, зимна брила леду лягла на моїх грудях і хоче мене вдусити.

Нагло я пробудив ся і побачив при світлї горіючої в кімнаті лямпи на своїх грудях величезного вужа. Правдоподібно через отвір в стіні приповзла звірина до сіний, а звідтам передістала ся через незаперті добре двері до кімнати. З перестрахом я переконав ся, що на мені спочиває один з найїдовитших вужів, званий кобра. Моя непорушність успокоїла вужа, який лежав спокійно. По цілім тілї почув я зимний піт зі страху, не відважуючи ся зробити найменшого руху, анї не кличучи о поміч.

Я знав, що колиб я тільки здрігнув ся, кобра вкусилаби мене, а на її їдь нема ліку. Отже не було иншої ради як тільки ждати спокійно, аж сама тварюка відійде з появою денного світла, якого не зносить.

Проминула може година, коли двері моєї кімнати тихо скрипнули. Якийсь чоловік втиснув ся до кімнати, і зачав шукати моїх куферків. Був се індійський злодій, який сю ніч вибрав на крадіж моїх річий. Щоб однак було йому лекше утїкати з крадїжию, ввійшов нагий, а тіло висмарував товщем.

Блеск, відбиваючий ся від бленкету, лежачого на моїм ліжку, спокусив пожадливість злодія. Щоби його чим скорше дістати в свої руки, вхопив бленкет відразу за два кінцї. Притім діткнув їдовитого вужа, котрий напружив ся в одній хвилї і вкусив злодія в лице. Одним ударом ножа відтяв злодій вужеви голову, але опісля, переконавши ся, що його вкусив вуж-кобра, сїв в німім пiдданю ся на землї, позаяк знав добре, що за хвилину мусить вмерти.

На мій клич прибігла служба і кинула ся на злодія. Він навіть не боронив ся, бо вже відчував ділане їди і по короткій хвилї віддав духа при боці звіряти, від котрого мене увільнив.

ЯК РОБИТИ ГРОШІ.

Один старий купець, маючи довголітний досвід так купецький як і житєвий, подає поради як кождий чоловік повинен робити гроші. Він каже, що:

Коли хочеш робити гроші, то на се є три способи: 1) Праця, 2) Час і 3) Ощадність.

Працюй головою, руками і ногами, а передовсім же головою. Хто працює лише руками, той завсігди буде послугачем — невільником. Хто працює не лиш руками, а головою, бере ся до ремесла, промислу, купецтва, висшої науки, той працює на себе самого і не дасть своєї праці вирвати собі другим.

Чоловік повинен працювати, але повинен й свою працю берегти, а берегти її не зможе коли не буде вмів обігнатись від хижаків, які знова руками не хотять працювати, а лише циганством жиють. Тому треба конче працювати й головою.

Час також гроші —тому користайте з кождої хвилї, а вже найбільше за молоду не марнуйте часу, анї хвилини. Ощадности треба вчити ся від молоду, бо вона є підвалиною характерности. Під ощадністю не розуміє сь, що треба відкладати все на бік, громадити великі маєтки, але не видавати гроша на безкористні потреби.

Знова хто дає гроші на красні і корисні річи, сей властне ощаджує ще більше, чим би сї гроші обертав на инші, звичайні протреби. Сими красними, корисними річами є:

Жертви на просвітні цїли, на школи, на підмогу бідним учникам, на книжки і ґазети. Хто помагає особливо бідним студентам, робить велику ощадність, бо сї гроші колись вернуть ся в иншій формі сторицею.

Одначе головною підставою успіху, каже купець, є працювати чесно подвійним способом: фізично і умово (головою). Хто так поступає, сам доробить ся, буде жити щасливо і вдоволено, а ще й своїм ближнїм стане в пригоді, які за се будуть його любити і шанувати.

Чеснота, Праця і Наука, се спосіб до осягненя дійсного богацтва.

Українські Гроші

З уформованєм ся Української Народної Републики правительство Центральної Ради приступило негайно до ґрунтовної українізації всеї державної системи, яка доси була зовсім російська.

В усіх урядах, від найнизших до найвисших, заведено українську мову урядовою. Команда в армії стала відбуватись чисто по українськи, яку жовнірство приняло з найбільшим одушевленєм; військові справи і перепись провадили ся по українськи; на зелізницях, почтах, судах, податкових урядах і т. д. все мусіло відбуватись в українській мові, на превелике озлобленє змосковщеного елєменту по містах України. По фабриках і инших промислових заводах всюди дзвеніла мова України.

В народних школах українська мова стала обовязковою; учителї, які не вміли української мови дістали наказ вчитись її негайно; зненавиджена мова царського правлїня — московська, пішла в „одставку", а її місце заняла мова рідна, мова поета-віщуна Шевченка. В ґімназіях й університетах українська мова стала обовязковою і викладовою (о скілько се було на початках можливе).

Пятьдесять шагів.

Попри все те являлось конечним зукраїнізувати чимкорше й грошеву систему. Зміна царських гроший на українські народні гроші була незвичайно важним кроком наперед в українізації нової держави. Гріш як важний чинник в економічнім житю народа міг до решти усунути чужинецьке московське пятно з України.

Селяни, які становлять до 90% українського населеня, скрізь по цілій Україні зачали домагати ся чим раз голоснійше, щоби усунути московські, а завести свої — українські гроші. „Не хочемо — говорили — тих царських рублів, анї „кереньків", (грошний виданих за Керенського), дайте нам українські гроші."

Колиж переводжено українізацію всеї державної ма-

шинерії, не можна було довше ждати і з фінансовою галу-
лю, яка перш усього повинна була вести в українізації

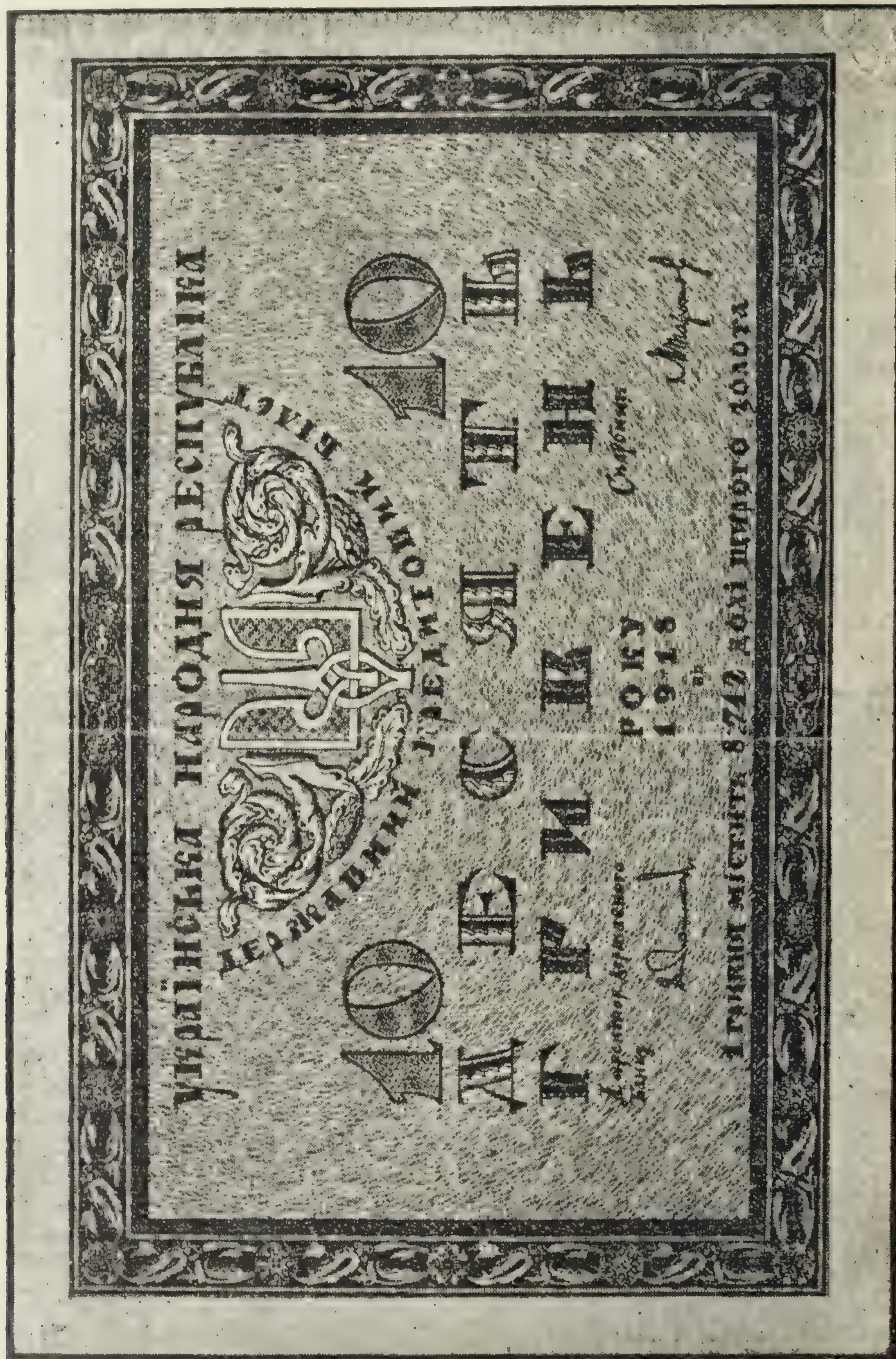
Перший бік двох гривень (Около 50 ц. канад.)

Другий бік двох гривень.

перед. Були навіть наріканя, що Центр. Рада троха за по-
воли бере ся до сього важного діла, яке будь що будь не

було так легко перевести в дійсність ввиду революційних перемін. Одначе прийшла нарешті черга і на гроші. Зладжено ріжні проєкти системи і вигляду українських гроший й предложено Центральній Раді, з котрих Центральна Рада

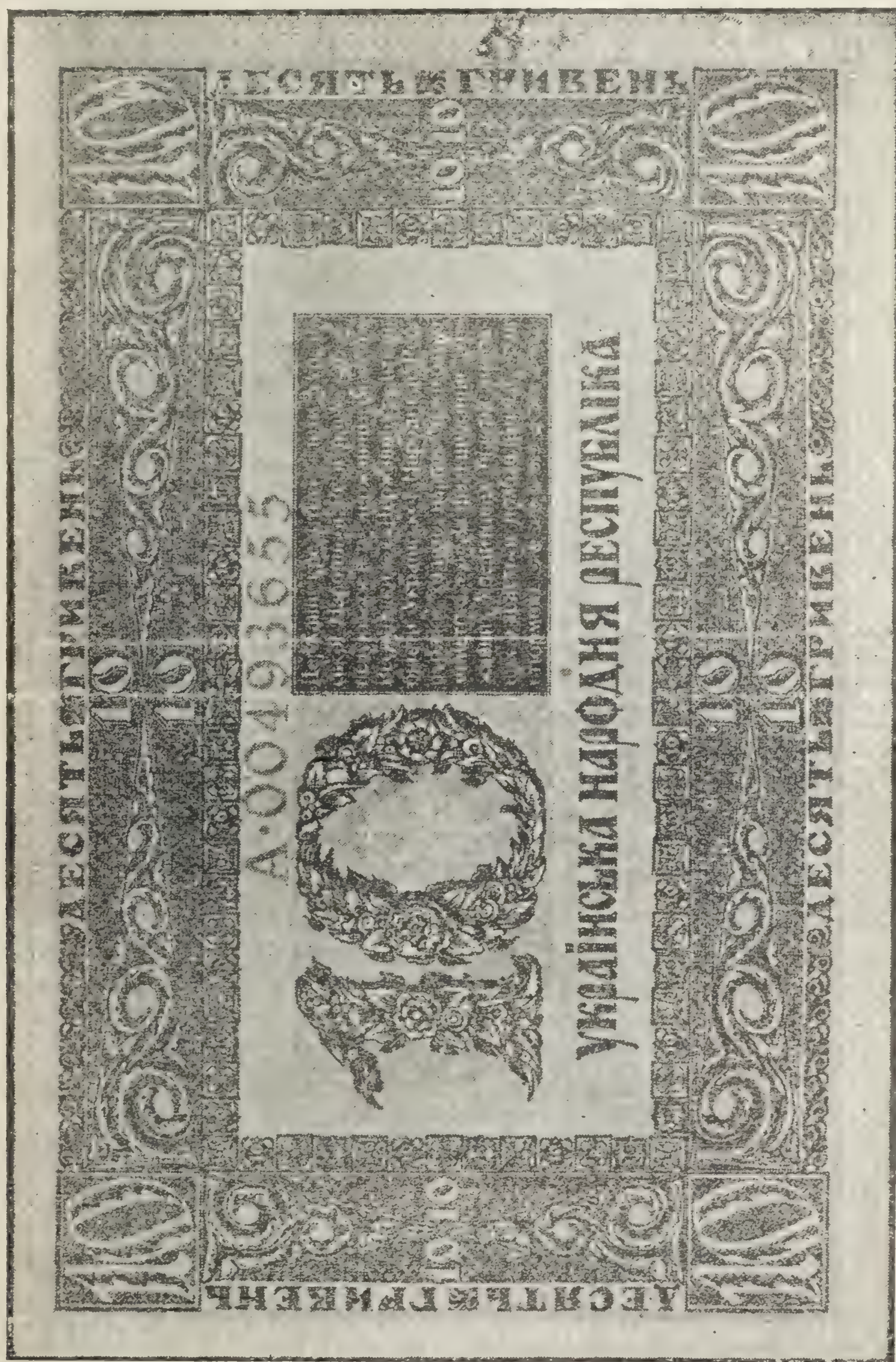

Перший бік 10 гривень, або 5 карбованців.

приняла систему, яка була трохи відмінна від російської, а за се більше зближена до французької.

Підставовою грошевою одиницею принято „карбова-

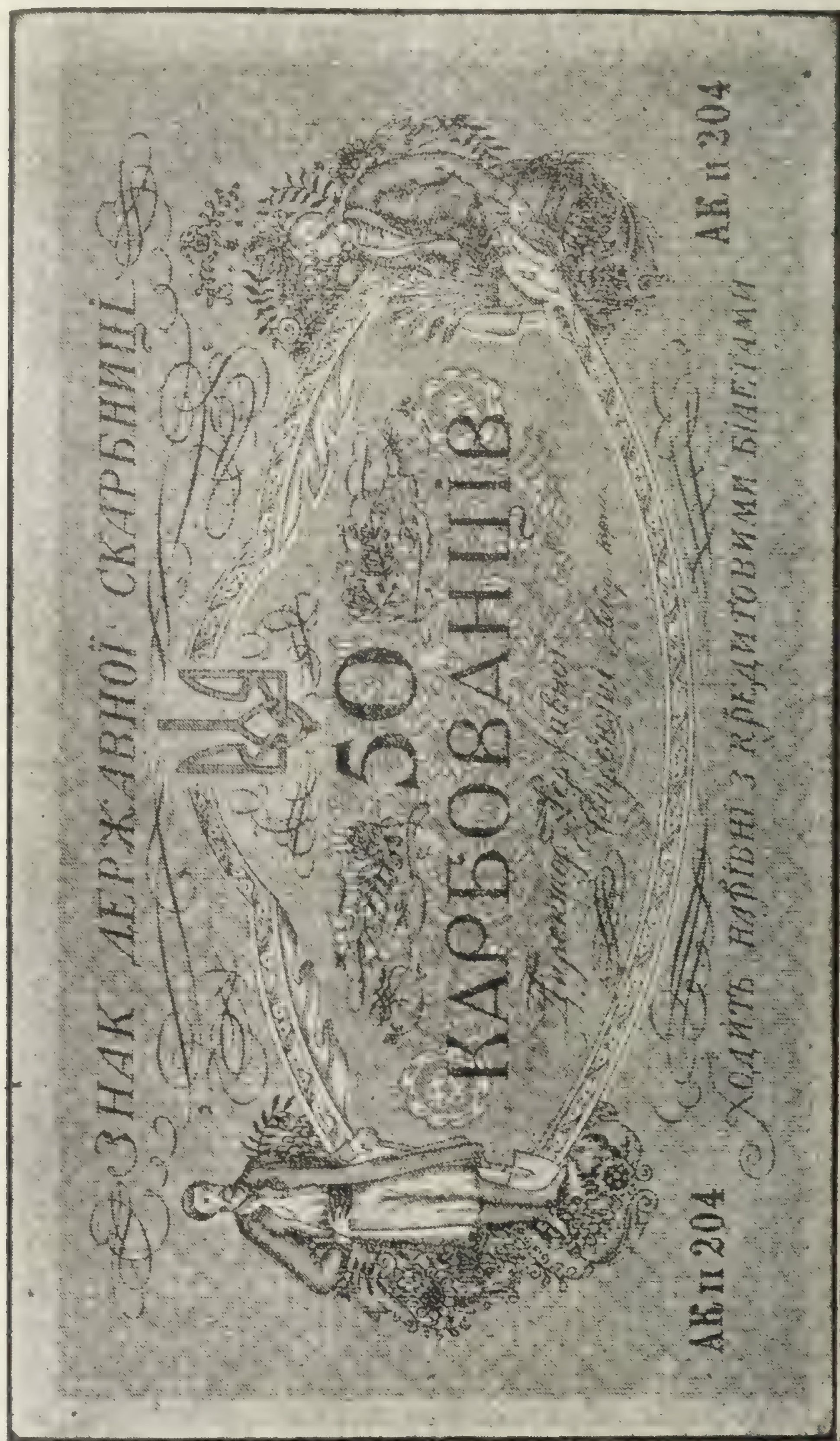
нець", який складає ся з 200 „шагів". Один шаг рівняв ся в приближеню трохи більше, чим одному французькому сентімови або австрійському гелєрови, а на канадійський один цент треба було около 4 шаги. Між шагами, а карбо-

Другий бік 10 гривень.

ванцями встановлено ще й гривни, які знова числять по 100 шагів. Сим способом усунено з курсу на Україні російські гроші (а коли котрі курсували, мусїли бути замар-

ковані), а на їх місце зачали курсувати **шаги, гривни і карбованці**. По поваленю правительства Центр. Ради, „гетьман" Скоропадський видавав свої карбованці, які відріжнялись від сих, які видано за Центральної Ради.

Перший бік 50 карбованців (Около 25 дол.)

Назви гроший принято ті, яких уживали Українці ще за старих часів, коли ще були самостійні і провадили торговлю з иншими державами на поважну скалю.

На всіх територіях, які занимають українські народні війська курсують сї гроші, головно гривни і шаги. Як у

всіх европеських краях навіщених війною, чи революцією, курсують там в найбільшій мірі паперові гроші, а дзвінкої монети рідко де можна подибати. В сусідуючих з Україною державах, головно в большевицькій Росії, паперових гро-

Другий бік 50 карбованців.

ший є так богато, що їх вартість майже безвартна. Ціль большевиків є знести гроші зовсім, тому старають ся надрукувати їх так богато, аби з часом довести їх до цілковитої безвартости.

Як показує 50-шаговий образець, то шаги вигляда-

Перший бік 100 гривень, або 50 карбованців.

Другий бік 100 гривень.

ють на почтові марки, які прийнято на час задля недостачі дзвінкої монети. Одначе з хвилею запровадженя нормальних відносин паперові шаги усунеть ся, а на їх місце пустить ся в обіг срібні.

Редакція Українського Голосу одержала по одному банкнотови українських гроший, з яких подаємо тут фотографію в точній і незміненій що до величини формі. Вигляди кождого банкнота (з виїмком 50-шагової марки) є подані з обох сторін, а під ними є поясненя щодо їх вартости підчас нормального грошевого курсу.

ЧОМУ ЛЮДИ МАЮТЬ ТЕМНУ КРАСКУ ЛИЦЯ.

Між людьми є великі ріжниці щодо краски і шкіри їх лиця. Розумієть ся, беремо тут під розвагу вроджену краску, а не спричинену якимто нещастєм, случаєм, або експериментом. Діти чорних родичів є все чорні; коли обоє родичі мають чорні очи, то й діти мають такі самі очи і т. д. Сей спосіб, що діти нагадують все родичів, називаємо дідичностю. Тому кажемо: діти одідичили по батьках краску скіри, краску волося, очий і т. п.

Всїх людий можна поділити на раси після краски їх шкіри; є отже люди білі, жовті, чорні... Коли такі ріжнородні люди зійдуть ся, то все уважають свою расу за найкращу. В Злуч. Державах і Канаді є ріжнородна мішанина людий, але більшість має темну краску шкіри. Цікаве, що в Америці білі люди темніють і за яких кількасот чи тисячу літ Америка може бути краєм людий темної краски шкіри і лиця. Є се наймовірнійше вливом підсоня. Де сонце світить горячійше, там люди темнійші.

ЩО ДУМАЄ СИН ПРО БАТЬКА.

Як думає син про тата, о сїм висловлюють ся так:

„Десятилїтний хлопець думає, що його батько дуже богато знає; 15-лїтний синочок думає, що й він так богато знає, що його батько; 20-лїтний син гадає, що він вдвоє тільки знає, що його батько; з 30-тим роком думає син, що може деколи міг би поспитати батька о пораду; колиж синови 40 лїт — то здає ся йому, що його батько таки щось більше знає від нього; син котрому минає 50 лїт, знова починає радити ся батька, а по 60 роках, як вже батька не стало, син уважає батька за найрозумнійшого в світї.

НЕ РОБИ СЬОГО.

Ніколи не заглядай другому через плече, коли він читає, або пише.

Не відповідай на питаня, котрі підчас загальної розмови в товаристві поставлено до кого иншого.

Не дотикай ся нікого, щоби звернути його увагу. Говори до нього.

Не переборщуй; не показуй пальцем на другого.

Не показуй страху, нетерпеливости або зворушеня, коли станеть ся який випадок.

Ніколи не виходи з дому серед гніву.

Не карай дитини за промах, який ти сам звичайно робиш.

Не смій ся з нещастя других.

Ніколи не обіцюй, коли знаєш, що не додержиш слова.

Ніколи не читай листів писаних до кого иншого, анї не отвирай листів, не до тебе адресованих.

Не питай анї дитини анї слуги про фамілійні справи свої, чи чужі.

Не приставай зі злим товариством. Шукай за добрими людьми, або обходи ся сам.

Ніколи не забувай сповнити роботу, припоручену тобі твоїми приятелями. Не будь забудьком взагалї.

Ніколи не забудь дати чемної відповіди на питанє.

Не забудь уклонити ся загально всїм гостям, коли входиш в товариство.

Не привикай говорити неправди. Коли ти говориш правду, то люди будуть до тебе відносити ся з довірєм.

Ніколи не відмовляй, коли хто оправдуєть ся перед тобою.

Не напастуй ніколи, коли хтось звертаєть ся до тебе з просьбою.

Не страш нікого легкодушно.

Не занедбуй час від часу відвідати своїх приятелів, або хоч написати до них.

Не жадай відплати, коли даєш дарунок, або робиш добре дїло.

Ніколи не будь нечесним супроти женщин.

Про Канаду

ВІДКИ КАНАДА ДІСТАЛА СВОЮ НАЗВУ.

Довго ломили собі голови над сим, відки взяла ся назва „Канада”, яка становить більшу часть північно-американського континенту. Найімовірнійшою теорією є ся, яка находить ся тепер в підручниках канадійської історії, і її також до певної міри потверджує історик Френсіс Паркман.

„Канада” є індіянське слово і означає „село.” Французький подорожний і відкривець, Яків Картієр, перший уживав сего слова на своїх ґеоґрафічних мапах, але не називав ще цілої теперішної території Канадою. Картієр відбув дві подорожи до Америки. Він властиво шукав коротшої дороги з Европи до азійської Індії і йому здавало ся, що він її дійсно знайшов, коли в 1534 р. заплив до заливу св. Лаврентія. Він плив рікою через якийсь час в надії, що знайде пролив, котрий лучить Атлянтійський океан з морем, яке, після його думки, мало сягати аж до Індії. Але се була вже осінь і тому Картієр вернув того року назад до Франції.

Слідуючого року він відбув другу подорож до заливу св. Лаврентія і тоді пізнав, що се була ріка, а не морський пролив до Індії. Він заплив горі рікою аж до того місця, де нині стоїть місто Монтреаль, а йому товаришило двох Індіянів. Коли він запитав їх, як називаєть ся ґрупа домів, збудованих понад рікою, Індіяни відповіли, що то є „канада”, значить село. Картієр затямив собі се слово і уживав його часто в мапах на означенє сих околиць, що лежали над рікою св. Лаврентія. Коли пізнійшими часами почали відривати щораз дальші околиці, то і їх називано спільним іменем „Канада”. З часом розширила ся отся назва на цілу домінію від океану до океану.

ПРОСТІР КАНАДИ.

Канада є головно рільничою державою. Фабричний промисл і торговля розвивають ся дуже скоро, завдяки величезним природним богацтвам.

Канада має одну трету простору цілої Британської Імперії. Всіх провінцій в Канаді є 11, а їх назви і простір є слідуючі:

Провінція	Має Акрів	Кв. Миль
Альберта	163,382,400	255,285
Брітіш Колюмбія	227,747,200	355,855
Манітоба	161,172,298	251,832
Новий Брунсвік	17,910,498	27,985
Нова Шкотія	13,713,771	21,428
Принс Едвард Айленд	1,397,991	2,184
Онтеріо	260,647,636	407,262
Квебек	452,373,601	706,834
Саскачеван	161,088,00	251,700
Північно-Зах. Території	795,023,360	1,242,224
Юкон	132,528,640	207,076
Разом	2,386,985,395	3,729,665

Повисші числа вказують, що простір Канади виносить три міліони, 729 тисяч і 665 анґлійських квадратових миль, або 2 біліони, 386 міліонів, 985 тисяч і 395 арків.

Канада є опоясана трома океанами: Атлянтійським, Тихим і Арктичним (Ледоватим); морське побереже виносить 13,000 кв. анґл. миль довжини.

Границя між Канадою а Злученими Державами тягнеть ся 3,000 миль; 1,600 миль через землю, а 1,400 через воду.

В порівнаню до Злучених Держав Канада є більшою о 111,992 анґл. кв. миль.

Канада є більшою 30 разів від Злучених Королівств, 18 разів від Німеччини, 18 разів від Франції, 33 рази від Італії, два рази від британських Індій і майже так завелика як Европа.

Столиці Канади і провінцій: — Отава, столиця Канади. Едмонтон, столиця Альберти. Вікторія, столиця Брітиш Колюмбії. Вінніпеґ, столиця Манітоби. Ст. Джан, столиця Ню Брунсвік. Шарльттавн, столиця Принс Едвард Айленд. Торонто, столиця Онтерії. Квебек, столиця Квебеку. Реджайна, столиця Саскачевану.

Населене: — Населене Канади виносить понад вісім міліонів мешканців. З сього числа на першім місці стоять Анґлійці, відтак Французи, Німці, Українці і т. д. Всіх

Українців в Канаді тепер буде около 300 тисяч.

На одну квадратову милю в Канаді припадає понад 2 особи, в Великій Британії 471 осіб, в Німеччині 310 осіб, в Франції 190 осіб, в Злучених Державах 33 особи.

Іміґрація: — За 20 літ, від 1897 до 1917 р. до Канади прибуло 3,296,797 іміґрантів: з того 1,214,941 британських, 885,299 чужинецьких і 1,188,783 американських горожан.

За послідних 17 літ до Канади прибули люди 53 народностий.

В 1915 році в Канаді уділено горожанства 15,758 чужинцям, в попередних роках стало горожанами 233,400 чужинців.

Перші річи в Канаді: — Канаду відкрив 24 червня, 1494 р. Себастіян Кабот. Перша кольонізація зачалась в 1605 році, коли Де Понтінкор заселив Порт Роял Европейцями. Перше стале канадійське поселенє в Квебеку було в 1608 р. Перша католицька церква в Порт Роял побудована в 1608 р. Перші суди в 1663 р. Перший спис населення в 1665 р. Перший ґубернатор Канади був Фронтенак в 1672 р. Перша почтова комунікація в 1721 р. між Монтреалом, а Квебеком. Перша ґазета появилась 28 мрта 1752 р. п. з.: „Галіфакс Ґазет.” Перший анґлійський ґубернатор Льорд Дорчестер в 1768 р. Перші вибори відбулись в липни 1792 р. Перша французька часопись „Лє Канадієн” появилась 22-го листопада 1806 р. Перше поселенє Манітоби в 1811 р. Перший банк (Бенк оф Монтреал) в 1817 році. Перша телеґрафічна лінія в 1846 р. Перша зелізниця в Онтеріо в 1853. Перше заведене телефонів в 1873 р. Перша каблева телеґрама вислана королевою Вікторією до Канади в 1858 р. Перший сіпіярський трен переїхав через континент в 1885 р. Перша бездротна телеґрама до Европи в 1907 році.

Риболовля: — Риболовля в Канаді, се дуже важне жерело доходу, якого не мають инші держави. Канада має найширші і найвідповіднійші води на риболовлю, включаючи побереже 5,000 Атлянтийського і 7,000 Тихого океану і 220.000 квадратових миль рік і озер.

Як великий є дохід Канади з риболовлї нехай посвідчить се, що за 1917 р. вартість зловленої риби виносила 34 мілїони і 386 тисяч долярів.

Млини: — Канада будучи головно рільничим краєм

продукує величезну скількість збіжа, висилаючи його на світовий ринок, будьто зерном, будьто мукою. Тепер в Канаді є 575 млинів, які в 1917 році випродукували 18 міліонів мішків муки.

В 1917 році зібрано около 250 міліонів бушлів пшениці, 440 міліонів бушлів вівса, 59 міліонів бушлів ячменю, понад 4 міліони бушлів жита і около 7 і пів міліона лену.

Вартість пшениці за 1917 р. оцінюють на 452 міліони долярів.

Копальні — Майни: — В Канаді знаходить ся майже всі знані мінерали. Продукція копалень вугля, заліза, нікклю, міди, олова, а дальше продукція золота і срібла стало збільшає ся. За 1917 рік вартість продукції мінералів виносить близько 200 міліонів долярів.

Шкільництво: — Під зглядом шкільництва Канада не стоїть позаду инших поступових держав, зважвши під розвагу обставини. Під теперішну хвилю в Канаді є понад 26,000 шкіл, понад 40,000 учителів, а до школи учащає около 1,400,000 учеників.

Першу школу в Канаді отворено в Квебеку в 1632 р.

Почтові факти: — Всіх почтових урядів в Канаді до 1-го марта 1916 р. було 13057, в році 1867 тільки 3,638. Після того під теперішну пору почтових урядів буде около 13,500. Почтовий рух значно збільшив ся від коли заведено пакункову почту (парсел пост). Пересилане пакунків почтою зменшило людям видатки і оощадило богато клопотів і короводів.

Зелїзниці: — Після звітів, до 1 липня 1916 року зелїзнича дорога всіх ліній в Канаді виносила 37,434 миль. В 1836 році було всего 16 миль. Найбільше зелїзничих миль є в провінції Онтеріо, бо 11,320; відтак слїдує Саскачеван з 5,378 милями, Квебек 4,733, Манітоба 4,310, Альберта 3,894, Брітіш Колюмбія 3,604 і т. д. За послїдних чотири роки будова зелїзниць була мала зі зглядом на війну і на не дуже конечну потребу. При будові зелїзниць є найбільша заслуга Українців, які сповняли львину часть найтяжших робіт при будові.

Найбільшою зелїзничою компанією в Канаді є Кенедієн Песифик Рейлвей, ябо як загально звуть „Сі-Пі-Ар”. Ся компанія має в Канаді близько 20,000 миль зелїзниці.

Релїгія: — На вісім міліонів мешканців в Канаді є

досить велике число релїґій, бо около 80, підчас коли в 1901 році було 57. Не є се такі релїґії, як приміром наші люди розуміють: православну, католицьку, греко-католицьку, але ріжні релїґійні секти, главно протестантські.

УПРАВА КАНАДИ.

Доміняльний Уряд: — Канада зве ся краєм федеральним, себто таким, що складає ся з частий, які мають для себе свій власний заряд. Сї части звуть ся провінціями.

Провінціональний заряд кождої провінції дбає про справи, що обходять лише його провінцію. В справах же, що можуть обходити другі провінції, або цїлу Канаду, рішає доміняльне правительство.

Правительство, управа, або уряд звесь по анґлійськи „Ґовернмент". Правительство робить дві головні роботї: встановляє закони і виконує закони.

Парлямент: — Доміняльний парлямент в Отаві складає ся з короля, сенату і палати послів. А що короля нема, то його особу заступає ґовернор-дженерал, намістник короля.

Заступник короля не засїдає в парляментї, і сам не рішає, лише затверджує предложені парляментом справи.

Закони виробляють ся в палатї послів. Мінїстрів назначує намістник короля і з тої партії, яка має більшість послів. Всї вони творять т. з. кабінет мінїстрів, зі своїм головою, або премієром.

Ухвали палати послів передають сенатови, який, коли з сим годить ся, передає се заступникови короля до затвердженя; часом сенат робить зміни, але коли на них палата послів не годить ся, законопроєкт упадає.

Вибори: — Вибирати послів має кождий канадійський горожанин, що перейшов 21 рік житя. Після додатку до іміґраційного закона право голосованя мають також і женщини, одначе вони мусять бути або уродженими в границях британської імперії, або мати особисто (не через замуже) горожанські папери. Індіяни не мають права голосу.

Провінція Квебек рішає, кілько має бути послів. Се діє ся так: Квебек завсїгди має дати 65 послів. А що число населеня зміняє ся, отже що 10 лїт дїлить ся число населеня через 65. Коли з того вийде пр. 25,000, тодї в усїх провінціях кожді 25,000 людий вибирають посла.

Таке обчисленє робить ся підчас спису населеня (конскрипції), що відбуває ся що 10 літ. Після того провінції ділять ся на виборчі округи, що вибирають послів.

Кабінет: — Коли посли до парляменту вже вибрані, заступник короля закликає особу, яка може мати за собою більшість послів в парляменті і каже, щоби та вибрала для себе міністрів. Бо лише маючи за собою більшість, можуть міністри робити роботу яку хочуть. Хто вибирає міністрів, той є їх головою, або премієром, а всї міністри разом творять кабінет. Коли-б більшість стала проти кабінету, тодї кабінет резиґнує.

В Канадї є ось які міністри:

1.) Премієр, або голова кабінету: 2) Міністер торговлї і купецтва; 3) Міністер справедливости; 4) Міністер маринарки; 5) Міністер війни; 6) Міністер почти, або ґенеральний почтмайстер; 7) Міністер робітництва; 8) Міністер рільництва; 9) Міністер публичних робіт; 10) Міністер фінансів; 11) Міністер зелїзниць і каналів; 12) Міністер справ внутрішних; 13) Міністер цла; 14) Міністер внутрішних приходів; 15) Міністер іміґрації і кольонїзації; 16) Державний секретар, що займає ся всіми справами, якими клопочеть ся правительство.

Крім сих є ще державний дорадник, який має давати правні поради правительству; він не числить ся членом кабінету.

Сенатори: — Сенаторів назначує королївський намістник на ціле житє. Щоби стати сенатором треба мати найменше 30 літ і маєтку на 4,000 долярів.

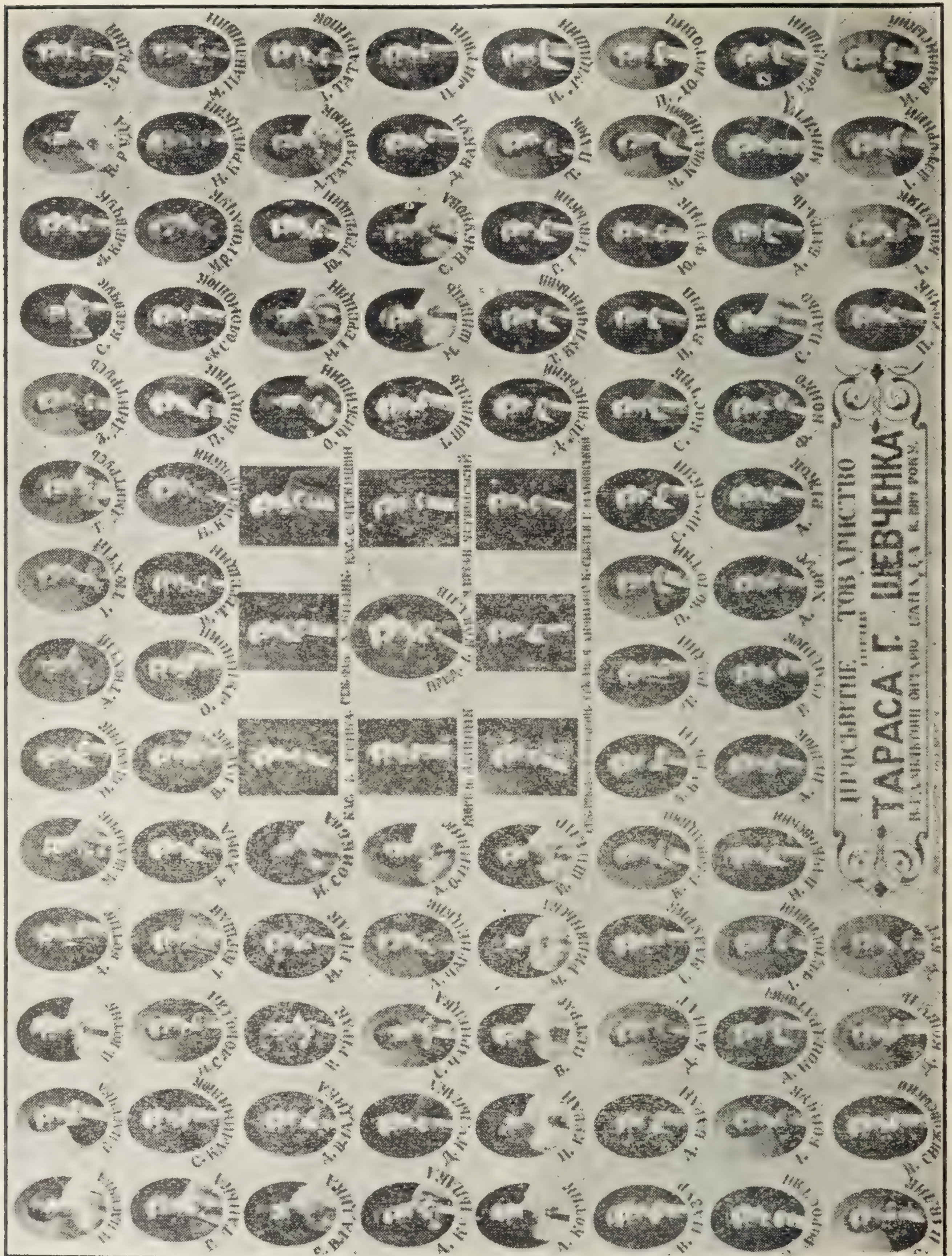
Виборча Кампанія: — Весь передвиборчий рух називає ся виборчою кампанією. Кондидат говорить на вічах, переговорює з усякими людьми, заставляє, або наймає аґентів, щоби підготовляли для него людий. Звичайно вже при твореню виборчих округів дбають про те, щоби собі вибрати прихильні околиці, а для партії противної розривати прихильні їй околиці.

Парляментарні Засїданя: — Після закона мусить бути в році бодай одно засїданє в парляменті, яке звичайно треває около 4—5 місяців. Але засїдань може бути і більше і можуть тревати коротше.

Після сесії парлямент замикаєсь на якийсь час і від-

кладаєсь на дальше (се звуть по анґлійськи. пророґейшин, відложенє).

Найдовше може парлямент тревати 5 літ; але звичай-

Просвітне Т-во Т. Шевченка в Гамільтоні, Онт.

но борше його розвязують і назначують нові вибори.

Иноді бувають причини, задля яких парлямент розвязують перед часом.

Номінація Кандидатів: — Перед виборами буває на-

значений день, коли іменують кандидатів. Коли є лише один кандидат, то він уважаєсь вибраний через „аклямацію" (одноголосно). Кандидат, що йде на власну руку, не з рамени якої партії, звесь незалежним. Номінацію підписують 25 виборців. Кандидат складає 200 долярів кавції, які йому звернуть, коли вибраний, або коли дістане бодай половину числа голосів, які дістав вибраний кандидат. Инакше кавція пропадає.

Голосоване: — Тиждень по номінації є вибори. Місця голосованя звуть по анґлійськи поли. Голосують картками, тайно. На картці виписані імена кандидатів в азбучнім порядку. На картці пише ся знак „Х" коло імени кандидата, на якого голосує ся.

При голосованю є виборчий комісар (депюти реторнінґ офісер) і його помічник-секретар. Кождий кандидат вибирає від себе людий, щоби уважали, чи все йде як треба. Їх звуть скрутинірами.

Коли посол умре, або зрече ся, тоді відбувають ся доповняючі вибори (бай-елекшин) в його окрузї.

Мінїстри і їх Заступники: — До мінїстра належить ряд справ, що входять в його відділ (департамент). Крім мінїстра є ще заступник мінїстра, який про всї справи знає подрібнїйше. І коли мінїстри резиґнують, то їх заступники лишають ся і заступають справи. Їх посади сталї.

Державні Довги, Видатки і Податки: — Державна господарка потребує богато гроший. Всї держави мають довги, раз тому, що мусять, а в друге, так великі видатки розпадають ся на більше поколїнь. Однакож за великі довги є тягаром народови.

Держава платить річно процент, від довгів, кошти парляменту, плата намістникови і ґубернаторам, або управителям провінцій, дальше платня урядникам, кошти будівель і др.

Цлова або Охоронна Тарифа: — Висота цла на товарах зве ся цловою тарифою. Така тарифа має дві цїли: дохід державний і піднесенє домашнього промислу і торговлї. На заграничні товари накладаєсь цла.

Буджент: — Раз в рік мінїстер фінансів предкладає в парляменті „буджет", то є звіт про те, кілько в роцї буде видатків і які мають бути приходи.

Гроші: — Уряд видає паперові гроші і дрібнїйші мо-

нети, кажучи, що за них можна дістати гроші золоті. Коли ж сих гроший буде більше ніж уряд може виплатити золотом, ціна сих гроший малїє. Так буває примiром підчас війни, коли держава наробить паперових гроший, а золота на них не має.

Банки: — Звичайні великі банки звуть ся „зачартеровані банки" і провадять ся після банкового закона. Удїловцї кождого такого банку на випадок упадку банку не тілько тратять свої гроші вложені в банк, але окремо мусять доложити, щоби заплатити довги і депозити. Паперові гроші упавшого банку не тратять вартости, доки їх не збере ся. Задачею банків є підпомагати позичками всїх тих, що мають платити за щось більшими сумами, а з свого інтересу дістануть аж пізнїйше.

Все повисше відносить ся до уряду доміняльного.

УРЯД ПРОВІНЦІОНАЛЬНИЙ.

Уряд провінції подібний до уряду цілого краю. Маємо тут премієра, кабінет і др.

Голову провінції, або провінціонального ґубернатора назначує доміняльний уряд.

Членів провінціонального кабінету є шість:

1) Премієр, який буває також і мінїстром рільництва, зелїзниць і провінціональних земель; 2) Мінїстер фінансів; 3) Мінїстер просвіти, який є і муніціпальним комісіонером; 4) Мінїстер судівництва (Аторней Дженерал); 5) Мінїстер публичних робіт; 6) Провінціональний секретар.

Кождий департамент має заступника мінїстра (Депюти мінїстер).

Парлямент провінції, крім Квебеку, складаєсь лише з палати послів, Сенату нема. Послів вибираєсь на чотири роки.

Реґістрація: — Перед доміняльними і провінціональними виборами споряджують спис (листу) виборців. Кождий тутешний горожанин, що скінчив 21 рік і жив в провінції 1 рік, а в виборчім окрузї 3 місяці, може бути на листї голосуючих. Коли ні, не буде міг голосувати, отже треба переглянути спис, і записатись (зареґіструватись).

Голосувати не можуть судії, Індіяни, ті що беруть державну запомогу, хорі на умі й арештанти.

Підмога: — Кожда провінція дістає часть гроший на

покрите видатків. з домініяльної каси Се звесь підмогою, або субсідією. Деякі провінції мають доходи з публичних земель, лісів і др., а пр. Манітобі замість публичних земель дають річну підмогу.

Муніціпали: — Муніціпалами звуть ся малі округи, що мають в своїх справах самоуправу. Міста понад 10,000 людий звуть ся „сити" — місто, понад 1,500 тавн — місточко, понад 500 село. Все те є громади муніціпальні. Замешкалі фармерами округи поділені на сільські муніціпали.

Міські муніціпали дбають про дороги, мости, улиці, хідники, канали, парки, нагляд над поживою, поліційну охорону горожан і др.

Виборчі округи муніціпальні звуть ся вардами. Головою міскої муніціпальної ради є мейор, сельської ріф.

Щоби бути вибраним до муніціпальної ради, треба мати 21 літ, мешкати в муніціпалї, а в містї треба мати реальности 1,000 дол.; в селах 300 дол.: або найнятого вартости 800 дол.; на фармах мусить мати землї вартости 100 дол. В містї Віннїпеґу маєткові вимоги знесено.

Муніціпальні вибори відбувають ся третої середи в грудни кождого року. Мейора і ріфа вибирають кождого року.

Урядники муніціпалу є секретар і касієр (звичайно в одній особі), асесор і контрольори (авдітори).

Закони, ухвалені муніціпальною радою, звуть ся „байлавс", (ухвали).

На покрите видатків муніціпал накладає податок на властителїв маєтку в муніціпалї. Для сього асесор оцїнює маєтки і після їх вартости назначує податок.

Податок назначуєсь так, що від доляра вартости маєтку назначуєсь 1, 2. 3, чи кілько „милс". Мил — є десята часть цента, або 1000-на часть доляра. Чий маєток варта 1000, то по 1 мил. від доляра зробив би 1 дол. податку. Крім податку є ще шарварок.

Судівництво: — Справи, що рішають ся в судах ділять ся на карні (за убійство, крадїж і т. п.) і цивільні (всякі менше острі справи і ґрунтові). Оскаржуючий в цивільних процесах звесь по анґл. плантіф, (пошкодований, оскаржений дефендант (обороняючий ся) в карних інформант і акюзд (доручаючий оскаржене і оскаржений).

Суд В Манїтобі ділить ся на такі степені:

1. Суд окружний, Кавнти Корт, що відбуваєсь в ріжних сторонах провінції, де судять ся всякі пошкодованя і др. менші справи, що не перевисшають 500 дол. вартости.

2. Присяжний суд Корт оф Кінґс Бенч, що судить всї важнійші справи кримінальні і цивільні і відбуває ся в кількох місцях провінції.

3. Апеляційний суд в Віннінеґу, Корт оф Апіл, до якого відкликаєсь суджений в Манітобі, як не хоче приняти засуду свого суду.

Висший суд над провінціональними судами є Найвисший Домініяльний суд (Супрім Корт), який рішає також в усїх непевностях, що може мати домініяльне правительство.

Найвисшим судом є т. з. Приви Кавнсіл в Анґлії, де рішають ся найважнійші справи.

Судове завізванє звесь по анґлійськи врит оф саммонс.

Варант, се документ, виданий урядом, який позволяє комусь арештувати когось.

Бейл звесь запорука, що оскаржений стане на суд яку дає хтось, хотячи, щоби арештованого випустили.

Поліс Меджистрейт звесь поліцийний судія. По селах є також мирові судії (Джостис оф Піс).

Просвіта: — Фармерські муніціпали поділені на шкільні округи. Шкільну раду кождої школи вибирають податковці округа і сї радні звуть ся тростіси і є їх трьох. Крім тростісів є ще секретар школи.

В містах поділених на варди є більше тростісів ніж три і тих вибирають разом з міським урядом.

Департамент Просвіти: — Департамент (міністерство) просвіти заряджує справами шкіл кождої провінції. Головою його є міністер просвіти, дальше є його заступник і другі урядники.

Удержанє Шкіл: — На удержанє учителя часть гроший збирає муніціпал з податковців кождої школи окремо, часть дає муніціпал з загальних доходів муніціпалу, а часть дає провінціональний уряд (ґрент).

На будову школи шкільний округ звичайно гроші позичає, а опісля сплачує.

Висші школи: — Звичайна початкова школа може бути піднесена до висшої, коли шкільна рада постараєть ся

о відповідних учителів (щось в роді виділової школи в Ґаличині).

Учительські свідоцтва (цертифікати) бувають: третої кляси (найнизший), другої і першої (сей найвисший).

Дальше йдуть висші школи: колєґії й університети. Колєґії бувають звичайно удержувані релиґійними сектами. Між колєґіями є між иншими Рільнича колєґія в Вінніпеґу (державна).

Пишучи про провінції ми брали за взір Манітобу, одначе і заряди других провінцій хиба в дрібних випадках ріжнять ся від манітобського.

БРИТІЙСЬКА ІМПЕРІЯ.

Простір: — Велика Британія зі всіми своїми посілостями є найбільшою державою на світі. Перед російською революцією Росія була другою державою щодо простору.

Простір Британської Імперії виносить тепер около 13,-665,000 квадратових анґлійських миль (не включаючи забраних від Німеччини африканських кольоній), се є майже четвертину суші цілого світа; ціла поверхня суші земської кулї виносить 55,500,000 анґлійских квадратових миль.

Населенє Британської Імперії числить понад 435 міліонів душ, а в цілім світі є людий около один міліярд 623 міліони (1,623,000,000); се означає, що Британська Імперія має більше чим четвертину населеня цілого світа.

Конституція: — Велика Британія є конституційною демократичною державою, визнаючою вснеслі прінціпи, яких не надибуєсь у всїх инших так званих поступових державах. Конституція приміром забороняє накладанє податків, без згоди народу, заховує безсторонність в виконуваню справедливости, ограничає права монарха на користь народу і т. д. Король виконує свою власть виключно через міністерство, яке опираєсь на більшости народної палати.

УПРАВА.

Складові чинники британського правлїня можна коротко описати в слїдуючий спосіб.

Король: — Король має право спротивити ся актам ухваленим обома палатами парляменту, але в практицї се право майже не має значіня. Засадою конституції є, що „король не може зробити нічого злого" і очевидно, що на

видставі сеї засади крони не можна позивати. Однак покривджена сторона може в дорозї петиції дістати відшкодоване. Коли в виконуваню акту парляменту уряд переступить своє право, можна домагати ся деклярації права через позов внесений проти мінїстра справедливости.

Палата Лордів: — Палата Лордів складає ся з високої анґлїйської шляхти, вчасти дідичної, вчасти іменованої королем. Давнійше Палата Лордів мала право змінити, або відкинути кождий акт ухвалений Народною Палатою, однак се право Палати Лордів зістало перед кількома роками значно ограничене.

Народна Палата: — Народна Палата складає. ся з послів, вибраних народом і унїверситетами. Парлямент вибирає ся на пять літ.

Мінїстерство: — До мінїстерства належать члени кабінету і певне число осіб, які не належать до кабінету. Мінїстрами є звичайно члени партії, яка має більшість в Народній Палатї.

Екзекутива: — Екзекутиву становлять Король в Радї (Кінґ ін Кавнсил). В такий спосіб Король в Радї рішає про мир і війну, видає чартери, надає шляхоцтво, почесні відзначеня, уряди і виконує справедливість. Мінїстри можуть бути увільнені з уряду кождої хвилї.

Оружна сила: — Оборону Імперії становить воєнна фльота і сухопутна армія. Давнійше в фльотї і в армії служили лише добровольцї. Підчас сеї недавної війни запроваджено примусову військову службу.

Кольонії: — Під кольонією розуміють Бритійцї всяку посілість з королївських доміній з виїмком Злученого Королїства, островів Каналу, остр. Мен і Індійського царства.

До бритійських островів належать: Ґібральтар, Лябуан, остров св. Єлени, Полуднево-африканські кольонії, Бечваналенд, Басутленд, і Зулюленд, бритійська Нова Ґвінея, Цейлон, Острови Фалькленд, Фіджі, Ґамбія, Остров св. Вінкентія, Сієра, Лєоне, Стретс Сетлементс і Трінідад; Багама, Барбадос, Бермуда, бритійська Ґуяна, Ямайка, острови Лвард, остров Маврикія, Мальта; Канада, Нова Фунляндія, Австралїя, Нова Зеляндія і Полуднево-африканський Союз.

Протекторат: — Бритійська Центральна Африка, Бритійська Східна Африка, Уґанда і Ніґерія.

ПОЧТОВІ ПРИПИСИ І ИНШІ ІНФОРМАЦІЇ.

Чотири Кляси.

Всї річи, які висилає ся в Канадї почтою, дїлять ся на 4 кляси.

До першої кляси належать листи, почтові картки і всякі другі річи писані на машинї, або лїтоґрафовані і так запаковані, що почтовий урядник не може їх отворити і бачити. Почтова оплата сеї кляси така: 1. За лист, що важить найбільше одну унцію, який висилає ся тепер, 3 центи. Листи, що мають бути доручені з тої почти, на яку подані, йдуть за 2 центи.

Оплата почтових карток виносить тепер 2 центи.

За реґістрацію листа платить ся 3 ц. теперішної оплати, а 5 ц. за реґістрацію, разом 8 ц.

До другої кляси належать часописи і журнали, які розсилає само видавництво, одержавши позволенє вислати їх за оплатою другої кляси.

Листи за границю — 5 ц. за 1 унцію, (крім Злуч. Держав), а за дальші унції по 3 центи.

До третої кляси належать — книжки, календарі, катальоґи, циркулярі, всякі друки, мапи, фотоґрафії, ноти, рукописи, і т. п. річи. За них платить ся 1 ц. від двох унцій (8 ц. за ф.) Пакунок висиланий для відбору в Канадї не має бути тяжший як 5 фунтів, довший над 30, ширший на 12 і висший на 12 цалїв. До Злучених Держав пакунок може важити 4 фунти і 6 унцій, може бути 24 цалї довгий, 12 високий і 12 широкий.

Пакункова Почта (Парсел Пост).

Се є четверта кляса і через ню можна висилати всякі річи, як полотно, сушені овочі, мило і др. річи (крім тих, які належать до 1 кляси, отже річи запалюючі ся як сїрники і вибухові матерії). На пакунках треба зазначити „парсел пост".

Оплата Пакункової Почти в Канадї така:

1. Пять центів за перший ф., і 1 ц. за дальший фунт аж до 11 фунтів — коли пакунок йде не дальше як 20 миль від місця наданя.

2. Десять центів за перший фунт, а по 4 ц. за дальші фунти в границях тої провінції, в якій надає ся.

3. Десять центів за перший фунт і 6 ц. за кождий дальший ф. до всїх міст поза провінцією, в якій надає ся, долучуючи 2 ц. за фунт на кожду провінцію, через яку пакунок переходить (не вчисляючи провінцію, в якій надаєть ся).

Коли хтось непевний чи лист зайде, нехай на горішнім лївім розї коверти напише свою адресу, а тогди в разї колиб не знайдено адресата, лист може вернути ся.

Хто відбирає чужий лист без його відома, розпечатає, або иншу річ возьме з почти, може бути караний почтовим урядом.

Пересилка Гроший.

Перекази почтові (Моней Ордерс) в Канадї оплачує ся:

До 5 дол. 3 центи — до 10 дол. 6 ц. — до 30 дол. 10 ц. — до 50 дол. 15 ц. — до 75 дол. 30 ц. — до 100 дол. 30 центів.

Хто хотів би посилати більше як 100 дол., мусить брати більше переказів (Моней Ордерс). Більше як 100 дол. одним „переказом” посилати не вільно.

ПОЧТОВІ НОТИ надають ся до посиланя малої грошевої суми: 1 ц. до 5 дол. На кождім почтовім уряді можна їх дістати. Оплата на них така:

Від 20 центів до $2.50 по центї. Від 3 дол. до 5 дол. по 3 центи; коли хтось має посилати 2—3 центи більше, може доповнити почтовими марками.

Експресовий Переказ Почтовий (Моней Ордер) до канади, Злучених держав і Европи:

від $ 3.00—$ 5.00 3 ц.
від 5.00— 10.00 10 ц.
від 10.00— 30.00 15 ц.
від 30.00— 50 18 ц.

———o———

МІРИ І ВАГИ. . . . .

Довжина.

12 цалїв= 1 стопа.
3 стопі= 1 ярд.
1.760 ярдів=1 миля.
5,280 стіп=1 миля.

Поверхнї.

144 квадр. цалї=1 кв. стопа.
9 кв. стіп=1 квадр. ярд.
4840 кв. ярдів=1 кв. акер.
640 кв. акрів=1 кв. миля.
36 кв. миль=1 тавншип.
Акер має 43,560 кв. стіп.
Квадрат, якого бік має 208 і три четвертих стіп, має 1 акер.

Містоти.

4 джілс=1 пайнт.
2 пайнти=1 кварта.
4 кварти=1 ґальон.

Містоти Сипких Річий.

2 пайнти=1 кварта.
8 кварт=1 пек.
4 пеки=1 бушель.

Звичайні Ваги.

16 ґренів=1 унція.
16 унцій=1 фунт.
2000 фунтів=1 тон.

Кубічні Міри.

1,728 куб. цалїв=1 куб. стопа.
27 кубіч. стіп=1 кубіч. ярд.

Метричні Міри.

10 мілїметрів=1 центиметер.
10 центиметрів=1 дециметер.
10 дециметрів=1 метер.
10 метрів=1 декаметер.
100 метрів=1 гектаметер.
1000 метрів=1 кільометер.
10,000 метрів=1 міріяметер.
1 гектар=10,000 квад. метрів.
1 ар=100 квадр. метрів.

Містоти.

10 мілїлїтрів=1 центилїтер.
10 центилїтрів=1 децилїтер.
10 децилїтрів=1 лїтер.
10 лїтрів=1 декалїтер.
100 лїтрів=1 гектолїтер.
1000 лїтрів=1 кільолїтер.

Ваги.

10 мілїґрамів=1 центиґрам.
10 центриґрамів=1 дециґрам.
10 декаґрамів=1 гектоґрам.
10 ґрамів=1 декаґрам.
10 декаґрамів=1 гектоґрам.
10 гектоґрамів=1 кільоґрам.

Порівнанє Тутешних Мір з Метричними.

1 цаль має 25.4 мілїметрів.
1 стопа має 30.48 центиметрів.
1 ярд має 0.9144 метра.
1 миля має 1.609 кільометрів.
1 кв. цаль має 6.452 кв. цмет.

1 кв. стопа має 0.093 кв. мет.
1 кв. ярд має 0.8361 кв. метрів.
1 акер має 0.4047 гектарів.
1 пайнт має 0.4732 літра.
1 кварта (плинна) 0.9463 літ.
1 кварта (сипка) 1.101 літ.
1 ґальон має 3.785 літра.
1 пек має 8.810 літрів.
1 бушель має 35.24 літрів.
1 ґрейн має 0.0648 ґрама.
1 унція має 28.35 ґрамів.
1 фунт має 40.536 кільоґрама.
1 тона має 907.2 кільґрами.
1 куб. ст. має 0.0283 куб. мет.
1 куб. цаль має 16.39 к. цмет.
1 куб. ярд має 0.7646 куб. мет.

Домашна Міра.

120 кроплїв води=1 мала ложка.

60 кроплїв товщу=1 мала ложка.

2 малї ложки до чаю=1 десертова ложка.

Міри Температури.

Зміну температури міримо термометром. Розріжняємо три роди термометрів:

Фаренгайта, Цельзія і Реоміра.

В термометрі Фаренгайта віддалене від точки мерзненя води до точки кипіня поділене на 180 степенів. Точка мерзненя є зазначена 32 ст., точка кипіня 212 ст.

В температурі Цельзія точка мерзненя води назначена „0" ст., а кипіня 100 ст.

Термометер Реоміра подає на точку мерзненя води „о" ст., а на кипинє 80 ст.

Ґеоґрафічні Міри.

Бігуни північний і полудневий се дві точки на противних кінцях проміру землї, наоколо якого вона обертає ся.

Рівник є се велике коло рівно віддалене від північного і полудневого бігуна. Для ґеоґрафічних цїлий подїлили поверхню землї колесами які називаємо полуденниками і рівнобіжниками. Кола ширини біжать рівнобіжно до рівника, а кола довжини прямовісно і переходять через північний і полудневий бігун. Сі кола є подїлені на степенї, мінути і секунди. Степенї ширини числимо від рівника до північного і полудневого бігуна. Степенї довжини числимо від полуденника, що переходять через Ґрінвіч. Пересічна довжина ґеоґрафічної милї виносить 6,076.8 стіп. Морська або адміральна миля виносить 6.080 стіп. Дїлить ся вона на десять каблїв. Промір землї між бігунами виносить 7,926 анґлїйських миль. Пересічний промір на рівнику виносить 7.926 анґлїйських миль. Довжина рівника виносить 24.902 анґлїйських миль.

Вузол є мірою скороси; висказ „15 вузлів" означає, що даний корабель є в силї переплисти 15 ґеоґрафічних миль на годину.

Міри Часу.

За підставу міреня принято той час, що земля потребує, аби обернути ся раз наоколо своєї оси;

що місяць потребує, аби окружити раз сонце.

З сих перше дає день, який числить ся від півночи. Дїлить ся так:

60 секунд — 1 мінута,
60 мінут — 1 година,
24 годин, — одна доба.

Астрономічний день зачинає ся о 12 годинї в полудне, числить 24 годин і треває до другого дня в полудне.

Жиди і Магометани числять день не від півночи, але від

заходу сонця.

Тиждень є періодом семи днів.

Місяць після звичайного календаря є в приближеню два найцятою частию року. Ріжниця в поодиноких місяцях представляє ся:

Січень, март, май, липень, серпень, жовтень і грудень мають по 31 д.; червень, вересень і падолист мають по 30 днів.

Лютий має 28 днів у звичайнім році; 29 в році переступнім.

Жиди і Магометани уживають місячного року, що є часом одноразового окруженя місяця наоколо землї.

Рік є то протяг часу, якого потребує земля, щоби обійти раз довкола сонця, що треває 365.2422 дня. Звичайно уживаний рік складає ся з 365 днів, з того кождий четвертий (т. зв. переступний рік) має 366 днів. Переступний рік пізнає ся по тім, що є подільний через 4. Кождий же сотний рік не є роком переступним, єли не є подільний через 400. Магометанський рік все складає ся з дванайцяти місяців і має 354 або 356 днів.

Час.

Коли в Ґрінвіч 12 година в полудне, то в Галіфаксї (Нова Шкоція) і в Ст. Джон (Ню Бронвик) 8 рано (після місцевого зелїзничого часу); 7 рано в Монтреал (Квебек), в Оттаві і Торонто (Онтеріо); 6 рано в Віннїпеґу (Манїтоба); 5 рано в Реджайнї (Саскачеван) і в Едмонтонї (Альберта); а 4 в Венкувер і Вікторії (Брітіш Колюмбія).

Сонїшна Система.

Промір сонця обчисляють на 850,000 миль. Колиб сонїшна куля була в серединї порожна, то в ню змістило би ся 1,245,-000 наших земель.

Колиб взяти всї планети, що ходять довкола сонця і їх місяцї разом, то маса сонця більша від маси планет 647 рази.

Світло сонця рівняє ся 5,-563 восковим свічкам, колиб їх поставити одну стопу від ока.

Річно дістає земля від сонця тільки тепла, що воно стопило би 38 ярдів грубу верству леду, яка покривала би цїлу землю. Колиб сонце огрівали вуглем, то треба би що години покривати поверхню сонця верствою вугля 10 стіп грубою.

Планетами називаємо небесні тїла, які ходять довкола сонця, а місяцями тїла, що ходять кругом планет:

Нептун (планета) віддалений від сонця 2,772,000,000 миль.

Марс 140,000,000 миль.
Меркурій 36,000,000 миль.
Юпітер 484.000.000 миль.
Сатурн 878,000,000 миль.
Уран 1,774,000,000 миль.
Венера 67,000,000 миль.
Земля 92,393,000 миль.

Як Обчисляти.

Щоби знайти обвід колеса, помножи промір колеса через 3.1416.

Щоби знайти промір колеса, помножи обвід керез 0.31831.

Щоби знайти поверхню колеса, треба промір помножити через себе (пр. 10 цалїв рази 12), а потім помножити через 0.7854.

Щоби обчислити поверхню трикутника, треба помножити підставу через висоту і тодї поділити через 2.

Щоби обчислити, кілько ку-

бічних цалів має куля, треба помножити промір через себе, а потім помножити через 0.5236.

Коли промір другої рури є два рази більший, ніж промір першої, то в другій отвір є чотири рази більший як в першій.

Кубічна стопа води має 7 і пів ґальона, 1,728 кубічних цалів і важить 62 і пів фунта.

СТАРІ МІРИ І ДЕЯКІ ЧУЖІ.

Деякі міри в урядовій рахубі давно вийшли з ужитя, однакож люди між собою сих мір дуже часто і до нинї уживають. Отже тут подаємо деякі з сих мір.

1 сяжень — 6 стіп (1 метер і 90 центиметрів).

1 стопа (фут) 12 цалїв (21 цм. і 6 мілїметрів).

1 цаль — 12 лїнй (2 цм. і 6 мм.)

1 локоть — 77 цм. і три чверти.

1 миля (4000 сяжнїв) — 7 кільометрів і 586 метрів.

1 крок маршовий — 75 центиметрів.

4 кроки — 3 метри.

1000 кроків — 750 метрів.

1 морґ — 1600 квадр. сяж.

1 ведро (40 мас) — 56 лїтрів, 5 декалїтрів, 9 центилїтрів.

1 маса (2 гальби) — 1 л., 41 цл.

1 гальба (4 зайдлї) — 7 дл.

1 зайдель — 35 цл.

1 корець (4 чвертки) — 1 гл., 6 л.

1 чвертка (8 ґарців) — 30 л. і 9 дцл.

1 ґарнець (4 кварти) — 3 л. 8 дл. і 6 цл.

1 кварта — 9 дл. 6 цл.

1 сотнар (100 ф.) — 56 кґ. 6 ґ.

1 фунт (32 лути) — 56 кґ.

1 лут (4 квінтлї) — 1 дкґ. 7 і пів ґ.

1 копа — (4 мендлї по 15 штук) — 60 штук.

1 тузин — 12 штук.

12 тузинів — 1 ґрос (144 штук).

Ярд має 0.914 метра.

Бушель — 36.3 лїтра.

Акер — 4050 метрів (4840 ярдів).

Як Змірити Купу Дров.

Помножити довжину, ширину і височину, а що вийде поділити через 128. Пр. купа 4 фіти широка, 5 висока, а 24 довга, — отже: 4×5×24=480 (кубічних фітів). Колиж се поділимо через 128, то дістанемо 3 і три четвертих корта дров.

Як Обчислити Фарбу.

Точно годї означити скількість фарби, потрібної до покритя якоїсь поверхнї, бо і поверхня буває неоднакова, рівна або рапава, і фарба таксамо, а одначе в приближеню можна обчислити так:

Обчислити поверню помноживши довжину через ширину (чи височину), а одержані фіти поділити через 200. Число, яке вийде покаже, кілько ґальонів фарби потрібно на помальованє бажаної поверхнї два рази.

Як Міряєсь Сїно в Стиртї.

Множить ся довгість, високість і широкість стирти і одержану суму дїлить ся через 512 (кубічних фітів за тон) результатом буде сїно в тонах.

Як Обчисляти Процент.

Понизша табличка дасть легкий спосіб обчислити проц. від якої будь суми на кілько будь днів, числячи 30 днів на місяць, а 360 днів на рік.

Коли сума, від якої рахуємо процент, крім долярів має ще центи, тогди обрахувавши все, треба чотири послідні місця відзначити точкою, щоби мати процент в долярах і центах.

Колиж сума, що має бути опроцентована, не має центів, тогди відзначує ся два послідні місця.

На 3 проц. — помножи капітал через число днів, від яких числить ся процент і тогди поділити через число 120.

На 4 процент, як висше і поділити через 90

На 5	,,	,,	72
На 6	,,	,,	60
На 7	,,	,,	52
На 8	,,	,,	45
На 9	,,	,,	40
На 10	,,	,,	36
На 12	,,	,,	30
На 15	,,	,,	24

Насїнє На Акер.

На один акер треба пересїчно:

Пшеницї півтора до 2 буш.
Жита півтора бушля.
Вівса 3 бушлї.
Гроху 2 до 3 бушлї.
Білої фасолї півтора буш.
Гречки півтора бушля.
Кукурузи, коли сїємо руками, 4 бушлї, сївачкою 2 до 3 бушлї.
Бараболь 10 до 15 бушлів.
Бураків 3 фунти.
Проса пів бушля.
Конюшини білої 4 кварти.
Конюшини червоної 8 кварт.
Тимотки 6 кварт.

Кілько Треба Дроту.

Щоби огородити один акер землї треба 50 фунтів дроту, рахуючи один фунт дроту на 16 і пів фута на кожду дротову лїнію.

Як Очистити в Керници Воду.

Коли вода в керници стаєсь злою до ужитку, то бересь фунт спорошкованого галуну, розпускаєсь в квартї води, виливаєсь до керниці і мішаєсь воду довгим патиком. Се треба робити вечером. На другий день рано кидаєсь до води фунт бораксу і знов мішаєсь. Потому оставляєсь на десять, або дванайцять годин, щоб вода остоялась.

Пожовкле Білє.

Пожовкле білє добре є намочити в маслянцї, грубше білє тримати довше, а тонке коротше. До тонкого найлїпше брати маслянку не квасну. Вимочене білє треба випрати в літній воді з милом. Коли се средство відразу не поможе, треба його повторити.

Як Отвирати Слоїки.

Коли накривку від слоїка не годен відкрутити, то треба накривку понурити в горячу воду подержати мінуту або дві, а потому легко можна накривку відкрутити.

Що Робити Аби Шкло Від Лямпи Не Пукало.

Кладесь шкло до начиня заповненого зимною водою; додаєсь трохи соли, кладесь на огонь і поволи варить ся.

Випадок з Лямпою.

Коли лямпа перевернесь і повстане вогонь, то не треба гасити водою, але треба сипати муку, пісок, землю або сіль і кожда з сих річий принесе добрий вислїд.

Куренє Лямпи.

Куренє лямпи спричинює покудовчений і нечистий ґніт. Щоби сему запобігчи, треба вибрати ґніт з лямпи, намо-

чити в горячій воді, в котрій розпущено до праня соду, потому ґніт добре висушити і лямпа буде горіти о много ліпше.

Чим Гасити Запалену Саджу.

Як тільки запалить ся в комині саджа, треба сейчас кинути в комин або печ жменю сірників. Дим сірки загасить саджу. Комина не можна затикати, як то подекуда роблять, бо може тоді розсадити ся і запалити цілий дах.

Вогнегаси.

На случай пожежі добре мати наготовані по означених місцях тонкостінні бутельки наповнені слідуючою мішаниною: На 14 літрів води дає ся 9 фунтів кухонної соли і 5 фунтів амоняку. Все змішати (не гріючи) на зимно. При пожежі бутельку з розгоном кинути в вогонь, щоби розбила ся. Сли огонь великий, то треба розбити кілька таких фляшок, хотяй сли спостерегло ся пожежу завчасу, то можна обійти ся і одною. Розуміє ся, що бутельки мають бути добре закорковані, а крім того можна ще корки заляти свічкою.

Змягчене Обуви.

Ані деготь, ані василїна не потрафлять так змягчити черевиків чи чобіт, як олійок рициновий. Добре висмарувати обуву раз і другий рициновим олійком а буде обува така мягонька як рукавички.

Средство На Блощиці, Каракони і Стоноги.

Розпустити в кварті кипячої води фунт соли і вмочивши в той плин, пензель, намащувати ним місця, де блощиці знаходять ся, так не лише блощиці вигинуть, але і зародки.

На каракони (таргани) добре є средство: вимішати по рівній части пшеничну муку з мілким ґіпсом. Каракони їдять се ласомо і погинуть, бо ґіпс камеиіє їм в середині і забиває їх.

Стоноги винищить ся в сей спосіб: вижолобати кільканайцять сирих бараболь і положити в тих місцях, де вони найчастійше згромаджують ся, а коли бараболї ними наповнять ся, вкинути їх до води і затопити.

Як Відкручувати Заржавілу Шрубу.

Фармер має богато до діла з зелїзом, зі шрубами. Та вже є трошки клопоту, коли шруба заржавіє, що не можна її відкрутити. Тоді приходить ся її розбивати чи розрубувати.

Однакож заржавілу шрубу можна легко відкрутити таким способом. Притиснути „мутерку" твердим деревом, або зелїзом і вдарити в головку шруби молотком кілька разів. Тоді ржа, що в ґвінтах, від удару стане мякшою, покрушить ся і шруба досить легко відкрутить ся.

Здутє в Худоби.

Здутє в худоби буває: з обжирства (переїдженя), від червоної конюшини, від сирих бараболь або і варених, коли зїсть за богато, від зерна, капустяних качанів і т. п.

Лїченє: Дай в писок грубший патик, привязуючи його до рогів. В пів кварті води розробити ложку, або трошечки більше негашеного вапна (колиж бере ся гашене, то дві ложки) і залий тим худобу. Відтак знов заложи в пи-

сок патик і гони, та не уже швидко. Замість вапна може бути сильний луг з попелу (1 літру). Можна давати також соли Ґлявберської (по анґ.: ґлавбертс салт), або й „епсом салтс". При тім натирати живіт і лївий бік. Дехто дає також нафту.

Поручають ще таке домашне лікарство. Взяти 3 або 4 головки чоснику, покраяти дрібно і варити в літрі молока. Потім перелляти до другого начиння, накрити і тримати. Чим той плин старший, тим ліпший. Здутій тозаринї дати чверть до пів літри і потім давати що чверть, доки худоба не подужає.

Колиж видно, що ніщо не помагає, тогди ужити трокара. Колиж його нема, то ужити звичайного кінчастого ножа і пробити худобу з лївого боку в рівнім віддаленю між клубом, остатним ребром і хребтом, в напрямі до передної правої ноги. В пробитий отвір треба би заложити дудку, тількож таку, яка на верхнім кінци є грубша, щоби не пійшла вся в худобу. — Річ певна, що до такого лїченя треби приготовити ся передтим, а не в послїдній хвили, коли часу нема на приготовлене способів лїченя.

Шелестівка (Блеклеґ).

Як звісно, на шелестівку нема лїкарства. Коли худоба заслабне, спухне нога, чи бік і худоба невдовзї гине. Здорову худобу щеплять і се має охороняти зовсїм чи в великій мірі від слабости.

Однакож люди шукають способу на лїчене уже хорої худоби. Між людьми був такий випадок. Заслабла худоба на шелестівку і фармер знаючи, що гірше від сього не буде, поколов в кількох чи в кільканайцятьох місцях опухле місце, трошки крови вийшло і худоба подужала. Инший подібний випадок каже, що де опухнене місце поколено, а опісля помащено горівкою та карболем і худоба подужала.

Не зашкодить отже спробувати сього способу, коли худоба заслабне. Воно не пошкодить, бо худоба і так має згинути, а дуже можливо, що туда дорога до лїченя сеї слабости. Одно, на що можна звернути увагу, що шило при тїй операції добре мачати в горівцї або лїніментї, щоби не було на нїм жадних мікробів. Спробувати не зашкодить.

Щоби Корова Не Ссала Ся.

Взяти патик довгий около ярд, або дещо більше і оден конець того патика привязати під мордою до уздечки. Однакож не до самої уздечки, а до недовгого шнурка, що від уздечки звисає. Другий конець патика пустити поміж передні ноги під животом, до пояса, яким треба корову вперезати. Так отже, коли від голови патик йде поміж передні ноги, то корова не може обернути голови назад, щоби виссати ся, бо ноги не позволяють скрутити патика. Треба добре випробувати, щоби патик був так привязаний, щоби добре пасти ся і стояти. — Инший спосіб: привязати до рогів на ярд довгий патик з заостреними кінцями, або й цвяхами. Та перший спосіб лїпший.

Як Віднайти Худобу.

Часто буває, що телята повилїзають з загороди і підуть

хто зна куди. Треба довго шукати, а деколи зовсім годі знайти. Хтож їх затримає, то також не знає, чиї вони.

Тут зарадити можна в той спосіб, що телятам попричіпляти на шиї бляшки, на яких є зазначена секція, ренч і тавншип, та фарма їх властителя. Тоді хтобудь здибавши такі телята може знати де вони належать і дати туда знати.

Буває, що деколи і коні втікають і їм би не зашкодило мати стало таку бляшку з означенем секції.

Бляшку таку можна і самому зробити, вибивши цифри або й початкові букви властителя чимбуть острим, роблячи ямочки, чи дірочки. Се всякому легко зробити і причепити бодай по одній штуці. Худоба звичайно йде гуртом, отже й одна штука може вратувати всіх.

Як Робити Тачки.

Тачки, се при господарстві потрібна річ. Однакож чоловік волить йти до сусіда і позичати, ніж **самому собі зробити**. Нема з чого — каже. Отже тачки можуть бути двоякі — з одним і двома колесами. Коли з одним колесом, то те колесо на переді тачок на середині. Тягар тогди кладе ся між колесом, а чоловіком, що з заду тачки пхає, та ще і тягар підтримує. В додатку такі тачки перевертають ся легко на бік.

Богато ліпші тачки з двома колесами. Тогди колеса не на переді, але по боках в самій середині тачок. Коли накласти тягару, то він лежить якраз понад осею. Се тесаме, як колиб ми взяли перед, або зад воза збудували на верха скриню для набору і тогди пхали, або тягнули. Се були би великі тачки, які в старім краю звуть також „біда”.

Колеса до тачок можна зробити з дощок. Перше викроїти з дощок оден кружок, а опісля другий і тоді збити оба до купи, поклавши оден на другий дошками навхрест. Таке колесо сильне і його можна зробити з дощок всякої ширини. (Декому здає ся, що колесо можна викроїти лише з дуже широкої і грубої дошки). Щоби однакож таке колесо зробити ширшим, то можна крайом ще понабивати з боків куснї дошки. Також на середині, де прийде вісь, треба з обох боків прибити два куснї твердого дерева, що буде заступати голову колеса. Зробити отже дві таких колесї легко, а вісь — звичайно зелїзний прут дістати можна в кождого коваля. Він може зробити також і рихву, яку опісля забити в „голову” колеса, щоби вісь заходила в зелїзо, а не в дерево.

Такі тачки, коли добре їх зробити, є великою вигодою.

Поживна Кава з Житної Муки.

Взяти свіжого незбираного молока, 3 свіжі яйця і 3 фунти житної муки, замісити тверде тісто, так, як на клюски, розтачати дуже тонко, положити на бляху, спечи, висушити, поломити на дрібні кусники, підсушити і підрумянити (але так, щоби не пригоріло), потовчи і змолоти. На 6 фляшок тої змеленої кави всипати одну шклянку правдивої мілкої кави варити як звичайну каву. Ту каву пити рано, в полудне і вечером з молоком або зі сметанкою.

ЛІЧНИЧІ РОСТИНИ І ПОРАДИ.

Бодяк.

Цвіт з бодяка (не осету, бо дехто осет бодяком називає) зварити і пити що години. Лїчить затверджене.

Борівки.

Борівки (афини) їсти або пити з них гербату, помагає в затверджену.

Верба Біла.

Кору зварити і прикладати до всяких ран.

Вільха (Вільшина).

Кору і листє зварити і ту воду прикладати. Лічить болячки і пухлину.

Гірчиця.

Потовчи (зерно) і прикладати. Лічить кольки. Можна плястри з гірчиці купити в аптиці (мостард плестер).

Ґрис.

З ґрису робить ся напій для людий слабовитих і малокровних. Ґрис може бути житний, або пшеничний. Взяти 1 кварту ґрису, а 4 до 5 кварт води, варити три чверти години. Потім додати трохи меду і знов тількож само варити, що перше. Уживати денно хоч два рази по пів горняти, або і більше. Се напій дуже скріпляючий.

Живиця.

Сок, що витікає з сосни, ялиці і смереки і гусне, се живиця. Кождого дня їсти по 5 — крапель тої живиці, або по трошка сухих зерен. Можна і в аптиці купувати (по анґ. резин). Се за час робить жолудок сильним.

Дївина.

Дївина (дїванна, висока, жовто росте. — Збирає ся цвіт, сушить ся. Гербтау з того цвіту пє ся два рази денно. Лїчить біль горла, грудий, дихавицю, катар, горячку. Також збирають цвіт дївини, кидають до слоїка, чи иншої посуди і там за час наробить ся з него трошка плину. Плин той має помагати всяким ранам. В Канадї є також дївина, хоч менша, але пізнати її можна.

Дуб.

Вивар з листя, кори, або жолудя прикладають на опухи на шиї, всякі рани, ґанґрену, дике мясо. Лічить також біль зубів.

Кульбаба.

Кульбаба, се низенький молочій і дуже значна рослина. Росте при земли, жовто цвите. Цвіт на високім стеблї, порожнім в серединї і з него виливає молоко, коли зірвати. Насїнє пушисте, як пірє. Сок з кульбаби лїчить всякі прищі. Гербата з кульбаби лїчить біль грудий і пропасницю.

Кровавник.

Се знана всюди рослина, з зубчастими, січеними, кучерявими листками. Біло цвите. Росте по подзірях і т. п. Гербата з него лїчить слабости грудий, корчі, біль голови.

Кропива.

Кропиву брати цїлу, з корінем, свіжу, або суху. Гербата з неї лїчить флеґму в грудях ,пухлину. Натиранє свіжою кропивою лїчить ревматизм.

Капуста.

Листе з квашеної капусти (крижалок, крижівок) прикладає ся до голови і грудий, коли там є біль, а також на рани і попарені місця.

Камфора.

Спіритус камфоровий (спиритс оф кемфор) купує ся в аптиці. Мастити болячі місця. Лічить корчі, біль крижий, пухлину.

Кріп і Кмін.

Насїнє обох змішане, або кождого окремо варить ся в солодкім молоцї 10 мінут. Таке молоко пити три рази денно. Лічить кольку, корчі, біль голови. Насїнє кропу, кмену або й анижу варять в воді і вимивають тою водою очи, коли болять.

Крейда.

Потерту на мілко пити з водою, або їсти зі стравою. Лічить ослаблене в середині, нестравність, блїдачку.

Лілія.

Має корінь подібний до цибулї. Той корінь зварити в воді і прикладати тую воду. Лічить болячки і рани.

Лопух.

Корінь варять в воді і змивають голову, коли є струпи. Лічить також жіночі слабости (уплави).

Липовий Цвіт.

Цвіт з липи зриває ся в липни разом листочками, що разом тримають ся і сушить ся. Гербата з того цвіту лічить кашель, біль грудий, пропасницю.

Лянне Насїнє.

Варять і пють юшку, лічить біль грудий. Зварене насїнє на густо прикладають на всякі рани. Се незвичайно помічне.

Мятка Дика.

Гербата з неї лічить болї в середині, бите серця, нудности.

Морква.

Має помагати на глисти. Сок з моркви лічить біль грудий. Взагалї страва з моркви здорова.

Мід.

Малу ложечку меду і чверть лїтра води варити 10 мінут. Пити два рази денно. Помагає на грудні слабости, скріпляє голос. Мід їсти улекшує травленє. Розпущений рідко і переварений з водою лїчить слабости очий.

Огірки.

Росіл з огірків лічить болї в середині. Його прикладають також на лишаї.

Овес.

Лїтру вівса добре виполокати і зварити з двома лїтрами води. Варити аж до половини википить. Потім відцїдити, додати до юшки дві ложки меду і ще переварити. Пити два рази денно. Помножує кров і скріпляє здоровлє.

Полин.

Гербату з висушеного полину пють рано і вечером. Лічить жолудкові слабости, глисти, жовтачку, пропасницю.

Підбіл.

Підбіл росте по долинах, як малі лопушки. Зверха зелений а сподом білявий, нїби мохнатий. Гербату з підбілу пити два рази денно лїчить грудні слабости, кашель. Сушене і потерте листе можна давати

до страви. Вивар з підбілу лічить лишаї, струпи.

Петрушка.

Потовчене листє лічить завалки і укушенє пчоли.

Пирий.

Варить ся в сирватці, де кидає ся кавалок чистого зеліза. Пити 2 — 3 рази денно. Лічить нагле застудженє, кашель, хрипку, біль грудий.

Папороть.

Корінь висушити і потерти а гербата з него лічить солітера (хробак, що сидить в кишках і дуже ослаблює чоловіка).

Подорожник (Спориш).

Росте всюда по дорогах. Гербата з него лічить біль в середині, жовтачку, корчі.

Румянок.

Гербата з сушеного румянку лічить біль в середині, застудженє, дрощі, горячку, біль горла і корчі.

Рута.

Гербата з рути лічить заворот голови, битє серця, корчі.

Риж.

Риж на густо зварений лічить кроваву бігунку. Юшка з рижу лічить кашель.

Рожа Дика.

Рожа дика (свербивус). Гербата з свіжих або сушених ягід (насіння) лічить запір мочи.

Тернина (Терен).

Цвіт або ягоди варити і пити що вечера. Се дуже добра гербата, бо прочищує і уздоровлює жолудок і взагалі дуже скріпляє ціле тіло.

Фіялки.

Гербата з сушеного листя, або коріня лічить кашель (коклюш), біль горла, сухоти, біль голови і запаленє легких.

Хрін.

Потертий хрін або і листє прикладати. Лічить кольки. Хрін потерти і змішати по половині з медом. Того зїсти що дня ложку, лічить кашель.

Центурія (Центорія).

Лічить всякі внутрішні слабости.

Чорнобіль.

Гербата з коріня, пита 2 рази денно, лічить корчі.

Чосник.

Зварити з водою і пити 2 рази денно — лічить глисти.

Шальвія.

Вивар з шальвії лічить старі рани. Гербата з шальвії з полином лічить біль горла, жолудка, катар, пропасницю, біль ясен і язика.

—

Кольки.

Кольки в грудях з застудженя. Треба прикладати горячі оклади з ґрису, завареного чи чого другого. Добре також положити плястер один або більше.

Опарене.

Прикладати квашену капусту. Можна також прикладати терті бараболі, моркву, лянний олій.

Цитрина.

На людський орґанізм взагалі помічною є цитрина. Цитриновий сок ділає перечищуючо на людську кров і входить до найменших кутиків людського тіла. Цитрина є помічна проти твореня ся камінця, гістця та ревматичних бо-

лів. Вона стягає кровні начиня і задержує крвотоки та уплив крови.

Овочева Їда і Здоровлє.

Стисла овочева дієта ділає на всї тї особи, що хорують на затовщенє і на недуги печінки. Вони повинні їсти квасні овочі, а знова ті, що хорують на жолудок наслїдком над мірного витворюваня жолудкового квасу, повинні їсти як найбільше бананів, сливок, грушок, а не їсти квасних овочів.

Статистика говорить, що в краях, де овочі є дешеві і кождий їсть їх подостатком, люди є богато здоровійші від сих, які овочів взагалї рідко уживають.

Як Позбути Ся Хрипки?

Хрипки можна позбути ся скоро в сей спосіб: розпустити досить меду в горячій воді і вистудивши її зілляти до фляшки. Коли треба ужити, належить воду з медом наляти до шклянки, додати салцерської води і часто попивати.

Простий Лїк На Кашель.

Кашель можна вилїчити в сей простий, старосвіцький спосіб: Спечи цитрину (не варити), але так, щоби не спалила ся і коли ще горяча, сейчас видусити в цукор якого мусить бути 3 унції (менше більше пята часть фунта). Коли закашляєть ся, треба зажити ложочку того цукру. Старі люди кажуть, що то є дуже добре средство на кашель.

На Слабий Жолудок

На слабий жолудок, нестравність жолудка, або сухоти спробуйте сего лїкарства. Вбийте одно яйце в посудині, додайте 6 ложок зимної води і мішайте добре; потім додайте 2 ложки бараболяної муки (farina of potatoes), замішайте знова і вкінци влийте тілько горякої води, аж плин в посудинї перемінить ся в повила і знов змішайте добре. Можна також до сего додати дещо молока. Сю мішанину можна уживати стало як їду.

На Скалїченє.

Скалїченє найлїпше помастити сирим білком, який заскле пить рану і не допустить воз духу і пороху, через що рана скоро загоїть ся.

На Котрім Боцї Спати.

Спанє на лївім боцї є не добре. Через натисканє серця сплячий чоловік має неспокійні сни, які мучать його.

Средство На Біль Вуха.

Возьміть трошки вати, вложіть в ню зерно чорного перцю, звинїть і звяжіть, змочіть в солодкім олїю і вложіть до уха, обвинїть голову флянелею, щоби була в теплї.

На Бруд в Голові.

На бруд в голові (порплї) уживайте сего средства: До пайнта води (найлїпше лїтної) всипте спорошкованої сїрки і добре вимивайте тим голову що вечера через тиждень.

Сверб Тїла.

Купити в аптицї олійку кокосового і висмарувати ся в тих місцях, де свербить. Однак тодї вже не вільно уживати жадних острих трунків, як горівка, рум, вино, пиво, сильна кава і гербата.

Корчі в Нозї.

Корчі в ногах можна відразу усунути через ударенє ся рукою кілька разів понад колїном.

Проти Нагнітків.

Мякушку з хліба змочити в сильнім оцті. Коли мякушка вже добре натягнула оцтом, прикладає ся її на ніч на нагнїток і обвязує мокрим платком. Рано вже болю нема, а нагнїток дасть ся легко випорта ти, а як би не хотів, то повго рити оклад ще раз.

Як Переховувати Масло.

Масло довше задержить свіжість, коли зложить ся його в камінний або глиняний горнець який буде ся наливати що дня свіжою водою. Сю раду повинні наші господині не лише перечитати, але після неї поступати, бо на жаль вони майже всі лишають масло в папері і воно за один день зіпсуєть ся.

Дещо Про Людське Тіло.

Шкіра має понад 200,000 малесеньких отворів, якими виходить піт.

Людський кістяк складає ся з понад 200 окремих костий. В самій руці (по рамя) є 30 кісток.

Вся кров, що є в чоловіці, переходить через серце протягом одної мінути.

Поємність легких рівнає ся 320 кубічним цалям.

За кождим разом чоловік вдихує і видихує около дві третих пайнта, або трету часть кварти.

Жолудок видає денно 9 фунтів жолудкового квасу, потрібного для розпущеня поживи. На міру се буде около дві кварти і половина.

В цілім тілї є понад 500 ріжних мускулів.

Серце важить від 8 до 12 унцій. Протягом 24 годин оно ударить около 100,000 разів.

Пересічний чоловік потребує денно 5 і пів фунта поживи і напою, або річно одну тону.

Чоловік віддихає 18 разів на мінуту, а на годину йому треба 300 кубічних стіп воздуха.

Поява Слабости Після Зараженя.

При пошестних слабостях чоловік не зараз захорує, як заразить ся. Звичайно слабість потребує часу, щоби в нім настілько розвила ся, щоби показала ся як слабість. Пересічно від зараженя до захорованя буває менше більше тільно:

Малярія 6 до 20 днів.
Скаженина 20 до 60 днів.
Запалене мозку 4 до 5 днів.
Ангїна 5 до 11 днїв.
Дизентерія 2 до 3 днів.
Коклюш 7 днїв.
Кір 10 днів; до появи висипки 13 до 14 днїв.
Запалене легких 2 до 7 днів.
Віспа звичайна 10 до 15 днів.
Віспа вітрова 13 до 14 днів.
Шкарлятина 4 до 8 днїв.
Тиф (тифус) плямистий 7 до 14 днїв.
Тиф кишковий 7 до 21 днів.
Холера 1 до 4 днїв.
Чума 2 до 7 днїв.

На Затроєнє Шкіри.

На затроєнє шкіри трилистником (по анґ.: пойзон, айвий), себто рослини з трома листками, якої в Канаді в кожних корчах досить, прикладати на сверблячe і опухле місце горівку. В аптиці є для сього ліки, що скоро помагають.

Як Повиганяти Мурашки?

Краe ся тютюн на дрібні куники і розсіває ся там, де мурашки заходять. Мурашки тютюнового запаху не люблять і позабирають ся.

С. КОВБЕЛЬ.

ПРИГОДИ ПАНА ПРОФЕСОРА БАРАНСЬКОГО НА ІМЕНИНАХ.

Пан Ян Баранський, ґімназіяльний професор в місті Т., не мав знакомих. Чи тому, що походив з мужиків і перехрестив ся в Поляка з Івана Барана, чи тому, що сам був з роду занадто несміливий — чи Бог його знає чому, досить що по мимо того, що жив уже четвертий рік в місті Т., не знайшов собі анї одного приятеля. Ба нї, був у нього приятель тайний, в особі пана Бжезїнського, повітового касієра в податковім уряді, до якого кождого першого в місяци пан Ян робив „прийдіте поклонім ся" по свою пенсію.

У пана Бжезїнського було дві дорослі дочки. Старша панна Рузя, яка скінчила 20-тий рік, а молодша панна Маня, ще 18-лїтний дітвак. І хоть як панї Бжезїньска пристроювала свої дочки та водила і водила по усїх дооколичних музиках і балях, та якось нїхто не квапив ся, бо пан касієр хоть кождого дня рахував десятки тисячів, то в його кишенях усе чогось буйний вітер віяв. А без того добра, звісно, панна будь сама красна як рожа, мусить рахувати роки так довго взад, поки не здибле якого гонивітра, що не розпитавши, позволить себе окрутити.

Ось і панї Бжезїнська закинула очком знавця на нашого пана професора.

Тілько лихо, кажуть, не ходить по лїсї, а по людях, а деколи і по панах.

Одного красного осінного ранку пан професор встав, вмив ся, випив каву і вже брав з кутка паличку, щоби іти до „обовязку", як на порозї зявив ся листонош і кланяючись подав гарненький листочок в рожевій коверті, від якого відразу ударило якимись пахощами.

Пан професор, цікавий що се такого, отворив лист — і остовпів. „Паньство Бжезїнські просять на іменини своєї донечки Рузї".

— Що воно за знак? — думає собі пан професор. — Нїгде не буваю, з нїкім не знаюсь, у себе нїкого не гостив, а тут на тобі! Ну, нїчого робити, сеж одинокий мій приятель, шкода би його собі зразити, бо придаєсь до него часто.

— Що буде, то буде, піду. Хоть відповідної одежини кат

має, одначе се марниця! Але як тут сміливости набрати? Там же будуть гості, будуть і паничі і панночки, та ще готові на глум підняти, коли не зумію знайтись, як на моє становище пристало.

І задумав ся пан Ян і не счув ся, як став перед склепом убрань. Не надумуючись довго, зайшов до середини. Купив балеве убране, складаюче ся з білих пантальонів, віце-камізельки і жупака такого, що як то кажуть, як з заду, так і з переду брак. Заплатив, казав післати до дому, а сам глянув на годинник і побіг бігцем до школи.

Як його виклад пішов, годі розказувати, бо і так не тяжко догадати ся, однак ученики і доси памятають той щасливий день.

Прийшов вечер. Пан Ян, вистроєний і виголений, надів три-поверховий капелюх і подав ся на вулицю С., просто на подану в запрошеню адресу, розумуючи по дорозї, як би то найліпше зайти.

— Там ніхто мене не знає; і я нікого, крім самого пана господаря дому. Щоби так першого його зустрінути, тоби найкраще було. Він би вже представив мене всім.

І так роздумуючи, опинив ся перед вікнами, ясно освіченими, звідки на вулицю долїтав веселий гамір зібравших ся вже гостий.

Став пан професор і завагав ся. Чи зайти, чи вертатись? Іти — якось ніяково робить ся, а знова вертатись? Шкода приятеля, тай гроший стільки виданих на дурно.

— Е! Відважним щастє сприяє — каже пословиця, і з тими словами застукав в двері, де менше гамірно було. З середини почулось басове „прошу". Отвирають ся двері і перед ним пан Бжезїнський з пером в руцї.

— А прошу, прошу! Дорогий гість! Ну, прецїнь прийшлись те. Прошу, розгостїть ся, я зараз, ось тільки упораюсь. Отсе письмо мушу ще нинї вислати, а тут десь мара коверти забрала, пошукаю в другій кімнатї. Перепрашаю на хвилинку, десь тут пісок був? І того нема.

Пан касієр з великої радости взяв від пана професора капелюх і поклав на столї, накриваючи ним чорнильницю і пісочницю. „Прошу, сїдайте, пане професор, я зараз!" І вибіг.

Пан професор, нї в сих, нї в тих, бере капелюх зі стола в руки, не знати, чи до дому хотїв утїкати, чи між гостий іти, досить того, що вхопивши капелюх, бухнув чорнилом по цїлім столї.

Наляканий витягає хустину і чимскорше витирає чорнило. В тім входить пан Бжезїнський.

— Нема!... О, прошу, не трудїть ся! Нїчого! Марниця! Я опісля! Прошу, пане професор до гостинної! Будьте ласкаві! За мною!

Пан професор скоро сховав хустину в кишеню і подав ся за паном касієром до світлиці.

Там готовились вже до вечері і по вступних церемонїях та представленях почали зібрані сїдати коло великого гарно прибраного стола.

Пан касієр сїв на почетнім місці, а коло себе посадив пана професора. Напроти них сїла панї Бжезїнська з дочками і то в такій позиції, що панна Рузя знайшлась якраз напроти пана Яна.

Доперва тепер пан Ян зауважив на своїй віце-камізельцї чорну пляму від чорнила. Швидко вхопив край обруса, звисаючого зі стола, та зручно вмить пришпилив собі так, що нїхто з гостий не зауважив сього.

Почалась вечера. Панна Рузя, по шляхотському звичаю, набравши у свій таріль зупи, поклала перед пана професора на знак приязни. Пан професор хотячи відвзаїмнити таку прихильність, набрав у свій і хотячи поставити перед панною, устав з місця та піднявши обрус, виляв зі свого тареля і з двох сусїдних прямо панні Рузї на колїна.

Панни скрикнули і поніс ся тихий, хвилевий, незамітний сміх. Одначе сміх скоро втих, бо у панів сміяти ся з когось не лицює, а тілько кожде з присутних виняло хусточку, щоб легче було сміх укрити. Пан Ян зауважив се і чи догадав ся, що гостї дусять сміх з него, чи нї, досить того, що на його чолї і носї виступив піт. Щоби вдавати обоятного він і собі витяг свою хустинку, та обтер нею лице здовж і поперек, забуваючи на смерть, що хустинка цїла з чорником.

І ось гостям показало ся чудо!... Цїле лице пана професора стало чорним, гей би у Негра. Зрозуміло, що тут вже годї було здавити сміху, отже всї гостї як на команду, не виключаючи і панни Рузї, бухнули не то сміхом, але прямим реготом, котрий в першій хвили майже не розсадив кімнати. Панї Бжезїнська, чи зі сміху, чи з чого там, дістала спазмів і опустилась на фотель. В пана професора, як би грім луснув, бо в першій хвили не знав, що стало ся, чому всї зареготали ся та пощо панї Бжезїнська зімлїла. Він одначе отямив ся скоро і здогадав ся, що то з ним сталося щось не доброго і щоби

показати себе героєм хвилї, схопив ся з за стола та кинув ся ратувати „зімлїлу” паню і потягнув за собою причеплений до свого убраня обрус, а з ним і все те, що на столї знаходило ся, покотились в однїй хвилї на землю з брязкотом.

В кімнатї счинив ся ґвалт, сміг і реґіт. Бренькіт побитого начиня заокруглив траґедію. Пан Ян бачучи що сталось, відірвав обрус від себе і без капелюха вибіг на двір, як з горіючого будинку і нестямив ся аж у власнім домі, обхляпаний, спітнїлий, засапаний.

Скоро вступив через поріг, Господи Боже!... як не нароблять вереску і стара служниця і господиня дому і сусїдка її, які з острахом кинулись на втікача, перевертаючи за собою стільцї.

— Що за вража мати?! — думає пан Ян. — Полякались, неначеб чорта побачили.

Підходить до зеркала, яке висїло на стінї і став як вкопаний! Чистий чорт!

— А сто кіп чортів їм з іменинами і з гостинами! Виріс і ще не був, та умру, а більше не піду.

На другий день пан професор Ян Баранський подав ся до димісії. Куди пішов і що з ним дїє ся, до нинї не знати. Але за те певно роздумує сердеґа, що:

Чуже піре, не загріє і не прикрасить!
Чужа свитка хоч шовкова, на спинї тяжить!

До України.

Ой з-за гори, із-за кручі
Та скриплять вози їдучи,
А поперед козаченко
Та вигукує йдучи:
Україно, Україно,
Моя рідна мати!
Чи ще довго над тобою
Будуть панувати?
Чи ще довго кровавицю
Будуть з тебе пити
Тай діточок твоїх бідних
В кайданах водити?
Твоя слава у могилї,
А воля в Сибірі:
От що тобі матусенько,
Москалї зробили!
Гукниж, гукниж, Україно,
Нещасная вдово,
Може дїти на твій голос
Обізвуть ся знову!
Може знову розвяжуть ся
Звязанії руки,
Може знову бражчати-муть
Козацькі шаблюки!
Може військо запороське
Як море заграє,
А дївчина як і перше,
Пісню заспіває.
Тодї вже нас не забудуть
І московськії внуки,
Бо кров за кров катам нашим
І муки за муки!
Гукниж, серце-Україно,
Та тілько скорійше,
Бо чим дальше ссуть кров на-[шу
Все більше та більше.

С. Руданський.

ЗНАЧІНЄ СВІДОМИХ ЛЮДИЙ ДЛЯ НАРОДУ.

Вороги Українців завсїгди пляново стремілп до того, щоби в Українців не було свідомої кляси, яка могла би давати напрям всякій українській народній роботї. Поляки в славнім своїм „Проєктї на знїщенє Русї" виразно говорять, що — треба український народ тримати в бідї, в негоргдї, а сим осягнеть ся те, що навіть письменний бідак не буде мати за що купити книжки, отже не буде анї себе, анї другого просвічувати. Так народ не буде мати провідників.

І такої засади тримали ся весь час Поляки. Не инакше робили й Москалї, не инакше й Мадяри. Кождий заступав українському народови сонце з одного боку, а спосібнїйших і свідомійших одиниць з народу тягнув до себе всякими ласками, щоби народ лишав ся без провідників, з другого боку.

Доперва з часом зрозуміли Українцї, що просвіту вони можуть здобути лише напруженими власними силами. На Великій Українї робота в подібнім напрямі зачала ся від часів Шевченка. Тодї свідомійші Українцї зачали були заводити вечірні і другі школи, приготовляти книжки (Шевченко також зладив був Букварь). Однакож московський уряд скоро припинив таку роботу. З часом пробують її відновити ріжними способами і в ріжних формах — видаванєм українських книжок, пресою, засновуванєм товариств „Просвіта" і т. д. Однакож на кождім кроцї ставала на перешкодї Московщина.

В Галичинї просвітно-народна робота сягає часів Маркіяна Шашкевича. Він, як і Шевченко, зладив був „Русалку Днїстрову", яку австрійський уряд зараз сконфіскував. Та в Галичинї після того просвітну роботу можна було дальше посунути, як під Росією. Так повстають тут з часом українські приватні школи — низші і ґімназії — що удержують ся складаками і жертвами українського загалу. Тут вже на перекір всім ворогам виховувала ся українська молодїж в українськім дусї на будучих народних робітників. І кождий з нас знає, як в послїдних перед війною роках у-

країнська справа з в Галичині стала високо. Прибувало свідомих людий, а рівночасно зростала загальна свідомість

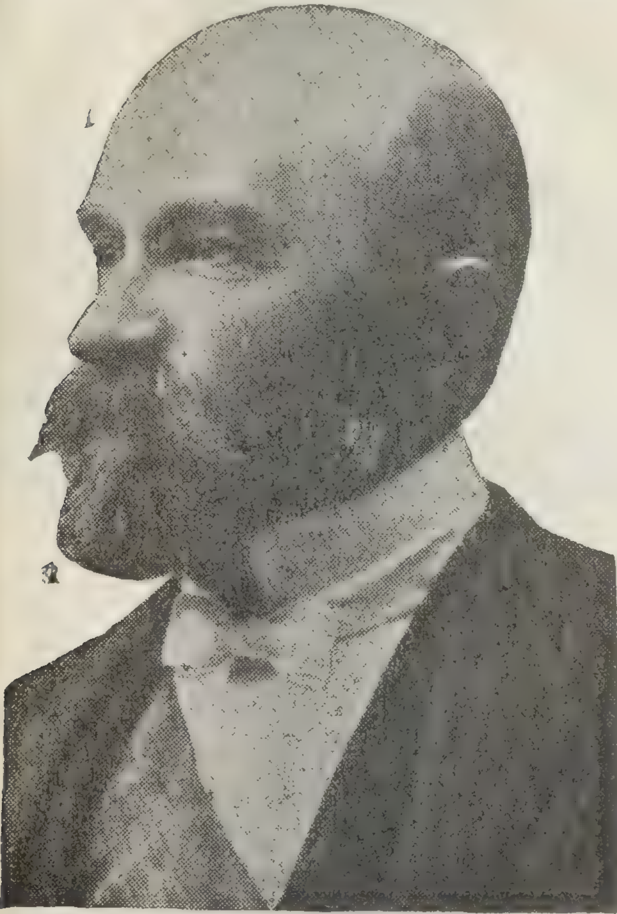

Гр. Сидоренко, І-ий голова Укр. Мир. Делеґації в Парижі.

серед народу. Богом і людьми забуті колись села зачали поволи озивати ся. Серед звичайних селян появляють ся свідоміші одиниці, що ведуть вміло орґанізаційну і всяку

вишу народну роботу по селах. Подібно, хоч і поволійше зростала також свідомість і на Великій Україні.

Одначож війна показала, що передових, вповні образованих людий було ще мало. При основаню української держави не було подостатком відповідних людий. Брак вповні вишколених, випробованих людий показав ся і в Парижі, а також поза границями України, де деякі з висланих не вміли як слід відповісти свому великому завданю. Звичайно бачить ся тут лиху волю, одначож в дійсности

Ґр. Мих. Тишкевич,
голова Укр. Мир. Делеґації
в Парижі.

С. Шелюхин,
член Укр. Мир. Делеґації
в Парижі.

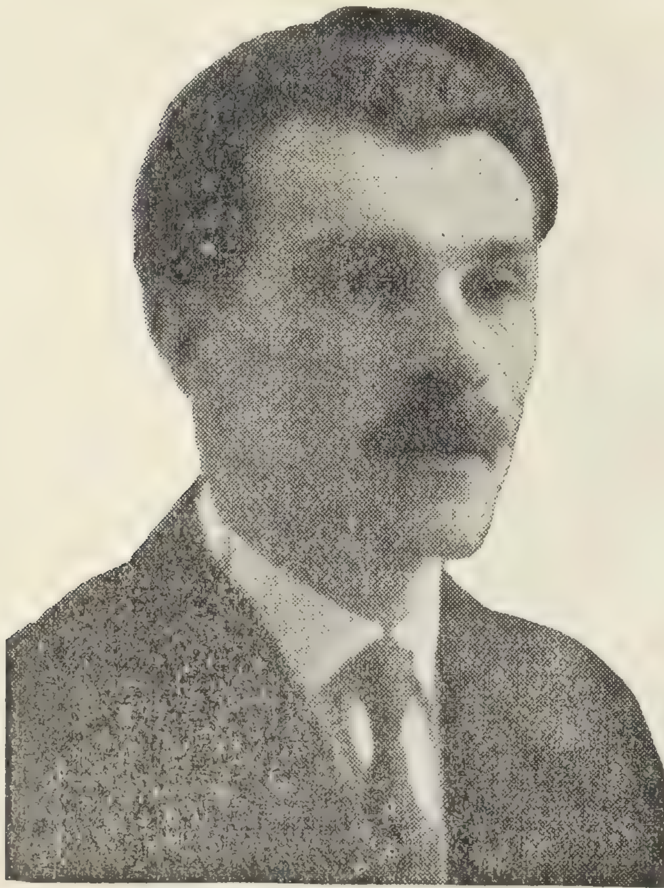
тут брак передовсім відповідного вихованя.

Значінє провідників для народу знають і знали мабуть найкраще і найдавнійше Жиди. Вони ще давно перед Христом встановили принцип: „Виховаймо як найбільше народних провідників.” І сього принципу вони тримають ся на протязї тисяч літ. В кождім краю Жиди мають своїх людий на високих становищах. Гляньмо на канадійські висші школи, там половина, або і більшість Жидів. Крім того вони всюда удержують свої приватні школи для дітвори — щось як наші Рідні Школи. Тому в них орґанізація, сила,

робота. Є кому все провадити.

Галицькі Українці нині се добре розуміють і як видно

Члени Української Мирової Делеґації в Парижі.

Др. Б. Матюшенко.

Петро Дідушок.

Полк. В. Колосовський.

Дмитро Ісаєвич.

з часописий, всю увагу й силу звертають нині на Рідну Школу. Тут бачать вихід, тут викують зброю проти ворогів,

а для народу щасливу будучність. „Кожда інтеліґентна одиниця нехай береть ся за шкільне і виховуюче діло —

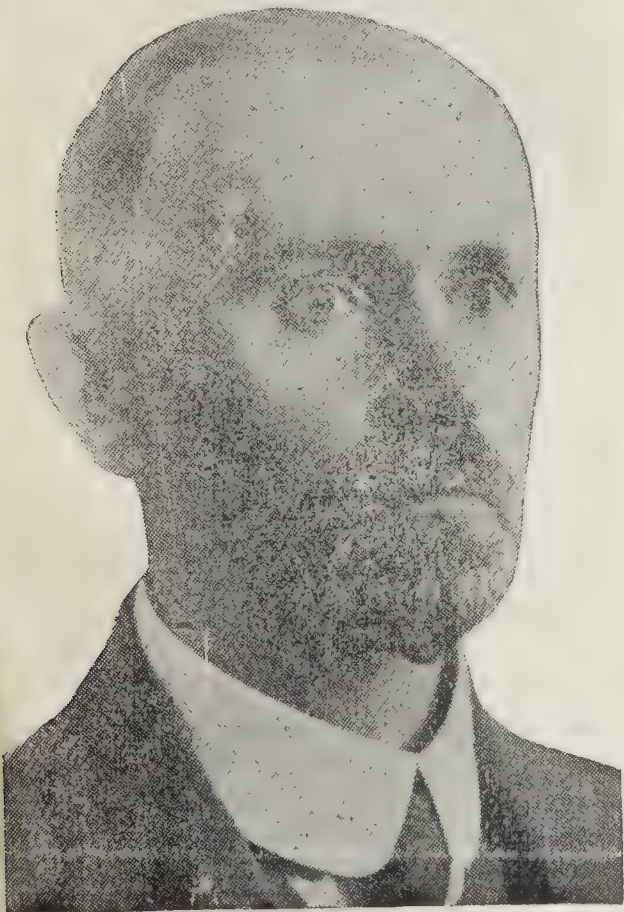
Члени Української Мирової Делеґації в Парижі.

Др. А. Галіп.

А. Шульгин.

Іван Петрушевич.

Осип Меґас.

делеґати від Канадійських Українців.

пише соц. дем. „Вперед". — Одні нехай радять. як братп ся до роботи, другі нехай боронять повстаючу орґанізацію, треті нехай учать, инші нехай збирають потрібні фонди — а всі разом нехай мають на увазі отсю велику будову, — якій назва „Рідна Школа."

Перед нами в Канаді та сама задача. І нам треба передових, свідомих людий — нам всім треба просвіти. Коли-ж будуть передові свідомі одиниці, то і загал скорше стане свідомим, бо буде кому освідомити.

Андрій Яковлів,
голова Української Місії в Голяндії.

Ал. Севрюк,
голова Укр. Місії в справі укр. полонених в Італії.

Тому перед нами стоїть та сама задача: слати дітий до школи до висшої школи. В кого лише змога і в чиєї дитини є охота, — нехай шле дитину дошколи. Се і для неї буде добром і для загального, громадського і народного добра буде користь.

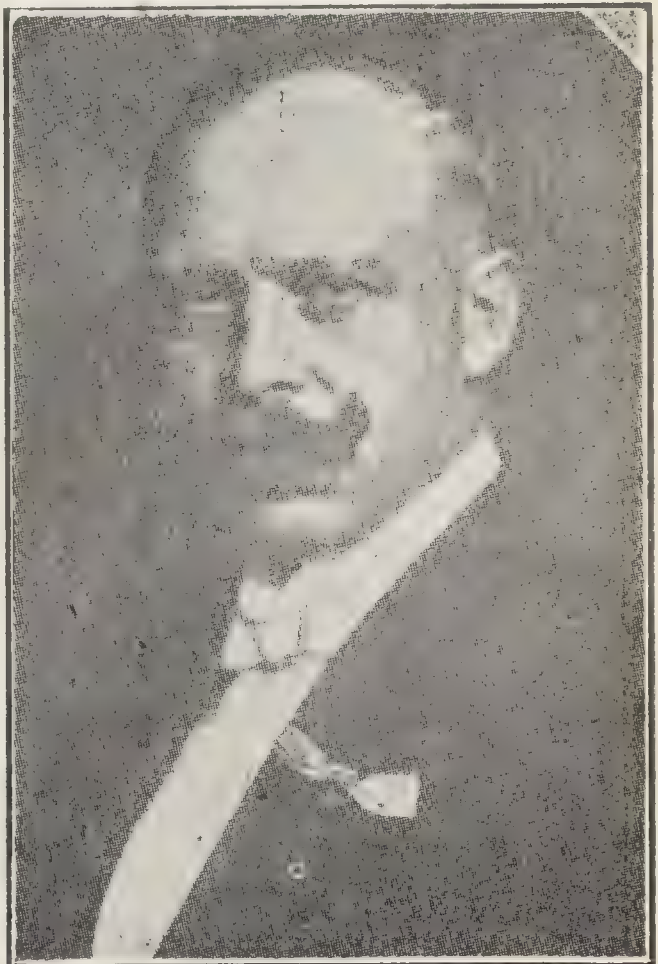
Та одно лише треба тямити, щоби дітий давати під добрий надзір, коли їх дає ся з дому. Найкраще для сього надають ся українські інституції (як приміром Академія П. Могили в Саскатуні), що дають студентам приміщенє під оком настоятеля, а крім того дбають ще про доповняюче

Микола Порш, український амбасадор в Берлїнї.

Волод. Сінґалевич,
український амбасадор
в Відни.

А. Кошиць, діріґент
Української Републиканської Капелї.
(гл. фот. на стор. 120).

образоване молодїжи, якого не дасть звичайна низша, чи висша тутешна школа. Колиж для дитини нема відповідного надзору, то з неї може вийти не те, чого бажають родичі і що повинно би вийти. Брак проводу, брак надзору часто зводить дїтий на дранте.

З сього виходить дальше, що треба би нам як найбільше таких інституцій, як бурси — бо лише там може виховуюча ся молодїж мати відповідний надзір і провід. Покиж що мусимо всїми силами підпирати істнуючі подібні інституції. А з часом будемо певно мати їх більше.

Таксамо мусимо пильно дбати і про „Рідну Школу" для меншої дїтвори. Мають такі приватні Рідні Школи инші, отже не вільно і нам позаду лишати ся. Памятаймо, що нїхто за нас не подбає, коли самі за себе не подбаємо.

ІНКВІЗИЦІЙНІ СУДИ.

Незатерту пляму на картах історії католицької церкви творять інквізицийні суди. Се були трибунали, вимірені сперши на знищене єретиків, то є людий, що не так вірили, як наказували попи. Початок інквізиції сягає 12-го віка, коли то повстали секти Катарів, Вальдензів і Альбеґензів. Сї вільнодумні громади найшли богато приклонників в Франції і північній Італії та зачали ширитись з відси під всякими назвами до инших країв. Задрожав апостольський престол зі страху, що готов потерпіти необчислені страти в папстві, а тим самим в доходах, тай імив ся ратувати сьої інтереси надзвичайними судами. Папа Інокентій III. був перший, що висилав леґатів, щоби судили єретиків. Отсї оборонцї католицької науки розвинули таку енерґічну і успішну діяльність в засуджуваню єретиків, що від тої пори папи установляють сталі інквізицийні суди. Від Григорія IX. (1232 р.) не висилали папи осібних леґатів, лиш поручали судівництво проти єретиків монахам, Домінїканам і Францїшканам, що в папськім імени надто вже ревно давили всяку тїнь єреси. Ті люди не обмежали ся до властивих провин проти віри, але втягали в свій обсяг ділання і такі вчинки, з котрих, як говорили, належало вносити о еретичнім дусї обвиненого. Так потягали перед суд інквізиторів справи о маґію, чари, забобони, богохульство, много-

женство, нарушене безженства у священиків і много инших.

Слїдство, було цікаве: Інквізитори їздили по краю, скликували народ і духовних і взивали виявити еретиків. З обвиненем або донесенем міг виступити кождий, навіть такий, котрого право в инших разах виключало від того, так само допускали на свідків не конче достовірні особи, а імя доносщика і свідків таїли перед обвиненими Суди інквізицийні відбували ся в підземних, понурих, мов гріб пивницях. Судії і всї посїпаки виступали замасковані. Підозрілих ловили інквізиторські драби найчастїйше ночию, завязували їм очи і уста і таскали в інквізиторську вязницю. Хто раз туди попав, рідко коли оглядав вже світло сонця. В сих судах мали широке приміненє тортури (муки), а побожні монахи випукували сотки все нових способів мук, щоби присилувати ними ближнього, признати ся звичайно до того, чого він навіть не допустив ся, і тим узасаднити потім свій засуд. Крім кар церковних (покути і т. д.), назначували як наострійші кари дочасні, вязницю, конфіскату майна, або карали смертию найчастїйше через спаленє живцем. Виконанє засуду звали актом віри.

Отсї надзвичайні способи доходжень інквізицийних судів чинили їх так страшними. Цїлковита тайність слїдства, вимученє зізнань при помочи тортур, брак всякої запоруки справедливости осуду справи віддавали обвинених через марний донос на ласку і неласку судіїв, котрі через свій фанатизм не все могли доглянути правди. Кого хотїли засудити, щоби сконфіскувати його майно, робили з него еретика, виказуючи йому єресь на якійсь дрібничцї доґматичній. Тому інквізитори мали все досить роботи.

Найстрашнїйшої слави надбала собі інквізиция іспанська. Інквізицийні суди, що зачали ся там десь в половині XIII віку, в XIV віку упали. Наново завів їх папа Сикст IV. (1478) р. і від тодї істнують в Іспанії страшні суди аж до початків 19-го віку. Вже за часів першого інквізитора — був ним Тома Торквемада, настоятель монастиря Домінїканів в Сеґавії, — виступила інквізиция з такою жорстокостію, що папа Сикст IV. два рази її упоминав, щоби не викликала народного обуреня. В Іспанії удержала ся інквізиция довше, як в инших краях; ще в 1781 р. спалено в Севілї еретиків на основі засуду трибуналу інквізицийно-

го. Декрет Йосифа Бонапартого 1808 р. зніс вправді інквізицію, але папа Пій VII. завів її наново. Аж підчас революції з року 1820 нарід збурив палату інквізиції в Мадриті а конституція скасувала її. Не могучи завести знов інквізиці в цілій ширині епископи завели суди на еретиків, але ті тревали лише до 1834 року. В сім році прийшло вже до остаточного знесеня інквізиції. Маєток її, забраний по засуджених, ужила власть на покритє державного довгу. Історики обчисляють на основі документів, що від р. 1491 до 1808 спалено в Іспанії 31,912 людий живцем. Взагалї в самій Іспанії стратили інквізитори 341,021 осіб.

На взір іспанської була заведена інквізиція в Португалії. Зніс її аж король Іван VI. в 1821 р.

В Франції шаліла інквізиція надзвичайно в погоні за Вільдезами і Альбіґензами, але вже в 14-ім віці стратила свій вплив завдяки мужному опорови парляменту. Коли пізнійше в 16-ім віці почали ся релїґійні переслідуваня, повстали опять інквізиційні трибунали, але не удержали ся довго. По війнах релїґійних признано в Франції всім віроісповіданям свободу і інквізиція стратила основу істнованя; послїдний раз виконано інквізиційний засуд смерти в р. 1635. Десять лїт опісля відмовила світська власть своєї помочи інквізиції а трохи згодом усунено на внесенє парляменту в Тулюзї, послїдного французького інквізитора.

В Німеччинї поручив папа Григорій IX. заведенє і устроєнє трибуналів інквізиційних Конрадови з Марбурґа. Однак страшні суди сего ревного духовного викликали загальне обуренє, котрого жертвою упав сам Конрад, замордований в р. 1233. Взагалї стрічала інквізиція в Німеччинї завзятий опір. Нїколи не вдалось завести там постійних трибуналів інквізиції. Папи висилали лишень протягом XIV і XV віків своїх інквізиторів, що використовуючи принагідну хвилю, дали пізнати свою ревність для справ церкви. Реформація положила сим судам конець, підорвавши загалом в Німеччинї повагу папства.

До Польщі зайшла інквізиція в XIV. віці. Тодї зачали ширити ся секти Дульчинїстів та Бевадів, а опісля Гуситів, а уряд завів на домаганя з Риму трибунали інквізиційні, поручаючи їх Домінїканам. Тодї видано не один засуд смерти, переслїдуваня релїґійні були щоденною появою, однак і в часах найбільшої своєї могучости не мала

інквізиція в Польщі такого страшного кровавого характеру, як в західній Европі. За Жигмонта Августа, коли то світські власти перестали виконувати засуди інквізиційних трибуналів, устала на все чинність сих судів. Послідним інквізитором був Домінікан Мельхіор Мосцїцкий (†1561). Суди справ проти релїгії перейшли в руки епископів.

Клєрикальні писателї беруть в оборону жорстокости інквізиції, кажучи, що інквізитори ділали яко орудія королів і князів, що хотіли позбути ся ненависних собі людий. Припустім, що се деколи лучило ся, але се тим соромнійше для духовних судіїв, що вони явно віддавали ся на услуги світського уряду, не вагаючись проливати ріки крови для справ цїлком чужих інтересам церкви.

ЯК РОБЛЯТЬ ЧЕРЕВИКИ.

Кождий з нас носить черевики, а ледви дехто застановляєть ся над сим, що заки черевик зроблять в фабриці, він мусить перебути 170 змін і перейти через 70 машин, з котрих деякі мають дивоглядну будову. Мало хто застановляєть ся над сим, що тими 70 машинами орудують вправні робітники так скоро, що тих 170 змін перебуває черевик в протягу 20 мінут. Від сирої шкіри (ременю) до цілковитого викінченя треба 20 мінут.

Дехто скаже, що се є чудо; тимчасом виріб черевиків зовсім не є більш дивним, як кождий инший виріб, як прим. виріб паперу, друковане ґазети і т. п. Однак „черевичник", що виробляє черевики, так привик до своїх степенів роботи, що його ніщо не дивує. Він уважає все за щось звичайного. Лише людям, котрі не звиджують фабрик, кожда робота є новостию і чимось незвичайним.

Коли черевик підчас своєї фабрикації переходить з рук до рук, зі степеня на степень, то його кілька разів змочать, то зімнуть і тому він мусить якийсь час по викінченю стояти на поличці в фабриці. Звичайно стоїть він там 30 днів, аби добре висох і набрав форми, а потім щойно його пускають в світ. Коли би взяти під увагу те, що наперед треба приладити шкіру на черевик, то цілий час, потрібний на виріб черевика, виносить 300 днів.

Ми згадували, що черевик переходить 170 змін. Однак тут напишемо лише про найважнійші „типові" переміни, а

дрібничками не хочемо запрятувати умів нефахових людий.

Процес робленя черевиків є такий:

„Прикрійник" крає ремінь після взірців, яких він має досить, відповідно до моди, величини і вигоди. Він стоїть при варстаті як дійсний кравець і лише крає ремінь.

По викроєню приходить зішиване. Шиєть ся лише горішну часть, „пришву". Сю роботу роблять звичайно дівчата, котрі цілий день сидять при дивоглядній машині і виконують свою роботу з незвичайною справністю та швидкістю.

Пришва по зішитю йде до „робітні", де вибивають „очка" себто дірки на шнурочки (тасемки). Опісля пришву натягають на копито і пришивають внутрішну підошву. Окремі люди є призначені на викроюване таких підошв.

В своїй „карієрі" йде черевик на „машину до натяганя", на котрій вирівнують пришву і „припасовують" її до підошви. Відси йде черевик на иншу машину, на котрій викінчують йому „ніс" і сильно пришивають до внутрішної підошви. З тої машини забирають черевик до иншої кімнати, де приправлюють йому рубець довкола внутрішної підошви, близько запятка. Сей рубець має свої зубчики і служить до сього, щоби сильнійше прикріпити внутрішну підошву до верхної, твердої.

Опісля при помочи ручної сталевої „лабки" вигладжують рубець і пришву, а коли треба, вирівнують ще корком і клеєм. В той спосіб черевик є готовий до верхної, твердої підошви.

Щойно тепер пускають черевик на иншу машину, де при помочи горячої, навоскованої дратви пришивають дійсну підошву. Дратва переходить через верхну підошву, через рубець, через пришву і лучить те все кріпко з внутрішною підошвою. Дратва, замочена в горячім воску, коли остигне ,стає такою, як сама шкіра і тому, хоч би зі споду вона стерла ся підчас ходженя, то вона так сильно держить ся в дірках підошви, що підошва не відлетить.

Коли вже й ту роботу скінчено, то черевик ще не готовий. Треба ще раз спробувати його форму після копита, відтак треба ще прибити запятки, а при тім є також ріжні степені роботи, як: прибиване, вигладжене, чищене, кляйстроване і т. п. Але се вже „дрібнички". Щойно по скінченю тих дрібничок ставлять черевик в сухім місци на поличку, де він чекає на свою чергу через 30 днів.

ДЕЩО З ІСТОРІЇ ЦЕРКВИ.

Від Константина Великого.

В перших віках пристіянства не було такого порядку в християнській церкві, який виробив ся пізнійше. Нова доба і нові порядки в християнській церкві починають ся від того часу, як Константин Великий (279-337) признав християнську релиґію державною.

Константин поділив свою державу на полїтичні краї, чи префектури, дальше дієцезії і провінції і поставив над ними відповідних начальників, наділивши їх відповідними титулами і ранґами. А що церква уважала ся інституцією державною, отже і епископи діставали також відповідні титули, після того, чи під їх зарядом були столиці провінцій, чи кілька провінцій разом і т. д. Висшими епископами чи митрополитами були тоді на Сході: епископ Александрії, Антіохії, Кесарії Каппадокійської, Ефезу і Ераклії в Тракії; а на заході Константинової держави епископ Риму, Картаґіни і др. Але з між всїх найчільнійшими уважали ся три епископи: Риму, Александрії й Антіохії. Їх права і почесть потвердив 1-ий вселенський собор Нікейський 325 р. Другий собор царгородський (381) признав також царгородському епископови гідність архиепископа з першенством і признав йому місце по епископі Риму. Пізнійше собор халкедонський (451) признав архиепископську гідність з першенством і єрусалимському епископови.

Сих пять епископів, се були перші патріярхи християнської церкви. Всї вони мали однакові права, що потвердив 4-ий вселенський собор, а перше почестне місце признано патріярхови Риму лише через те, що він був епископом першої столиці римського царства. Друге місце, але з тими самими правами признавало ся патріярхови Царгороду, себто другої столиці держави; трете Александрії; четверте Антіохії, а пяте партріярхови Єрусалиму.

Однакож всї ті степені гідности були більше степенями полїтичними. У взглядї доґматичнім, себто що до духовної власти, то всї згадані духовні уважались рівними.

Однакож так склало ся, що власть патріярхів Риму віднесла ся понад других, а до того були такі причини:

1. Коли столицю римських цїсарів перенесено до Цар-

городу, римський епископ став першою особою в давній столиці світа — в Римі.

2. Релїґійні спори, що провадили ся на сході, піднесли повагу патріярха Риму, бо до него спорячі сторони часто звертали ся.

3. А може найважнїйша причина була, що патріярхи Риму до того досить великого майна, яким вже попередно розпоряджали, здобули поволи також світську власть над значною частию краю (церковна держава). Від тепер були вони не тільки настоятелями церкви, але і світськими володарами. А се все підносило і скріпляло їх повагу.

Ще в 5-ім столїтю римські патріярхи зачали приписувати собі право найвисшої власти над всїми церквами. Та халкедонський собор (451) каноном 28 порішив, що патріярхи Риму і Царгороду зовсїм собі рівні. Сю повну рівність потвердив собор Труланський (692) в 36-ім каноні, а пізнїйше семий вселенський собор Нїкейський (787).

Розділ Східної і Західної Церкви.

Як вже сказано, римські патріярхи вже в 5-ім столїтю силували ся приписати собі верховну власть. Се початок. Дальше римська церква зачала впроваджувати в себе нові звичаї, як безженність духовенства і др., а навіть пійшла наперекір рішеням нїкейського (325 р.) і царгородського собора (381 р.) і змінила встановлений там Символ Віри, додавши, що Дух Святий сходить від Отця і Сина (філїокве). А за се вже належало ся відлучене від церкви, після постанов згаданих соборів.

В 9-ім столїтю виринув на сході спір о се, хто має бути патріярхом — Ігнатій чи Фотій. Скликано для порішеня спору собор до Царгороду (861 р.), на якім рівнож римський патріярх, чи папа Николай І. жадав через своїх висланників права найвисшого рішеня, та не згодив ся з рішенєм собору.

Крім того вийшов спір о Болгарію — хто має мати там судебну власть. Болгари приймили християнство з Царгороду, але князь їх, Богорис, попросив в Римі о епископів. Колиж ті прибули, зачали заміняти грецький обряд на латинський, виганяли грецьких священиків, заводили целїбат і др. Тодї заходом царгородського патріярха відбув ся собор в Царгородї (867 р.), який осудив незаконні вчинки папи Николая І-го і виключив його з церкви. Однакож гра-

мота виключеня не застала вже папи в живих. Болгари опісля прогнали римських епископів.

Однакож ще не прийшло до повного розриву між Східною і Західною церквою, хоч папи при кождій нагоді силували ся вимогти признаня собі найвисшої власти. Року 879 скликано собор до Царгороду, який між иншим потвердив також рівність папи з царгородським патріярхом і сї постанови підписали також відпоручники папи Івана VIII., та і він сам з початку їх приняв. Однакож 881 року знов їх відкликав.

Після того вмішували ся ще папи кілька разів в справи східної церкви, піддержуючи або справи противні законам східної церкви, або справи зовсїм негідні.

З часом довідали ся на Сходї, що в Західній римській церкві впроваджують ся щораз більше нові звичаї і форми і віднесли ся в сїй справі з докором до папи Льва IX. Папа відповів зухвало і гнївно. Вийшло непорозумінє, яке пробував полагодити цїсар Константин Мономах. Патріярх Церулярій згодив ся на переговори, однакож показало ся, що з римськими висланниками не можна переговорювати, таке було їх поведенє. Та стало ся, що папські післанцї виготовили грамоту, в якій строго оскаржували Церулярія і Східну церкву і положили її на престіл в церкві св. Софії, 16 липня 1054 р. Коли ж нарід дізнав ся про зміст грамоти, то папські висланники мусїли на борзї з Царгороду забрати ся. По тім скликано собор, грамоту спалено і собор виключив і вимазав зі спису патріярхів імя папи, та оголосив, що західна церква відлучила ся. Знов же західна церква оголосила, що східна відлучила ся і що головою правдивої церкви є папа.

Українська Церква.

Українцї приняли християнство з Греції за Володимира Великого 988 р. Першим митрополитом в Києві був Михаїл, що прийшов з Царгороду. З часом київська митрополія мала богато епархій, а між тими епископство Перемиське і Галицьке.

Всї епископи були підчинені митрополитови, але сам митрополит був залежний від царгородського патріярха. Однакож та залежність була не дуже велика, більше повер-

ховна. Управа української православної церкви була майже самостійна.

Після спустошеня Київа Татарами перенесено митрополію до Москви (1299 р.), однакож і тут митрополити звались київськими. В 1354 році привернено знов київську митрополію. Та московські митрополити запротестували проти сього, отже її знесено (1380 р.), а так знов на недовго відновлено. Після того київська і московська митрополія була під спільним московським митрополитом до смерти митр. Йони (1461 р.). По йогож смерти православна церква розділила ся на дві митрополії — митрополію Москви, або великоруську церкву і митрополію Київа, себто церкву українську.

Від московської митрополії відділила ся ще 1332 р. Галичина і одержала заходами князів власного митрополита з столицею в Галичу. Сю митрополію знесено 1347, а 1381 р. знов її відновлено. Однакож 1414 р. польський король Володислав II. Ягайло її зніс, а її добрами обділив латинську митрополію у Львові. Від тоді Галичина була підчинена київському митрополитови.

Відлучивши ся від московської церкви, українська церква жиє своїм зовсїм окремим від московської церкви житєм. В 1589 році в Москві на місце митрополії заведено патріярхат (поставлено патріярха), однакож церква українська не була від него залежна, але від патріярха царгородського. Відлучившись від московської мала Українська Церква отсї єпископства: у Львові, Перемишли, Володимирі, Луцку, Мінську, Полоцку й Холмі.

Унїя.

Визначною подією в історії Української Православної Церкви є заведенє Унії, себто злуки з Римом. Аґітацію за сим вели Поляки, — бо вони уважали унію мостом до переведеня Українців на латинство і польськість — а допомагали їм в сім Єзуїти. Тоді то для оборони своєї віри і народности позасновували православні Українці т. з. Церковні Брацтва, при яких основували школи, друкарнї. Сї Брацтва відограли дуже важну ролю в житю українського народу. В Брацтвах гуртували ся тоді найкращі і найсвідомійші люди, а знаємо, що навіть гетьман Сагайдачний записав ся був разом з козаками до київського Брацтва.

Передтим він належав до Брацтва львівського. Отже маючи і найсвідоміймих і дотого богатих людий, Брацтва були важним чинником українського народу в борбі з Поляками.

На деяких епископських престолах української православної церкви були тоді люди невідповідні, або негідні свого становища. Тай діставали ся вони туди часто завдяки польським впливам. Бажаючи отже увільнити себе від контролї і докорів свого народу, а головно Брацтв, сї епископи злучили ся з Римом. Передовими до сього був Кирило Терлецький і Ігнатій Фотій. Поробивши певні заходи, вони 1595 р. удали ся до Риму, де заявили свою вірність папі і просили приняти Українців під свій заряд.

Річ певна, що все те робили самі великі духовні, не питаючи зовсім простого народу, чи він хоче унії, чи нї.

Року 1596 скликав король Жигмонт III. духовенство і шляхту до Берестя Литовського, щоби оголосити унію. Тут деякі епископи заявили ся за унією, иньші були проти, як епископ львівський і перемиський. Згадати, що і правосл. митрополит Михаїл Рогоза приняв унію. Провід в гуртї противнім унії вів львівський епископ Гедеон Балабан.

Тепер зачали ся сильні переслїдуваня православних зі сторони Поляків. Відбирали церкви, виганяли, або вязнили священиків; забирано церковні маєтки і т. п. Уніяти забрали були православним і митрополичу катедру в Київі.

Наслїдник Жигмонта, Володислав IV. (1632-1648) позволив православним мати митрополію в Київі і 4-ох епископів, а то у Львові, Перемишли, Луцку і Могилеві. Так Українська Православна Церква зачала відживати.

Великі заслуги коло відродженя і скріпленя православної церкви поклав тепер **митрополит Петро Могила** (1633-1647). Був він сином молдавського князя Симеона Могили і з початку занимав ся військовим ремеслом. Опісля постригає ся він в черцї і 1633 стає він Київським митрополитом. На тім становищу був до своєї смерти (1647).

Могила дбав пильно, щоби відобрати те, що Українська Православна Церква стратила, а дальше, щоби забезпечити її від дальших страт. Він відобрав уніятам давну православну катедральну церкву, инші церкви й монастирі і здобув назад богато утрачених релїгійних прав.

В Київі оснував він висшу школу, **Академію**, яку прозвано **могилянською**. Професори Академії поза своїми обо-

вязками повинні були проповідями обзнакомлювати нарід з наукою христіянської віри. З сеї Академії вийшло богато учених людий. Він заснував **Брацтво** з більше просвічених черців для перекладу книжок. Могила заняв ся також уложенєм т. з.: **Визнаня Православного,** де широко і докладно виложена була наука православної церкви, та показані єреси і всї похибки і новійші форми введені латинською церквою. Сю книжку потвердили всї патріярхи на соборі в Царгороді 1643 р. Робота Могили взагалї була дуже користна для Українців і він належить до визначних українських діячів свого часу.

До тепер отже жила українська церква житєм самостійним.

Злученє Української Церкви з Московською.

Обставини так склали ся, що Україна злучила ся з Московщиною, а вслїд за тим й Українська Церква перейшла під власть церкви московської. Від тодї зачинає ся московщенє не тілько суспільного і полїтичного, але й церковного житя українського. Українська церква мала богато звичаїв власних, яких не мала московська, отже ті звичаї винищувано. Книги церковні Української Церкви справлювано на лад московський, а навіть вимову в читаню церковних книг заведено московську. Українці читали церковні книги так, як доси читають ся вони в Галичинї (Господи помилуй, тимчасом Москалї читають Господї памілуй). Загалом старали ся, щоби затерти всякі слїди, якіб свідчили, що се була окрема церква, окремого народу. І наслїдки сеї роботи були такі, що духовенство на Україні затратило, з невеликими виїмками, почутє своєї народної окремішности й само помагало орґанізувати чорносотенні „союзи русского народу." Російська полїтика взагалї довела православну церкву до того, що в послїдних перед війною часах була ся церква явною чорносотенною орґанізацією.

Однакож все таки українська церква, чи українське духовенство не зовсім ще стратило було риси свого питомого облича. Хто бачив духовенство українське і московське, той ще міг зауважати ріжницю і то в користь церкви української. На місци буде тут пригадати слова православного епископа Нікона, які він висловив вже після упадку царату (він і давнїйше, в 1913 р. вступав ся за Українцями), кажучи:

. . . „І от кохаючи над усе велику страждённицю Україну і знаючи, що духовенство України всеж далеко лучше, близше до народу і живійше, ніж великоруське — я раджу українській церкві відділити ся від російської т. з. „Православної Церкви” і стати справжньою Христовою церквою на землї. Тілько незалежна від московської Українська Церква зможе стати на свойому високому горищі і ясно світити всїм — тихим, невечерним, нелицеприятним світлом”...

Бачимо отже, що до українського духовенства еп. Никон має ще довірє, бачить в нїм живу душу, хоч і понївечину московщиною, коли тимчасом про російську церкву висловлює ся він без нїяких надїй: „Дивуюсь дуже, каже він, чому ся Церква (Московська) зветь ся православною. Що в нїй лишило ся від вільного — без примусу — щирого, чистого, мирного, святого вченя Христа?... О, книжники і фарисеї!... Знаю я вас дуже добре і не вам нищити і топтати канони (церковні основні закони) і допроваджувати і так вже струхлявілу Церкву в наймичку для держави”...

В понївеченім Москалями обличу української церкви епископ Никон всеж бачив ще живі риси, які можна відновити, вилїчити і зробити знов те обличе таким, як повинно бути.

Тепер, коли український народ визволяє ся з під московського і польського ярма і будує свою власну полїтичну державу, приходить час, щоби він освободив ся і від чужої церковної залежности. Історичний досвід показав, що церковна залежність чи то від московської чи римської церкви відбивала ся завсїгди болючо і шкідливо на житю народа і тому наука ясна, що **треба відновити свою власну Українську Народну Церков** — а в своїй церкві, як своїй хатї: своя правда і сила і воля.

Рух за відновленєм Української Православної Церкви почав ся на Українї сейчас по упадку царату, і тепер довідуємо ся, що український уряд проголосив українську церкву автокефальною (самостійною), незалежною від церкви московської, заводить українську вимову в читаню церковних книг і взагалї дбає, щоби українська православцерква була дійсно народно-українською.

Той сам рух — за відновленєм Української Право-

славної Церкви поширює ся і в Канаді та Злучених Державах і треба зауважити, що виходить він не від священиків, але від самого народу. Народ бачить, що чужі собою клопочуть ся і хочуть його коштом самі поживити ся. І ті чужі виховують для него духовенство так, щоби воно було їх рабами, а не робітниками на ниві свого народу. І тому то се духовенство діставши таке чуже вихованє, не може відважитись стати обома ногами на народнім ґрунті і стояти та йти о власних силах.

Додати треба, що Українську Греко-Православну Церкву вже зорґанізовано для Українців в Канаді і Злучених Державах. Листопада 27, 1919 відбув ся в Віннїпеґу церковний З'їзд, на який запрошено також сирійського митрополита Ґерманоса, який є залежний від антіохійського патріярха, Григорія IV. Митрополит Ґерманос згодив ся отже взяти Українську Греко-Православну Церкву в Канаді і Злуч. Державах під свій покров до того часу, доки Українці не постарають ся о свого власного православного епископа Українця.

Старі звязки відновлюють ся. Колись Українська Православна Церква була залежна від царгородських патріярхів і в тих часах приїздив на Україну також антіохійський патріярх Йоаким. В 1585 р. був він навіть у Львові, де тамошне Брацтво просило його о поміч при заснованю школи. Нинї саме житє, конечність відновлює ті старі звязки, як відновлює ся давно подоптане і понівичене чужими житє українського народу.

Треба згадати також кількома словами, що православна церква Українців на Буковинї була протягом столїть звязана з церквою румунською, хоч був також час, коли вона була залежна від галицьких православних владик. В Канаді православні церкви буковинських Українців через брак своїх священиків опинили ся вчасти в руках Москалів, або москвофілів, однакож є надія, що з основанєм Української Греко-Православної Церкви вони зірвуть всяку звязь з московською місією, з Москалями і москвофілами, які є їм чужі і ворожі. А тепер основана Українська Греко-Православна Церква, се якраз відновлена та церква, яку мав давнїйше український народ і яку православні Українцї на Буковинї затримали до сих часів.

Що Українська Православна Церков прийде в парі з

повним виборенєм незалежности Українській Державі, се річ певна. І православна Московщина і католицька Польща разом з Римом дали Українцям доси добру науку, якої не буде можна скоро забути. І нині всякому ясно, що лише Українська Православна Народна Церков може бути такою, як народови потрібно. **Є. О.**

ПРАВОСЛАВНІ, ГРЕКО-КАТОЛИКИ І РИМО-КАТОЛИКИ.

Як Українців кождий задурював в свій бік.

Ми нині ділимо народи на світі не після віри, ані обряду, але після того, якою мовою говорять. Оден нарід може мати кілька вір, обрядів, але не може ділити ся на кілька мов. І тому коли чуємо, що люди говорять по французьки, то знаємо, що се Французи; коли по німецьки, то знаємо, що се Німці і т. д. Не обходить нас їх обряд, але їх мова.

Народом українським називаємо цілий той народ, що говорить українською мовою. Однакож що до релїґії, то український народ ділить ся на:

1. Православних на Великій Україні і Буковині.

2. Греко-католиків в східній українській Галичині (також в Канаді, Злуч. Державах і полудневій Америці).

3. Римо-католиків в східній Галичині і на Холмщині, які так, як весь народ, говорять по українськи, мають українські звичаї і др.

4. Штундисти чи баптисти на Україні, яких є там рівнож поважне число.

Отже маємо чотири ґрупі, а всї ті ґрупи, се оден народ, бо говорить одною мовою і взагалї має одну і ту саму культуру.

Володимир Великий впровадив на Україні християнство східного грецького обряду. Се було християнство східно-православне. Та вже опісля, як начали на Україну налїзати Поляки та Єзуїти, почали вони привертати православних Українців до римо-католицизму з тою цїлию, щоби їх опісля спольщити. Так зримокатоличили ся і спольщили ся найперше українські богаті родини, однакож справа з народом стояла тяжше.

Відносини в православній церкві не були тоді добрі, але не добрі були і в римо-католицькій в Польщі. Власне Поляки спровадили були Єзуїтів найперше до Польщі для ратованя своєї церкви від протестантизму на початку другої половини 16-го столїтя (1555—1558). І ось ті Єзуїти разом з польськими панами привандрували й на Україну.

Маючи силу Поляки довели до того, що деякі православні епископи згодили ся признати папу головою церкви, з тим застереженєм, що обряд і права церкви мають лишити ся незміненими. Сеї злуки з Римом довершено 1596 р. і від тодї ті Українцї, що признають папу головою церкви, звуть ся греко-католиками, або униятами.

Православні епископи пристаючи до Риму не думали польщити ся, тимчасом в Поляків був инший плян. В них унія була містком для переведеня Українцїв на латинство, а там і на Поляків. І тому не вдоволялись вони унією, але зачали всїми силами переслїдувати навіть униятів, щоби змусити їх до переходу на римо-католицизм. І богатьох поперетягали зовсїм на Поляків, инших же допровадили бодай до того, що чоловік хоч і не став Поляком, то навчив ся бодай польської молитви і зачав ходити вже до латинського костела. І тодї то повставали ті славні українські православні церковні брацтва, що так завзято боронили український народ перед латинїзацією і польонїзацією.

Вернім ся тепер до Москалїв. В тій части України, що вони давнїйше захопили, зачали вони нищити все, що українське. І православна церква на Україні значно ріжнила ся від православної московської, та Москалї старали ся затерти ті ріжницї і надати українській церкві московський вигляд.

Так як Поляки, так і Москалї старали ся тримати український народ в найбільшій темнотї.

Як же зачав український народ просипляти ся і годї було його силою придавити, почала ся брехня на всї боки. Поляки почали:

— Хто має римо-католицький обряд, ходить до костела, то він наш, від Поляк, хоч він і говорить мовою українською. Тай українська мова, се попсована польська мова.

Звісно, що так дурити можна було тільки темних. Адже ж Італїйцї, Французи, Гішпанцї, Португальцї і др. мають також латинський обряд, а вони не Поляки, бо по поль-

ськи не говорять. А воно на світї так розуміють, що — **якою мовою хто говорить, тим він є.**

Почали дурити, що чиє імя кінчить ся на „скій”, „цкий”, то се польські імена. А не згадували, що імена з закінченями „скій”, „цкій”, се загально славянські імена. Вони таксамо й українські і московські, і чеські і др. Славян. Хмельницький, Виговський, Острожський, Кальнишевський, Вишенський, Грушевський, Руданський і богато других, се все визначні українські діячі давні, або недавні чи й теперішні. Були також визначні Москалї: Бєлїнський, Достоєвський, Жуковський і др.

Те саме робили з другого боку Москалї. Хто православний, казали вони, той „русский”, себто Москаль. Всї ми „русскі”, бо всї православні. І знов не казали людям, що православну віру мають також Греки, Серби, Болгари, а вони анї троха не є „русскими”. Вони казали також, що українська мова, се мова московська, а тілько трошка попсована.

Згадати ще православних Українців з Буковини. Тут Українцї цілі столїтя жили під властию і впливами Румунів, які також бажали Українців зрумунщити. І от коли буковинські Українцї зачали ставати мудрійші, Румуни настрашили ся і зачали плести брехнї Українцям.

— Ви ніякі Русини, казали вони, ніякі Українцї, ви Румуни, ви Волохи, бо ви маєте волоську віру.

А того не згадували, що волоської віри на світї нема, як нема польської, нї московської і що та нїби „волоська” віра, се віра християнська, греко-православного обряду.

Про штундистів говорити нема що, бо вони в нас важнїйшої ролї не відограли.

Так отже як бачимо, кождий з свого боку задурював Українця вговорюючи, що Українець не Українець, але Поляк, Москаль, Волох. Кождий казав, що чоловік повинен йти за обрядом і після него означати свою народність (хоч і той обряд він натягав на всї лади).

Се повинен собі добре затямити кождий Українець — православний, греко-католик, чи римо-католик.

А дальше повинен тямити ось що:

Народність означує ся не після обряду, і не після тої мови, якою хто молить ся, але після тої мови, якою в житю хто говорить, (Чи розумно було би, колиб греко-католик

сказав: я не Українець, а старославянин, бо я молю ся по старославянськи?).

Нарід може ділити ся на кілька обрядів (пр. Німці є католики, Кальвіни, Лютри і др. а все вони Німці), але все він є одним народом і в народних справах повинен йти спільно. Але нарід не може ділити ся на кілька мов, бо се вже буде кілька народів.

Римо-католик Українець повинен знати, що сей обряд накинули його предкам його вороги Поляки, і що він повинен стреміти до того, щоби з тими ворогами бодай нині розвязати ся. Він або нехай поверне до віри своїх предків, або нехай зробить, що зробили Литовці: вони з латинських костелів повикидали чужу і ворожу їм польську мову і запровадили свою рідну литовську.

Дальше треба тямити, що обряд православний і греко-католицький, се один обряд, а ріжниця лише в тім, що духовенство ділить ся на дві ґрупи, з яких одна залежна від одних висших властий, а друга від других. Доґматична ріжниця дрібнесенька, якої не знає ані православний, ані греко-католик.

На кінци ще одно — ніякий свідомий Українець не повинен ніколи Українця римо-католика називати Поляком. Він повинен ще того римо-католика освідомити, хто він, що він, хто йому брат, а хто ворог.

ЯК ВГАДУВАТИ ПОГОДУ.

Коли сонце заходить червоно, або жовто-червоно, то се знак, що має бути дощ. Так само можна надіяти ся дощу, як сонце сходить червоно.

Коли довкола сонця або місяця видно ясний круг, після гарної погоди, то се знак, що буде дощ.

Колесо довкола сонця або місяця означає дощ, як стискає ся, а погоду, коли збільшає ся.

Дуга (веселка) означає дощ, як покаже ся рано; коли покаже ся пополудни, то заповідає погоду.

Синий небозвід, хоть би й закритий вчасти хмарами, заповідає погоду, коли небозвід біліє, то се знак, що зближає ся буря.

Мрака означає усталену погоду. Ранна мрака звичайно никне перед полуднем.

Незвичайна чистість атмосфери, ясність і миганє звізд означає близький дощ.

ДОБРА ГОСПОДИНЯ ВМІЄ ДОБРЕ ВАРИТИ.

Богато людий цінять господиню за те, що вона вміє варити добрі страви і се зовсім на місци. Добра страва. се те, що піддержує наше житє, робить нас сильними, здоровими, вдоволеними.

Однакож не всі господині вміють і не всі хочуть варити добрі страви. Одні занадто темні, другі занадто ліниві, а треті не знають ціни добрій поживі.

В старім краю дівчина не йшла замуж, доки не вміла добре печи хліба, варити ріжних страв, та робити всяких, належачих до жінки робіт. Тут на жаль на се звертають менше уваги, на явну шкоду дальшому поколіню.

Добра господиня дбає, щоби її страва була завсігди добра, смачна, ріжнородна, однакож ніколи не модна. Всі модні страви є недобрі. Вона і того додасть і того вкришить і тим заправить і все вийде в неї таке, що не нахвалиш ся. І нема в неї за богато рідких страв і не забогато густих, анї занадто масних, анї занадто пісних. Все смачне, добре, легко стравне.

Але бувають господині, що хоч і вміють варити не зле, то не варять задля браку часу. Туда пійди, се і те зроби, сього і того доглянь, от вже і часу нема на варенє. І тогди вона сяк так заколотить чого там, якоїсь саламахи, чи взагалї чого такого, що не дуже то на добру страву похоже і ставить на стіл, щоби збути ся напасти.

Се нерозумні господині. Їди не можна заступити чимбудь — напхати жолудок хоч би трачовинем і вже спокій. Здоровлє вимагає доброї поживи, а те здоровлє се такий пан, якого не ошукаєш. А ошукаєш його то себе ошукаєш. Не погодуй коня, чи вола, чи він буде тягнути? Не дай доброї пашї корові, чи дасть молока? А чоловік чейже не гірший від тих сотворінь І тому не можна казати, що робота важнїйша, ніж пожива. Найперше добре наїдж ся, а потім добре будеш міг працювати.

Треті господинї не вміють добре варити. Вони не вміють нїчого думати, не застановляють ся, не пробують як би що було смачнїйше і лїпше. В них нема навіть тілько розуму, щоби в других навчили ся. Вони не мають в нїчім міри. Вони ніколи не знають, що варити, анї як варити. Вони або дають до всього тілько смальцю, шкварків чи масла, що аж тобі обридне; або в них мусить бути все дуже солодке, що аж тебе млоїть; або все за сухе і тверде — печене, смажене, сушене, що в жо-

лудку тобі потім ніби каміня заложено; або ту саму страву повторяють цілий тиждень, аж тобі вже дивити ся на ню не хоче.

А бувають і ліниві господині, особливо по містах. Коло доброї страви богато клопоту, отже вона кусень мяса шубовсть в воду — вже є і мясо і росіл, а бараболів зварить на два дні, дотогож ще запарить кави, чи гербати, от вже і вся їда. І ті ліниві ніколи часу не мають. Там побігчи на місто, подивити ся, там розвідати ся про сплетні, там занести сплетні — і так час минає. А зварили би вони добре ,як би хотіли.

А є і такі жінки, що вміють варити, а не вміють на стіл подавати. Зварять дві, або і три страві і ставлять першу на стіл, та чекають, доки всі не понадідають ся її досить. Як же бачать, що вже ніхто не їсть і люди забирають ся від стола вставати, тогди доперва несуть другу страву. В їх голові нема навіть тілько олію, що коли хтось наїсть ся досить одної страви, то друга в його жолудку не змістить ся, отже не треба тої другої страви вже і давати. І я бачив, як чоловік бачучи, що аж тогди другу страву несуть, коли він одної добре наїв ся, образив ся і вже тої другої страви і не кушав. І мав причину ображувати ся.

Ще одно лихо є в вареню, а то — мода. Деякі жінки занехують наші народні здорові страви, а беруть чужі паї, кейки, пудінґи і т. п. Тимчасом кождий здорово думаючий чоловік знає, що понад наші страви нема нічого здоровшого і смачнійшого. Які то в нас можна варити ріжні борщі, ріжну капусту, ріжні пироги (з сира, з сира і бараболь, з каші з сиром, з капусти, з сливок), голупці, кулешу, молочні страви, бараболяні, квасне молоко і богато чого другого. Все те і ріжнородне і смачне і поживне.

Ті самі жінки мусять послугувати ся і приписами, як ті паї, кейки, пудінґи готовити. Того ложку, того унцію, того пів горняти, того наперсток, того пів фунта. Зовсім ніби яке лікарство. І з того всього виходить потім таке, як всі кейки чи пудінґи — нудке, неприємне, нездорове.

Загалом ті всі солодкі печива не варта торби січки. Жолудок від них стає слабий, мізерний, тратить ся здоровий, черствий смак, ціле тіло чує ся переладоване солодощами, зуби псують ся і цілий чоловік нидіє. В них тілько й добра, що вони з цукром. Алеж дорослі люди не діти, щоби за солодким пропадали. Є преців люди, що каву і гербату пють без цукру і чують ся дуже здоровими.

І тому розумна господиня не буде печи паїв і кейків, ні тортів і пудінґів хоч би і на найбільше свято. Вона на перекуску зладить щось свого, без тих нудких і нездорових солодощів.

Мені все пригадуєть ся, як колись на Різдвяні Свята, будучи ще невеликим хлопцем, я мав завсїгди досить перекусок без солодощів. Хотів, так брав зимний, варений пиріг зі сливок, або такий же печений; брав зимний пиріг з капусти; брав пиріг з бараболь; голубець з каші, з рижу, пампухи. Все те брав в кождій хвили, коли захотіло ся, як тут для перекуски беруть по їдї паї, кейки. І я пригадую, що вся моя давна перекуска була добра, тимчасом як тутешні солодощі нудкі, подібні до засолодженої глини, або взагалї такі, що їх ні їсти, анї на них дивити ся.

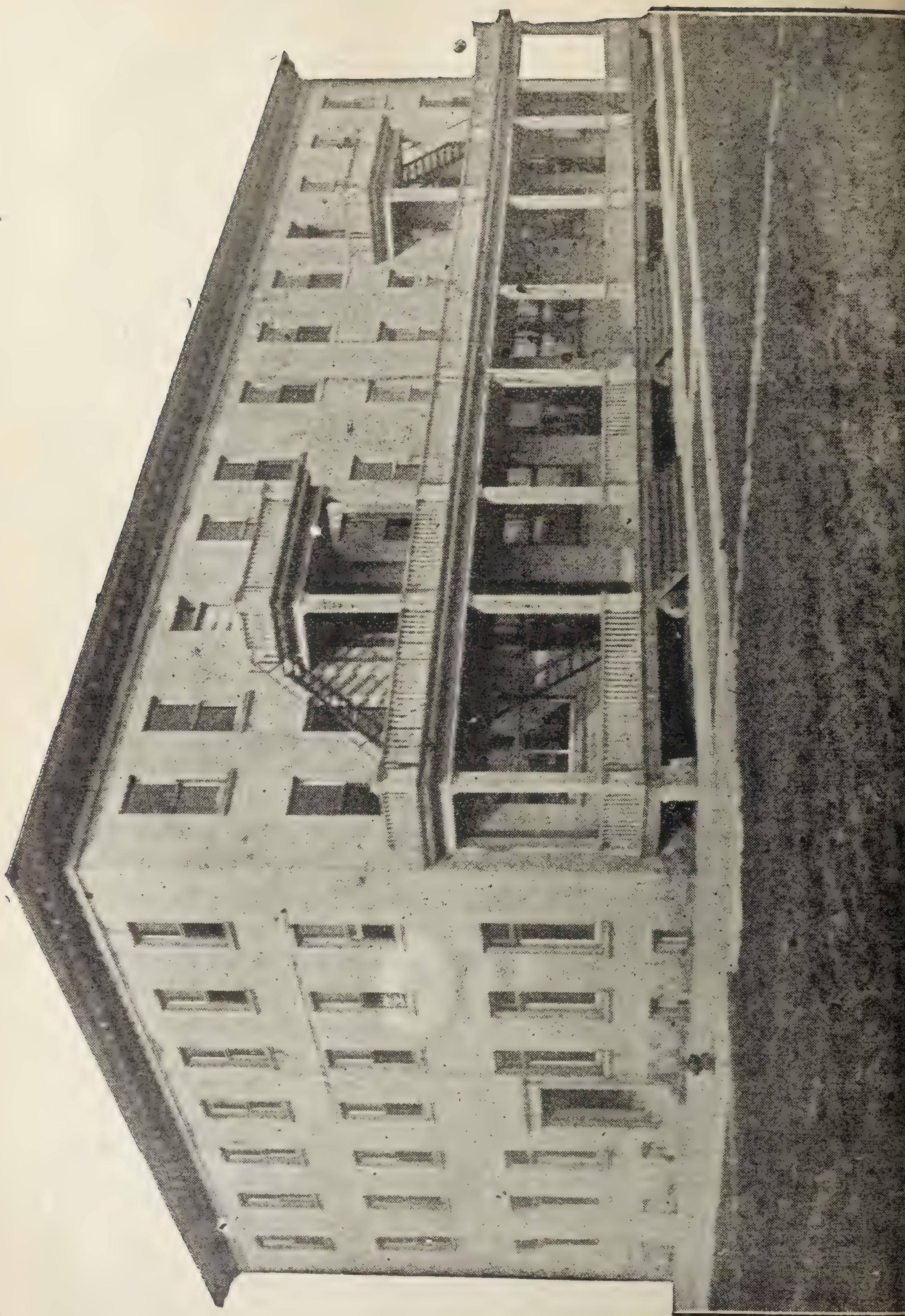
ЗНАЧІНЄ НАРОДНИХ ІНСТИТУЦІЙ.

АКАДЕМІЯ ІМ. ПЕТРА МОГИЛИ В САСКАТУНЇ.

Великого значіня свідомої кляси, чи т. з. інтеліґенції серед народу не треба богато доказувати. Той народ на світї знаний, сильний і поважаний, який має гарних, ідейних, свідомих передових людий. Деж цілий загал складає ся з мало, або й зовсїм неписьменної, темної маси, там сей загал не є нічим, як німим поштурковиском других. І не диво. Він же не має провідників, не має тих, які йому пояснили би куда йти, що і як робити; нема кому його вчити, нема кому для него книжок писати, з яких би він вчив ся; нема кому за його кривди впімнути ся. А сам він будучи темним, не має змоги собі порадити.

Однакож треба рівнож і се підчеркнути, що лише така інтеліґенція стоїть близько народу і клопоче ся його справами, яка виховала ся близько народу, його коштом, під безпосередними впливами народного житя. Історія нам каже, що українські діти, які виховували ся в школах єзуїтсько-польських, московських, мадярських, підпомагали опісля Поляків, Москалів, Мадярів чи москвофілів. Отже бачимо як важне се, де молодїж виховує ся, чиїм коштом, під якими впливами, серед якого окруженя.

Зрозуміло отже, що найліпше вихованє дають ті інституції, які здвигнув і удержує сам народ. Приватні народні виховавчі інституції, се найбільше народні інституції, в яких виховують ся такі передові люди, яких народови потрібно.

Інститут ім. Петра Могили в Саскатуні.

Такою найкращою і найбільшою виховавчою народною інституцією в Канаді є власне Академія імени Петра Могили в Саскатуні. Основана заходами щирих, завзятих в праці одиниць, а піддержувана щедрими жертвами загалу, вона вже протягом кількох літ дає приют і образоване десяткам найспосібнійших хлопців і дівчат. Промине ще небогату часу і на народній ниві буде вже богаго спосібних робітників. Тоді не буде треба кільком робити за богато, та бачити, що ще більше роботи лишає ся незробленої задля браку спосібних рук.

Будь у нас така інституція, як згадана Могилянська Академія в Саскатуні, перед десяти роками, а наше народне становище взагалі було би нині богато краще. Ми нині малибисьмо вже богатьох людий, що не жалували би труду і вмілости причинити ся до добра того народу, який є їх рідним і який поміг їм осягнути відповідне образоване і становище.

Припустімо, що нинїшні питомці Могилянської Академії мешкалиб порозкидані по приватних домах. Чи інтересувалиб ся вони тоді справами народу? Чи думалиб богато про него? Чи відчували би богато звязи з тим же народом? Саме їх окружене стоялоб сьому на перешкоді Нині ж не те. Раз, що мусять обовязково знакомити ся з історією, минулим і нинішним житем свого народу; дальше спільне гуртове житє тимбільше сприяє виробленю дійсної народної ідейности; а вкінци свідомість, що щира воля народа, підпомагає їх стремлїня, мусить скристалїзувати в їх души засаду: „Нині мені помагають другі, завтра я повинен другим помагати”.

І тому ніхто не повинен жалувати можливої для него підмоги для згаданої інституції. Доси засібнійші свідомі люди подавали княжі дари — сотки і тисячі навіть — на піддержанє сеї інституції, знаючи, що для так великої справи треба дати. Инші подавали десятки та обіцюють на будуче по змозї дальше підпомагати. Однакож не можна вимагати, щоби менша частина загалу удержувала велику народну інституцію. Її повинен і мусить удержувати весь народ.

Се повинен записати собі в памяти і в души кождий і показати ділом, що він розуміє ціну народних інституцій. Мине ще рік два і він побачить нових робітників на народній ниві — на тій ниві, де нині тих робітників так дуже бракує.

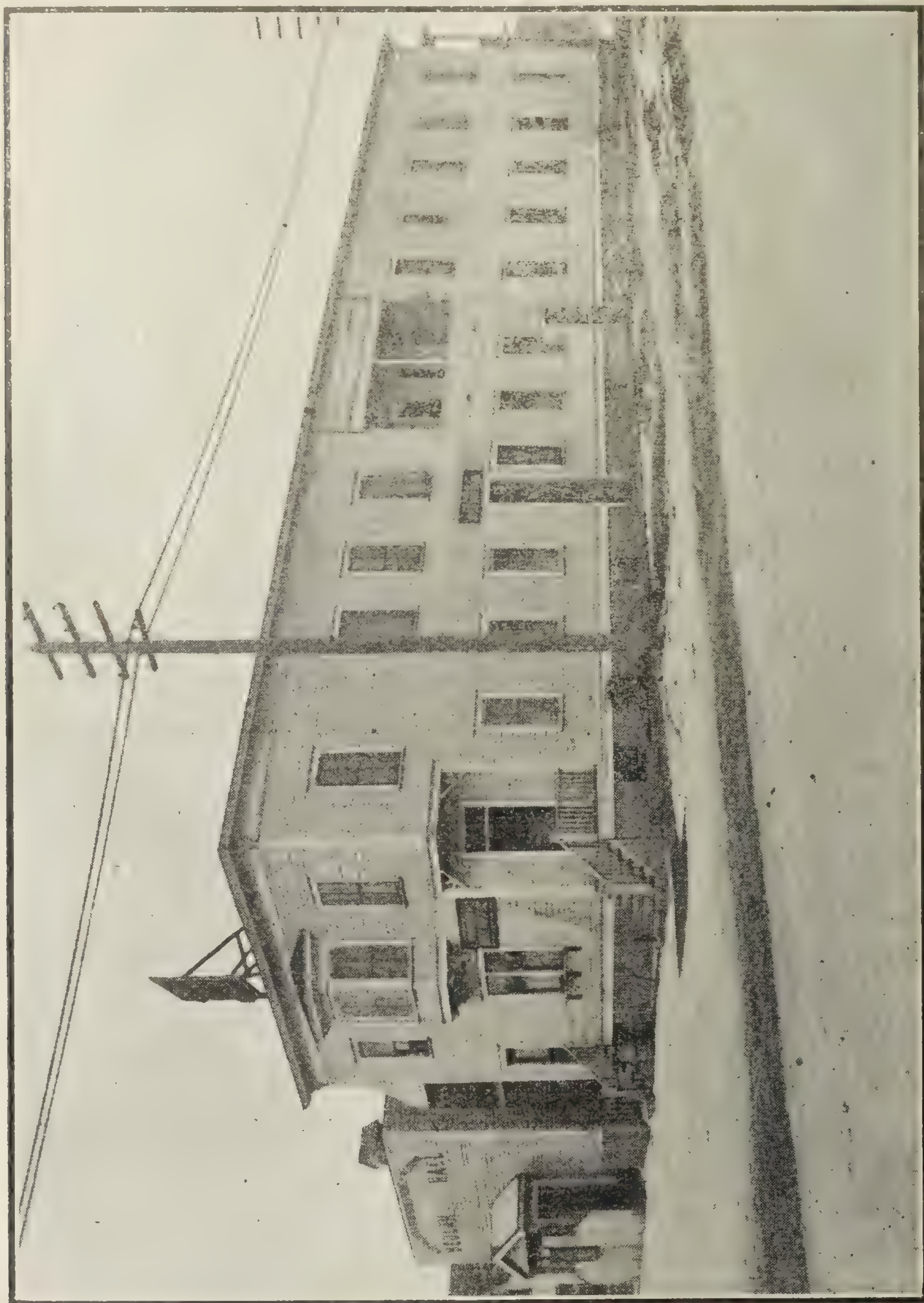
Нині згадана Академія імени Петра Могили містить в власнім будинку, а її адреса є:

P. MOHYLA UKRAINIAN INETITUTE

Box 1686, Saskatoon, Sask.

ПРОСВІТНА РОБОТА В АЛЬБЕРТІ.

Альбертійські Українці беручи собі взір з Саскачеванських, постарали ся о свою власну інституцію, яка має давати спромогу спосібній українській молодіжи здобувати висше загальне образоване і рівночасно приготовлятись на працьов-

Інститут Грушевського в Едмонтоні.

ників на ниві народній. Такою інституцією є власне Інститут імени Михайла Грушевського в Едмонтоні.

Недавно ся Інституція закупила (очевидно на виплат) дуже вигідний будинок для приміщеня студентів і студенток і тепер лише потрібно доброї волї загалу, щоби можна сплачувати будинок і удержувати образуючу ся молодіж. Що до са-

могo будинку, то його куплено дуже тано, в добрім положеню і цілий будинок відповідав вповні вимогам того рода, які має Інститут Грушевського.

Щоби однакож сей інститут міг вповні виповняти свою велику задачу, треба щедрої помочи українського загалу. Громада по нитці і бідному сорочка. Таке і тут. Нехай кождий дасть щиро, що може дати, а народна справа і народна робота піде швидко вперед і в будучности принесе сторичні плоди.

При добрій волі десяткам тисяч легко удержати одну інституцію, нехай лише всі свідомі освідомляють про сю справу менше свідомих і спонукують їх до жертв на сю велику справу. Просвіта — сеж те сонце, якого нам потрібно. Чим скорше його здобудемо, тим краще для нас. Другі не ждуть, але використовують кожду хвилю, щоби придбати те, що найважнійше — свідомість.

Отже нехай ніхто не забуває свого обовязку зглядом Інституту Грушевського, якого адреса є:

THE H. M. UKRAINIAN INSTITUTE,

10564 - 98 St., Edmonton, Alta.

———o———

»УКР. НАРОДНИЙ ДІМ« В ВІННІПЕҐУ.

В 1916 році Українці в Вінніпеґу купили великий будинок на „Український Народний Дім” при вулици Боровс і МкҐреґор. До висше згаданого року не мали Українці в Вінніпеґу свого кутка, тинялись по чужих салях. Українські просвітно-драматичні товариства та другі культурні та економічні орґанізації не мали сталих льокалів, не мали сталого притуловиска, свого осередка, деби все гуртувати ся і звідки мав би виплывати всякий добрий почин. Тов. „Укр. Народний Дім” є заінкорпорований ще в 1913 р. на 10-долярових вкладках. В р. 1919 Укр. Нар. Дім поширив свою роботу та змінив статут що до вписового, яке тепер виносить лише 5 дол., а се тому, щоби дати спромогу і найбіднійшому Українцеви вступити в члени. „Український Народний Дім” попирає український народ добровільними жертвами з цілої Канади, бо сей дім не є лише для Українців Вінніпеґу, але для Українців з цілої Канади!

На „Укр. Народнім Домі” тяжить ще поважний довг, який треба сплачувати сего року, бо пощо платити що року сотки долярів проценту?! Лїпше булоб, щоби гроші, які видаєсь на проценти, обернути в поміч для бідної і талановитої молоді-

жи, на книжки, на „Рідну Школу” і другі українські загально народні справи.

Апелюємо отже до всіх Українців цілої Канади, до рільни-

Український Народний Дім в Вінніпегу.

ків, робітників, інтелігентів по містах, на кольоніях: оподаткуйте себе лише на суму ОДНОГО ДОЛЯРА і сю лепту вишліть в поміч народній Інституції, на сплачне довгу „Українсь-

кого Народного Дому" і так власними силами підтримаймо всякі народні інституції.

Власними силами підтримаймо всякі народні інституції.

По прочитаню сього, перекажіть своїм приятелям і знакомим, та спонукайте кождого до жертви на „Український Народний Дім".

Всяка лепта буде оголошена в пресі і в пропамятній книзї. Жертви і спис жертводавців шліть в реґістрованім листї на адресу:

UKRAINIAN PEOPLE'S HOME

590 Burrows Ave. **Winnipeg, Man.**

ДЕЩО З ЖИТЯ ДИКИХ ЛЮДИЙ.

Коли говоримо про диких людий, то нам здаєть ся, що сї дикі люди зовсїм не такі, як ми, але страшні людоїди, без розуму, без людських кращих прикмет. Тимчасом **ми дуже милимо** ся, коли так думаємо. В **диких людий є певні сторони,** за які ми їх звемо дикими, а вони можуть в нас рівнож бачити такі сторони, що мають повне право дикими нас називати.

Для приміру візьмімо війну. Дикі воюють між собою часто, може і постійно, так ми думаємо, але зате воюють на менші розміри. Вони воюють не після точно означеної методи, але як попаде. Деякі дикі навіть їдять людий другої околиці, або воєнних бранців. Се страшно! Коли однак глянемо з того боку на себе, на людий цивілїзованих, то побачимо, що тут війни хоч і не провадять ся постійно, але зате на такі розміри, що мілїони людий гине, а сотки мілїонів попадають в найбільшу нужду. І цїлий наш мирний час зуживає ся лише на воєнні приготованя. Цивілїзовані мертвого людського тїла не їдять, але за те живих людий мучать, морять голодом, неволять і убивають для наживи.

І що з того виходить?

В місячнику „Ди Опен Корт" з 1919 р. було поміщено ряд статий про житє і звичаї диких людий і для нас буде інтересно почути, що про тих диких там говорить ся. А говорить ся там між иншим таке:

Як виглядає дикий чоловік?

Дикі люди є звичайно щасливі і вдоволені своєю долею.

Між собою поводять ся добре і є дуже ввічливі. Мущини бувають добрими чоловіками а женщини добрими жінками. Дуже рідко чути там про більші злочини. Вони дуже поміркован́і і незвичайно поважають старих людий.

Про дітий дуже дбають і вчать того що добре і справедливе, після моральних засад, які там приняті. І така наука жиє з чоловіком через ціле його житє.

Але попри тім бачимо в них богато забобонних обрядів, що видають ся нам дурними або смішними. А деякі кроваві звичаї нас просто перестрашують.

Однакож показує ся, що навіть їх кроваві звичаї не виплива́ють з їх дикости, або жорстокости. Сї звичаї є частию їх релїгійних вірувань, тих вірувань, які мають спільну основу з усїми релїгійними віруванями.

Сього не розуміли перші цивілїозвані люди, які зайшли між диких. Нинї однакож знаємо, що коли Тасманки мають на тїлї всякі синцї і знаки, то се не від побоїв за невірність, як давно думано, але що сї знаки роблять там для прикраси. Коли мешканцї острова Фіджі убивають старих людий, то не зі злої волї, але тому, що вірять ,що так забезпечать їм щастє за гробом, отже роблять з любови.

Колиб хто запитав, хто більше моральний — дикий чоловік, чи цивілїзований, то першенство треба признати дикому. Він жиє близше природи, ніж його цивілїзований брат, отже житєм здоровим, непопсованим. А коли йому бракує висших моральних понять, то зате в него нема тих великих злочинів, які має чоловік цивілїзований і які плекає цивілїзація. Загально беручи, то моральність в диких висша. Вони не провадять безпощадних війн, щоби забрати сусїдський виноградник, анї таких, де поле вкриває ся мілїонами порозриваних тїл. Вони не забудовують своїх країв злочинними палатами, анї не вкривають своїх сїл неславою. Вони не потребують товариств для повздержаня кризди над дітьми, анї не будують тюрем, в яких би виховували ся злочинцї.

Що до їх поведеня, то вони богато випереджують цивілїзованих. Їх чемність богато краща і відношенє між собою лїпше, ніж між людьми західної Европи. Вони дуже дбають, щоби не спричинити невдоволеня.

Релїгія в диких займає рівнож висше місце, ніж в нас. Там кождий вчинок має релїгійну основу, або релїгійне призванє. Правда, що богато їх вірувань виглядають для нас дїточими, але хиба і в нас таких нема? Цивілїзований, що ві-

шає на шию грудку камфори, щоби охоронитись від слабости, не ріжнить ся нічим від дикого, що для того самого вішає амулєт. Але що до дійсної витревалости і відпорности, то в дикого її більше, бо релігійна віра дає для сього твердшу основу.

Однакож впливи цивілїзованих доводять до того, що дикі люди вигибають. Їх обряди і звичаї зміняють ся, а з тим ослаблює ся їх житє і переходить щораз на гірше.

А відвічальність за се спадає на місіонарів, купців і поселенців, яких в небезпечних хвилях піддержують европейські уряди на шкоду і поневоленє диких.

Правда, були місіонарі, що ставали в обороні прав диких народів, як — Сельвін в Новій Зеляндії, Коленсо в полудневій Африці і Гвипл в Злучених Державах. Їх імена довго не забудуть ся. Однакож таких нема богато. Найчастійше місіонарі несуть не мир, а меч; буває навіть, що ті, які йшли спасати людий перед вічною загибелею по смерти, радять, щоби цілковито повинищували ті народи, о яких спасенє їм повинно би ходити.

Так оден місіонер в 1878 писав до сера Бартела Фріра, що Зулюсів в Африці треба зовсім винищити і додавав, що на се згодить ся не лише „королева Вікторія і наше сумлїнє, але і самий Всемогучий". Таке писав голоситель заповіди: Любіть ваших ворогів, тоді, коли Зулюси боронили своєї землї перед білими рабівниками.

Були випадки, що місіонерам говорено: Коли не можете провадити своєї роботи успішно, ми дамо вам збройну поміч.

Зулюський король, Цетевайо, нарікав, що місіонарі ширили про його край брехливі вісти і старали ся завести в його краю чужий уряд.

Відомі також випадки, що коли тоземці (яких називано дикими) обороняли своїх прав, то місіонарі нападали на них, щоби пімстити ся.

Звичаї диких винищує ся постійно зневагою, погордою, висміванєм, отже злочинними способами. В однім прим. місци люди обожають Бога Дощу. Сим людям зачали місіонарі так докучати, що ті мусїли буками гонити їх від себе. А були випадки, де місіонарі буками силували людий, щоби їм покорили ся, не виключаючи й жінок.

В східній Африці місіонарі давали злодієви по десять тузинів буків (120), та забороняли перебувати в певних околицях, а деякі директори місій в листах захвалювали кару бійкою.

Місіонари впровадили між диких грудні і другі слабости. Вони вбрали Африканця в европейську одежу і дали йому хоробу. Священик Арчібальд Е. Гонт з льондонського місійного товариства не дуже давно заявив, що десятьлітний досвід в Полінезії і Новій Ґвінеї показав, що з впровадженем чужосторонних товарів, одежі і горівки, прийшли разом і слабости, які винищують тамошне населенє. А найгірше винищує европейська одежа, хоч такої одежи там не треба і дикі носять її більше з мусу, як для потреби. Коли стемніє, вони її зовсім скидають і на холоді, чи дощи сидять без неї.

Зауважити треба ще одно. Африканські женщини скаржать ся, що відколи мають европейську одежу і християнську віру, то мущини дуже часто їх напастують, тимчасом як за поганських часів, коли вдодатку всі ходили майже без одежі, женщини з боку мущин були зовсім безпечні.

Робота місіонарів, се також борба між місіями ріжних сект і церков. Кожда секта каже, що лише вона веде до спасеня і тамошні люди зовсім слушно питають: „Як же ми можемо дізнати ся, хто з вас правдивий, коли кождий з вас себе правдивим називає, а другого уважає неправдивим?" Між місіонарями провадять ся ворожнечі, католики підбурюють народ проти протестантів, а протестанти проти католиків. Свого часу протестанти роздали малюнки, на яких було намальоване пекло, повне римо-католиків. Таке і подібне роблять усі.

Як народ розуміє християнську проповідь, характеризує отсей висказ тубольця в Ротуля: Місіонарі кажуть, що коли люди будуть добрі і будуть давати досить „копрів" місії, то підуть до неба. Коли будуть злі і не дадуть, чорт забере їх до пекла".

А треба знати, що „копра", се зерно косового оріха, що має в собі богато олію, отже в торговли має немалу вартість.

Богато місіонарів зовсім забувають заповіди Христа і тих, що міняли гроші в єрусалимськім храмі і лакомо глядять на хліб і рибу, а також і душу тих, для яких вони повинні би своє житє віддавати. Заступник комісіонера для Східного Пасифіку заявив, що на Нових Гебридах майже всі місіонарі займають ся торговлею і тягнуть великі зиски. В Тонґа місіонарі навіть заборонили виріб місцевих одягів на те, щоби вони могли спроваджувати убранє з подальше і торгувати.

Коли подібне можна сказати про місіонарів, що проповідують розпятого Христа, то чого можна сподівати ся від нових европейських поселенців чи взагалі недуховних білих лю-

дий, які заходять між тих, яких вони дикими уважають. Місіонар може в добрій вірі обрабувати їх з їх релігії, але поселенець обрабовує з землі, руководячись головно лакомством. Всюди, де біла раса розширює ся, приходить за нею алькоголь і хороби. Европейські товари знищили місцевий промисл. В Африці поливані начиня і товари з Менчестер винищують гарні ручні вироби місцевої штуки.

Кодрінґтон пишучи про Мелянезійців каже, що старі тамошні люди нарікають, що зелїзо, матерія, тютюн і ширше знане про світ, не може винагородити тої страти, яку принесли нові слабости і знищене громадських звязків. На Острові Четверга є місточко, де повно брудних склепиків і шинків. Там тяжко перейти улицею, щоби не здибати чоловіка до безтями пяного.

Перед кілька лїтами до Анґлїї приїхав був християнин мурин з Західного Берега Африки і тут він привіз мішок, з якого виняв фіґурку поганського божка і сказав: „Сей поганий предмет ми обожали давнійше. Та я покажу вам що ви нам дали за нового Бога" — і витяґнув фляшку горівки.

В Африці наложено податок від хати, а наслїдки з того такі, що жите стало ненормальним. По кілька родин містить ся в однїй хатї, щоби не платити податку, молоді менше побирають ся, щоби не мати клопоту з податками, а зате ширить ся розпуста. Жіноцтво забагає европейських одягів і других витребеньків, що відбиваєсь шкідливо на родиннім і суспільнім житю.

Тесаме роблять американські Індіяни, — продають тревалі і теплі шкіри, в які колись вбирали ся і ходять в лахах, яких достарчають білі купці.

В Африці і других сторонах, де жиють т. зв. дикі народи, впроваджено европейські школи, які там виховують культурних людий. Та на нещастє европейські школи зробили своїх вихованків лїнивими, зрадничими, невдоволеними; ті вихованки задля свого вихованя уникають ручної роботи і раді бути тільки попами, або взагалї чимсь таким, де нема тяжкої роботи І тепер сї нові попи з тубольців, виховані в европейській школї, дивлять ся зневажливо і з погордою на свого неписьменного брата. Учений мущина невдволений своїм чорним виглядом, отже білить лице; він невдоволоний своїм коротким покрученим волосєм, отже уживає всяких способів, щоби примусити його рости, як він хоче. Дивлячись з погордою на ручну роботу, він хотів би бути вченим, або взагалї

мати тілько легку, дотого добре платну роботу.

Таке дають европейські школи і загалом европейська цивілїзація тим народам, які її доси не мали. І нема ані одного приміру, де би „дикі" народи зискали фізично чи морально, сіткнувши ся з висшою цивілїзацією. Завсїгди виходило одно з двох — люди з меншою цивілїзацією, або вигибали, або морально і фізично занепадали.

Таке несуть з собою місії, таке несе те, що люди цивілїзацією називають. Богато здорових народів стало слабовитими. Рідне, природне житє „диких" народів підкопуєсь з усїх боків. Освячені віками місцеві звичаї зневажає білий влїзливець і називає їх дїлом діявола і всїх його ангелів. Кожде віруванє і кожду форму житя переїначує ся, а наслїдок того такий, що цїла суспільна (громадська) будова розсипає ся, а на її місце не приходить зовсїм нїчого тривалого.

Річи, що в очах Европейця є забобонами, в Африканцїв чи деинде є моральною силою. Вони вказують їм напрями і границї в поведеню, отже мають тимсамим етичне (моральне) значінє. Однакож не мають вони вартости для цивілїзованого мурина. Той сміє ся з усього, що має народ, все чого народ боїть ся, чим руководить ся і коли перше не плював, бо уважав се забороненим, то тепер плюванє уважає заслугою. І виходить таке, що тепер тойсам плює і лиже те, що наплював...

Опис інтересний, що не казати. Але не тілько інтересний. Він думаючому чоловікови може дати неодну здорову думку і змінити його погляд на неодну справу. Люди, яких ми дикими називаємо, є людьми не гіршими, нїж ми, може нераз дикими богато лїпшими, чеснїйшими. Вони мають свою культуру — свою релїґію, звичаї, обряди, засади, забобони. Але те, що забобонами є для других, є великою моральною силою для муринів в Африцї, для Полїнезийцїв, чи кого. Сї „забобони", се ті форми, кругом яких ґрупують ся і з яких випливають їх житєві чинности. Але приходять люди, нищать сї форми, розбивають житє, деморалїзують народ. Сї приходцї не терплять „забобонів", але що в них є кращого від забобонів? Може знанє? Знанє, як розпиячувати людий, обдирати і деморалїзувати їх житє?

З того виходить, що те, що чужий чоловік бачить в мене і називає „забобоном", та радить менї той „забобон" покинути, в мене може бути річию житєвої ваги. І тому я не мушу слухати чужих, бо їх рука собі крива, але думати по своєму і

додивлятись, чи тої „забобон" не має в собі моральної сили для мого житя.

Не все є забобоном, що хтось забобоном називає. І чоловік, який не терпить жадних „забобонів", не є ще конче людяним, ані розумним. Чимало є людий, які не тілько не мають забобонів, але не мають ніяких людяних засад, не признають ніяких моральних законів. Ціла їх віра ограничаєсь до мікробів і долярів. Чим сї люди кращі від сумлїнних, але забобонних людий?

Дехто невинний звичай, навіть дуже гарний звичай, називає забобоном. Дехто житєві принципи характерного чоловіка зве забобонами. Дехто народну штуку, що обявляєсь в обрядах і звичаях та святкованях, а з якою вяжуть ся моральні засади, — зве забобонами. Дехто совість людську зве забобоном, якої, мовляв, тілько жінки та дурнї боять ся.

І тому те, що другі звуть в мене забобоном, може бути для мене частию моєї культури, обявом творчости мого народу, історичною памяткою, предметом штуки, символом моральних правд, знаком братаня, зверхною формою тих кращих почувань, які родять ся і жиють в людській души...

Та чи всякий се розуміє? **К.Т.Ц.**

Жаль Ваги Не Має.

На небі сонечко сияє,
Холодний вітер завіва,
За душу холод сей хапає,
Відради серденьку нема.

Нема відрадоньки, і вісти
Від щирих душ я дармо жду —
Один блукаю я по місті,
Та всїм недолюдкам клену.

Від болю серце омлїває,
З надією я попращавсь —
У грудях дух ми запирає,
Щоб хоч домів дошкандибав...

Тяжкий мій смуток та чималий,
Нїчим його і розігнать —
Мабуть сюда мене заслали,
Віку щоб скоро доживать.

В. Шашкевич.

КІЛЬКА ПОРАД.

ЗАГАЛОВИ.

Загал повинен памятати, що в злуці сила. А злуку треба основувати на здоровім, холоднокровнім розсудку і добрій та щирій воли і готовости для доброї справи. Загал повинен старати ся бути свідомим, а тоді не дасть ошукати ся комунебудь. Длятого він повинен читати, думати, за всім слідити. Загальні народні справи повинен щиро підпомагати і рівночасно мати право контролї над народною роботою. В усяких справах повинен стояти за всїх, а всї за одного. Повинні собі взаїмно помагати по братерськи, по сусідськи, по товариськи. А біднїйшим богатїйші повинні помагати. Громада по нитці, а бідному сорочка. Се все зєднає всїх тїсно в одну спільну силу.

РОДИЧАМ.

Родичі повинні бути примірними для своїх і чужих дїтий. Їх слова повинні бути для дїтий законом. Раз сказати — дїти знають, що мають їх послухати. Любіть дїтий, але не давайте розпусти. Нехай вас дїти слухають, а не ви їх. Се не є родичі, що чують ся безрадними супроти дїточих забаганок. Ставте ясно і незмінно перед дїтьми ваші жадання, щоби вони завсїгди знали, що їм можна, а чого нї. Будьте строгі для дїтий, де сього треба, але на звичайні помилки будьте вирозумілі. Найперше радьте і заохочуйте до доброго, а опісля приказуйте. Не кричіть, не ганьбіть богато. Се і погано і шкідливо. Замість того спокійно, але рішучо і коротко приказуйте. Докір і ганьба тим кращі, чим коротші і розумнїйші. Докоряти можна і мовчанкою, коли хто вміє. Але докоряти як найменше. Про минуле не згадувати. Дармо дїтий не дразнити. Відноситись до них по товариськи, доки вони добре поводять ся, але нїколи не падькати дуже над дїтьми. Затямте, що лише з доброї школи виходять добрі ученики. А добра школа там, де розумні і добрі учителї, що тримають ся виразної і розумної системи, та відповідної дисциплїни. І дім повинен бути такою школою.

ЧОЛОВІКОВИ — ЖІНЦЇ.

Нехай будуть вирозумілі на помилки одно для другого. Нехай себе поважають так, як добрі приятелї. Нехай тямлять що — нема риби без кости, а чоловіка без злости і тому нехай старають ся як найменше злостити ся самі, а до чужої хви-

левої злости привязувати мало ваги. Щасте в домі залежить також від достатку. А щоби був достаток, то треба вміти працювати і щадити Але не конче вже треба жити по жебрачому. Виставність і панські забаганки нищать майно і спокій. Простота і поміркованість, се найкраща засада. Жінка нехай не мріє про служниці, неробство, марноване часу і гроший. Добра жінка сама працює, коби лише не надміру. Само здоровле вимагає праці. Добрий чоловік буває вирозумілим на похибки жінки і помагає її там, де він може і потрібно. Родинне жите повинно засновуватись на тих засадах, на яких добре приятельство засновує ся. А в приятельстві нема кризди, ні неволі, ні використовуваня одної сторони другою, але взаїмна пошана, поміч і вирозуміне.

ХЛОПЦЕВИ.

Хлопець повинен приставати лише з добрими людьми, а уникати тих, що не дбають ані о свою позагу, ані не є статочними. Часу нехай не марнує на пусте, гроший на непотрібне нехай не видає. Коли може, нехай їде до висшої школи, колиж ні, нехай попри другій роботї богато читає, думає, вчить ся. Всяка наука придасть ся в житю — читане, писане, рахунки, музика. Важною річию є ремесло, яке воно би не було. Нехай завчасу обзнакомить ся також з народними і всякими громадськими справами. Танців, карт і т. п. забав нехай уникає. Нехай поводить ся всюди поважно, примірно, взірцево; менше говорить, а більше думає. Про рідних нехай дбає і старає ся жити з ними в як найбільшій згоді. Для товаришів нехай буде щирий. Для себе строгий.

ДІВЧИНІ.

Дівчина найперше повинна хоронити ся загально жіночих прогріхів. Нехай за богато не говорить; других не обмовляє; про моду, пудри і т. п. не дуже дбає. Стрій повинна носити скромний, невибагливий, поводити ся скромно. Треба виробляти розсудок, терпеливість і контролю, щоби не скоро ображувати ся і непотрібно не злостити ся.

В молодих дівчат є богато дїточих забаганок. Доперва старший вік дасть їм досвід і більше зnаня і тому нехай знають, що їм треба більше знати, як знають. Дівчина нехай сходить ся тільки з людьми статочними, поважними, а оминає всяке дранте. Чимбудь чужим нехай зараз не захоплює ся, але шанує і любить передовсім своє рідне. Нехай читає свої

книжки й часописи й інтересує ть ся поважнійшими справами. Коли може йти до якої висшої чи фахової школи, нехай йде. Може вчити ся кравецтва, стеноґрафії (шортгенд), брати учительський курс і др. — Не повинна йти замуж за мущин чужої народности, щоби опісля не прийшло ся жалувати. Загалом повинна старати ся бути чесною дочкою своїх родичів і свого народу.

ПАТРІОТОВИ.

Всякий, а вже передовсім передовий чоловік в громаді повинен поводити ся так, щоби бути взірцем для всїх і щоби можна всїм сміло в очи подивити ся. Лицемірство викриває ся нинї чи завтра. Передовий повинен усїм стояти на переді — свідомостию, вирозумілостию, терпеливостию, витревалостию. На нїм лежить більше обовязку і відвічальности, бо на него більше очий дивить ся, ніж на других.

Він має обовязок пильно слїдити за всякими громадськими і краєвими справами; поводити ся з людьми статочно, не горячити ся в дискусіях; бути розсудним й прихильним, не зневірювати ся, коли якась робота не вдала ся, але бути готових й тисячу разів зачинати її на нового; завсїгди стреміти до того, щоби свої погляди і поради висказувати ясно і сміло.

ПРОЦЕСОВИЧЕВИ.

Процеси забирають непотрібно богато гроший і наносять сором процесовичам. А процесують ся люди часом за дурницї. Оден не змовчав, другий занадто образив ся, от вже і процес. Або причиною буває слїпе і дурне лакомство до чужого маєтку. Один рад все забрати, а другому не лишити нїчого. І тількоб трошки розуму, а процесів не було би.

ФАНАТИКОВИ.

Фанатиком стає чоловік так, що занадто переймає ся чимсь одним, а про друге не має понятя. Читає приміром тілько одного рода книжки — релїґійні, або соціялїстичні, з одною областию знакомить ся, про другі області не знає нїчого, от вам вже і фанатик. А фанатики є всякі — релїґійні і протирелїґійні, соціялїстичні, інтернаціоналїстичні, партійні і др. Фанатизмови сприяє також упереджене, яке одні люди виробляють в других до нелюбих їм справ. Щоби отже не бути фанатиком, треба знакомити ся зріжними напрямами житя і з ріжними областями. Тоді буде рівновага.

УКРАЇНСЬКІ СПРАВИ.

Нова доба в житю українського народу зачала ся на початку 1917 року. Російська революція, що зачала ся 8 марта 1917, порозривала кайдани з рук поневолених народів і тоді власне зачинає ся орґанізоване самостійного українського житя і української держави.

Не будемо тут ширше переповідати сього, що вже відоме, а лише згадаємо побіжно деякі важнійші хвилї і випадки, що відбули ся на протязї від 1917 р.

Після розпаду Росії український народ через свої орґанізації і своїх відпоручників вибрав собі свій парлямент — Українську Центральну Раду, якої головою став проф. Мих. Грушевський. Опісля вибрано з Центральної Ради міністерство — Секретаріят.

З початку була думка, що Україна маючи повну автономію буде в злуцї з федеративною Росією, однакож показало ся, що Москалї й автономії признати Українї не хочуть, отже тоді проголошено Україну самостійною державою.

Листопада 7-го, 1917 р. большевики з Лєніном і Троцьким скидають правительство Керенського і беруть власть в свої руки та зачинають мирити ся з Німеччиною. Зачали ся мирові переговори в Берестю Литовськім. Делеґати України, як самостійної держави, підписали мировий договір 9-го лютого, 1918 р.

Однакож не було мира між Україною і большевиками, які хоч словами признавали право на самостійність України, то на дїлї пійшли війною проти неї, щоби її поневолити. Се примусило Українцїв звернути ся до Німеччини о поміч. І Німцї післали „на поміч" війська, однакож помагали не Українї, але собі. Забирали, що могли, рабували, та на місце Центральної Ради поставили гетьманом Скоропадського (28-го червня 1918 р.). Однакож народ став проти гетьмана, який сприяв лише Німцям і Москалям. Дійшло до того, що 15 листопада 1918 р. гетман оголошує прилучене України до Росії. Се викликало загальне повстане і власть гетьмана 11 грудня 1918 р. кінчить ся. З України

забирають ся також Німці і на переді всеї роботи стає ґенерал Семен Петлюра.

З упадком гетьмана і початком влади Петлюри зачинає ся нова вперта борба України о незвисимість.

Петлюра — Вороги України.

За часів Центральної Ради Петлюра був міністром війни. Однакож коли Німці прийшли на Україну, Петлюру арештовано і він просидів в тюрмі сім місяців. Колиж сила Німців на Україні зачала слабнути, Петлюру в початку падолиста 1918 р. увільнено і він сейчас зачинає орґанізувати народне повстанє проти Німців і Скоропадського і продовжом двох місяців зорґанізував таку силу, що вигнав і Німців і гетьмана.

Герб і печатка Української Народної Републики.

Від тоді на переді всеї роботи на Україні стоїть Петлюра.

Всї, хто бачив і знає Петлюру, кажуть, що се великий український націоналїст, чоловік незвичайної витревалости і такту. Його одинокою цїлию є — вибороти Україні повну незвисимість. Про силу волї і спосібности Петлюри може свідчити і се, що рівночасно з Петлюрою появляло ся на Україні чимало ватажків, однакож весь світ бачить липе в Петлюрі репрезентанта і героя Укріани. Тамті як появляють ся, так зникають, а він оден стоїть, хоч які трудні хвилї приходить ся переживати. Досить згадати, що був час, коли Петлюра мав не більше як шість верстов України,

одначе ж не піддав ся зневірі, ні розпуці.

Трудности, які стоять перед Україною се — велике число ворогів з одного і брак амуніції з другого боку. Ціла північна границя України, се боєвий фронт большевиць-

Головний Отаман Семен Петлюра.

кий; полудневе-східна сторона — Денікін; Одеса — французькі війська разом з польською і другою збираниною; недалеко звідтам на захід — Румуни, а на заході — Поляки.

Справа була би легка, коли би вороги України послу-

кували ся лише власною силою. Тимчасом деяких з них скріпляють, головно амуніцією аліянти — як Денікіна і Поляків. А прецінь український народ не залишає борби.

Національна свідомість за послідних кілька літ на Україні дуже розширилась. Люди набрали ся досвіду, спробувавши хочби большевицького раю, за яким давнійше деякі вздихали.

Центром України є Київ і о него спорючим дуже розходить ся. І тому Київ переходив в послїднім недовгім часї кілька разів з рук до рук. Український уряд довший час мусів перебувати поза Київом, в Винници і др. містах.

Большевики забравши столицю України встановили були свій уряд з Раковським, однакож з весною 1919 Петлюра виганяє знов на час большевиків з Київа.

Поволи відносини між Румунією й Україною зачали поліпшувати ся і Румунія годить ся на перевіз потрібних річий Петлюрі і ще дещо. Також в аліянтів можна зауважати зворот бодай на словах.

Полишили ся ще большевики, Поляки і Денікінці.

Галицька Україна.

Війна закінчила ся 11 листопада. Кінець війни був і кінцем Австрії.

Як лише стало видним, що Австрія розлїтає ся і народи, з яких вона складала ся, ґрупують ся й орґанізують ся в нові держави, не заспали й Українці. На Народних Зборах у Львові 19 жовтня, отже ще в часї війни, Українцї проголосили східну, українську Галичину Самостійною Українською Републикою. А 1-го листопада Українцї перебрали весь заряд східної Галичини в свої руки.

Однакож Поляки не вдоволяли ся своєю Польщею — їм захотіло ся й української Галичини. При розпадї Австрії вони лагодять ся взяти її в свої руки, лагодять „Ліквідаційну Комісію”, що мала перебрати власть над нею, однакож ся власть була вже в українських руках.

Вся власть перейшла в руки Українців спокійно. Але в кілька днів по сім львівські Поляки зачинають розрухи — стрілянину. Рівночасно в Польщі орґанізуєсь армія против Українців.

Листопада 21 два озброєні польські поїзди прибули до Львова і зачала ся війна. На Львів кидали також бомби з літаків.

Поляки підпомагані аліянтами зачали тепер війну проти Українців в Галичині, яка тревала около сім місяців.

Дня 1-го грудня 1919 наступає зближенє української Галичини з Великою Україною, а 2-го січня 1919 р. проголошено злуку з Україною.

Довго і завзято бороли ся Українці з Поляками, однакож мусіли вкінци уступити перед польською силою. Головне, чого Українцям бракувало, то амуніції. Се змусило українську армію до відступу за Збруч, на землї Великої України, де прилучила ся до армії Петлюри. А Поляки, на припорученє Мирової Конференції, занявши Галичину, зачали заводити свій розбійничий лад, про який дальше поговоримо.

Буковина.

При розпаді Австрії буковинські Українці заявили ся також за злукою з Україною, однакож невдовзі Буковину заняли Румуни, а пізнійше і галицьке Покутє, єднаючись з Поляками.

Угорська Закарпатська Украіна.

Війна досить освідомила була закарпатських Українців, однакож сила їх була за слаба, щоби самим про себе рішати. В Хусті відбув ся зїзд угорських Українців 22 січня 1919, де рішено прилученє закарпатської України до Української Народньої Републики. Вислано в сїй справі депутацію до Станіславова з жаданєм, щоби тутешні війська заняли закарпатську Украïну, однакож тогди військова сила Українців була тут на се за слаба.

Москвофіли ж зі своєї сторони — тамошні і галицькі, підпомагані Чехами — довгий час перед тим, робили вже заходи коло прилученя закарп. України до Чехо-Словакії. В липни 1918 відбуло ся в Америцї голосованє, приладжене москвофілами (голова Жаткович) де більшість заявила ся за прилученєм до Чехо-Словакії. Се предложено Мировій Конференції і вона не питаючись закарп. Українців віддала їх Чехо-Словакії. За сим було також майже все тамошне духовенство.

Українці в Парижу.

Коли зачали ся мирові переговори в Парижу, Україна також вислала туда своїх репрезентантів, хоч її не признано державою. Головою делеґації був д. Сидоренко. Канадій-

ські Українці вислали також двох делеґатів від себе — дд. Ів. Петрушевича і О. Меґаса. Зі Стейтів виїхали як делеґати др. Білик і Анґлієць Геміл. Пізнійше головою делеґації став ґр. Михайло Тишкевич.

Польське паковане в Галичині.

Польським бажанем завсїгди було — відбудувати „історичну Польщу", себто, таку, яка була за королів і до якої належали Литовці і Українці. Вправдї Вільсон поставив новий принцип — щоби кождий нарід мав право на **самоозначенє** (право рішати про себе) однакож сей прин-

Осип Безпалко,
мін. праці в урядї Петлюри.

Семен Вітик,
міністер для Галичини в міністерстві Української Народної Республики.

цип не знайшов признаня в мирової конференції, а вже зовсїм не по душі був він Полякам, дарма, що вони завсїгди називали себе великими демократами і властителями всїх можливих людських чеснот.

На українських землях польські пани мають великі маєтки, отже сї пани і ґрафи постарали ся, що Мирова Конференція дала їм східну Галичину на час, щоби там нїби знищили большевиків, і завели лад, хоч нїяких большевиків в Галичинї не було, а лад зараз з перебранєм влади завели самі Українці.

І так почав ся **польський лад**, оснований на взірцях „Проєкту на знищенє Русиї".

Страшні насильства, морди, убійства, арештованя і вивоженє Українців до польських таборів, або до вязниць зачали ся з тою хвилею, як Поляки взяли в свої руки Галичину. Таких мордовань певно ще не затямила історія.

Вісти про польські звірства принесла до Канади й Америки українська преса з Европи — се було одно жерело. Другим жерелом, що потверджувало вісти подані пресою, є листи, що дістають тутешні Українці від своїх рідних з занятих Польщею сторін. В них то люди оповідають, як Поляки бють Українців нагаями, забивають навіть на смерть; як палять села, рабують все, що попаде, гонять канчуками до безплатної роботи; знущають ся на всї лади, вирізують навіть язики, виколюють очи.

Але „цивілїзований" світ про се нїчого не хоче знати. Кореспонденти ріжних пресових бюр, часописий, урядів, що слїдять за кождою дрібною сензацією, і за всїми важнїйшими випадками по найменших закутках світа, не згадують і словом про се польське панованє. А той же цивілїзований світ так осуджував Турків за масове винищуванє Вірмен. Нинї дїєть ся може й гірше, як в Вірменії, однакож терпіня Українців не досягають сумлїня цивілїзациї.

Польські насильства.

Перекажемо тут вкоротці деякі факти з історії польських насильств в Галичинї. Се виймки з заприсяжених зізнань тих Українців, яким вдало ся втічи з польських рук та виймки з листів.

1. В Нагуєвичах, рідному селї Івана Франка, ляхи помордували дїтий, щоби ті нїби сказали, де батьки заховали зброю. Зібравши дїтий з цїлого села, замкнули в дзвіници, яку обложили соломою і запалили. Почули ся розпучливі крики дїтий. Деяким вдало ся втічи, але до тих стріляли польські леґіонїсти. Двоє вбито, решта смертельно попечена.

2. В Кобилянській Воли, старосамбірського повіту, хтось доніс, що якийсь малий хлопець мав кріс (ґвер) і вистрілив з него. Леґіонїсти відрубали йому обі руки, викололи очи і так пустили.

Село Сисовець, пов. Сколє, ляхи спалили. Селяни ка-

жуть, що Поляки ніби шукали за дезертирами в такий спосіб. Запалили і стріляли до втікаючих з хат людий. Ціле село зійшло на жебраків.

В Кобилянській Волі леґіоністи позаганяли людий до хатів і тогди запалили село з усіх сторін. Саміж стояли з крісами (з ґверами) і кождого, хто тікав, клали трупом на землю. Так вбили 13 душ, а між тими жінок і дітий. Згоріло тоді 17 загород.

В Східници, дрогобицького повіту хотіли взяти свідомого селянського орґанізатора, Олексу Дзюбака. Він сховав ся, отже леґіоністи зрабували хату, забрали худобу, витягнули на двір його дочку і катували по голім тілї до безтями. Побили і старенького батька Дзюбака і загрозили, що коли син не зголосить ся, то прийдуть знов і повбивають всю родину. Син жалуючи своїх рідних другого дня сам зголосив ся до польської команди, бо не мав за собоюніякої вини, крім орґанізаційної праці. Однакож Поляки привязали його до лавки і били аж доки не появили ся рани і тіло зачало відпадати. Рани натирали солию. Серед таких мук Дзюбак помер.

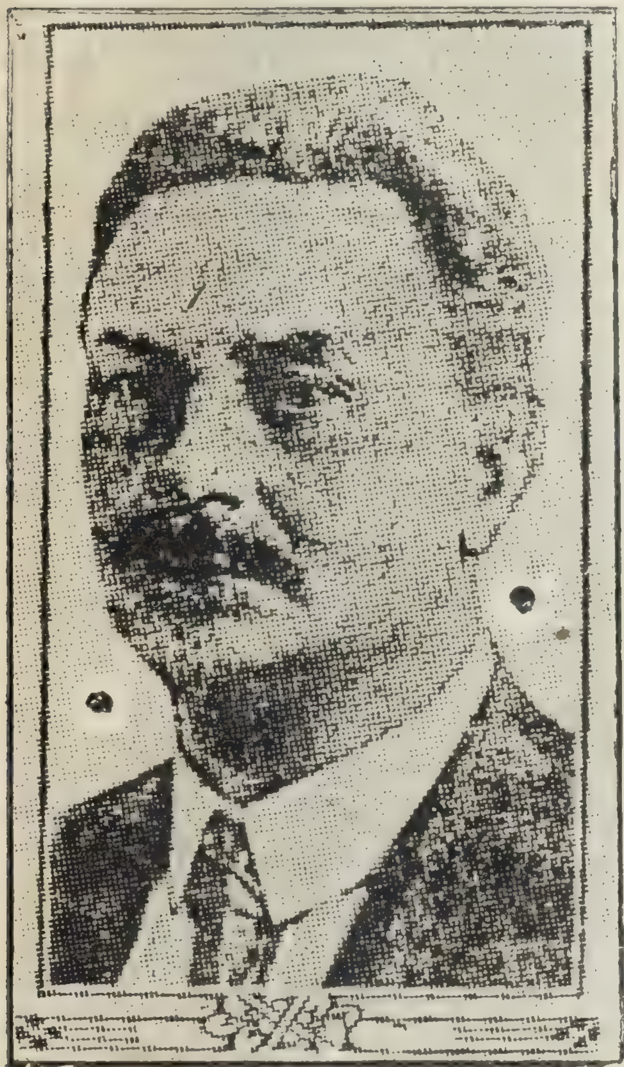
Панї д-рова Гриневецька опублїкувала такий страшний факт, винятий з листа, який одержала від брата. Брат її пише: „Нашого найдорозшого татунця замордували Поляки. Обляли його окропом. Відтак кольбами поломили йому руки і ноги та розчерепили голову. Татко ще мучив ся і не міг умерти і тодї баґнетами пробили його груди". — Додатиб, що замордований мав понад 70 лїт, і був греко-кат. священиком.

В листї одержанім з села Волчухи доносять родичі синови в Канаді: „Тут ходять поліцаї, тай гонять дївчат до роботи дурно, без гроший, та ще бють нагаями. А ми не мали хлїба і в чім йти, то мамуня сидїли цїлий місяць в арештї за то і мало не згинули."

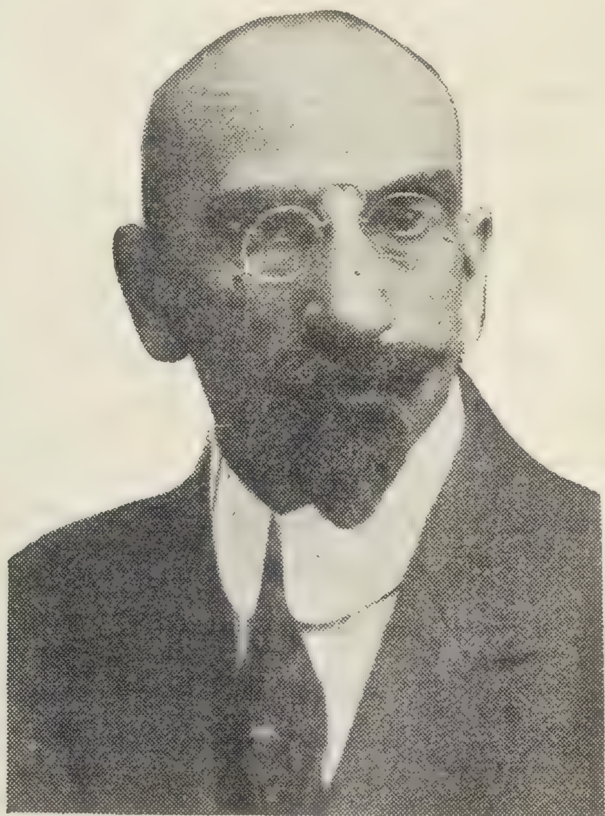
Шукаючи за Миколою Журавчиком з Східниції, пов. Дрогобич, польські жандарми і не могучи його знайти, вивели його сестру Маґду на гостинець і дали 25 нагаїв, щоби сказала, де брат. Потім гнали гостинцем і грозили, що коли не скаже, ще будуть бити. Вона почала втікати через кладку до сестри. За нею почуло ся сїм стрілів і дївчина ранена ще прибігла до хати. Другого дня її непритомну завезли до шпиталю.

В селі Млинове, пов. Дрогобич, Поляки шукали за вихованком Леха, Павлишком. Пізнійше, коли не знайшли, кинули бомбу до хати Леха, яка убила його і жінку.

В Східници, пов. Дрогобич, знущали ся над населенем та виганяли на панські роботи до фірми „Рогак" і др., причім так побили радного Олексу Дзябака і Олексу Журавчика, що відвезено їх до шпиталю, бо поломали їм ребра. — Такоже леґіоністи застрілили чет. Чупака. Вели його

Др. Ю. Бачинський,
голова Укр. Місії в Вашінґтоні.

Др. В. Сіменович,
з Чікаґо, щирий і працьовитий український громадянин, який дав почин орґанізації „Українського Червоного Хреста" в Америці і Канаді.

нїби до Мразниці до його жінки, однак в дійсности провадили його в противний бік і за містом під хатою Гриця Підтичерського застрілили. Потім сказали, що застрілили коли втіків, хоч є яких 50 свідків, які знають, що се брехня.

В Люблинци Новім, пов. Чесанів, 20 грудня 1918 безборонного десятника, Юрка Шеремету, прокололи сім разів баґнетом, а сестрам казали провадити умираючого селом. Поляки казали, що так буде кождому, хто хоче України. Рівнож дуже побили Гриця Комара, а потім інтернували. — Тойже свідок наводить инший випадок, де в Миля-

тині, коло Буська, пов. Камінка Струмілова, Колодку Михайла (родом з Равського пов.) легко раненого в руку добили леґіоністи кольбами.

В Тисівци, пов. Сколе, Поляки шукали за о. Морозом та комісарем з Турки Банадом. Не знайшовши запалили сім хат.

В Гаях Вижних (дуже свідоме село), пов. Дрогобич, всіх молодих мущин покатувавши, інтернували, застрілили одного 23-літного парубка, а на громаду наложили 300,000 корон кари. — В Трускавци, тойже повіт, побили свідомого Українця, Андрія Біласа в пяти так, що мусіли виносити його на руках і не знати, чи жиє. Бите в пяти так виглядає: найперше леґіоністи розрізують пяти, а потім бють, або вбивають цьвяхи. Инший свідок каже, що Біласови вбивали цьвяхи.

В Нагуєвичах жадали Поляки видачі крісів і люди видали. Потім скликали мущин від 18 до 60 літ коло церкви, зібраним казали покласти ся на землю і так по лежачих бігали, ранячи їх острокованими чобітьми. Хто тікав, за тим стріляли з машинових крісів. Крім того наложили на село 100,000 корон кари.

Кузьо Микола зізнав, що в таборі полонених (мабуть в Стрию) полонених Українців брали до роботи кождого дня; при їдженю польський сержант Красневич давав кождому 10 до 15 нагаїв — отже денно 30 до 45 буків.

В околици Золочева розстрілили Поляки 30 полонених Українців (а полонених нїгде на світї, крім Поляків, не стріляють).

На Тустановичі наложили, пів мілїона корон кари (контрибуції) на Трускавець 100,000, Держичі 50,000, Колцець 25,000 корон і на инші села подібно.

Текля Загайдак, жінка Костя, мешкаюча в Котівці зложила в Копичинцях таке зізнанє: До її хати прийшло трох польських жовнїрів і казали, що шукають за Українцями, але зачали найперше обшукувати її і забрали в неї 3,610 корон. Того дня удала ся вона до польського офіцира в Копичинцях зі скаргою і офіцер сказав: „Йдіть до дому, гроші вам віддасть ся.” Ледво вона відійшла від дому, до якого пійшов офіцер, як вийшли з сусїдного дому жовнїри і зачали її бити крісами, всіляке виговорюючи.

По дорозї до дому знов бив її здибавший жовнїр, а ве-

чером прийшло до неї пять польських жовнірів і казали йти до Копичинець пізнавати тих, що взяли гроші. Коли вийшла з хати, грозили, що хату запалять, коли не скаже де її сестра. Потім пустили кажучи: Йди, а як завтра сестри не буде, то возьмемо тебе і твою маму”.

Ведучи полонених з Городищ до Озірної (пов. Золочів), жовніри їхали скоро, а полонені мусіли з ними бігчи, причім били їх нагайками, шаблями, руками. В Озірній польські офіцери знов били українських старшин.

Варвара Черниш, 70-літна, зізнала в Копичинцях: Коли в Кошівці робили Поляки перешукуваня, то зайшли до неї і взяли пару черевиків з сина, пару чобіт з чоловіка, верх сукняний з дамського кожуха, хустини ,сорочки і т. п. А казали, що шукають за амуніцією. Другого дня запалили стодолу Николи Сагайдака і не позволили гасити. Коли її чоловік, Іван Черниш, літ 70, і син вернули від огню, прийшло 30 леґіоністів і зачали бити сина і чоловіка по твари так, що син упав. Тогди дальше били і копали ногами, а потім ледво живих повели до Копичинець. По дорозі знов били, а потім забрали кудась і вона про них нічого не знає. Крім того взяли около 12,000 корон (очевидно на тамошну, а не канадійську рахубу).

В селі Маркові застрілили Поляки 75 літного війта Григорія Врубльовського за те, що він називає ся „Врублевський”. Знов в Маркові зрабували тамошного Жида, а коли не мав вже що дати, привязали на хрест і били нагаями, доки не стратив притомности. Його двом дочкам обломили обі руки. — (Повисші вісти з Маркови не провірені, а лише подані як поголоски).

Инший свідок оповідає в довгім зінаню, як його полонили в околици Беремян-Жнибродів над Стрипою. Тут він вже оповідає про ті муки і знущаня, яких зазнають полонені й арештовані та інтерновані Українці в польських таборах. Він каже:

„Мене приведено до поручника 6-го полку уланів, Янушевського. Той казав розібрати мене до нага, забрав моїх 1,100 гривень, годинник, черевики ,одежу, а навіть слюбну обручку з пальця. Все те або вдягнув на себе, або сховав до кишені. При розбираню його прибічник вдарив мене кілька разів нагайкою по голові так, що зробив глубоку рану. Стягаючи обручку з пальця поранили мене тяжко. — В

Беремянах, де мене відвели, надивив ся я на всяке. В присутности майора Пітля кождого обрабовували. Богатьох побили буками, ланцами й прикладами крісовими (ложами зверів). Головно знущали ся над жовнїрами, що були коло українських машинових крісів. Всїх їх порубали шаблями і кождий мав 5—6 глубоких ран на тїлї. Непритомних, окровавлених повикидувано на віз і повезено до Золотого Потока. І мене сюда невдовзї привели. Тут я не подобав ся якомусь польському фельдфеблеви і той засудив мене на смерть. Відвів мене на бік, приложив револьвер до голови і бувби вбив, колиб його в тій же хвили не покликали були до команди. Він покинув мене, але обіцяв прийти і покінчити зі мною. Тимчасом я замішав ся між товпу полонених і вратував ся. Нас замкнули до замкових келїй. В ночи польська ескорта далї нас рабувала й обдирала. До хорунжого Кузьми прислав в ночи якийсь польський штабовий офіцир свого чуру по скіряні камаші, які бачив в нього й здер. Ми звертались до капітана Лєшнєвського з просьбою о інтервенцію, та, очевидно, безуспішно.

Слїдуючого ранка нас повели до Нижнева. Тут військова ескорта з дивизії Желєґовського передала нас в руки галицьких частин, розльокованих по етапах. Держали нас цілий час під голим небом на приднїстрових моклаках. Рабунки, знаруги й побиваня продовжувались далї за дозволом стацїйного команданта. Тут нас заваґонували до худобячих возів, саджаючи по 60 людий до воза. Завважую, що за цілий сей час, себто від 11-го до 16-го, отже майже за цілий тиждень ми не дістали поживи нї разу. Першу т. зв. чорну каву або зачорнену чисту літню воду ми дістали щойно в Перемишли, куди нас спрямували. Місцеве селянство й жіноцтво виносило нам по дорозї хлїб, молоко й всяку страву, та ескорта відганяла від нас людий нагайками. На кождій стації влазили до возів зелїзничники, за допомогою ескорти витягали людий на двір, клали на землю й побивали буками та нагайками до безтями. Головно знущали ся станиславівські зелїзничники.

В Перемишли нас відставили до табору на Засяню, де командантом є Нєдзвєцький. Той ще раз обшукав лично всїх старшин й замкнув нас до тюрми. До малесеньких келїй, знаних давних австрійських темниць одиничок, кліток найбільше обєму 5 м³ поручник Нєдзвєцький повсаджував

по 16 й більше людий. Одно віконце в горі забите, воздуху буквально ні крихітки, при тім за тонкою стіною находила ся кльоака, від якої невиносимо воняло. Ми просили плютонового, щоби відкрив нам вікно. Сей годив ся на се, але жадав заплати 100 корон за годину. Тому, що ми були обрабовані до тла, то не були всилї зібрати поданої суми й купити собі трохи воздуха.

В тюрмі сиділо крім нас маса других полонених й інтернованих зі світської та духовної української інтеліґенції. Обходженя з н

ганяють прикладами на вправи, кажуть, скакати, повзати по землї й сїдати на ципочках. Для знаруги кажуть співати при тім українські національні пісні. Хто не хоче або не може вправляти ся, того бють що сила нагайками.

З тюрми відставили нас до табору на Засяню. Там ми найшли понад 20 священиків, 150 світських українських інтеліґентів, 30 женщин і дївчат й около 100 селян, а в тім числї жінки з малими дітьми, нелїтних хлопців і дївчат, калїк й старців. Якусь глухонїму жінку замкнули під замітом головної зради за се, що на питаня польського офіцира, де находить ся наше військо, не дала, бо не могла дати, жадної відповіди. Був один калїка-інвалїд без правої ноги й обох рук. Сього приарештовано під замітом спроби прорваня зелїзничих рельсів. Малого 8-ми лїтнього хлопця знов як „небезпечного аґітатора” й т. и.

В таборі є осібна варта, т. зв. пащирки. Їх задачию є ходити з дротяними канчуками і побивати що сила кождого без розбору, хто тільки навенернть ся під руки. Що здичілі опричники не дивлять ся нї на стан жертв, нї на вік, нї на пол, се розуміє ть ся само собою. Побивають селян, панї, панночки, жінки, священиків й дїтий на рівнї. Першої ночі побили вони одного 75-лїтнього старця так, що той до раня помер. Його назвище знає інтернований о. К.

19-го липня привезли зі Львова придніпрянську місію Червоного Хреста, яка мала всї міжнародні папери й документи. Сю місію в числї 4-ох людий держали Поляки насамперед повний місяць у Львові, вічно манили її надією на виїзд, а опісля приарештували.

20-го липня пополудни з нас сформували транспорт. На чолї пор. Нєдзвецький поставив двох дурноватих жовнїрів, вбрав їх в синьо-жовті ленти, шапки прикрасив на-

писями: Петлюра, Петрушевич, Україна й др. та кажучи їм співати соромницькі пісні повів через місто. Сам йипор біля них й коли нещасні хорі переставали співати, бив ліскою, аби співали далї. Польська публика ставала на хідниках й оплескувала видовище. Місцеві інтерновані інтеліґенти казали нам, що в сей спосіб відходить з Перемишля кождий транспорт.

До Берестя ми приїхали 23-го липня. Нас не хотів приняти задля браку місця жаден другий табор — ні в Варшаві, ні Івангороді, ні Щипюрні, ні табори в Познанщині, отже відставлено нас до новоназначеного табору в Берестю т. зв. Шопи — Буг. Ся шопа, се комплекс довгий на 200, широкий на 150 кроків. На нім стоять 2 більші й 1 менша шопа, які служили за австрійських часів на склад саперських матеріялів, отже бараки є голі, без долівки, без провітру й вікон. Стоять вони над самим берегом Буга. Перед першим малим бараком є лятрина (виходок) призначена для цілого табору. Перша шопа поділена на дві частини. Одна призначена для офіцирів, друга на шпиталь. Дві дальші призначені для мужви.

На сїм окрайцї землї сидить збита маса 5500 людий. Сидять всї просто один на другому на шиї. Прохід немислимий, бо колиб вийшли з бараків всї нараз, то не сталоб місця. Воздух страшний... Ми просили команданта табору, підпор. Зборовського зі Львова, щоби усунув нас з нашого бараку, який находив ся на 3 кроки від лятрини але безуспішно. Страшнїйшою звірюкою в людськім тїлї його помічник — Жид підпор. Бренер. Води чистої нема нїгде. Табор увесь оснований дротом.. Тому приходить ся пити воду з Буга, яка в сїм місци занечищена калом і відпливами лятрини. В бараках нема жадних прич до спаня анї клаптика соломи. Все спить покотом на сирій землї. Раз зявив ся в таборі командант твердинї ґен. Шамота. Ми просили його о полекшу, на що він відповів: „Будьте вдоволенї, що живете! Ви пощо били ся? Коли вам зле, то здихайте й так!...”

І справдї гинуть наші люди в тім пеклї скорше, чим мухи. Перш усього від голоду. Їсти дають два рази на день. Рано тепла вода звана чорною кавою, після полудня горохова зупа. Та зупи дають так мало, що половина арештантів не дістає нїчого а друга половина хапає немов звірята

по пару горошків прямо в рот. Як ми прийшли до табору, всюди ще зеленіла трава й листє на деревах. Тепер з них ні сліду. Люди повискубували траву зі землї й пообривали листє з дерев та поїли. Всї повиснажувані, ходять немов живі трупи зі западеними лицями й очима. Богато вже обезсилених до такої степенї, що не може піднятн ся з барлога й тільки серед мук жде на смерть, як на спасенє. В таборі царить страшна епідемія тифу, горячки й червінки. Денно вмирає приблизно 50 людий. Нема жадних лїків, нї лїкарської опіки. Між полоненими є 2 наших медики та вони безсильні. Одно, що роблять — се переносять хорих до т. зв. шпиталю, який віддалений від других бараків на кількадесять кроків й ту хорі догасають. По таборі ходять поль-

Будинок українського університету в Камінци.

ські жовнїри й побивають тих напів-живих трупів в лахмаіях нагайками. Всюди роздають ся проймаючі крики божевільних, яких нїгде не вивозять. Решта сидить по кутках на пів гола й безвпинно оббирає себе з насїкомих, якими люди обсипані немов порохом. Справдї картина гідна уяви Данта.

Раз прийшов оглядати наш табор якийсь французький полковник та Поляки сказали, що ми большевики, отже він не хотїв з нами говорити, махнув лиш рукою й пішов. Також сповістили нас, що має приїхати до Берестя американський делєґат Морґентав. Ми виписали розпучливе пи-

сьмо до наших американських земляків з просьбою о поміч, о біле але чи воно дійшло їх рук не знати, бо письмо пішло до таборової канцелярії, яка певно його знищила. Нема сумніву, що коли наші представництва й культурна суспільність світа не вступлять ся за нещасними жертвами польських кровопійців, то до 2-ох місяців не остане живим в таборі ні один чоловік.

Мені вдало ся замішати ся до переходячого транспорту повертаючих з Росії австрійських Німців й по деяких пригодах в Варшаві й Кракові, дістати ся до Відня — сими словами закінчив український офіцир своє страшне, грозою проймаюче оповіданє про пережитє в польськім пеклї.

І. Огієнко, ректор укр. університету в Камінци і мінїстер віроісповідань.

Ось так виглядає польська „миротворча" робота в Галичині та взагалї польська цивілїзація. Такого звірства, яке роблять нині Поляки, не знайшов би певно і в людоїдів. Подібних фактів, як тут наведено, є богато більше, та задля браку місця їх всїх містити годї. Досить однакож і того, бо дальші факти говорять те саме і лише продовжують ланцюх злочинів.

Треба однакож тямити, що се лише дещо з того, що там нині дїє ся. Се лише те, що прокраде ся поза поль-

ський кордон, або відважнійший хтось згадає мимоходом в листі до родини. Який же страшний образ був би, колиб ми вповні про все дізнали ся! А ми дізнаємо ся, а то й самі побачимо.

Такі злочини не можуть минути ся безкарно. Наше сумлїнє вкладає на нас святий обовязок відплатити за всї кривди коли не нинї то завтра. Батько синови, дїд внукам буде передавати обовязок сього, доки не прийде та хвиля, коли Поляки мусять приймити заплату у двоє. Коли вільно загарбувати чужі землї, і вимордовувати народ перед очима цивілїзованого світа, то нам вільно, нї — се моральний наш обовязок подвійно готувати оборону і заплату. І ми мусимо її невпинно і всїми силами готувати.

СПОДЇВАНЯ НА БУДУЧНІСТЬ.

В листопадї 1919 р. сер Оливер Лодж, виголосив лекцію в Льондонї про ту силу, яка криє ся в атомі (найменшій часточцї якої будь річи — матерії) і між иншим сказав так:

Енерґія (сила) одного атому раду рівнає ся силї двотопової гармати, яка вистрілює пять разів 100 фунтовий набій. Колиж вся енерґія з'ужиє ся, то се, що лишає ся, є оловом, або чимсь, чого від олова годї відріжнити і в нїм вже такої творчої енерґії не бачимо.

Здає ся, що всї річи, які самі собою є дуже тяжкі, мають величезний засіб енерґії, треба лише знайти спосіб, як ту енерґію розбудити й з'ужити. Се нїщо, що сї річи (як зелїзо, камінь, чи що) виглядають мертві і нечинні. Кордіт (дуже сильний вибуховий матеріял) виглядає також на дуже невинну річ, доки його енерґії не розбудить ся. А як розбудить ся тодї яка в него сила!

Подібна сила є в усїх або богатьох річах, однакож доси не знаємо, як її розбудити й ужити.

Здаєсь, що золото, срібло, мідь, і другі річи, мали колись надмір енерґії, як має нинї радій, однакож коли її з'ужили, то прибрали стан відпочинку. Однакож засіб їх сили не цїлий з'ужив ся.

Треба отже вірити, що за час, може за сотки лїт, люди винайдуть спосіб, яким будуть уживати сили впрост з атомів якоїбудь матерії і тодї вуголь, бензина, нафта, чи другі горіючі річи будуть зовсїм непотрібні.

КІЛЬКО КОШТУВАЛА СВІТОВА ВІЙНА.

Слово „війна” в кождім здороводумаючім чоловіці викликує дрож за плечима, не зі страху перед нею, бо розсудні люди завсїгди відважні, але на згадку сих страшних річий, які вона приносить з собою.

Бували ріжні війни в історії людства, тривали довше й коротше; були такі, які тягнулись кількадесять літ, а бували й такі, які провадились лише кільканайцять днів. Одначе такої страшної війни, яка скінчилась між аліянтами а центральними державами, головно Німеччиною, як світ світом ще не було. І хотяй вона тривала не кількадесять літ, а близько чотири і пів року, наробила тільки шкоди, тільки страт в людях, спричинила тільки нужди й терпінь, як кількадесять ріжних воєн, взятих разом.

Возьмім хочби страти в людях. Самих убитих і померших з ран на поли борби й по шпиталях було не менше чим десять мілїонів людий. І се все були люди молоді, повні житя, надій, підпора родичів, цвіт народа. Ранених в сїй війнї було застрашаючо велике число й хотяй правдивих й точних обчислень нема, можна певно сказати, що не менше чим 28 мілїонів.

Кілько людий померло наслїдком воєнних невгод, з голоду, холоду, перепрацьованя й хоріб, сього сказати годї, бо держави не „покінчили” своїх обрахунків під сим зглядом, так, що приблизне число не відоме.

Та попри сї величезні страти в людях війна спричинила шалені страти в маєтку. Як за великі сї страти в маєтку обчисляє американський професор економії Ернест Боґерт, який цифрами доказує, що теперішна европейська а радше світова війна коштувала суму 338 білїонів долярів (один білїон має 100 мілїонів).

П. Боґерт зібрав всї зіставленя страт, оголошуваних час від часу державами беручими участь в війнї й на основі сих фінансових звітів зладив слїдуючсй загальний рахунок: Число всїх убитих й померших з ран в війнї виносить 9.998.771, з того сама Росія до революції, (себто до марта 1917 р.) стратила що найменше 4 мілїони в убитих. Грошева вартість поодинокої особи в кождій державі обчисляєсь в сей спосіб: Пересїчна економічна вартість Амери-

канця 4.720 дол.; Анґлійця $4,140; Німця $3.380; Француза і Бельґійця по $2.900; Австро-Угорця $2.720: а Москаля, Італійця, Серба, Грека і инших держав по $2,020.

На основі того обчисленя кожда держава понесла слідуючі економічні страти **числячі вартість погибших на війні своїх горожан:**

Росія (до революції) понад	8,000.000.000
Німеччина	6,750,000.000
Франція	4.800.000.000
Анґлія	3.500.000.000
Австро-Угорщина	3.000.000.000
Італія	2.384.000.000
Сербія	1.500.000.000
Туреччина	1,000.000.000
Румунія	800.000 000
Бельґія	800.000.000
Злучені Держави	500.000.000
Болгарія	200.000.000
Греція	75.000 000
Портуґалія	8.300.000
Японія	600.000

Страти в маєтку на суші (прим. знищенє фабрик, складів, зелізниць, домів і т. д.) виносять

загальну суму	$29.960.000.000
З тої суми Франція стратила ...	10.000.000.000
Бельґія	7.000.000.000
Італія	2,710.000.000
Сербія, Альбанія і Чорногора ..	2.000.000 000
Британська Імперія	1.750.000.000
Німеччина	1.750.000 000
Росія	1,250.000.000
Румунія	1,000,000,000
Східна Прусія, Австрія і Україна, всі разом	1,000,000,000

За сим слідують страти на морі, які включають: затоплені кораблї мінами, субмаринами або в инший спосіб ладунок (товари) на сих кораблях. І так:

Кораблів затоплено на вартість ..	$3.000.000,000
Ладунків (товару)	3,800,000.000

Разом страти на морі в кораблях і товарах виносять 6 білїонів і 800 мілїонів долярів.

До воєнних коштів вчисляєсь також і страту через знищенє або зменшенє продукції, яка виносить 45 білїонів долярів.

До того ще вчисляєсь за страту, спричинену війною, також і воєнні запомоги, яких удїлено на суму один білїон.

Через війну потерпіли також і невтральні держави, які обчисляють страту на суму $1,750,000,000.

Лишаючи поменші рахунки страт, які подавати тут заняло би за богато місця, професор дає таке загальне зсумованє страт, спричинених війною, а се:

Безпосередні страти	$186,336,637.097
Посередні страти	151,612,542,560
Разом війна коштувала	$337,946,179,657

або словами 337 білїонів, 946 мілїонів, 179 тисяч і 657 долярів.

Як каже сам професор Боґерт, повисші числа не беруть в рахунок наслїдків війни на житє, на людське здоровлє, на добробут, моральність і инші стежки людського житя. Очевидна річ, що **дійсний** кошт війни не дасть ся обрахувати грошевими видатками, чи обчисленями ворожих держав за весь час війни — бо кошта сї остануть необчислені.

Війна ся приспішила й революцію, яка захопила східно-европейські держави і Німеччину; кілько страти ся революція спричинила й спричинить, покажуть будучі статистики.

УКРАЇНСЬКА ФАРМЕРСЬКА ЕЛЄВАТОРНА СПІЛКА

є одинокою українською економічною орґанізацією в Канаді, яка занимаєсь торговлею збіжа на поважну скалю.

Хотяй доперва два літа минуло від заснованя Спілки, нині вона є найсильнійшою економічною орґанізацією. До тепер Спілка числить поверх 1200 членів-шеровців і за сих два роки свого істнованя вспіла збудувати 14 елєваторів в ріжних місцевостях, а то:

В провінції Манітобі є в слідуючих місцях: **Етельберт, Сіфтон, Овкбурн, Мензі, Толстой і Фішер Бренч** (в Елфістон має будуватись)

В провінції Саскачеван: **Аран, Норквей, Мікадо, Шіго, Ґудів, Джасмін і Кридор.**

Українські фармері повинні підтримувати Українсько-Фармерську Елєваторну Спілку так морально, як і матеріяльно, бо економічні орґанізації є конечними для нашого народу, а вони лише тоді зможуть втриматись і рости, коли народ підтримає їх. Фармері в тих околицях де є елєватори нашої Спілки, повинні вдаватись з продажию збіжа до тих же. Там знайдете солідну услугу.

В околицях, де нема нашого елєватора, наші фармері повинні слати своє збіже до нашої Спілки.

Колиб котра околиця хотіла мати свій елєватор, хой свідомійші фармері напишуть до нас, а ми подамо потрібні інформації і поможемо зорґанізувати.

Хто хотів би стати членом-шеровцем Української Фармерської Елєваторної Спілки, мусить купити принайменше один удїл. — ОДИН УДЇЛ (ШЕР) КОШТУЄ ТЕПЕР $110.00.

Спілка приготовляєсь поширити свою діяльність побіч торговлї збіжа ще в инших галузях торговлї.

Ставайте членами-шеровцями С-ки сейчас і підпомагайте її всякими можливими способами, бо в зрості і силї наших орґанізацій лежить наша будучність.

Поодиноко ми слабі і виставлені на всякі визиски і зневагу, а в злуці лежить наша сила!

ЗАРЯД СПІЛКИ НА 1919-1920 РІК:

Посол **Т. Д. Ферлей,** през.; **Г. В. Сліпченко,** І. заст. през.; **В. Колодзінський,** II. заст. предс.; **Н. А. Григорчук,** секретар. ДИРЕКТОРИ: **В. Г. Гривнак, М. Ортинський, А. Леонтович, І. Рудачек і Д. Луговий.**

ЗА ВСЯКИМИ ІНФОРМАЦІЯМИ ПИШІТЬ НА АДРЕСУ:

RUTHENIAN FARMERS' ELEVATOR CO., Ltd.

278 Grain Exchange, Winnipeg, Man.

КАРТА ЗАМОВЛЕНЯ І МІРИ

(Виповніть кожде питанє).

Name ....

Post Office ....

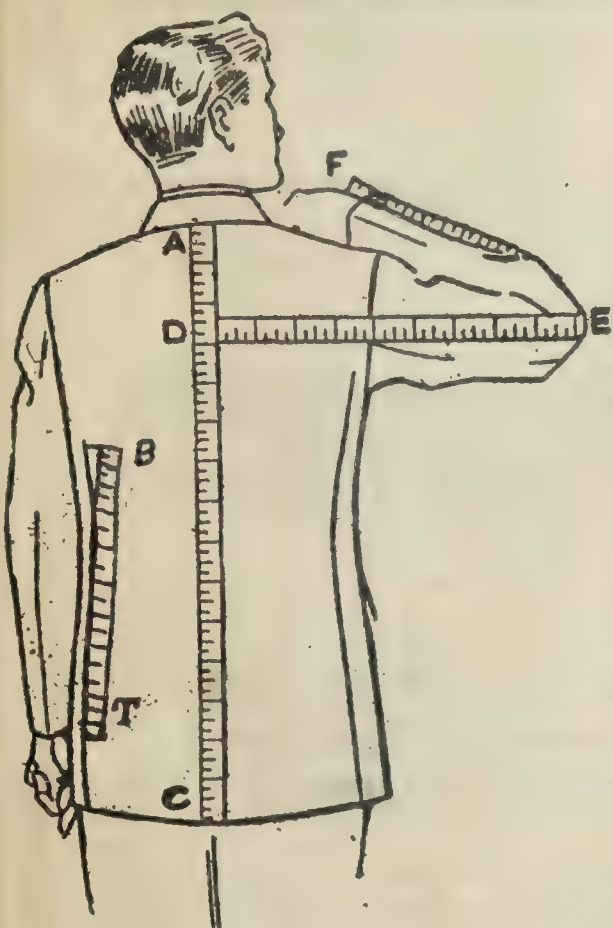
Express Office і якої компанії ....

Street Address or Box №...

Моди №.............................. | **Ціна $**.............................. | **Завдаток в сумі $**..............................

МІРА БЛЮЗКИ

(міряйте уважно в цалях).

Височина цілої особи .... ф.

Довжина від A до C (як на образку) ...... ц.

Міра від D до E (З зігненою рукою як на образку) .... ц.

Дальше від E до F (як на образку) ..... цалів

З під пахви рукав від B. до T .. цалів

Міра грудий по під пахви .... ц.

Міра в пасі легко до купи ... цалів

СПОДНІ

Довжина з боку від K. до N. .... ц.

З межи кроку ноги від букви O до запятку P .... цалів

Довкола в пасі мірно після букви K. .... цалів

Низше довкола як показує буква L .... цалів

Ширина довкола коліна букви M. .... цалів

Ширина в долині як вказує буква R .... цалів

ЧИ ВИ ВИПОВНИЛИ ВСЇ РУБРИКИ? Коли виповнили, то висилайте як найскорше ваше замовленє, щоб заощадили гроша на добрім убраню, бо ціни з дня на день ідуть в гору.

Ваше убранє буде викінчене скоро і перворядно за що ручить сам властитель — С. ЮСЬКІВ.

Висилайте ще нині Ваше замовленє і завдаток через моней ордер, або гроші в реґістрованім листі на адресу:

The Ruthenian Clothing & Tailoring

882 MAIN STREET, WINNIPEG, MAN.

Хто більше читає, той більше знає

Се вже неоспоримий факт, що народи, які сьогодня стоять висше культурно, завдячують се просвіті. — І читаню книжок. Вони не жаліли гроша на піддержанє своєї літератури, не жаліли часу на читанє книжок, не дивились обоятно на просвітні потреби. Не диво отже, що й піднеслись висше від инших народів.

Нам треба памятати се, що й вони колись стояли низше, тому перед нами так само отворена дорога до більшого поступу як у них. До сього не запізно, одначе сього ми потребуємо зараз, а не аж колись. На світі красше стане коли народи будуть менше більше однаково стояти культурно і просвітно, бо тоді один буде мусів другого рівно трактувати. Читайте отже книжки і то читайте найбільше, а будучність перед вами.

Понизше подаємо лісту декотрих книжок, які є на складі в „Українськім Голосі". В кождій українській хаті повинні знаходити ся ті книжки. Не забувайте, що добра книжка се найліпший приятель чоловіка.

Камінна Душа — Г. Хоткевича	1.50
Суд Чотирох	40ц.
Сорок Тисяч Миль Під Водою — Ю. Верн	1.00
Єзуїтська Преподобниця	25ц.
Подорож до Місяця — Ю. Верн	40ц.
Звідки Взялись і Що Значать Назви „Русь" і „Україна"	30ц.
Історія Московщини — Л.М. Благовіщенський	40ц.
Кайдашева Сімя — Іван-Нечуй Левицький	60ц.
Культура, Національність і Асиміліція — П. Понятенко	30ц.
Короткий Огляд Укр. Письменства — О. Макарушка	30ц.
Ілюстр. Укр. Письменство в Житеписях — М. Пачовський	35ц.
Петрії і Довбушики — Ів. Франко	80ц.
Перша Ластівка Українських Пісень — П. Василів	30ц.
Грішники (Роман-Хроніка)	80ц.
На Стрічу Сонцю Золотому	50ц.
Подорож Ґулівера до Краю Ліліпутів — Дж. Свіфт	20ц.
Подорож Ґулівера до Краю Великанів — Дж. Свіфт	20ц.

Замовленя враз з грішми посилайте на адресу:
UKRAINIAN VOICE, Box 3626, WINNIPEG, MAN.

КУПУЙТЕ КНИЖКИ!

Спартак — Ц. Самойлової	30ц.
Українська Читальня — В. К. Тернопільський	25ц.
Молодий Вік (збірка)	40ц.
Домашний Кухар	1.00
Розбійник Кармелюк, 6 томів по 40 ц.; всі разом	2.40
Кобзар, 2 томи по 75 ц.	1.50
Кобзар Т. Шевченка, в оправі	2.25
Наша Дума (укр. пісні з нотами) брошурована	1.50
в Твердій оправі	2.00
Коротка Історія України	40ц.
Буквар	25ц.
На ліпшім папері	30ц.
З рахунками	35ц.
Друга Читанка	35ц.
Трета і Четверта Читанка	50ц.
Граматика Української Мови	40ц.
Січовий Співанник	25ц.
З Ласки Родини (в трох томах)	1.50
оправлена	1.75
Провідник до Науки Анґлійської Мови	1.50
Молитвенник Християнської Родини, в гарній оправі (Видане Руської Книгарні)	2.25
в ліпшій оправі	2.75
Рухомі Забави і Гри	30ц.
Фільозофія Штуки	50ц.
Історія Про Малого Пилипка	20ц.
Русини а Москалї	15ц.
Пророцтво Михальди	20ц.
Хмари, Чари, Жарти і Оповіданя	15ц.
Початки Релїґії	25ц.
Історія України — написав Мих. Грушевський	3.00
в оправі	3.50
Великий Укр.-Анґ. Словарець (1578 сторін)	2.00
Укр.-Анґ. Кишенковий Словарець, (в скіряній оправі)	1.50
Кармелюк і Невільничка — Марко Вовчок	20ц.
Великий Сонник	40ц.
Варіят з 1905 Року, Вірші і Оповіданя	35ц.
Два Брати (з казок братів Ґрімів)	20ц.
Вічний Жид Родом з Єрусалиму (який був присутний при розпятю Христа і ще до нині вандрує по світі)	10ц.
Не Любо, Не Слухай, Брехонь Не Мішай	20ц.
Казки Братів Ґрімів	20ц.
Про Українських Козаків, Татар та Турків	25ц.
Казки Про Циґанів	10ц.
Захар Беркут (оповідане Івана Франка)	40ц.
Огнем і Мечем, (оповідане, випуск перший)	65ц.
Огнем і Мечем, (оповідане, випуск другий)	50ц.

Замовленя враз з грішми посилайте на адресу:

UKRAINIAN VOICE, Box 3626, WINNIPEG, MAN.